

პარივართა ქალის ღისარისმინაციის ყველა ფორმის
ლიკვიდაციის შესახებ
CEDAW-ის აღსრულების გვლევა საქართველოში

ნაწილი პირველი

საქართველოში ქალთა სამოქალაქო და პოლიტიკური მონაცილეობის მონიტორინგი

პვლევა

თავი პირველი

მკვლევართა ჯგუფი

პვლევის ექსპერტი პაატა ზარდიაშვილი

პროფესორი ნინო ჭავახიშვილი

პვლევის ექსპერტი ალექსანდრა დელემენტიუკი

გენდერის ექსპერტი თამარ აბრამიშვილი

გენდერის ექსპერტი მაია კუპრავა-შარვაშიძე

გამოცემა მომზადდა პროექტის „სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა
მონიტორინგის“ ფარგლებში, ნიდერლანდების სამეფოს საელჩოს სოციალური
ტრანსფორმაციის პროგრამის (Matra)-ს მხარდაჭერით

ISBN 978-9941-0-3378-0 (ორივე ნაწილის)

ISBN 978-9941-0-3379-7 (პირველი ნაწილის)

ლების, სექსისტური და პატრიარქალური
მიდგომების შესახებ;

- ტაბუირებული თემების გაშუქება, რომლებიც ხელს უწყობს ქალებზე ძალადობას და ქალთა უფლებების დარღვევას.

ჩვენ შესახებ

ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი 1994 წელს დაარსდა საქართველოში. ის ქალთა უფლებებსა და გენდერის საკითხებზე მუშაობს. ცენტრი საზოგადოებრივ – საგანმანათლებლო საქმიანობას ეწევა.

ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრის საქმიანობა ქალთა საზოგადოებრივ პოლიტიკური განათლება და მათი უფლებების გახორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემატიკის კვლევა და ანალიზი.

ორგანიზაციის ძირითადი მიზანია ქალთა დაწინაურების ხელშეწყობა გადაწყვეტლების მიღების დონეზე.

ორგანიზაციის ამოცანები:

- გენდერული თანასწორობის მისაღწევად კანონშემოქმედებითი საქმიანობა;
- ქალთა უფლებების დაცვა, პოპულარიზაცია მათი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების გახორციელების ხელშეწყობა;
- ქალთა ჩართვის ხელშეწყობა ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებასა და დემოკრატიის განვითარების პროცესში;
- ქალთა უფლებებსა და გენდერის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, სახელმწიფო სტრუქტურებთან, პოლიტიკურ პარტიებთან უმაღლეს სასწავლებლებთან და აკადემიური წრის წარმომადგენლებთან თანამშრომლობით საკანონმდებლო ინიციატივებზე მუშაობა, საგანმნათლებლო პუბლიკაციების გამოცემა, ტრენინგების, სემინარებისა და კონფერენციების ორგანიზება-ჩატარება.
- ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრის საქმიანობის მიღების დაცვის საერთაშორისო მექანიზმების შესახებ. ამ ციკლის მთავარ მიზანს საქართველოს რეგიონებში ქალთა უფლებების გახორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემების აქტუალიზაცია შეადგენდა;
- ქალთა განათლების მუშაობა, ასევე, შეეხო ქალის როლს ქრისტიანულ სარწმუნოებაში;
- ქალთა განათლების მუშაობის კვლევის პროგრამაზე – „ძალადობა ქალის მიმართ ოჯახსა და საზოგადოებაში;“
- ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი ქალთა უფლებებზე და გენდერის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციათა კოალიციის ერთ-ერთი დამფუძნებელი იყო;
- ფინანსური, სექსობრივი თუ ფიზიკური ძალადობის მიზეზების განსაზღვრა, კვლევები ტრადიციული გენდერული რო-

ცენტრის მუშაობის სპეციფიკაა არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, სახელმწიფო ინსტიტუტებთან, პოლიტიკურ პარტიებთან, უმაღლეს სასწავლებლებთან და აკადემიური წრის წარმომადგენლებთან თანამშრომლობით საკანონმდებლო ინიციატივებზე მუშაობა, საგანმნათლებლო პუბლიკაციების გამოცემა, ტრენინგების, სემინარებისა და კონფერენციების ორგანიზება-ჩატარება.

ამ პროცესში ჩართული არიან შესაბამისი დარგის ექსპერტები, მეცნიერები, სახელმწიფო სტრუქტურებში მომუშავე პროფესიონალები. ცენტრი თანამშრომლობს მასმედიასთან. მისი მუშაობა ღია და გამჭვირვალე პროცესია.

1996-99 წლები დაეთმო პროგრამას – გენდერული პრობლემატიკის კვლევა და „ადამიანის უფლებები ქალთა უფლებებია“;

2000 წელს ორგანიზებული იყო სემინარების ციკლი ქალთა უფლებების დაცვის საერთაშორისო მექანიზმების შესახებ. ამ ციკლის მთავარ მიზანს საქართველოს რეგიონებში ქალთა უფლებების გახორციელებასთან დაკავშირებული პრობლემების აქტუალიზაცია შეადგენდა;

2000-2001 წლებში ცენტრის მუშაობა, ასევე, შეეხო ქალის როლს ქრისტიანულ სარწმუნოებაში;

2000-2001 წლებში ცენტრი მუშაობს კვლევის პროგრამაზე – „ძალადობა ქალის მიმართ ოჯახსა და საზოგადოებაში;“

2000 წელს ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი ქალთა უფლებებზე და გენდერის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციათა კოალიციის ერთ-ერთი დამფუძნებელი იყო;

2001 წლიდან დღემდე ორგანიზაცია მუშაობს ახალგაზრდულ ჯგუფებთან, რის შედეგადაც ცენტრში ახალგაზრდული დებატ კლუბი ჩამოყალიბდა. დებატ კლუბის შექმნის მიზანი იყო

საზოგადოებაში არსებული მწვავე გენდერული პრობლემების განხილვა, ანალიზი, ახალგაზრდებისა და ექსპერტების შეხვედრები;

2002-2008 წლებში ქალთა დაწინაურების ხელშესაწყობად ცენტრი აქტიურად მუშაობდა სხვადასხვა პოლიტიკურ პარტიებთან, არჩევნებში მონაწილე კანდიდატობის მსურველ ქალებთან მათი პოლიტიკური ცოდნისა და საარჩევნო კამპანიების წარმართვის უნარების განვითარებაზე. ამ თემატიკაზე შეიქმნა და გამოიცა სატრენინგო მოდული და სახელმძღვანელო;

2003 წელს ცენტრის ბაზაზე ჩატარდა სოციოლოგიური კვლევები, რომლის მიზანიც იყო მოზარდთა და ახალგაზრდობის ცნობიერების ორიენტაციების კვლევა გენდერული ურთიერთობებისა და გენდერული ძალადობის სფეროში;

2004-2005 წლებში ცენტრი მუშაობდა სამოქალაქო მონაწილეობის გაზრდაზე ადგილობრივი ბიუჯეტების შეფასების პროცესში. პროგრამის გახორციელებისას გაკეთდა ქალაქების: მცხეთა, დუშეთი, ჩოხატაური, ახალციხე ბიუჯეტების გენდერული ანალიზი;

ამ პერიოდში ცენტრის ადმინისტრირებით ხორციელდება კოალიციური პროგრამა – გენდერული თანასწორობის მიღწევის ინსტიტუციური მექანიზმების დანერგვა და ეროვნული სამოქმედო გეგმის სამუშაო ვერსიის შექმნა. მუშაობის პრინციპი სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობას ეფუძნებოდა;

2004-2006 წლებში ცენტრი მუშაობდა პროგრამაზე – „დაინტერესებული ქალები ცვლილებისათვის“, რომელიც ხელს უწყობდა გენდერული თანასწორობის სფეროში ცენტრში მიმდინარე პროცესების მსგავს განვითარებას რეგიონებში. ასევე, ხელს უწყობდა ადგილობრივ თვითმართველობაში გენდერული კომპონენტის დანერგვას;

2005 წელს ცენტრმა ჩატარა და გამოსცა პოლიტიკური პარტიების პროგრამებისა და წევრობის გენდერული მონიტორინგი;

2006-2008 წლებში ცენტრში შეიქმნა ქალი პოლიტიკოსებისათვის სატრენინგო სკოლა ქალთა უფლებებისა და გენდერის საკითხებზე; პროგრამის ფარგლებში შექმნილია სასწავლო-სატრენინგო მოდულები: ქალი და პოლიტიკა,

გენდერი და დემოკრატია, ქალი და ძალაუფლება, გენდერული ძალადობა;

2007-2008 წლებში ცენტრი მუშაობდა პროგრამაზე „ქალთა მონაწილეობის გაზრდა ქვეყანაში მიმდინარე დემოკრატიზაციის პროცესში“. პროგრამის ფარგლებში ტრენინგები და სემინარები ტარდებოდა ათ ქალაქში: თბილისი, მარნეული, ახალციხე, ახალქალაქი, ქუთაისი, ჩოხატაური, წყალტუბო, ამბროლაური, ბათუმი, ზუგდიდი. პროგრამის მთავარ მიზანი იყო ხელი შეეწყო ქალთა მონაწილეობის გაზრდისათვის გადაწყვეტილების მიღების დონეზე;

2007-2008 წლებში ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი ლიდერია პროგრამის: „გენდერული თანასწორობა პარლამენტში გარანტია სტაბილური მომავლის“. პროგრამა გახორციელდა გაეროს პროექტის – „გენდერი და პოლიტიკა“, მონაწილეებთან და ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციების კოალიციის წევრებთან პარტნიორობით. პროგრამის ფარგლებში მომზადდა და პარლამენტს წარედგინა გენდერული თანასწორობის მიღწევის დამაჩქრებელი საკანონმდებლო ინიციატივა ორიენტირებული ცვლილებებზე და დამატებებზე საქართველოს ორგანულ კანონში პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ და საარჩევნო კოდექსში.

საქართველოს პარლამენტის საპროცედურო კომიტეტის განაწესით საჭირო იყო 30 000 მხარდაჭერის ხელმოწერის შეგროვება, მათი ნოტარიალურად დამოწმება და 45 დღეში პარლამენტის კანცელარიისათვის წარდგენა. პროგრამის ფარგლებში შეგროვებული და დამოწმებული იქნა 32 400 მხარდაჭერი ამომრჩევლის ხელმოწერა, რომელიც ჩაბარდა საპროცედურო კომიტეტს 2 მაისს 2008 წ. 21 მაისის საპარლამენტო არჩევნების დასრულების შემდეგ ინიციატივამ გაიარა საკომიტეტი მოსმენები, ხოლო საპარლამენტო მოსმენა 9 აპრილის საპროცესტო აქციების გამო არ შემდგარა.

პროგრამის მიზანი ნაწილობრივ მიღწეულად უნდა ჩაითვალოს, იგი საზოგადოებას, პოლიტიკურ პარტიებსა და საკანონმდებლო სფეროს წარმომადგენელთა შორის დროული, მიზანშეწონილი და აქტუალური დიალოგის მაჩვენებელი

იყო, რომელმაც დაარწმუნა გენდერული თანასწორობის საკითხთა ოპონენტები, რომ სამოქალაქო საზოგადოება მზად არის, უფრო მეტიც, ის ითხოვს და მხარს უჭერს კვოტირების სისტემას, როგორც დროებით ზომას, არჩევნების პროცესის აუცილებელ ინსტრუმენტს ქვეყანაში არსებული გენდერული უთანასწორობის გამოსასწორებლად;

2007-2009 წლებში ცენტრი ადმინისტრირებდა კოალიციურ პროგრამას: „სექტორებს შორის თანამშრომლობის ხელშეწყობა ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისათვის და ოჯახში ძალადობის კანონის გახორციელებისათვის საჭირო მექანიზმების შესაქმნელად“. პროგრამის გახორციელებაში მონაწილეობდნენ: „ქალთა საინფორმაციო ცენტრი“, „დინამიკური ფსიქოლოგია განვითარებისა და დემოკრატიისათვის“, „სამცხე-ჯავახეთის დემოკრატი ქალები“ „ქალთა იმედი ახალციხე“.

სწორედ, ამ პროგრამის ფარგლებში ჩატარდა პირველი ტრენინგი თემაზე: CEDAW კომიტეტში – არასამთავრობო ორგანიზაციების აღტერნატიული ანგარიშის მომზადება და წარდგენა.

მოგვიანებით შეიქმნა პროგრამა „კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულების კვლევა საქართველოში.“ პროგრამის ავტორები ელენე რუსეცკი და მაია კუპრავა-შარვაშიძე იყვნენ.

წინამდებარე გამოკვლევა მოიცავს მასალას ქალთა უფლებებსა და პრობლემებზე საქართველოში და კვლევის შედეგიდან გამომდინარე რეკომენდაციებიც გამოყენებული იქნება CEDAW კომიტეტში წარსადგენი აღტერნატიული ანგარიშის საბოლოო დოკუმენტში.

ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ცენტრი აგრძელებს საზოგადოებრივ საგანმანათლებლო მუშაობას და ყოველთვის მზად არის თანამშრომლობისთვის.

მთლიანი ელექტრონული ინფორმაცია შეგიძლიათ იხილოთ ქალთა განათლებისა და ინფორმაციის საერთაშორისო ინფორმაციის ცენტრის ელექტრონულ გვერდზე www.womeninpolitics.ge, ქალთა საინფორმაციო ცენტრის ელექტრონულ გვერდზე www.wicge.org და გენდერული საინფორმაციო პორტალის ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში www.ginsc.net

სარჩევი

საქართველოში ქალთა სამოქალაქო და პოლიტიკური მონაწილეობის მონიტორინგი

თავი პირველი.....	2
ჩვენ შესახებ	3
მადლობა	8
წინასიტყვაობა	9
შესავალი	10
წინაისტორია.	12
კვლევის ძირითადი შედეგების მიმოხილვა.	14
10 ფოკუს ჯგუფის კითხვა პასუხის დეტალური აღწერა:	14
თვისებრივი კვლევის დასკვნა.	41
 საქართველოში ქალთა სამოქალაქო და პოლიტიკური მონაწილეობის მონიტორინგის საზოგადოებრივი აზრის კვლევის შედეგები	
თავი მეორე	45
საზოგადოებრივი აზრის კვლევის ძირითადი შედეგების მიმოხილვა.	47
მედია და საგანმანათლებლო სისტემა	51
დასკვნა და რეკომენდაციები	53
 დანართები	
დანართი 1	63
ქალის სტატუსის შეფასება, კითხვარი ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდა- ციის შესახებ კონვენციის განხორციელების თაობაზე	63
დანართი 2	87
კითხვარი ფოკალ ჯგუფისათვის:	87
დანართი 3	92
ფოკუს ჯგუფების მონაწილეთა სიები:	92

დანართი 4	94
პროექტი	94
განმარტებითი ბარათი	95
ა) ზოგადი ინფორმაცია კანონ პროექტის შესახებ	95
ბ) კანონ პროექტის ფინანსური დასაბუთება	98
გ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან	99
დ) კანონპროექტის მომზადების პროცესში მიღებული კონსულტაციები	99
პროექტი	100
განმარტებითი ბარათი	101
ა) ზოგადი ინფორმაცია კანონ პროექტის შესახებ	101
ბ) კანონპროექტის ფინანსური დასაბუთება	104
გ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან	104
დ) კანონპროექტის მომზადების პროცესში მიღებული კონსულტაციები	105
დანართი 5	106
საზოგადოებრივი აზრის კვლევის კითხვარი	106

გადლობა

გვესმის რა, გენდერული უფლებების-საკითხების დასაცავად „ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის კონვენციის“ აღსრულების მნიშვნელობა და, ვალიარებთ რა, საქართველოში გენდერული თანასწორობის მიღწევის აუცილებლობას, მიგვაჩნია, რომ ჩვენ მიერ ჩატარებული კვლევა ქვეყანაში გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განვითარებას შეუწყობს ხელს.

გვსურს განსაკუთრებული მადლობა გადავუხადოთ ნიდერლანდების სამეფოს საელჩოს სოციალური ტრანსფორმაციის პროგრამას (Matra) იმ ფინანსური მხარდაჭერისათვის, რომელმაც შესაძლებელი გახადა ჩაგვეტარებინა „კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ, CEDAW-ის აღსრულების კვლევა საქართველოში „საზოგადოებრივი და პოლიტიკური მონაწილეობის მონიტორინგი“.

დიდი მადლობა კვლევის ავტორებს: კვლევის ექსპერტს ალექსანდრა დელმენჩუკას, კვლევის ექსპერტს პაატა ზარდიაშვილს, პროფესორ ნინო ჯავახიშვილს.

დიდი მადლობა ჩვენს პარტნიორებს: ქალთა საინფორმაციო ცენტრსა და მის ხელმძღვანელს ელენე რუსეცის, საერთაშორისო ასოციაცია ქალთა მოძრაობა თანასწორობისათვის – ბაია რომელაშვილს; საერთო სამოქალაქო მოძრაობა მრავალეროვანი საქართველოს ხელმძღვანელს – აგიტ მირზოევს; კონფლიქტებისა და მოლაპარაკებების საერთაშორისო კვლევით ცენტრს – შორენა ლორთქიფანიძეს; კარალეთის ქალთა სოლიდარობის ცენტრს – ლარისა ქევხიშვილს; ასოციაცია ანიკა – ირინა ინასარიძეს.

განსაკუთრებული მადლობა გაწეული დახმარებისთვის გაეროს ქალთა ორგანიზაციის მრჩეველს გენდერის საკითხებში – თამარ საბედაშვილს.

მადლობა თვისობრივი და არა თვისობრივი კვლევის ფოკუს ჯგუფების ექსპერტებს, საზოგადოებრივი აზრის კვლევის მკვლევართა ჯგუფს¹ და რესპონდენტებს მთელი საქართველოდან, ყველას ვინც გამოკვლევაში მიიღო მონაწილეობა.

მათი თანამონაწილეობის გარეშე პროექტის „კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულება საქართველოში საზოგადოებრივი და პოლიტიკური მონაწილეობის მონიტორინგი“ გამოკვლევის ჩატარება შეუძლებელი იქნებოდა.

¹ ციცო ბაკურაძე, მანანა ორბელიანი, დალი ხაბეიშვილი, დავით ბუჯიაშვილი, იზოლდა ლომსაძე, მადონა თურმანიძე, მაია რეხვიაშვილი, ნატალია ხაბეიშვილი, ნონა ბაკურაძე, თამარ ორბრლიანი.

წინასიტყვაობა

ჩვენი გამოცემის მიზანია „კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულების გამოკვლევა საქართველოში“.

საერთაშორისო ხელშეკრულებებს და სახელმწიფო კანონებს მაშინ აქვს ძალა, თუ ისინი სრულდება, წინააღმდეგ შემთხვევაში ფარატინა ქალალდად რჩება. სწორედ ეს იყო საფუძველი ჩვენ მიერ ჩატარებული გამოკვლევისა, შეგვესწავლა და გვენახა მუშაობს თუ არა საქართველოში ქალთა უფლებების დაცვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები.

აქვე ხაზს ვუსვამთ ჩვენს მიდგომას, რომ თუ გადავხედავთ საერთაშორისო დოკუმენტების, რეზოლუციებისა და სახელმწიფო კანონების აღსრულების ისტორიას, ის სხვა არაფერია, თუ არა ცივილიზებული დემოკრატიული სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბების ინსტრუმენტი.

მართალია, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია გამორიცხავს ნებისმიერ დისკრიმინაციას და აცხადებს, რომ ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი, თანასწორი ღირსებითა და უფლებებით, ის უნდა ფლობდეს დეკლარაციით გამოცხადებულ ყველა უფლებასა და თავისუფლებას, ნებისმიერი, მათ შორის, სქესის ნიშნით განსხვავების მიუხედავად¹...

თუ ჩვენ არ გვექნება ნება და სურვილი ვიყოთ დაცული და არ დავარღვიოთ სხვისი უფლებები, მაშინ არც ერთ დოკუმენტს, როგორი დიდი და წარმომადგენლობითი მონაწილეობითაც არ უნდა იყოს ის შექმნილი, აღსრულება და ჩვენი უფლებების დაცვა არ უწერია.

რა გაკეთდა და კიდევ რა არის გასაკეთებელი „კონვენციის ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულებისათვის საქართველოში“?

იმედი გვაქვს, რომ ჩვენს მიერ შესრულებული გამოკვლევა საშუალებას მოგვცემს მკაფიოდ დავინახოთ რა წარმატებები და ხარვეზებია საქართველოში კონვენციის ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ და რა უნდა გაკეთდეს ამ მიმართულებით.

¹ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია.

შესავალი

„დოკუმენტი მიღებულია და ღიაა ხელმოწერის და რატიფიცირებისა და მიერთებისათვის გენერალური ასამბლეის 1979 წლის 18 დეკემბრის რეზოლუციით 34/180

ძალაშია: 1981 წლის 3 სექტემბრიდან 27
(1)-ე მუხლის თანახმად

ამ კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოები, რომლებიც აღნიშნავენ, რომ გაერთიანებული ერების წესდება განამტკიცებს ადამიანის ძირითადი უფლებებისადმი მისი როგორც პიროვნების ღირსებისა და ღირებულებისადმი და მამაკაცისა და ქალის თანასწორუფლებიანობისადმი რწმენას,

აღნიშნავენ, რომ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია განამტკიცებს დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპს და აცხადებს, რომ ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი, თანასწორი ღირსებითა და უფლებებით, და უნდა ულობდეს დეკლარაციით გამოცხადებულ ყველა უფლებასა და თა თავისუფლებას, ნებისმიერი, მათ შორის, სქესის ნიშნით განსხვავების მიუხედავად,

აღნიშნავენ, რომ ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ხელშეკრულებების მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებული არიან უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალის თანასწორობა ნებისმიერი ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებებით სარგებლობისას,

მხედველობაში იღებენ გაერთიანებული ერების და მისი სპეციალიზებული დაწესებულებების ეგიდით დადებულ საერთაშორისო კონვენციებს, რომლებიც ხელს უწყობს მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის უფლებას,

ითვალისწინებენ, აგრეთვე, მამაკაცისა და ქალის თანასწორუფლებიანობის ხელშეწყობის მიზნით, გაერთიანებული ერებისა და მისი სპეციალიზებული დაწესებულებების მიერ მიღებულ რეზოლუციებს, დეკლარაციებსა და რეკომენდაციებს,

შეშფოთებულნი არიან, რომ სხვადასხვა დოკუმენტების არსებობის მიუხედავად, ქალთა მზარდი დისკრიმინაცია გრძელდება,

შეახსენებენ, რომ ქალის დისკრიმინაცია არღვევს თანასწორუფლებიანობისა და ადამიანური ღირსების პატივისცემის პრინციპებს, ხელს უშლის მამაკაცის თანაბრად ქალის მონაწილეობას ქვეყნის პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში; აბრკოლებს საზოგადოებისა და ოჯახის კეთილდღეობის ზრდას და ართულებს ქალის შესაძლებლობათა სრულად გამოვლენას მისი ქვეყნისა და კაცობრივობის საკეთილდღეოდ,

შეშფოთებულნი არიან, რომ სიღარიბის პირობებში ქალებისათვის ნაკლებად ხელმისაწვდომია სურსათი, ჯანმრთელობის დაცვის საშუალებები, განათლება, პროფესიული მომზადება და დასაქმება, აგრეთვე სხვა მოთხოვნილებები,

დარწმუნებული არიან, რომ თანასწორობასა და სამართლიანობაზე დაფუძნებული ახალი საერთაშორისო ეკონომიკური წესრიგის დამყარება მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს მამაკაცისა და ქალის თანაბარუფლებიანობის განვითარებას,

ხაზს უსვამენ, რომ აპარტეიდის, რასიზმის ყველა ფორმის, რასობრივი დისკრიმინაციის, კოლონიალიზმის, ნეოკოლონიალიზმის, აგრესიის, უცხო სახელმწიფოს მიერ ოკუპაციისა და ბატონობის, სახელმწიფოთა საშინაო საქმეებში ჩარევის აღმოფხვრა აუცილებელია მამაკაცისა და ქალის უფლებებით სრული სარგებლობისათვის,

ადასტურებენ, რომ საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების განმტკიცება, საერთაშორისო დაბაზულობის შენელება, სახელმწიფოთა შორის თანამშრომლობა მათი სოციალური და ეკონომიკური სისტემების მიუხედავად, საყოველთაო და სრული განიარაღება, განსაკუთრებით მკაცრ და ეფექტურ საერთაშორისო კონტროლს დაქვემდებარებული ბირთვული განიარაღება, ქვეყნებს

შორის ურთიერთობაში სამართლიანობის, თანასწორობისა და ურთიერთსარგებლობის პრინციპიბის დამკვიდრება და უცხოეთისა და კოლონიური ბატონობის, უცხოური ოკუპაციის ქვეშ მყოფი ხალხების თვითგამორკვევისა და დამოუკიდებლობის უფლების განხორციელება, აგრეთვე, ეროვნული სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემა ბიძგს მისცემს სოციალურ პროგრესსა და განვითარებას, რაც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს მამაკაცსა და ქალს შორის სრული თანასწორობის მიღწევას,

დარწმუნებულნი არიან, რომ ქვეყნის სრული განვითარება, მსოფლიოს კეთილდღეობა და მშვიდობა მოითხოვს ყველა სფეროში ქალის მაქსიმალურ მონაწილეობას მამაკაცის თანასწორად,

ითვალისწინებენ ოჯახის კეთილდღეობისა და საზოგადოების განვითარების საქმეში ქალის განუზომელ წვლილს, რომელსაც დღემდე არ მო-

უპოვებია სრული აღიარება, ოჯახსა და ბავშვის აღზრდაში დედობის ფუნქციისა და ორივე მშობლის როლის სოციალურ მნიშვნელობას, ასევე, გაცნობიერებული აქვთ, რომ ქალის როლი შთამომავლობის გაგრძელებაში არ უნდა იყოს მისი დისკრიმინაციის საფუძველი, ვინაიდან ბავშვის აღზრდა მოითხოვს მამაკაცსა და ქალს, აგრეთვე მთლიანად საზოგადოებას შორის პასუხისმგებლობის განაწილებას,

აღიარებენ, რომ მამაკაცისა და ქალის სრული თანასწორობის მისაღწევად საჭიროა საზოგადოებასა და ოჯახში როგორც მამაკაცის, ისე ქალის ტრადიციული როლის შეცვლა,

მზად არიან განახორციელონ ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციის შესახებ დეკლარაციით გამოცხადებული პრინციპები და ამ მიზნით, მიიღონ ასეთი დისკრიმინაციის ყველა ფორმისა და გამოვლინების აღმისაფხვრელად საჭირო ზომები.¹

¹ კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW.

წილადისტრიბუტორი

კონვენციას ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ საქართველო მიურთდა 1994 წელს ყოველგვარი დათქმის გარეშე და აღიარა ის ვალდებულებები და პასუხისმგებლობა, რომელიც ქვეყნებს გააჩნიათ ამ დოკუმენტზე მიერთების შემთხვევაში.

1. მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებულებას კისრულობენ, გაერთიანებული ერების გენერალურ მდივანს კომიტეტში განსახილველად წარუდგინონ მოხსენება მათ მიერ ამ კონვენციის დებულებათა შესარულებლად მიღებული საკანონმდებლო, სასამართლო, ადმინისტრაციული, თუ სხვა ღონისძიებებისა და ამასთან დაკავშირებით მიღწეული წარმატებების თაობაზე:
  - a) დაინტერესებული სახელმწიფოსათვის ამ კონვენციის ძალაში შესვლის დღიდან 1 წლის განმავლობაში;
  - b) ამის შემდგომ ყოველ 4 წელიწადში ერთხელ მაიც და მომავალში კომიტეტის მოთხოვნის შესაბამისად.

2. მოხსენებაში შეიძლება მითითებულ იქნას ის ფაქტორები და სიძნელეები, რომლებიც ამ კონვენციით ნაკისრ ვალდებულებათა შესრულების ხარისხზე გავლენას ახდენენ.¹

1994 წელს მიურთდა რა საქართველო ამ საერთაშორისო ხელშეკრულებას, ამდენად, თავის თავზე აიღო პასუხისმგებლობა და ვალდებულებები რაც დოკუმენტის რატიფიცირების შემთხვევაში ეკისრებათ ქვეყნებს; ის ვალდებულია ყოველ ოთხ წელიწადში ერთხელ წარუდგინოს სახელმწიფო ანგარიში კომიტეტს. სქართვე-

ლომ პირველი სახელმწიფო ანგარიში კომიტეტს 21 სესიაზე 1999 წელს წარადგინა.

არასამთავრობო ორგანიზაციების ალტერნატიული იგივე, ჩრდილოვანი ანგარიშიც სწორედ იმავე წელს გაიგზავნა. კომიტეტი სახელმწიფო ანგარიშის პარალელურად იღებს ჩრდილოვან ანგარიშს და სწორედ ეს ორი დოკუმენტი ხდება საბაზო მასალად რომელზე დაყრდნობით კომიტეტის წევრები აძლევნ რეკომენდაციას ქვეყნებს.

ჩვენმა ქვეყანამ 2006 წელს მე-2 და მე-3 შუალედური ანგარიში გააგზავნა კომიტეტში, ამ შემთხვევაშიც კომიტეტის არასამთავრობო ორგანიზაციების ალტერნატიული იგივე ჩრდილოვანი ანგარიში გაეგზავნა და ისევ ორივე დოკუმენტზე დაყრდნობით მიიღეს რეკომენდაციები საქართველოსთვის.

2011 წელს ჩვენ უნდა წარვადგინოთ მე-4, მე-5 შუალედური ანგარიში და სწორედ არასამთავრობო ორგანიზაციების ალტერნატიული ანგარიშის ხელშესაწყობად მომზადდა კვლევა. რომელშიც შევეცადეთ გვეჩვენებინა ის წარმატებები და ხარვეზები, რომელიც ჯერ კიდევ ახლავს საქართველოში CEDAW-ის აღსრულებას ქალთა სამოქალაქო დაპოლიტიკური უფლებების დაცვის კუთხით

კვლევის მიზანი/ამოცანა

კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულების ხელშეწყობა, მონაცემების შეკრება და გამოყენება, გენდერული უფლებებისა და საკითხების შესახებ საზოგადოების ინფორმირებულობა და განათლება;

გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის შემუშავების ხელშეწყობის მიზნით საქართველოში საზოგადოებრივი და პოლიტიკური უფლებების მონიტორინგის მონაცემების შეგროვება-გამოყენება;

გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ დაცვის საჭირო მექანიზმების შემუშავება.

¹ კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW.

კვლევის მეთოდოლოგია

საქართველოში, კონვენცია ქალის დისკრი-
მინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ
CEDAW-ის აღსრულების მიმდინარე პროცესე-
ბის დასადგენად პირველ თავში გამოყენებული
და აღწერილია კვლევის თვისებრივი მეთოდო-
ლოგია.

კითხვარები

თვისებრივი კვლევის კითხვარები შედგა¹ „ქა-
ლის სტატუსის შეფასება, კითხვარი ქალის დის-
კრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შე-
სახებ კონვენციის განხორციელების თაობაზე“
მრავალი ქვეყნის მიერ აპრობირებული კვლევის
კითხვარზე დაყრდნობით.

საზოგადოების სხვადასხვა სოციალური სფე-
როდან შეირჩა ცხრა ფოკუსჯგუფი. მუშაობა
ჯგუფის შემადგენლობის სპეციფიკის გათვალის-
წინებით თითოეულ მიზნობრივ ჯგუფში სპეცი-
ალურად მომზადებული თემატური კითხვარის
საშუალებით მიმდინარეობდა².

ჯგუფის შერჩევის მეთოდი: თვისებრივი
კვლევის მიზანს წარმოადგენდა სხვადასხვა ექ-
სპერტთა ჯგუფში მათი შეხედულებებისა და გა-
მოცდილების გათვალისწინების მიზნით პირვე-
ლადი ინფორმაციის მოპოვება.

სტატისტიკოსის მიერ ჯგუფის წევრების,
ექსპერტების შერჩევა მოხდა შემდეგნაირად:
ლიდერი ქალები ლიდერთა სკოლის კურსდამ-
თავრებულთაგან შეირჩა; არასამთავრობო ორ-
განიზაციების ლიდერი ქალების შერჩევისას
ვიხელმძღვანელეთ ქალთა პოლიტიკური დაწინა-
ურების ხელშესაწყობად მომუშავე ორგანიზაციი-
ების ჩამონათვალით; ეთნიკური უმცირესობების
წარმომადგენელი ქალები ამ თემაზე მომუშავე
ორგანიზაციებიდან და ეთნიკური უმცირესობე-
ბით დასახლებული რეგიონებიდან შევარჩიეთ;
სოფლად მცხოვრები ქალები შევარჩიეთ კარა-
ლეთში და შევხვდით სოფლად მცხოვრებ ქალთა
ჯგუფს; იძულებით გადაადგილებულ ქალებთან
შეხვედრა მოეწყო წეროვანში დევნილთა კომ-

პაქტურ ჩასახლებაში; სახელმწიფო ინსტიტუტე-
ბის და საერთაშორისო ორგანიზაციების ლიდე-
რი ქალები საქმიანობის მიხედვით შეირჩა, ვინც
თემატურად ქალთა პოლიტიკურ დაწინაურებაზე
მუშაობდა; პოლიტიკური პარტიის წევრი ქალები
შეირჩა ყველა იმ პარტიიდან, რომლებიც დღეს
არის წარმოდგენილი საკანონმდებლო ორგანო-
ებში: პარლამენტი, საკონსულო; შეზღუდული
შესაძლებლობების მქონე ქალებისა და შეზღუ-
დული შესაძლებლობების მქონე ბავშვთა დედე-
ბის შერჩევა მოხდა მათთან მომუშავე არასამ-
თავრობო ორგანიზაციებიდან; ახალგაზრდების
ჯგუფები, ერთი გოგონების და მეორე-შერეული,
შეირჩა სხვადასხვა უმაღლესი სასწავლებლები-
დან.

თითო ჯგუფში მუშაობდა ცხრა მონაწილე,
ფასილიტატორი და რეკორდერი. შიდა მოხმა-
რებისთვის ყველა ჯგუფის შეხვედრა ვიდეო
და აუდიო აპარატურით იწერებოდა და შემდეგ
კონფიდენციალობის დაცვით იშიფრებოდა. გა-
შიფრული მასალის ანალიზზე დაყრდნობით მომ-
ზადდა საკვლევი მასალა.

შერჩეული ფოკუს ჯგუფების ჩამონათვალი:

1. ლიდერი ქალები;
2. არასამთავრობო ორგანიზაციების ლიდე-
რი ქალები;
3. ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენე-
ლი ქალები;
4. სოფლად მცხოვრები ქალები;
5. იძულებით გადაადგილებული ქალები;
6. სახელმწიფო ინსტიტუტების და საერთაშო-
რისო ორგანიზაციების ლიდერი ქალები;
7. პოლიტიკური პარტიის წევრი ქალები;
8. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ქა-
ლები და ბავშვები;
9. ახალგაზრდები;

სულ შედგა 10 ფოკუს ჯგუფი და 94 მონა-
წილე³.

¹ იხილეთ დანართი №1 ქალის სტატუსი.

² იხილეთ დანართი №2.

³ დანართი №3.

პკლევის ძირითადი შედეგების მიმოხილვა

10 უოკუს ჯგუფის კითხვა პასუხის დეტალური აღწერა:

- რა იცით CEDAW-ის შესახებ, ზოგადად ქალთა უფლებების შესახებ? როგორია მისი ზეგავლენა და ეს დოკუმენტი გამოგიყენებით თუ არა თქვენს საქმიანობაში?

მონაწილეთა უმრავლესობას, მხოლოდ, სმენია CEDAW-ის შესახებ, მაგრამ ამ დოკუმენტზე და მასში არსებული პრობლემების შესახებ წარმოდგენა ძალიან ცოტას თუ პქონდა. ძირითადად, იმათ, რომლებიც ამ საკითხებზე მუშაობენ და ადამიანის უფლებებს იცავენ.

ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებისთვის კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ ძირითად სტრატეგიულ დოკუმენტს წარმოადგენს – ორგანიზაციის მისისა და ხედვის ძირითად განმსაზღვრელს. კონვენციას იყენებენ სატრენინგო მოდულებში და ქალთა პოლიტიკური სკოლის სასწავლო მასალებში. არასმთავრობო ორგანიზაციების გამოცდილებით სამწუსაროა, რომ „მოსამართლების, მათი თანაშემწების და ადვოკატების მუშაობის დროს CEDAW-ის გამოყენება და საერთოდ, ამ დოკუმენტის ცოდნა მინიმალურია“, საქართველოში არ არსებობს სასამართლო პრაქტიკაში კონვენციის გამოყენების ფაქტი.

ახალგაზრდული ჯგუფის წევრებისათვის – მთავარი ზეგავლენა „ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის კონვენციის“ ისაა, რომ კონვენცია პირდაპირ ავალდებულებს სახელმწიფოებს ქვეყნის შიდა კანონმდებლობის მოწესრი-

გებას და საერთაშორისო ვალდებულებებთან მის შესაბამისობას, რათა სახელმწიფომ ხელი შეუწყოს ქვეყანაში დისკრიმინაციის აღმოიფხვრას.

„ბევრი რამ გაუგებარი იყო, როცა კონვენციას გავეცანი. გამიკვირდა, თუ რაში ჭირდება ქალს ცალკე უფლებების დაცვა-მეთქი მას ხომ ადამიანის უფლებები იცავს? მაგრამ მოგვიანებით მიხვდი, რომ კონვენცია ზუსტად ამახვილებს ყურადღებას ქალის მიმართ დისკრიმინაციულ მოპყრობაზე, რასაც ჩვენს ცხოვრებაში ვხვდებით. თუმცა, მარტო კანონი და საერთაშორისო დოკუმენტები არ არის მთავარი, მთავარია თუ რა კეთდება მისი გახორციელებისათვის“ - (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან);

„ბევრი არაფერი ვიცი ამ დოკუმენტის შესახებ, მაგრამ ვიცი, რომ ქალის უფლებებს იცავს და მართლაც, ქალს – დაცვა ესაჭიროება. სამწუსაროდ, ჩვენს ქვეყანაში ამას ძნელად თუ აღიარებენ“ – (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან);

„განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობაა რაიონებში. იქ გავიზარდე და სულ მესმოდა, რომ ქალები იჩაგრებოდნენ და მათ ჭირდებოდათ დაცვა. კონვენციაზე არაფერი არ მსმენია. ასე მეგონა საქართველო წინ წავიდა და ეს არც ისე აქტუალურია დღეს, მაგრამ ვცდებოდი“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან);

ჯგუფის წევრებისათვის ცოტა რამ არის ცნობილი კონვენციაზე, მაგრამ ის, რომ მსგავსი დოკუმენტის არსებობა მნიშვნელოვანია, ერთხმად აღიარეს და დაასაბუთეს. ახალგაზრდებისათვის ოჯახში ძალადობის აღქმა არაერთგვაროვანია, ზოგში გაოცებას იწვევს, ზოგსაც მსგავსი პრობლემის არსებობა წარმოუდგენლად მიაჩინია. მაგრამ იმაზე, რომ ოჯახში ძალადობა მეტწილად ქალსა და გოგონაზე ხორციელდება, ამაზე უდავოდ თანხმდებიან: „ადრე ეს ფაქტები არ ხმაურდებოდა, ახლა ხალხი ამ თემაზე უკვე ლაპარაკობს“. ისიც ფაქტია, რომ ძირითად მოძალადებად მამაკაცები დასახელდა, თუმცა, აქვე ხაზგასმით ითქვა, რომ „ყველა მამაკაცი მოძალადე არ არის“. მაგრამ მათთვის უცნობი იყო, ამ მიმართულებით რაიმე ქმედითი ღონისძიება თუ ხორციელდება ქვეყანაში.

ძირითადად კონვენციის შესახებ ინფორმაცია ჯგუფის წევრებში სიღრმისეული არ არის. „მნიშვნელოვანია, რომ დოკუმენტი ფართოდ გამოიყენებოდეს და კარგი იქნება, თუ მას ყოველდღიურ ცხოვრებაში დავნერგავთ“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან);

აღინიშნა, რომ მხოლოდ, კონვენციის შინაარსის ცოდნა რეალიზების ხელშეწყობის გარეშე საზოგადოებას არავითარ სარგებლობას არ მისცემს, რომ დოკუმენტის დასანერგად ძალისხმევაა საჭირო.

„მგონია ქალის უფლებები ფალკე არ არსებობს, არსებობს ადამიანის უფლებები. 2006 წელს ქვეყანამ მიიღო ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ კანონი, რომელიც აქტიურად მუშაობს. არავის ეგონა, თუ ქართველი ქალი პატრულში დარეკავდა, მაგრამ ცხოვრებამ გვიჩვენა, რომ ამგვარი ფაქტი დღეს ბევრია, არსებობს ცხელი ხაზი და თავშესაფარი მსხვერპლთათვის. მნიშვნელოვანია ამ დოკუმენტის პრაქტიკული გამოყენება“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან);

ლიდერ ქალთა ჯგუფის წევრებმა განაცხადეს, რომ კონვენცია მნიშვნელოვანი დოკუმენტია, ისინი თავად მუშაობენ გენდერის საკითხებზე და მათვის ქალთა უფლებების დაცვის საქმეში ეს ერთ-ერთი ფუნდამენტური დოკუმენტია. ამ კონვენციასთან მიერთება კი ავალდებულებს ქვეყანას კონვენციის შესასრულებლად, რომ საკანონმდებლო ინსტიტუციურ და ორგანიზაციულ დონეზე განახორციელოს ღონისძიებები, ამით ხელი შეუწყოს გენდერულ თანასწორობის დამკვიდრებას, ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრას.

„წარმოუდგენელია არ ვიცოდე ამ კონვენციის შესახებ, მაგრამ როგორც სხვა დანარჩენი კონვენციები, ისიც დეკლარაციული ხასითისაა, ზოგადი სურვილების გამოხატვის დონეზეა და ეს ჩემში ნიჰილისტურ განწყობას იწვევს. რა საჭიროა „მათთან მიერთება“ თუ ისინი გავლენას არ ახდენენ შიდა კანონმდებლობაზე?“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან);

ჯგუფში აღინიშნა, რომ ქალების და მთლიანად, საზოგადოების მცირე ნაწილისათვისაა ცნობილი კონვენცია. კონვენციის პოპულარიზა-

ციას, ძირითადად, არასამთავრობო ორგანიზაციები ეწევიან და არაფერი არ კეთდება ამ მიმართულებით სახელმწიფოს მხრიდან: „სახელმწიფო ამ დოკუმენტს არა თუ იყენებს, არც ახსენებს. აუცილებელია ამ დოკუმენტს უფრო მეტი ადამიანი იცნობდეს და იყენებდეს“ (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან);

სამწუხაროა, რომ ამ მიმართულებით **სახელმწიფო პოლიტიკა** არ არსებობს. ფოკუს ჯგუფში აღინიშნა, რამდენად მნიშვნელოვანია CEDAW-ის ამოქმედება, რათა მას ყველა ქალი იცნობდეს და ქონდეს შესაძლებლობა გამოიყენოს ქალთა უფლებების დასაცავად.

ჯგუფში ხაზი გაესვა ამ საკითხებზე საზოგადოების ინფორმირებულობის მნიშვნელობას, თემის პოპულარიზაციაში ახალგაზრდობის ჩართვას:

„გავაცნოთ თავიანთი უფლებები და ისიც თუ როგორ არ უნდა დაარღვიონ სხვების უფლებები.

– რა არის ძალადობა? ძალადობაა როცა ქალს არ აქვს მოწესრიგებული სამუშაო გარემო, როცა მისი ფიქრები სახლშია. ასეთ შემთხვევაში ის ვერცერთ საქმეს ვერ აკეთებს სრულყოფილად. საჭიროა დაინერგოს „რბილი გრაფიკი“-ს შედგენა და ამით დასაქმებულ და სტუდენტ ქალებს შევუწყობთ ხელს. ბავშვების დატოვება პრობლემაა. უფასო საბავშვო ბაღების სიმცირე ხელს უშლის ქალთა დასაქმებას. მას ისედაც ორმაგი დატვირთვა აქვს სახლში და სამსახურში“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან);

ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენლების ჯგუფში უმრავლესობა არასამთავრობო ორგანიზაციების ლიდერი ქალები და მამაკაცები იყვნენ. მათგან მცირე ნაწილისათვის იყო ცნობილი CEDAW. იციან, რომ ის ქალთა უფლებებს იცავს, მგრამ მათი გამოცდილებით ჩანს, რომ ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ქალები მათზე გახორციელებულ ძალადობასა და უფლებების შელახვას ნორმად აღიქვამენ და ეს დოკუმენტი მათ არ ეხება. იშვიათად მიმართავენ პროტესტის ფორმას და თავიანთი უფლებების დაცვას ნაკლებად ცდილობენ, რადგან არ აქვთ საკმარისი ინფორმაცია და განათლება ამ მიმართულებით. არ აქვთ ინფორმაცია CEDAW-ის შესახებ და შესაბამისად ვერც იყენებენ მას.

ჯგუფში ყველა შეთანხმდა, რომ ამ მიმართულებით განსაკუთრებით მძიმე მდგომარეობაა რეგიონებში, სოფლებში. იქ, სადაც კომპაქტურადა დასახლებული ეთნიკური უმცირესობები, ქალებზე მრავალმხრივი ძალადობა ხორციელდება. მონაწილეებმა ბოლნისის რაიონიდან აღნიშნეს, რომ ფიქსირდება ადრეული იძულებითი ქორწინებების ფაქტები, მაგალითად, აქტუალურია მოტაცების ტრადიციაც, 11-12-13 წლის გოგონები სკოლიდან გამოყავთ და ათხოვებენ. ავლევებით დასტურდება, რომ მოტაცების შიშით ოჯახები მე-7 კლასის შემდეგ გოგონას სკოლაში ვერ უშვებენ.

პრობლემაა ქალის განათლება. კითხვაზე თუ ვინ და რატომ ეწინააღმდეგებიან ქალის განათლებას, პასუხობენ იმიტომ, რომ „განათლებული ქალი ძალადობისაგან თავს უკეთ იცავს და დიდ გავლენას ახდენს სოციალურ საკითხებზე“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან);

მიუხედავად იმისა, რომ არ არსებობს მოზარდებისათვის თანმიმდევრული გენდერული თანასწორობის სწავლების სახელმწიფო პროგრამა, არასამთავრობო ორგანიზაციებისათვის სკოლებში გენდერული განათლების პროგრამით შესვლა სირთულეს წარმოადგენს. პედაგოგებს კი სტერეოტიპული აზროვნება აქვთ და მოუზადებლები არიან გენდერული თანასწორობის და ქალის უფლებების თემაზე სამუშაოდ. მათ არ შეუძლიათ სქესთა თანასწორობის და უფლებების დაცვის საკითხებზე სათანადო განათლება მისცენ მოზარდებს. აქვე აღინიშნა ის ფაქტი, რომ არაინფორმირებულობას სახელმწიფო ენის არცოდნაც უწყობს ხელს.

სოფლად მცხოვრები ქალთა – ჯგუფის წევრების განცხადებით, პრობლემები სოფლად მცხოვრები ქალებისთვის ძალიან ბევრია, მაგრამ თავიანთი უფლებების დასაცავად ქალებს რამე გაეკეთებინოთ, შემთხვევა არ ყოფილა. სოფლად განსაკუთრებით, ოჯახში ძალადობის პრობლემა მწვავედ დგას: „ერთადერთი შემთხვევა მახსენდება, როცა ქალმა თავისი უფლებების დასაცავად პოლიციას მიმართა, მასზე მთელი ოჯახი ძალადობდა“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან); აქვე აღინიშნა, რომ ქალები დათრგუნულები არიან, ხმის ამოღების და საკუთა-

რი უფლებების დაცვის ეშინიათ: „ჩვენ სოფელში ძალადობის პრევენციის პროგრამა გვაქვს და იურიდიული კონსულტაციის გაწევაც შეგვიძლია, მაგრამ თითქმის არავინ არ მოგვმართავს“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან);

„მამაკაცის და ქალის უფლებები არ უნდა განსხვავდებოდეს ერთმანეთისგან, თუმცა არსებული ტენდენციები ადასტურებს შემდეგს, მამაკაცი გაცილებით პრივილეგირებულია და მეტი უფლებით სარგებლობს, რაც საერთოდ ეწინააღმდეგება ადამიანის უფლებებს და საერთოდ თანასწორობის პრინციპებს. თუ ჩვენ გვინდა თანასწორობა, დემოკრატია და განვითარება ჩვენი უფლებებიც ერთნაირად უნდა იყოს დაცული“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან);

სახელმწიფო ინსტიტუტების და საერთაშორისო ორგანიზაციების – ლიდერი ქალების ჯგუფის განმარტებით CEDAW – მუშაობს სტერეოტიპების აღმოფხვრაზე. გავრცელებული აზრი, რომ მამაკაცი ოჯახის უფროსია, ვრცელდება დასაქმების სფეროზეც. რაოდენ სამწუხარო ფაქტიც არ უნდა იყოს, რეალობა ასეთია დღეს საქართველოში მამაკაცი უფრო პრივილეგირებულია და რეალურ თანასწორობაზე მათი განცხადებით, ჯერ ვერ ვისაუბრებთ.

„ჩვენ CEDAW – დოკუმენტის გამოყენება მანდატით გვევალება, ერთერთი მათავარი არის ის, რომ ხელი შევუწყოთ საერთაშორისო დონეზე აღებული ვალდებულებების შესრულებას. სწორედ ამ პროცესში სამაგიდო სახელმძღვანელოა – CEDAW. ჩვენ ვთარგმნეთ და გამოვეცით ეს დოკუმენტი. გარდა ამისა, როცა გენდერული თანასწორობის სამოქმედო გეგმის შექმნას ვუწყობდით ხელს, ვცდილობდით ის კონვენციასთან შესაბამისობაში დაწერილიყო. ჩვენი პროგრამული საქმიანობა არის შეთანხმებული მთავრობასთან, სამოქალაქო საზოგადოებასთან, პარტნიორებთან – დაფინანსებიდან გამომდინარე რისი საშუალებაც გვაქვს. ვცდილობთ ჩვენი საქმიანობა შეესაბამებოდეს მიღებულ რეკომენდაციებს. ამ შემთხვევაში ვგულისხმობ ის აღმოფხვრის ხელშეწყობის რეკომენდაციას. კარგია კანონი, მაგრამ შესრულებისთვის საჭიროა ინსტიტუტების გაძლიერება. შევქმნით ცხელი ხაზი და ორი სახელმწიფო თავმესაფა-

რი; ვაძლიერებთ სახალხო დამცველის ქალთა ცენტრს; ვმუშაობთ, გვაქვს პროგრამა დევნილი ქალებისათვის იურიდიული მომსახურების ხელმისაწვდომობაზე; ვმუშაობთ დევნილთა სამინისტროსთან ერთად და სოციალური მობილიზაციის კუთხით; ვთანამშრომლობთ სტატისტიკის ეროვნულ სამსახურთან, რადგან სტატისტიკა არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სფერო, სადაც მუშაობაა საჭირო” – (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან).

ბევრი საერთაშორისო ორგანიზაციისთვის პირდაპირ არ არის სავალდებულო ამ დოკუმენტით მუშაობა, მაგრამ მისი გათვალისწინება ყველასთვის სავალდებულოა, გენდერული თანასწორობა და არადისკრიმინაციული პრინციპი დაცული უნდა იყოს მათ საქმიანობაში – აღნიშნეს ჯგუფის წევრებმა.

პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლებმა CEDAW-ის ზეგავლენზე მსჯელობისას ისაუბრეს კონვენციის პოპულარიზაციასთან დაკავშირებულ პრობლემებზე. მათ აღნიშნეს, რომ გარდა ქალთა არასამთავრობო ორგანიზაციებსა, სხვა ორგანიზაციებს შესაძლოა, ინფორმაციაც კი არ ჰქონდეთ, არათუ იმუშაონ ამ მიმართულებით.

გულისტკივილით აღინიშნა ის ფაქტიც, რომ პარტიის შიგნითაც არ ხორციელდება ქალებთან საინფორმაციო, საგანმანათლებლო მუშაობა. ამას თან ერთვის მედიის საშუალებების ნაკლები დაინტერესება მსგავსი საკითხებით და პოლიტიკოსი ქალების პოპულარიზაციით.

პირველი რიგის ამოცანად პარტიის წევრმა ქალებმა მიიჩნიეს CEDAW-ის პოპულარიზაცია მოსახლეობაში, რათა შესაძლებელი გახდეს საზოგადოების ცხოვრებაზე მის ზეგავლენაზე ლაპარაკი. ამისათვის საჭიროა კონვენციის პრაქტიკული გამოყენება. ჯგუფის წევრებმა ხაზი გაუსვეს, რომ, სამწუხაროდ, ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ დაწყებულა – CEDAW-ის, როგორც კანონის ძალის მქონე ინსტრუმენტის ამუშავების პროცესი. საზოგადოების ძალისხმევის გარეშე – ამ პროცესის გახორციელება შეუძლებელი იქნება, მნიშვნელოვანია, რომ დაიწყოს ამ მიმართულებით მუშაობა სახელმწიფოსთან, რათა შეიქმნას გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო პოლიტიკა.

სამწუხაროდ არ კეთდება კანონების გენდერული ანალიზი. ჯგუფის უმრავლესობა შეთანხმდა იმ ღონისძიებების გატარების აუცილებლობაზე, რაც საზოგადოებაში, ზოგადად, კანონების და მათთან გათანაბრებული კონვენციების პოპულარიზაციას და ფუნქციონირებას უზრუნველყოფს.

ჯგუფში მონაწილეთა უმრავლესობის აზრით, ქვეყანაში რეალური დემოკრატიის მისაღწევად საერთაშორისო კონვენციების მხოლოდ რატიფიცირება არ არის საკმარისი და არც მხოლოდ კანონების, როგორიცაა ოჯახში ძალადობის აღმოფხვრის, ტრეფიკინგის წინააღმდეგ თუ გენდერული თანასწორობის მიღწევის ხელშემწყობი, რომლებიც თავისთავად პოზიტიური მოვლენაა „მიღება ვერ უზრუნველყოფს სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების მზარდ ტენდენციას, თუ თავად ამ კანონებში არ დევს მიზნის მიღწევის რეალური ინსტრუმენტები და რაც მთავარია, მათი ფუნქციონირების ხელშესაწყობად თავად საზოგადოება არ გააქტიურდა“ (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან);

ჯგუფის წევრთა უმრავლესობის აზრით, ზემოთ ჩამოთვლილი კანონები ქალის, როგორც მსხვერპლის მდგომარეობის გაუმჯობესებაზე არის ორიენტირებული, მაგრამ, ვიდრე ქალის სტატუსის სოციალური, ეკონომიკური გაძლიერება არ მოხდება, სანამ მას თვითონ არ შეეძლება საკუთარი ინიციატივების და აქტივობების გახორციელება, მანამდე რეალურად ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესება არ იქნება შესაძლებელი.

ქალთა პრობლემად დასახელდა, ასევე, სტერეოტიპული ტრადიციები, რომლებიც კანონის აღსრულების იგნორირებას იწვევს. მაგალითად, კანონში კერძო საკუთრების შესახებ ოჯახის წევრები სქესის მიუხედავად თანაბარი უფლებებით სარგებლობენ, მაგრამ გავრცელებული ტრადიციის მიხედვით ნორმად ითვლება, როცა ოჯახში, სადაც რამდენიმე შვილია, საკუთრების ერთპიროვნული მფლობელი ხდება ვაჟი, ქალიშვილები კი უძრავი ქონების გარეშე რჩებიან; ან შუასაუკუნოვანი მიდგომა ვაჟიშვილების არსებობის შემთხვევაში უფროსი ან უმცროსი ვაჟიშვილის უპირატესობა მშობლების მეტვიდ-

რეობაზე. უქონლობა და ეკონომიურად სხვაზე დამოკიდებულება ქალს ხელს უშლის, გადაწყვეტილების მიღების დროს დამოუკიდებლობა შეინარჩუნოს.

ჯგუფის წევრებმა ხაზი გაუსვეს მშობელთა და მოზარდთა პრობლემებს. ხშირად, საარსებო საშუალების ძიებას გადაგებული მშობლები სრულფასოვნად ვერ ერთვებიან შვილების აღზრდის პროცესში. აღსანიშნავია, რომ მცირე გამონაკლისის გარდა, შვილის აღზრდა, უმეტეს შემთხვევაში, დედებს აკისრიათ და საშოვარზე გასული დედა ხშირად ვერ ახერხებს მოზარდის სათანადოდ გაკონტროლებას. უყურადღებოდ დარჩენილი მოზარდები საჯარო სკოლაში სწავლის პერიოდში ხშირად, მსხვერპლად ან მოძალადედ ყალიბდება. სამწუხაროდ, სკოლაში არ ჰყავთ ფსიქოლოგი და არც სამედიცინო მომსახურება აქვთ. დისციპლინის შენარჩუნების ერთადერთ საშუალებას მანდატურის სამსახური წარმოადგენს. მოზარდთა პრობლემების მოგვარება და მათი თვითდამკვიდრების ხელშეწყობა ცალკეული პედაგოგის ინიციატივაზეა მინდობილი. მომავალი თაობის ჯანსაღი აღრჩდისათვის კი დროული ზომებია მისაღები.

იძულებით გადაადგილებულ ქალთა ჯგუფთან შეხვედრა ჩატარდა წეროვანის კომპაქტურ დასახლებაში, სადაც 2008 წლის რუსეთ – საქართველოს აგვისტოს ომის შედეგად, რუსეთის მიერ საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებული ოჯახები ცხოვრობენ. შეხვედრა რესურს-ცენტრის ტერიტორიაზე შედგა.

მონაწილეებს მწირი ინფორმაცია ჰქონდათ CEDAW-ზე. მათი აზრით, სოციალური პოლიტიკა დაუმუშავებელია, მათთვის განსაკუთრებით ძნელი აღმოჩნდა კონვენციაზე საუბარი იმ დროს, როცა მათი ყველა უფლება დარღვეულია და პირველ რიგში, მათი კონსტიტუციური უფლება.

2. იცით თუ არა, რომ კონვენციის მიმღები ქვეყანა ანგარიშვალდებულია CEDAW კომიტეტთან და საქართველომ ბოლოს როდის გადააგზავნა კომიტეტში თავისი ანგარიში?

მონაწილეთა უმრავლესობას გაგებული აქვს CEDAW-ის შესახებ, მაგრამ ანგარიშების შესახებ ინფორმაციას არ ფლობენ, იმ მცირე გამონაკლისის გარდა, რომლებიც ამ საკითხებზე მუშაობენ და უშუალოდ აღტერნატიული ანგარიშის მომზადების პროცესში მონაწილეობდნენ.

ყველა სამუშაო ჯგუფში აღინიშნა საზოგადოებისთვის ინფორმაციის ნაკლებად ხელმისაწვდომობა, მითუმეტეს, ნაკლებად იცნობენ CEDAW-ს – მუშაობის რა პრინციპები აქვს კომიტეტს? რა ვალდებულება აქვს ქვეყანას შესასრულებელი? როგორ პასუხობს ჩვენი ქვეყანა მოთხოვნებს, სხავადასხ ჯგუფების წევრებს წარმოდგენა ნაკლებად ჰქონდათ. „CEDAW-ის ანგარიში, თუ სწორად მახსოვს, სახელმწიფო 5 წლის წინ გააგზავნა. ეს ინფორმაცია ვიცი შემთხვევის წყალობით, იქ მოვხვდი იმ დროს, როცა ამაზე საუბრობდნენ და არა იმიტომ, რომ ვინმემ მომაწოდა. მსგავსი ინფორმაცია ძნელად მიდის ფართო საზოგადოებასთან, ვიწრო წრეებმაც კი არ იციან.

ჩემზე იმოქმედა იმ ფაქტმა, რომ ერთ-ერთ რეიტინგულ სატელევიზიო გადაცემაში ქალების 50%-ს მისაღებად მიაჩნია მამაკაცის მხრიდან ძალადობა. პრობლემა ჩვენს მენტალიტეტშია, სწავლება სკოლაში უნდა დაიწყოს, სტუდენტებსაც კი ძნელად მიიყვან სად აზრამდე“ – (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან).

CEDAW-ის მიმართულებით და საერთოდ, სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებზეც ინფორმირებულობის და ინფორმაციის მოპოვების სირთულე აღინიშნა. ეს არ ეხება დაინტერესებულ პირებს, რომლებიც ამ თემებზე მუშაობენ ან მანდატით მუშაობა ევალებათ. სამწუხაროდ, ხშირ შემთხვევაში ინფორმაციის მოძიება უკიდურესი საჭიროების დროს ხდება: „არ ვიცი, რა ვალდებულებები აქვს ქვეყანას ამ მიმართულებით და როგორ ასრულებს ის ამ ვალდებულებას. საქმე კარგად რომ არ გვაქვს, ნათელია. აქ წამოსვლის

წინ ამ თემაზე გავესაუბრე ერთ-ერთ ლიდერ ქალს და მან მითხრა CEDAW-ის ანგარიში უკვე გაგზავნილია, მე მივიღე მონაწილეობა მის მომზადებაში. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია ვიმსჯელოთ, რომ არ არსებობს ზუსტი ინფორმაცია თუნდაც იმ ვიწრო წრისთვისაც კი, რომლებიც ამ საკითხებზე მუშაობს.

ყველა კონვენციის დანიშნულებაა სახელმწიფომ აიღოს ვალდებულება კანონმდებლობა და ინსტიტუციური მექანიზმებიც მოიყვანოს კონვენციასთან შესაბამისობაში.

მნიშვნელოვანია, რომ კონვენციაზე დაყრდნობით სახელმწიფო სტრუქტურებიდან მივიღოთ ანგარიში – რა ხდება ამ სფეროში და რა არის გაკეთებული ამ მიმართულებით. ერთია თუ სახელმწიფომ აღიარა და ხელი მოაწერა, მეორე რამდენად ასრულებს თავის თავზე აღებულ ველდებულებებს. მნიშვნელოვანია რეალური პოლიტიკის აღსრულების გამოხატვა. წინააღმდეგ შემთხვევაში ქვეყანას აქვს ის, რაც აქვს. სამოქალაქო სექტორი ერთადერთი მექანიზმია, რომელიც მუდმივად თვალყურს ადევნებს რა გაკეთდა ამ მიმართულებით და სახელმწიფოს-გან ითხოვს ვალდებულების შესრულებას. სახელმწიფოს თავის მხრივ იმდენი რამ აქვს პრიორიტეტში, რომ ამ საკითხების წინ წამოწევის ხელშეწყობა ძალზე მნიშვნელოვანია და სწორედ ამას უნდა შეუწყოს ხელი არასამთავრობო სექტორმა.

მნიშვნელოვანია, რომ ქალთა საკითხების პრიორიტეტულობის მოთხოვნა წამოვიდეს ქვემოდან, სახელმწიფომ კი უნდა გაითვალისწინოს ეს მოთხოვნა. თუ საზოგადოება პასიურია, პასიურია მთავრობაც. სახელმწიფოსთვის ქალთა უფლებები არ არის პრიორიტეტული და ქალთა უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციების და ექსპერტების ვალდებულებაა აქციონ ეს საკითხი პრიორიტეტულად. კონვენცია იცავს სიცოცხლის, ჯანმრთელობის, განათლების, შრომის უფლებას, ზოგადად, ყველა უფლებას რაც ადამიანის უფლებების კონვენციით არის გათვალისწინებული და კიდევ დამატებით სპეციფიურ ქალთა უფლებებს.

სამართლებრივი თვალსაზრისით კონვენციით კონკრეტულად არც ერთი უფლება არ არის და-

ცული, ის უფრო ზოგადი აქსიომაა უფლებებთან დაკავშირებით. ამასთანავე, გაუგებარია, როგორ იქნება უფლება დაცული, თუ პიროვნების ეკონომიკური უფლებები არ არის დაცული. ის არ არის ეკონომიკურად დამოუკიდებელი, ანუ ის სტაბილური და ძლიერი არ არის. ხოლო ყველა დანარჩენი უფლებების დაცვის რეალიზება ვერ მოხერხდება, ამდენად ხედვა ასეთია, რომ უშუალოდ CEDAW-ის არც ერთი უფლება არ არის დაცული „უბრალოდ ვიგებთ, რა უფლებები გვაქვს“ – (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან).

აქვე აღინიშნა, რომ კონვენცია სარეკომენდაციო ხასიათისაა და არა საკანონმდებლო აქტი, რომელიც დაგიცავს. კონვენცია ახდენს უფლებების დეკლარირებას, ის ვერ იცავს უფლებებს, ეს სახელმწიფო პრიორიტეტია. კონვენციაში ასახულია, რა უნდა დაიცვას სახელმწიფომ, რომელი უფლებები, ხოლო სახელმწიფო ვალდებულია განახორციელოს, რადგან ის არის პასუხისმგებელი. აქვე ისაუბრეს საქართველოს კანონმდებლობასა და კონსტიტუციაზე და რომ ქვეყნის სპეციფიკიდან გამომდინარე CEDAW-ს იმპლემენტაცია აქ განსხვავებულად უნდა განხორციელდეს და შესაბამისად მოხდეს. სწორედ ამისთვის არსებობს ანგარიში, რომ ჩანდეს, თუ რამდენად ასრულებს ქვეყანა აღებულ ვალდებულებას. სამწუხაროდ, „არ ვფლობთ“ ინფორმაციას იმის თაობაზე, თუ რეალურად რა წარადგინა სახელმწიფომ და რა სამომავლო რეკომენდაცია მიიღო კომიტეტისგან.

CEDAW ქალთა უფლებების დაცვაზე ორიენტირებული დოკუმენტია და სამწუხაროდ, ქვეყანაში განხორციელების ერთადერთი ინსტიტუციური მექანიზმია გენდერული თანასწორობის „პარლამენტის საკონსულტაციო საბჭო“. აღსანიშნავია, ის ფაქტიც, რომ არც ერთ კონვენციაში აღსრულების მექანიზმი არ არსებობს და ყველა სახელმწიფო თავად ირჩევს ვალდებულების შესრულების გზას, მოჰყავს საკანონმდებლო ბაზა კონვენციასთან შესაბამისობაში და აყალიბებს ორგანიზაციულ, ინსტიტუციურ სისტემას. CEDAW-ის შესულებაში საქართველოში პრობლემებია.

პრობლემაა კომიტეტში გამზავნილი სახელმწიფო ანგარიშების ხელმისაწვდომობა. არა და, სახელმწიფო ინტერესი უნდა იყოს მსგავსი ინფორმაციის გავრცელება. მნიშვნელოვანია დოკუმენტი არსებობდეს სახელმწიფო ენაზე და არა მარტო ინგლისურად, ვინაიდან სახელმწიფო ენა ქართულია და ყველა სახელმწიფო დოკუმენტი უნდა არსებობდეს ქართულად. აქვე უნდა ითქვას, რაც უფრო გამჭვირვალე იქნება პროცესი, მით უფრო ნაკლებია გაყალბების შანსი. „გაეროს ვერც კი წარმოუდგენია, რომ სახელმწიფო შეიძლება მონაცემები ხელოვნურად შეცვალოს და მცდარი ინფორმაცია მიაწოდოს. სწორედ მსგავსი ფაქტები განაპირობებს ჩვენი რეიტინგის ზრდას, მაგრამ რეალურად ერთსა და იმავე საკითხზე ინფორმაცია სხვადასხვაა“ (ამონარიდი ფოკუსჯუფის შეხვედრიდან);

მნიშვნელოვანია CEDAW-ის პოპულარიზაციის მიზნით მასმედიის საშუალებების გამოყენება: „ტელევიზიოთ ჯერ უნდა ვისწავლოთ ადამიანის გრძნობების მართვა და მერე მივაწოდოთ კონვენცია. ამიტომ, დასახვეწია მუშაობის ფორმები, საჭიროა თემის პოპულარიზაცია და ამის გაკეთება ჩვენ შეგვიძლია ყველა დონეზე. ლიდერები, ორგანიზაციას ვგულისხმობ „მაწვნის დედასავით“ უნდა იყვნენ, მათ ყველა სიტუაციაში უნდა შეძლონ „შედედება“ – გაერთიანება, სადაც კი მოხვდებიან“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯუფის შეხვედრიდან);

3. რას ნიშნავს ქალთა დისკრიმინაცია?

მონაწილეთა უმრავლესობა აღიარებს ფუნდამენტურ პრინციპს, რომ სქესის ნიშნით განსხვავებულ მდგომარეობაში ჩაყენება არის დისკრიმინაცია და რომ ქალის მიმართ ყოველგვარი დისკრიმინაცია დაუშვებელია, იქნება ეს ჯანდაცვის, კულტურის, განათლების, პოლიტიკის და სხვა სფეროები.

„სხვადასხვა ქვეყნებში გოვონები ადრეულ ასაკში წყვეტენ განათლებას. ორსული ქალი თუ გოგონას ელოდება და ოჯახში ბიჭის მოლოდინია, მუცელს უშლიან. მღალ ანაზღაურებად თანამდებობებზე ხშირ შემთხვევაში მამაკაცები ინიშნებიან“ ... „ოჯახში ძალადობა რა სახისაც არ

უნდა იყოს ფიზიკური, მორალური, თუ ეკონომიკური ყველაფერი ეს არის დისკრიმინაცია“ ... „ქალსა და მამაკაცს შორის თანაბარი ხელმისაწვდომობის არ არსებობა არის დისკრიმინაცია“ (ამონარიდები ფოკუს ჯგუფების შეხვედრებიდან);

კონვენცია გაერომ მიიღო და 1994 წელს საქართველო მიუერთდა ყოველგვარი დათქმის გარეშე. კონვენცია ამყარებს ფუნდამენტურ პრინციპს, რომ ქალის მიმართ ყოველგვარი დისკრიმინაცია დაუშვებელია. თუ დაწესდება პარტიებში კვოტები ქალთა მსარდასაჭერად, რადგან, ზოგადად, სამართლიანობა მოითხოვს თანასწორობას, ეს არ უნდა ჩაითვალოს მამაკაცის დისკრიმინაციად.

„ბავშვობიდან მქონდა პროტესტის შეგრძნება. ვგრძნობდი ჩემზე ძალადობას. ყველაფერი სხვანაირად უნდა გამეკეთებინა, რადგან გოგოვიყავი. დისკრიმინაცია არ არის მარტო ცემა, ეს არის სქესის ნიშნით განსხვავებულ მდგომარეობაში ჩაყენება“ ... „დისკრიმინაცია ბევრჯერ მიგვრძნია. გოგონებსა და ბიჭებს არა თანაბარი სასტარტო პირობები გვაქვს. დასაქმების სფეროშიც სტერეოტიპული დამოკიდებულებებია, მაგ., გოგონა ნაკლებად უნარიანად არის მიჩნეული. ოჯახშიც განსხვავებული დამოკიდებულებაა – ბიჭი იჯახის მემკვიდრედ, მომავალ უფროსად ითვლება“ – (ამონარიდები ფოკუს ჯუფის შეხვედრიდან);

ჯგუფში აღინიშნა, რომ თანასწორობაზე საუბარი უნდა გულისხმობდეს აბსოლუტურ თანასწორობას ყველგან და ყოველთვის. ბევრი ფემინისტისთვის შეურაცხყოფა თუ მამაკაცი გზას დაუთმობს. თუმცა აქვე გაესვა ხაზი იმ ფაქტს, რომ მამაკაცები ხშირად პედალირებენ ისეთ შემთხვევებზე, როგორიცა გატარება, ადგილის დათმობა და მსგავსი უსუსური დათმობები „აი, ბატონო, ხომ გინდოდათ თანასწორობა“. აგრეთვე ხშირია შემთხვევა, როცა ქალი ქალს ადანაშაულებს, ხშირად ქალები უწყობენ ხელს რომ დისკრიმინირებულები იყვნენ. ქალისგან გამიგია თუ კაცი ხარ, უნდა იყვირო იჯახში, მუშტიც დაჰკრა – შეგუებულები არიან, რომ ეს ასე უნდა იყოს“ ... „სტერეოტიპები ბავშვობიდან იწყება. რეგიონებში პრობლემები გაცილებით მეტია. ბავშვობიდან ვიცოდი, რომ ქალი სუსტია და მამაკაცზეა

დამოკიდებული. ინფორმირება აუცილებელია. გოგონებიც ნაკლებად აპროტესტებენ მსგავს შეფასებას. – მათ ბავშვობიდან უნდა იცოდნენ თავისი უფლებები და ამ უფლებების დაცვაც. რაიონში ქალის და მამაკაცის შრომა ერთნაირია, ამას ჩემი ოჯახიდან გამომდინარე ვამზობ” ... „სოფელში შეიძლება ორივე სქესი შრომობდეს, მაგრამ კაცის ნებაა, იშრომებს თუ არა, ცოლი მას ვერ დასჯის, მაგრამ ქმრის, მამის ან ქმის მიერ ქალზე ძალადობა შესაძლებელია. ქალი ყოველთვის ემორჩილება ვიღაცას, თუ ისინი ერთნაირად შრომობენ, დოვლათს მაინც მამაკაცი განკარგავს”...

„გურიიდან რეპორტაჟი იყო, ძალადობაზე ეკითხებოდნენ და ერთმა გოგომ უპასუხა: თუ არ დაიმსახურე, არავინ არ გცემსო. ამან ძალიან გამაღიზიანა აქ უკვე მენტალური პრობლემაა”...

„ოჯახში გოგონასა და ბიჭის აღზრდას სხვა-დასხვა ხარისხს ანიჭებენ. ბიჭს აქვს უფლება მიიღოს მრავალმხრივი გამოცდილება, გოგონას ლაპარაკსაც კი უშლიან. თრგუნავენ მის უნა-რებს, შესაბამისად, საბოლოო ჯამში შესაძლებელია იმაზე სუსტიც კი ჩამოყალიბდეს, ვიდრე შეიძლება ყოფილიყო“...

„ბევრი ამ თემას გაურბის რელიგიის გამო, მა-მაკაცი უფრო წინ დგას – ასეა ბიბლიაში. ვფიქ-რობ, ესეც გაუნათლებლობის ბრალია. რელიგია არაფერ შუაშია”...

„როდესაც ბიბლიას მასწავლიდნენ, შეგვხვდა ლიბერალური ღირებულების მასწავლებელი. უნდოდა ჩვენით გაგვეგო არსი, მოგვიტანა ორი თავი ბიბლიიდან, რომ მამაკაცი არის თავი, დე-დაკაცი კი კისერი და საითაც უნდა იქით მიატ-რიალებს ანუ იმორჩილებს მას და არა არს დედა-კაცები და არა არს მამაკაცები, თქვენ ყველანი ერთი ხართ ქრისტეშიონ. როდესაც ბერძნებმა გააცნობიერეს, რომ ჩვენ ევას გამო დავკარგეთ სამოთხოე, აი, მაშინ წამოვიდა დისკრიმინაცია. რუსული ეკლესიებიდან დამკვიდრდა, რომ ქა-ლის შესვლა არ შეიძლება საკურთხეველში. ორ-თოდოქსების წესში ასე არ არის. 21 წელია უკვე ქალის ეკლესიაში მსახურებაზე საუბრობენ, მაგრამ, ჯერჯერობით, თავად ქალებს არ აქვთ ამგავარი მოთხოვნა“ ...

„პოლიტიკური პარტიის ლიდერებთან პირად საუბრებში არა ერთხელ მომისმენია ქალთა და-წინაურება ძალზე მნიშვნელოვანია, მაგრამ როცა შესრულებამდე მიდის საქმე, ისინი უკან იხევენ. ქალები, გამწევი ძალა, მძიმე სამუშაოს შემსრულებლები პოლიტიკურ პარტიებში და უმეტესად, მათ დაწინაურებას არც ფიქრობენ. რა არის ამის მიზეზი ძალაუფლების გადანაწილების შიში თუ რა? გაუგებარია“...

„გამოკითხვის დროს მოსახლეობის 80% მა-დააფიქსირა, რომ ქალი თანაბრად უნდა მონაწილეობდეს არჩევნებში, მაგრამ არჩევნებზე ხმების უმრავლესობა მამაკაცებმა მოიპოვეს – რა არის ეს? მოსახლეობამ იცის სწორი პასუხი, მაგ-რამ საქმე საქმეზე, რომ მიდის გადაწყვეტილებას სხვანაირს იღებს“...

„რვა პროგრამიდან რომელსაც ჩვენ ვუჭერთ მხარს მხოლოდ ერთშია ქალი დირექტორი და კოორდინატორი“ ...

„პირდაპირი დისკრიმინაცია კანონში არ მახ-სენდება. ერთადერთი, რაც მახსოვს პენსიის შე-სახებ კანონია, რომლის მიხედვითაც ქალს პენ-სიაზე გასვლა შეუძლია 60 წლის ასაკიდან კაცს 65 წლიდან. თუმცა ამ საკითხზეც აზრთა სხვა-დასხვაობაა ერთი მხრივ საზოგადოება ქალის-გან მოითხოვს იყოს ბებია და ადრე გავიდეს პენ-სიაში, მეორე მხრივ, ჩვენ ვიცით რეალობა, რა რთულია სამუშაოს მოძებნა და როგორი ხელფა-სებია და შესაძლოა, ეს ფაქტი მამაკაცის მიმართ დისკრიმინაციად შეგვაფასოთ, რადგან 60 წლის რომ გასულიყო პენსიაზე, კუთვნილ პენსიას მა-ინც მიიღებდა. საერთოდ, სჯობს ეს სხვაობა არ იყოს, თორემ დისკრიმინაციული ვის მიმართა, ეს კვლევის და მსჯელობის საგანია. პენსიონერების 65%-ს ქალები შეადგენენ, პენსიონერებისთვის რაც კეთდება ან არ კეთდება პირდაპირ ქალს ეხება. საპენსიო პოლიტიკა გადახედვას საჭიროებს“ ...

„აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ქალი ხშირ შემ-თხვევაში ორმაგი დატვირთვით მუშაობს, ჩვენი ქვეყნის სინამდვილეში ქალი ასრულებს საო-ჯახო საქმის 90%-ს, ამას ემატება რეპროდუქ-ცია და საზოგადოებრივი საქმიანობა. საბოლოო ჯამში ქალი გაცილებით ადრე „ცვდება“ და ამ მხრივ შესაძლოა, პენსიაში ადრე გასვლა შემსუ-

ბუქებაა და ეს არ არის დისკრიმინაცია. თუმცა, აქვე ჩნდება მიზეზიც – ქალი საზოგადოებრივ შემოქმედებით ასპარეზს გაცილებით ადრე ტოვებს და ნაკლებია მისი შემოქმედებითი საქმიანობის ხანგრძლივობაც. მე ვფიქრობ აუცილებელია ამ ტიპის კვლევა – რა პლიუსები და მინუსები აქვს ამგვარ პოლიტიკას და საერთოდ, რა არის გასაკეთებელი, რომ ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი ადამიანური რესურსი სრულად და კარგად იყოს გამოყენებული” ...

„ეკონომიკური მაჩვენებლით ქალის ხელფასი ბევრად დაბალია მამაკაცის ხელფასზე, თუმცა ეს კანონით არ არის განსაზღვრული, ეს უფრო – საზოგადოების მიდგომებით და გენდერული სტერეოტიპებითაა გამოწვეული და ქალი მამაკაცზე მეტად არის იმაზე დამოკიდებული, თუ როგორ შეუწყობს ხელს ოჯახი“ ...

„კანონი და ინსტიტუცია არ მახსენდება, რომელიც არღვევს ქალის უფლებებს, მაგრამ შესაძლებელია გადაიხედოს შრომისა და საარჩევნო კოდექსები. პირდაპირი დისკრიმინაციის მაგალითები არ გვხვდება, თუმცა ის ნეიტრალიტეტი, რაც არის კანონმდებლობაში, ხშირად იწვევს დისკრიმინაციას პრაქტიკაში. ნეიტრალური არ ნიშნავს გენდერულად მგრძნობიარეს“ ...

„მშობლის უფლების ჩამორთმევა ხდება იმ შემთხვევაში თუ მაგალითად მე ვარ ქმედითუნარო. ჩვენ გამოვითხოვთ სტატისტიკა, რათა გაგვერკვია თუ რამდენ ქალს აქვს ამ მოტივით დედობის უფლება ჩამორთმეული. ეს ძალიან მგრძნობიარე საკითხია მაგრამ პრაქტიკაში ეს აუცილებლად ქალის საზიანოდ იქნება გამოყენებული“ ...

... „დღეს უკვე ორივე მშობლის შემოსავალს და საცხოვრებელ პირობებს ექცევა ყურადღება. ხშირ შემთხვევაში ქალი ქონების მესაკუთრე არ არის, ეს ტრადიციაა თუ სტერეოტიპი, რომელიც ქალს როგორც საკუთრების მფლობელს არ მოიაზრებს. ისეთ ოჯახში, სადაც ქალი ოჯახში ძალადობის მსხვერპლია და მას არც შემოსავალი და არც ქონება არ აქვს, ბავშვი პირდაპირ მამას მიეკუთვნება, რაც კიდევ უფრო აფერხებს ქალის პერსპექტივას და ძალადობისაგან თავის დაღწევის საშუალებას“ ...

„ის ფაქტი, რომ სკოლამდებული აღზრდა არ არის სავალდებულო, ჩვენთან ეს პირდაპირ ურთყამს ქალის დამოუკიდებლობას. ქალს ხშირ შემთხვევში ოჯახის შექმნის და ბავშვის გაჩენისას საშუალება არ ეძლევა იყოს ეკონომიკურად დამოუკიდებელი, ის ხშირად ქმრის, ოჯახის კეთილ ნებაზეა დამოკიდებული და არა თავის არჩევანზე. ზოგან არის ბალი, ზოგან არ არის ბალი. ბაგები ხომ საერთოდ მოხსნეს და ეს ავტომატურად ნიშნავს იმას, რომ სამ წლამდე დედა უნდა ელოდოს ბავშვის ბალში მიყვანას“ ... „ეს პრობლემა გაჩინდა, როგორც კი დაიწყო ბაგა -ბალების დახურვა და გასხვისება, მაგრამ ვერ გეტყვით, როგორ განვითარდა შემდგომ მოვლენები. ესეც საკვლევი საქმეა, რამდენი იყო, როგორი იყო ტერიტორიული განაწილება და რა დარჩა და საერთოდ, როგორ უწყობს ხელს ამ საქმეს მერია და ქალაქების მუნიციპალიტეტები „ ...

„ფსიქოლოგების დასკვნით ერთ- ერთ სატელევიზიო გადაცემაში ნათევამი იყო, ბავშვს დედა უნდა ზრდიდეს, ბაგა-ბალში ბავშვის მიყვანა მათ ფსიქიკაზე ცუდად მოქმედებსო. აი ქალზე ზეწლის კიდევ ერთი მექანიზმი ... ეს ჩვენი უფლებაა და ჩვენი გადასაწყვეტი, როგორ მოვიქცევით. სამწუხაროა, რომ ეს ქალით მანიპულაციის კიდევ ერთი საშუალებაა“ ...

„ჩვენ ვატარებთ კვლევას: ოჯახის ხელმძღვანელი ქალი და ხელმძღვანელი კაცი – შემოსავლები და ხარჯები. როცა შინა- მეურნეობის წევრი ქალები მეტია, შემოსავალიც მეტია. შეიძლება დავასკვნათ, რომ ოჯახში მთავარი მშრომელი ძალა ქალია. კარგი იქნება მსგავსი კვლევის უფრო მაშტაბური ჩატარება“ ...

„რეგიონებში ქალებს კიდევ უფრო უჭირს. მე შევხვედრივარ ქალს რომელიც აქტიური საზოგადოებრივი ცხოვრებით ცხოვრობს, მაგრამ შინ დაბრუნებულს ელოდება გაუკეთებელი ოჯახის საქმე. როგორ შეიძლება კაცმა მოკიდოს ხელი შინა მეურნეობას? სწორედ ეს არის ქალის ორმაგი დატვირთვა. სტერეოტიპი არასწორად დაირღვა ქალმა შეიძლება ოჯახი არჩინოს, მაგრამ მამაკაცმა არ შეიძლება შინამეურნეობას მიხედოს“ (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან).

4. განვიცდიათ თუ არა დისკრიმინაცია? დაგი- ცავთ თუ არა თქვენი უფლებები?

მონაწილეთა უმრავლესობა აღიარებს, რომ ყოფილა ძალადობის მხხევრპლი და განუცდია სხვადასხვა ტიპის დისკრიმინაცია და უფლებების დარღვევა, როგორც ოჯახში, ასევე გარეთ, საზოგადოებაში. მაგრამ უმრავლესობას თავისი უფლებების დასაცავად არაფერი არ გაუკეთებია, არავისთვის არასოდეს არ მიუმართავთ.

პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლები
 CEDAW კონვენციის შესახებ პასუხის გაცემისას საუბრობენ პრობლემებზე, რომელიც კონვენციის მუხლების: (მე-3: ქალების განვითარება და წინსვლა; მე-4: ქალსა და მამაკაცს შორის თანასწორობის დაჩქარება; და მე-5: სქესობრივი როლი და სტერეოტიპირება) მიხედვითაა დარღვეულია. უმრავლესობა აღნიშნავდა, რომ კონვენციის დოკუმენტი დიდ პოპულარიზაციას საჭიროებს იმისათვის, რომ ქალებმა მისი რეალურ ცხოვრებაში გამოყენება შეძლონ.

ყველა რეიტინგული პოლიტიკური პარტიის ლიდერი მამაკაცია. ქალების განვითარების, მათი წინსვლის, ვითომდა, ხელშეწყობის მიზნით პოლიტიკურ პარტიებში იქმნება ქალთა კლუბები, რომლებიც პარტიის შიგნით ქალთა და გენდერული საკითხების მარგინალიზაციას უწყობს ხელს. გადაწყვეტილების მიღებისას არასდროს ხდება ქალთა კლუბის წევრების აზრის გათვალისწინება. ისინი პარტიის პოლიტიკაზე ზეგავლენას ვერ ახდენენ.

ჯგუფის წევრების უმრავლესობა საუბრობდა გადაწყვეტილების მიღების დონეზე ქალების თანასწორი მონაწილეობის აუცილებლობაზე, როგორც პარტიის შიგნით, ასევე ქვეყნის მაშტაბით, მაგრამ სინანულით აღნიშნავდნენ, რომ მენტალურად საზოგადოება ჯერ იმ დონეზეა, კანდიდატების არჩევისას, პარტიის შიგნით თავმჯდომარის ცვლილება იქნება თუ გარეთ საარჩევნო მარათონში მონაწილეობა, ხმას მამაკაცს აძლევენ.

ჯგუფის წევრებმა აღნიშნეს 32 400-ი ამომრჩევლის ინიციატივა, რომლის ორგანიზებაშიც თვითონაც მონაწილეობდნენ, როგორც ხელმომ-

წერლები და ხელმოწერების შემგროვლებლები, ეს კანონპროექტი საინიციატივო ჯგუფის მიერ 2008 წლის 2 მაისს იყო შეტანილი პარლამენტში¹. საკანონმდებლო პროექტი - კანონში პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ გენდერული თანასწორობის სწრაფად მიღწევის დროებითი ზომების შემოღებას სთავაზობდა პარლამენტს. კანონპროექტმა, რომელმაც საკომიტეტო მოსმენები გაიარა, ისევ გადაინაცვლა არქივში, 2009 წლის აპრილში საზოგადოების მიერ გამართული საპროტესტო აქციების გამო, სესიაზე მისი მოსმენა არ მოხერხდა

ჯგუფის წევრებმა ერთსულოვნად აღნიშნეს არსებული კულტურული თუ ტრადიციული პრაქტიკის შეცვლის აუცილებლობა, რომელიც აღიარებს მამაკაცის უპირატესობას ქალზე და აფერობებს ქალის წინსვლას საზოგადოებაში, მის დაწინაურებას გადაწყვეტილების დონეზე. მიუხედავად იმისა, რომ ქალი და მამაკაცი თანასწორუფლებიანია კონსტიტუციისა და კანონის მიხედვით, სამწუხაროა, რომ სქესთა თავისებურების გათვალისწინებას კანონმდებლობის დონეზე ვერსად შეხვდებით (მაგ.: დიასახლისის შრომის ანაზღაურება და მისი ხანგრძლივობის შრომით სტაჟში გათვალისწინება და ა.შ.).

პოლიტიკასა და მმართველობაში ბალანსი მამაკაცთა სასარგებლოდ და ქვეყნის საზიანოდაა დარღვეული და ამის გამოსწორების პერსპექტივა დროებითი ზომების მიღებაა, რისი ნებაც 32 400 მოქალაქემ 2008 წელს ხელმოწერებით დაადასტურა.

ჯგუფის წევრებმა გაამაახვილეს ყურადღება ქალთა დასაქმებაზე და მათი შესაძლებლობების სრულფასოვან, სრულ რეალიზაციაზე. მიუხედავად ქალთა აქტიურობისა და მათი მაღალი კვალიფიკაციისა მოტანილი იყო ქალის მიმართ დისკრიმინაციული მაგალითები, როცა ქალმა თვითმმართველობის არჩევნებში მოიპოვა 601 ხმა, ხოლო საკრებულის წევრი გახდა მისი თანაპარტიელი მამაკაცი, რომელსაც მხოლოდ 40-მა ამომრჩეველმა მისცა ხმა, რადგან პოლიტიკური პარტიის საარჩევნო სიაში ის უფრო წინ იყო.

¹ იხილეთ დანართი №4.

აუცილებელია ქალთა დასაქმების ხელშემწყობი ინფრასტრუქტურის (საჯარო ბაგა-ბალები) განვითარება და ქალთა მხარდასაჭერად სახელმწიფო პროგრამების არსებობა. მნიშვნელოვანია, როგორც მარტოხელა დედების, ასევე, მრავალშვილიანი დედების მხარდაჭერა. დღეს მხოლოდ შვიდი შვილის დედა ითვლება მრავალ-შვილიანად და დახმარების მიღება, რომ შეძლოს ყველა მათგანი 18 წლის ასაკამდე უნდა იყოს.

ლიდერ ქალთა ჯგუფის წარმომადგენლები „ძალადობა ნამდვილად განმიცდია იმიტომ, რომ ოჯახში შვიდი მამაკაცი მყავს. გარდა ამისა, ჩემ-მა მეუღლემ ფული რომ იშოვა, წავიდა და საყვარელი გაიჩინა, რომელთანაც შვილი გაუჩნდა, რომელსაც ახლა მე ვზრდი. ამ ყველაფერს მე სიყვარულით მივუდექი. ბევრი ვინერვიულე, საოცარი მორალური და ფსიქოლოგიური შეურაცხყოფა განვიცადე, მაგრამ მივწვდი, რომ სიყვარული ყველაზე მაღლა დგას და ამ შემთხვევაში სრულებით არ ვგრძნობ დისკრიმინირებულად თავს, არც, როგორც ცოლი და არც – როგორც დედა... მე ვამაყობ ჩემი მეუღლით, რომ არ მიატოვა თავისი შვილი, როგორც ეს დღეს ხშირად ხდება”... „ძალადობას რაც შეხება ძალადობამ კი არ იმატა, არამედ ძალადობის შესახებ ინფორმაციამ იმატა“ – (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან).

ჯგუფში აღინიშნა ის ფაქტი, რომ საქართველოში არ საუბრობენ სექსუალურ ძალადობაზე, არ არსებობს ზუსტი სტატისტიკური მონაცემები, ეს თემა დაფარული და ქალების უმეტესობა ამაზე ხმამაღლა ვერ საუბრობს. ახალგაზრდა ოჯახებში, ხშირია სექსუალური ძალადობის მაგალითები – ქორწინებაში მყოფი ქალი ვალდებულია დაემორჩილოს მეუღლეს და ხშირად, მამაკაცის მოთხოვნილების დაკმაყოფილებისას ქალის ფიზიკური მდგომარეობა არ არის გათვალისწინებული. საჭიროა, რომ ამაზე საუბარი დაიწოს, რათა მდგომარეობა გამოსწორდეს.

ქალთა უფლებების დაცვის დროს მნიშვნელოვანია წინასწარ გათვლილი სტრატეგიით მუშაობა, რათა წარმატებას მივაღწიოთ. დღიდი პრობლემაა სტერეოტიპული დამოკიდებულება ლიდერი ქალის მიმართ – მამაკაცების 80%-ს აღიზიანებს და არ მოსწონთ "მოაზროვნე" ქალი.

სტერეოტიპი, რომ ოჯახის საქმე ქალის გასაკუთებელია, დღესაც უცვლელია. მამაკაცი არა და არ უმსუბუქებს ქალს ოჯახში შრომას და ყველანარია გაურბის ოჯახში საქმიანობას. ხშირია, შვილებისათვის სქესის ნიშნით განსხვავებული უფლებების მინიჭება.

ახალგაზრდების ჯგუფის წევრები აღნიშნავ-დნენ, რომ ხშირია შეყვარებულებისაგან აკრძალვები. ბიჭის თავისუფლების ხარისხს შეზღუდვა არ აქვს, ხოლო გოგონებს ვიწრო ჩარჩოში აქცევენ. საზოგადოების დამოკიდებულება ამყარებს ამ სტერეოტიპს.

გოგონას საქციელი ისე თუ არ შეფასდა, როგორი მოლოდინიც ვაჟს ჰქონდა, სასწრაფოდ ჩნდება დამაშავე დედის სახით, რომ მან კარგად ვერ გაზარდა ქალიშვილი. არც ისე იშვიათია შემთხვევები, როცა ბიჭები და საერთოდ, მამაკაცები თავიანთი ნაკლის დასაფარად ქალის ოჯახების დადანაშაულებას მიმართავენ.

მეგობრობიდან შეყვარებულობაში გადაზრდილი ურთიერთობები, ხშირად, აკრძალვებით მთავრდება და მამაკაცს ქალის მიმართ უჩნდება საკუთრების განცდა.

„ბავშვობაში ჩემს ძმას უპირატესობა ჰქონდა ჩემთან შედარებით. მას ყველგან წასვლა შეეძლო, მე არ მიშვებდნენ. ახლა უკვე დიდი ბრძოლის შემდეგ მოვიპოვე თანაბარი უფლებები. ფინანსურმა დამოუკიდებლობამ კიდევ უზრო მეტი თავისუფლება მომცა. დამოკიდებულება ჩემს მიმართ შეიცვალა“ (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან).

განათლების სისტემაში მომქმედი სტერეოტიპიც არღვევს გოგონების და ქალების უფლებებს. „უნივერსიტეტში ხშირია შემთხვევები, ისე, როგორც სკოლებში, როცა პროფესორ-მასწავლებლები უპირატესობას ანიჭებენ ბიჭებს, ისინი უფრო ჭკვიანები არიანო. აღიარებული ფაქტია, რომ გოგონები სერიოზულად სწავლობენ, ბიჭების დიდი ნაწილი ზარმაცობს, მაგრამ საბოლოო შედეგის შეფასებაზე ეს არ აისახა. როცა სამსახურის მოსაპოვებელ გასაუბრებაზე მიდიან გოგონა და ბიჭი, მათ ერთნაირი მონაცემები და CV აქვთ, ბიჭს, მაინც, უპირატესობას ანიჭებენ. უფრო დიდ ანაზღაურებას უნიშნავენ და უკეთეს პირობებს სთავაზობენ. კითხვაზე რატომ ხდე-

ბა ასე? პასუხად ვიღებთ, რომ ბიჭები ბევრად ნიჭიერები არიან....მოთხოვნები განსხვავებულია ბიჭებისა და გოგონებისთვის, თუნდაც, სწავლის მხრივ: „გოგო მაშინ იმსახურებს ქებას თუ ის ბეჭითია, მოწესრიგებული ბიჭისთვის ეს თვისებები არც არის საჭირო, მას ისედაც ნიჭიერების იარღიყი აქვს. აბიტურიენტობის დროს ხშირად მესმოდა, რას იკლავ თავს მაინც ვერ მიიღებ მაღალ ქულებსო, მაგრამ შედეგი სახეზეა, საქმემ აჩვენა, ვინ უფრო ნიჭიერია და ვინ უფრო აღწევს საწადელს ...“

„სამარტოუტო ტაქსში ამოვიდა ქალი და კარები მაგრად მოხურა, მძღოლმა ქალი საშინლად გალანძღა, ამას მამაკაცს ვერ გაუბედავდა და სმას ვერ ამოიღებდა. ტაქსის მძღოლ ქალებს ცუდი თვალით უყურებენ“ (ამონარიდი ფოკუს-ჯგუფის შეხვედრიდან).

ჯგუფის მოსაზრებით, დიდი პრობლემა ქალის სექსუალური თავისუფლება, ქალიშვილობის ინსტიტუტი კი ქალზე კონტროლის მექანიზმია – დათრგუნვისა და დისკრიმინაციის კიდევ ერთი საშუალება.

„მე არ ვარ ქალიშვილობის ინსტიტუტის მომხრე. 30 წლამდე ქალიშვილობას ბევრი ჯნმრთელობის და ფსიქიკური პრობლემები მოჰყვება. პრობლემა საზოგადოებაშია. ამას არ უყურებენ როგორც ფიზიოლოგიურ მოთხოვნილებას. მაგრამ ეს მხოლოდ ქალზე ვრცელდება და დისკრიმინაციულია, აბა, რა – ის რაც შეიძლება მამაკაცისთვის არ შეიძლება ქალისთვის. მაგრამ შედეგზე არავინ არ ფიქრობს“ ...

„ეს ყველაზე დიდი დისკრიმინაციაა ბიჭის, ოჯახის და საზოგადოების მხრიდან. ტრადიციას ამოფარებული ძალადობა და ქალის მიმართ ორმაგი სტანდარტია“ ...

„ინფორმაციის ნაკლებობასთან ერთად განათლების პრობლემაც არის. გოგონებსაც სჯერათ, რომ მამაკაცს უფრო მოჭარბებული სექსუალური სურვილები აქვს, საკუთარი ანატომია და ფიზიოლოგიაც არ იციან ქალებმა სრულფასოვნად.“

„მათ სხვანაირი ინფორმაცია აქვთ, მაგალითად, მეცნიერებიც ამბობენ, რომ სხვადასხვა ნაირი მოთხოვნილებები და პრიორიტეტები აქვთ ქალებს და მამაკაცებს. მამაკაცმა სექსუალური

მოთხოვნილებები უნდა დაიკმაყოფილოს, ქალმა კი სხვაზე უნდა იზრუნოს, მოუაროს. სექსუალური გამოცდილება ქალისთვის ითვლება როგორც შეცდომა. ქალიშვილობის ინსტიტუტი ეს არის კულტურული სტანდარტი, რომელსაც თავისი ტრადიციები გააჩნია და ქალი ვერ იქნება სექსუალურად თავისუფალი, თუ არ იქნება ეკონომიკურად დამოუკიდებელი. ის უნდა იყოს პროფესიონალი და დასაქმებული“ – (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან).

პრობლემაა დასაქმება, რეპროდუქციული განათლება, გოგოების დიდმა ნაწილმა არ იცის კონტრაცეფციის შესახებ, როგორ დაიცვან თავი არასასურველი ორსულობისგან. სწორედ ამ არცოდნას მოყვება არასასურველი ფეხმძიმობის შეწყვეტა, აბორტი-სტატისტიკურად საქართველოში აბორტის დიდი მაჩვენებელია რასაც ხშირად უშვილობა და ჯანმრთებლობის გართულება მოყვება. „მაგალითად ბორჯომში პრეზერვატივს ვერ იყიდი, რადგან მეორე დღეს ეს ინფორმაცია ყველას ეცოდინება და მასზე ცუდად ილაპარაკებენ“ ...

„პრობლემაა გოგონებისთვის მარტო ცხოვრება, საზოგადოების მხრიდან ცუდ ტონად ფასდება, ეს დისკრიმინაცია მშობლების და საზოგადოების მხრიდან სქესის ნიშნით. თუ გაიგო ხალხმა, რომ მარტო ცხოვრობ შენზე ცუდად ილაპარაკებენ“ ... (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან).

აღინიშნა ისეთი შემთხვევებიც, როცა ქალები თავიანთი უფლებების დაცვას კანონის გამოყენებით დაილობენ, როცა მსხვერპლს ინფორმაციულად და იურიდიულად დაეხმარნენ.

იძულებით გადაადგილებულ ქალთა ჯგუფის წევრები პასუხად როგორც ძირითად პრობლემას დასაქმების სიძნელეებს ასახელებდნენ. ჯგუფის წევრთა აზრით, უმეტესი მათი სიძნელეებისა ამ პრობლემიდან გამომდინარეობდა. ხაზი გაესვა შრომით ბაზარზე ასაკობრივ და გარეგნობაზე გამახვილებული მოთხოვნებით გამოწვეულ დისკრიმინაციას.

ჯგუფში მყოფი ქალები აღნიშნავდნენ, რომ მეუღლეებს ოჯახში თანაბარი უფლებები აქვთ, მაგრამ მამაკაცთა უმრავლესობა დაუსაქმებელია. ოჯახის რჩენის სიმძიმე ქალებზე გადადის,

რომელსაც არავითარი შელაგათი არ აქვთ სა-ოჯახო საქმეში. ქალებს ორმაგი დატვირთვით (შინ და გარეთ) უწევთ მუშაობა, რის გამოც თავს დაჩარცხულად მიიჩნევენ.

მათ თავი დისკრიმინირებულად დევნილ მდგომარებაში ყოფნის გამოც მიაჩნიათ. რადგან ამ მდგომარეობაში ხშირად იძულებული არიან აკეთონ ის, რისი გაკეთებაც არ უნდათ. მრავალ-სულიან ოჯახში ხშირია, როცა მხოლოდ ქალია დასაქმებული და სამსახურის დაკარგვის შიშით, მუდმივად გაურკვეველ სიტუაციაში მყოფი, ხშირად, საკუთარი ნების საწინააღმდეგოდ კომპრო-მისზე მიდის. ამას თან საშინელი საცხოვრებელი პირობები ერთვის. ცხოვრობენ ფუტკრის სკასა-ვით შემჭიდროებულ პირობებში. თავს ორმხრივ დისკრიმინაციაში (იქნებიან ეს სეპარატისტები და ოკუპანტები, თუ დევნილთა საჭიროების მოგ-ვარებაზე პასუხისმგებელი სახელწიფო პირები), საკუთარი თავი თავმოყვარეობა შელახულად და მოტყუებულად მიაჩნიათ.

დევნილები უჩივიან არა კორექტულ დამოკი-დებულებას საზოგადოებისაგანაც, რომელიც მათ თავს დამცირებულად ავრძნობინებს. ჯგუფში ამის დამადასტურებელი ბევრი მაგალითი იყო მოტანილი. ეს კი გვაფიქრებინებს, რომ მეტი ტაქტი და სიფაქიზე მართებთ ამ კონტიგენტთან მჭიდრო ურთიერთობაში მყოფ პირებს.

რაც შეეხება ოჯახში ძალადობას, გახშირდა ის თუ არა? ჯგუფის წევრებს გაუჭირდათ კონ-კრეტული პასუხის გაცემა. უმრავლესობამ მაინც ალიარა, რომ სოციალურ-ეკონომიკური გასაჭი-რის გამო არის ოჯახებში ძალადობა და ფსიქო-ლოგიური დაძაბულობა. რის მიზეზადაც გამუდ-მებული სტრესული პირობები დაასახელეს.

დევნილები თავს დისკრიმინირებულად თვლიან მათი ჯანმრთელობის არასათანადოდ დაზღვევის გამოც, რომელიც 120 ლარია წელი-წადში და მკურნალობაზე არ ყოფნით.

სოფლად მცხოვრები ქალები ფიქრობენ, რომ პრობლემაა ეკონომიკური, ფსიქოლოგიური, ფი-ზიკური ძალადობა. სოფლად მცხოვრები ქალე-ბის უმრავლესობა უმუშევარია, ანაზღაურებადი სამსახური არ აქვთ, „თორემ ოჯახის საქმეს რა გამოლევს“. შინამეურნეობის მძიმე შრომის დი-დი წილი ქალზე მოდის. ასეთ მდგომარეობაში

მყოფი ქალების უფლებები ირღვევა და ხშირად, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლიც ქალი ხდება. რიგ რაიონულ ცენტრებში ქალთა დახმარების ცენტრები არსებობს, მაგრამ პრობლემა ის არის, რომ იქ მამაკაცები არ მოდიან, რათა მოისმინონ რა უფლებებს არღვევენ და ზალადობისთვის რა პასუხი მოეთხოვებათ.

დამახინჯებული მენტალობიდან გამომდინარე ჰქონიათ, რომ კაცები ქალების ბატონები არიან და არა – ქმრები. სოფლად სამწუხაროდ კაცები ასე ფიქრობენ. მშობლები ქალიშვილსაც ამ მენ-ტალობით ზრდიან და აჩვევენ, რომ ოჯახში მთა-ვარი მამაკაცია და ქალი მას უნდა ემორჩილებო-დეს: „ხშირად მიფიქრია მამაკაცთა ცენტრი ხომ არ შევქმნა და ვისაუბრო ოჯახში ძალადობის პრობლემებზე. კერძო საუბრებში როცა მიხსე-ბია ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში შეიძლება პატრული მოვიდეს შემაკავებელი ორდერი გა-მოგონიწეროს თქო, პასუხად მიმიღია, ვინ კით-ხავს ჩემი ცოლია და რასაც მინდა იმას ვიზავო“ (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან).

სახელმწიფო ინსტიტუტების და საერთაშორი-სო ორგანიზაციების ლიდერი ქალები პირველი, რასაც ყოველთვის აღნიშვნავენ პოლიტიკური ნე-ბის ნაკლებობაა, რომელიც უწინდელთან შედა-რებით საგრძნობლად გამოსწორდა, რადგან სა-კითხი სხვაგვარად დაისვა. ხელისუფლება ქალთა და გენდერული თანასწორობის მიღწევის თემის მიმართ თავს ანგარიშვალდებულად არ თვლის, საზოგადოების წინაშე ვალდებულება არ აქვს. კონვენციის განხორციელებას რაც შეეხება, ეს უნდა დაინერგოს ადგილობრივ კანონმდებლო-ბაში და პოლიტიკაში. დაიწერა კარგ სამოქმე-დო გეგმა და სამწუხაროდ, დარჩა ქალალდზე. მნიშვნელოვანია სახელმწიფო დაფინანსება და პასუხისმგებლობა მის განხორციელებაზე. წინა-აღმდეგ შემთხვევაში, როცა სახელმწიფო არც პასუხისმგებელია და არც დამფინანსებელი, ეს ყველაფერი საერთაშორისო დახმარების იმედად რჩება.

მნიშვნელოვანია ადგილობრივი ბიუჯეტის შედგენის დროს გენდერული საკითხების გათ-ვალისწინება. სამწუხაროდ, დღემდე არ ხდება თემის საზოგადოების და დემოკრატიის განვი-თარების პრინციპულ საკითხად აღქმა. ეს ამავ-

დროულად ეს საზოგადოების პრობლემაცაა-არ ხდება თანასწორობის მოთხოვნა საზოგადოებოების მხრიდან. არსებობს სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილება კვოტებთან დაკავშირებით. არის ქვეყნები, რომლებსაც აქვთ კვოტები 50 პროცენტიანი წარმომადგენლობის მიღწევაზე და სწორედ ამ ქვეყნებმა ორმოცი წლით გაუსწრეს დანარჩენებს.

კვოტებთან დაკავშირებით არაერთგავროვანი აზრია: ბევრი თვლის, რომ იყოს თუნდაც, ერთპროცენტიანი, მაგრამ ფუნქციური ქალთა მონაწილეობა, ვიდრე იყოს მეტი, მაგრამ ფიქტიური. მსოფლიო პრაქტიკამ გვიჩვენა, რომ „როცა პროცესს ჩარჩოებში ჩასვამ, ნელ-ნელა პროგრესული დინამიკა ჩდება“.

კვოტების არსებობა ძალზე მნიშვნელოვანია, რადგან სამართლიანობის პრინციპი აშკარად დარღვეულია: დღეს საქართველოს პარლამენტის წევრების 6 პროცენტია ქალი, ამის შედეგად უნდა ჩავთვალოთ, რომ ოჯახში ქლადობის კანონის მიღების საპარლამენტო დებატების გაანალიზებისას აღმოჩნდა, რომ ძალიან ცოტა პარლამენტარი უჭერდა მხარს ამ კანონის მიღებას, „მაგრამ ყველა პარლამენტარი ქალი უჭერდა მხარს ამ კანონის მიღებას“.

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ადამიანების და ამ პრობლემებზე მომუშავე ჯგუფის წევრების დახმარებით შევძლით გაგვეგო თუ რა იციან CEDAW შესახებ, განუცდიათ თუ არა დისკრიმინაცია? ჯგუფის წევრებმა პირველად შეხვედრაზე გაიგეს CEDAW-ის შესახებ. მათ დაიწყეს მსჯელობა იმ პრობლემებზე, რომელთა გამოც ისინი დისკრიმინაციასა და მარგინალიზაციას განიცდიან. ჯგუფის წევრების უმეტესობა ინვალიდი ბავშვების დედები იყვნენ. ისინი ლაპარაკობდნენ, რომ ქალაქში განუვითარებელია მათი შვილების მდგომარეობასთან ადაპტირებული ინფრასტრუქტურა და ნაგებობები, რომელიც შეზღუდული შესაძლებლობის ადამიანების გადაადგილებას და საზოგადოებაში ინტეგრირებას ხელს შეუწყობდა. დასახელებული დისკრიმინაციის მაგალითებში აღწერილი იყო ბიუროკრატი ჩინოვნიკების უმართებულო პრეტენზიები (მაგ.: წარდგენილ საბუთზე რატომ იყო ბეჭედი მარჯვნივ და არა მარცხნივ), რის გამოც მთელი

რიგი ინვალიდი ბაბშვებისა ამოვარდნენ ჯანდაცვის სამინისტროს მიერ დღის ცენტრის დაფინანსების სიიდან. შესაბამისი სტრუქტურების მოხელეთა მოუქნელობით ამ ბაბშვების აღდგენა ამ სიებში ველარ მოხერხდა და ის მცირედიც დაკარგეს, რაც ქონდათ.

ინვალიდი მოზარდის პენსია 80 ლარს შეადგენს. დღის ცენტრებში, რომელიც შეზღუდული შესაძლებლობების მოზარდთა ერთადერთი სოციალიზაციის საშუალებაა, გადასახადი 100 ლარია. ინვალიდი მოზარდის მშობელს სახელმწიფო არ უნაზღაურებს შვილის მოვლას, რომლის გამოც იგი სხვაგან დასაქმებას ვერ ახერხებს და ეკონომიკურად ძალიან უჭირს.

სიღარიბის ზღვარს მიღმა მყოფი ამ კატეგორიის ადამიანები ვერ ახერხებენ დახმარების მიღებას იმ მიზეზით თუ მათ გამათბობელი, ტელევიზორი ან სხვა რამე „ფუფუნების“, საგანი აღმოუჩინეს, რომელიც არ იქნება თვითონ პრეზიდენტის ნაჩუქარი. ყველა სხვა შემთხვევა მათ წინააღმდეგ მუშაობს.

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე მოზარდებს და ზრდასრულებსაც სადაზღვევო კომპანიები უარს ეუბნებიან დაზღვევაზე რადგან ამ კატეგორიის ადამიანები მუდმივად წამლებს მოიხმარენ და დიდია ხარჯის რისკი.

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთავის სახელმწიფოს არა აქვს ჩამოყალიბებული პოლიტიკა. ისინი ვერ ღებულობენ სათანადო დახმარებას, არ არიან დასაქმებული, მათთვის არ ფუნქციონირებს დასვენებისა და რეაბილიტაციის პროგრამები, აქვთ გადაადგილების და დატოვების პრობლემა.

ჯგუფის წევრებს ჰქონდათ განცდა, რომ მათთან დამოკიდებულებაში ქვეყანაში არ არსებობს არავითარი პროგრესი და რომ მათ არანაირი უფლებები არ გააჩნიათ.

განსაკუთრებულ მდგომარეობაშია ქალი, რომელსაც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე შვილი ყავს, რომელსაც ხშირად შვილის ამგვარი მდგომარეობისთვის რიგის დამნაშავედ თვლის და ოჯახის დანარჩენი წევრები მასზე ძალადობენ. ამ მდგომარეობის მთელი სიმძიმე დედაზე, ქალზე გადადის. ყველაზე მტკიცნეული იყო იმის

მოსმენა, რომ მშობლებისათვის გაურკვეველია მათი შვილების მომავალი მათი – დედების გარდაცვალების შემთხვევაში.

ეთნიკური უმცირესობით დაკომპლექტებულ ჯგუფში 2009 წელს ჩატარებული კვლევის შესახებ იღაპარაკა მონაწილემ, რომელმაც აღნიშნა, რომ 78%-ი აზერბაიჯანელი ქალებისა არ აღიარებენ დისკრიმინაციის ფაქტებს. მათ ხელს უშლის კომპლექსი, შიში და უიმედობა, ფიქრი იმაზე, რომ მაინც არაფერი არ შეიცვლება. აუცილებლია სახელმწიფომ უზრუნველყოს სქესთა თანასწორობის უზრუნველყოფი კანონების დახვეწა და მათი აღსრულება. რეგიონებში და მითუმეტეს სოფლებში ხელისუფლებასთან დიალოგი კი არა ხმის ამოღება ქალებისა და გოგონებისათვის კრიმინალის დონეზე განიხილება.

სოციალურ ეკონომიკური სიდუხეჭირისაგან, გოგონას როგორც კარგ საქონელს ისე უყურებენ, რომ მომწიფებება უნდა გაათხოვდეს თორემ ასაკი, რომ მოემატება უკვე აღარ ვარგა, დარჩება შინაბერა და ოჯახის თავში სახლელი იქნება.

– „ბებია მყავდა ქართველი და არასდროს არ მიგრძნია ოჯახში, რომ ვარ ოსი, მაგრამ სკოლის პერიოდში, კლასელმა წამომაძახა, რომ მე ოსი ვარ და ეს ძალიან მტკიცნეული იყო ჩემთვის, ეს არ ხდებოდა ხშირად და არც ახლა ხდება სისტემატიურად, მაგრამ არის საზოგადოებაში ასეთი შემთხვევები რის აღმოფხვრასაც ძალისხმევა სჭირდება“.

– „რატომ ხდება ადამიანი ქსენოფობი? ეს ხდება ინფორმაციის ნაკლებობის გამო, საქართველოში მცხოვრები ეთნოსების სათვისტომოები ჩაკეტილები არიან, მათ არ აქვთ ერთმანეთზე ინფორმაცია, ყოველდღიური ურთიერთობა და მეგობრობა“.

– „არასდროს მქონია ასეთი ფაქტი და ყოველთვის ყველას ვეუბნები ქურთებსაც კი, რომ უნდა ვიცოდეთ ქართული ენა, რადგან უცხოვრობთ საქართველოში, მე ქურთი ვარ, მაგრამ ქართული ტრადიციებზე გაზრდილი და ბედნიერი ვარ, რომ არასდროს წამოუძახებიათ, ქურთი, რომ ვარ“.

– „უნივერსიტეტში სწავლის პერიოდში საკონკურსო თემით წარვდექი კონფერენციაზე კომისიის წევრებისგან შევიტყვე, რომ პირველი ადგილი დავიკავე. შემდეგ მკითხეს, თუ რატომ ვსწავლობდი რუსულ ენოვან სექტორზე. მე ვუპასუხე, რომ რუსული სკოლა მქონდა დამთავრებული. მაშინ მითხრეს, რომ მეორე ადგილს დავიკავებდი რადგან პირველზე ქართულ ენოვანს მივანიჭებთ უპირატესობასო. ჩემი გვარი მთავრდება „იანზე“ გასვლისას მკითხეს რატომ ხარ სვანი რუსულ სექტორზე, მე ვუპასუხე, რომ სვანი კი არა ქურთი ვიყავი. საღამოს ლექტორმა დამირეკა და მითხრა, რომ უკვე მესამე ადგილზე გადამიყვანეს“.

– „საქართველოს სასამართლო კოდექსში არის მუხლები, რომლის მიხედვითაც ეროვნული ნიშნით დისკრიმინაცია ისჯება. კონკურსების ორგანიზებისას ერთნაირ სასტარტო პირობებში უნდა იმყოფებოდეს ყველა მონაწილე, მაშინ ბუნებრივად გამოირიცხება ქსენოფობისა და გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციის შემთხვევები“.

– „იყო კონკურსი ნომრებით სადაც სახელი და გვარი არ ფიქსირდებოდა, 2000 ადამიანი იღებდა მონაწილეობას. გაიმარჯვა 10-მა, რომელთა შორისაც იყვნენ ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენლები. გასაუბრების შემდეგ, დატოვეს დაბალქულიანი სამი პროცენტი ყველა არა ქართველს უარი უთხრეს. ეს იყო სახელმწიფო პროგრამა. დაწუნებული ახალგაზრდები, რამოდენიმე ენას ფლობდნენ ბრწყინვალედ, მათ გულაცრუებულებმა დატოვეს საქართველო.“

მოსმენილი პასუხებით მივდივართ დასკვნამდე, რომ საზოგადოებაში ტოლერანტოვბის განვითარება აუცილებელ ხელშეწყობას საჭიროებს.

ჯგუფის წევრთა უმრავლესობა შეთანხმდა, რომ აუცილებელია საზოგადოებასთან მუშაობა, მათი მენტალური ცვლილებისათვის.

საჭიროა გენდერის რაობა ისწავლებოდეს სკოლებში, აუცილებელია გაცვლითი პროგრამების ხელშეწყობა რათა საქართველოში მცხოვრები სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენელთა დაახლოვებას შეეწყოს ხელი.

მნიშვნელოვან პოზიტიურ სახელმწიფო ქმედებად აღინიშნა 2010 წელს ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელების მიერ უმაღლეს სასწავლებლებში მისაღები გამოცდების დროს ტესტების საკუთარ ენაზე ჩაბარება და უმაღლეს სასწავლებელში მოხვედრის შემდეგ, ერთი წლის განმავლობაში ჩარიცხულ სტუდენტებს ეძლევათ შესაძლებლობა სპეციალური სასწავლო პროგრამით შეისწავლონ სახელმწიფო ენა, ქართული.

არ იყო ცნობილი, – რამდენად იყენებენ ამ შესაძლობლობას გოგონები, იყვნენ თუ არა ჩარიცხულ სტუდენტებს შორის გოგონები, ისინი ხომ იშვიათად ამთავრებენ საშუალო სკოლას. წელს უკვე სამასამდე ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ახალგაზიდა ჩაირიცხა უმაღლეს სასწავლებლებში. რამდენია აქედან გოგონა უცნობია, თუმცა ძალზე საინტერესოა.

5. საქართველომ გენდერული თანასწორობის მიმართულებით პროგრესს მიაღწია და ქალთა უფლებების დაცვის კუთხით აქვს თუ არა საქართველოს წინ გადადგმული ნაბიჯები?

მონაწილეთა უმრავლესობა აღიარებს გენდერული თანასწორობის მიმართულებით პროგრესს, თუმცა, ასევე, უმრავლესობის აზრით, სახელმწიფოს მხრიდან უფრო ქმედითი ღონისძიებებია გასატარებელი.

არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენებმა აღნიშნეს ის კანონები, რომელებიც მიღებული აქვს პარლამენტს ქალთა უფლებების განსამტკიცებლად, საქართველოს გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კონცეფცია; ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების კანონი; კანონი ტრეფიკინგის წინააღმდეგ; საქართველოს კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ.

ეს ჩამონათვალი მეტყველებს სახელმწიფოს მცდელობაზე, რომ საერთაშორისო ვალდებულებებთან ჰარმონიზაციაში მოიყვანოს არსებული კანონმდებლობა და თავისთავად, პოზიტიურია, მეორე საკითხია, თუ როგორ მუშაობს და მითითებულ კანონებს რეალური ზეგავლენისათ-

ვის ცხოვრებაში არსებულ პრობლემებზე რა ისტრუმენტები გააჩნია რა ისტრუმენტები გააჩნია. მოწვეულ ექსპერტთა აზრით ბევრია გასაკეთებელი ამ კანონთა სრულყოფისა და ამუშავებისათვის. სახალხო დამცველის სტრუქტურაში არსებობდა ქალთა და ბავშვთა ცენტრი, რომელსაც მოგვიანებით დაემატა გენდერული თანასწორობის მიმართულებით ანგარიშვალდებულება, რაც ყოველ ექვს თვეში აისახებოდა სახალხო დამცველის ანგარიშში. 2009 წლის შემდეგ ახლად არჩეული სახალხო დამცველის ანგარიშებში ერთი სიტყვა არ არის ნახსენები გენდერული თანასწორობის მდგომარეობაზე. გამოითქვა აზრი, რომ CEDAW-ის ალტერნატიული ანგარიშის მომზადებისას არასამთავრობო ორგანიზაციებმა ერთობლივად მიმართონ მთავრობას გენდერულ საკითხებთან დაკავშირებული შეკითხვებით: რომელი სახელმწიფო სტრუქტურა მოამზადებს CEDAW-ის სახელმწიფო ანგარიშს? გაერომ მოუწოდა საქართველოს სახელმწიფოს წარმოადგინოს მეტი ციფრები, სტატისტიკა, ინფორმაცია. საინტერესოა გვიპასუხონ დაეყრდნობიან თუ არა სახელმწიფო ანგარიშის მომზადებისას კვლევებს? როგორია მათი რეაგირება CEDAW კომიტეტისაგან უკვე მიღებულ რეკომენდაციებზე, რა არის შესრულებული?

სახელმწიფო ინსტიტუტების და საერთაშორისო ორგანიზაციების ლიდერი ქალები აღიარებენ გარკვეულ წარმატებებს გენდერული თანასწორობის მხრივ, განსაკუთრებით კანონშემოქმედების კუთხით. აღინიშნა ინსტიტუციების შექმნა, მაგრამ ეს ძალზე ცოტაა, გასაკეთებელი ძალიან ბევრია – ცნობიერების ამაღლება, აღმასრულებელ შტოში პოლიტიკური ნების ჩამოყალიბება და გაძლიერება და ა.შ ჯგუფის ერთ-ერთმა წარმომადგენელმა გაიხსენა გამოცდილება, რომელიც მათ სამსახურს 2009 წელს ბავშვთა უფლებების კონვენციასთან დაკავშირებით ჰქონდა: „მუშაობა ბავშვთა უფლებების დაცვის კონვენციის გაგებით დავიწყეთ, რადგან მიხვდით, რომ პრობლემა არასწორ აღქმაა და სწორედ CEDAW-თან მიმართებაშიც იგივეა. მთლიანად უნდა მოხდეს მისი განხილვა და არა სხვადასხვა სფეროდან დაცალკევებულად, „ამოგლეჯილად“.

ლიდერ ქალთა ჯგუფის წევრები რეალურ წარმატებად გენდერული თანასწორობის კანონს მი-

იჩნევენ, წარმატებაა ის, რომ ქალბატონი რუსულან კერვალიშვილი და მაგდა ანიკაშვილი ბრძანდებიან პარლამენტში. ისინი „ქალის განსხვავებულ პრობლემებს“ აღიარებენ, რაც არ ხდებოდა წინა მოწვევის ქალი პარლამენტარების მიერ. არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ არაერთი მცდელობა იყო მსგავსი საკანონმდებლო ინიციატივის გატანისა, მაგრამ სანამ არ გამოჩენდნენ ქალბატონები, რომლებიც ასევე მნიშვნელოვნად მიიჩნევენ ამ საკითხს, მანამ ვერ მივიღეთ კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ.

უკვე მომზადებულია გენდერული თანასწორობის მოქმედებათა გეგმა და საპარლამენტო მოსმენებზეა გატანილი. იმედია, რომ ხელისუფლება ხელს შეუწყობს ამ გეგმის მიღებასა და შესრულებას.

ჯგუფის წევრები პრობლემას ხედავენ ქალთა ახალი სახეების წარმოჩენაში. მთელი მუშაობა მიდის უკვე წარმატებული ქალების გაპირობებაში და სამწუხაროა, რომ არაფერი არ კეთდება საერთოდ ქალთა წინ წამოწევისა და მათი პოპულარიზაციის ხელშესაწყობად სახელმწიფოს მხრიდან.

ძალზე მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ, როგორც იქნა, გაცდით თამარის ეპოქას, დავასრულეთ მითებისა და ლეგენდების მოგონება ისტორიულ თანასწორობაზე, იმედია, დავუბრუნდით რეალურ დროს და ამ რეალურ დროში მცხოვრებ ქალთა პრობლემებს.

პოლიტიკური პარტიების ჯგუფის წარმომადგენლთა უმრავლესობამ აღიარა, რომ მათი როლი და მნიშვნელობა იზრდება, როცა დგება არჩევნები, ისინი განსაკუთრებით საჭირონი ხდებიან. ეს პერიოდი მოიცავს 3-დან 4 თვეს, რომლის განმავლობაში, სწორედ ქალი პარტიის წევრების საშუალებით ხდება მოსახლეობასთან მუშაობა. მათ მიმართაა ნდობით გამსჭვალული მოსახლეობა და მათი საშუალებით ხდება მომხრეთა მოპოვება. თუმცა ეს აქტიური ნაწილი არჩევნებიდან არჩევნებამდე ჩრდილში რჩება და არ ხდება მათი ღვაწლის სათანადო დაფასება პარტიულ იერარქიაში, შიდა პარტიული დემოკრატიის არასებობის გამო. ჯგუფის უმრავლესობას ქონდა საარჩევნო კომისიის წევრის გა-

მოცდილება. თავად პოლიტიკური პარტიები კი რჩებიან ძირითადად იმ ლიდერთა პარტიებად, რომელთა სახელებსაც ატარებენ.

იძულებით გადაადგილებულთა ჯგუფის წევრებმა ხაზგასმით აღნიშნეს, რომ საქართველოს მთავრობას დევნილი ქალისთვის არაფერი გაუკეთებია. იყო შემთხვევა, როცა გაერომ დიასახლისებს ჩაურიცხა თანხა. სამწუხაროდ, ზოგიერთი ქალი რეალურად ოკუპირებული ტერიტორიის მაცხოვრებელი იყო, მაგრამ პირადობის მოწმობაში მითითებული იყო გათხოვებამდე საცხოვრებელი მისამართი, რომელიც არ ემთხვეოდა ოკუპირებულ ტერიტორიას, ამ მიზეზით ბევრმა ეს დახმარება ვერ მიიღო. მონაწილეთა უმრავლესობის აზრით – ქალების მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად საჭიროა მათთვის სამუშაო ადგილების შექმნა.

ვფიქრობთ, რომ რაც მეტი ქალი იქნება დასაქმებული და ფინანსურად დამოუკიდებელი, მით მეტი შესაძლებლობა ექნებათ საკუთარი უფლებებს დაცვის. გამოითქვა რეკომენდაცია – მეტი სამუშაო ადგილი ქალებს. სამსახური საჭიროა სხვა მიზეზების გამოც, ჯერ ერთი, სამსახურის მიხედვით გაძლევენ სოციალურ დაზღვევას, „დიასახლის ლტოლვილებს რაც მოგვცეს სასაცილოა, არ შეიძლება იმის იმედად ყოფნა“.

დიასახლისს არ აქვს ხელფასი და თუ საპენსიო ასაკის არ არის არც პენსია ეძლევა, ესე იგი მას არავითარი შემოსავალი არ გააჩნია და ხელფეხშეკრულია, ვერაფერს ვერ მოითხოვს. ამ და მრავალი სხვა მიზეზის გამო ქალი დასაქმებული უნდა იყოს. მონაწილეთა აზრით დიდი მნიშვნელობა აქვს ქალების პროფესიულ გადამზადებას, მათი უფლებების შესახებ ინფორმირებას: -

„მე ჩემს თავს ვხედა როგორც დედა, როგორც ქალი, დიასახლისი, ორი ბიჭი მყავს და ერთი გოგო, ჩემი როლია ამ საქმეში ბიჭები გავზარდო ისე, რომ ქალი არ დაჩაგრონ არასოდეს„...-,

,როგორც პედაგოგებს, ჩვენ გვაქვს იმის უფლება და მოვალეობა, რომ ვასწავლოთ ბიჭებს ვოგონებთან ურთიერთობა, რათა მომავალშიც მათ ერთმანეთთან პარმონიული დამოკიდებულება და თანამშრომლობა შესძლონ „.... -,

,მიუხედავად იმისა, რომ დევნილობაში ქალი უფრო გაძლიერდა, შინაგანად მას მეტი ფსიქო-ლოგიური პრობლემა გაუჩნდა“ (ამონარიდი ფოკუსჯუფის შეხვედრიდან).

გამოიკვეთა, რომ უმეტესობა მათგანს ფსიქოლოგის დახმარება სჭირდებათ. ეს კი პრობლემაა, რომელსაც შედეგად შეიძლება ბევრი გართულება მოჰყვეს. ვესწრებით ტრენინგებს, საუბრებს ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენთვის. იმედი გვაქვს, რომ ვიღაც გვისმენს, ინტერესდება ჩვენი პრობლემებით.

მაღალი თანამდებობის პირები გვსტუმრობენ, სხვადასხვა დაპირებებს იძლევიან, მაგრამ ამ დაპირებებიდან არაფერი არ სრულდება. ლტოლვილთა და განსახლების სამიმისტროში, რომ მივდივართ, ტელეფონზეც აღარ გვპასუხობენ..” .

„მხურვალეთში მძიმე მდგომარეობაში არიან ბავშვები და ალბათ ქალებიც იმავე მდგომარეობაში იქნებიან, იქნებ, იქაც ჩახვიდეთ და მათაც შეხვდეთ..“ (ამონარიდი ფოკუსჯუფის შეხვედრიდან).

ახალგაზრდული ჯგუფის წევრებმა აღნიშნეს ქალთა უფლებების დაცვის კუთხით მიღწევები და წარმატებების არსებობა. ქალების გარკვეული ნაწილი დასაქმებულია, თუნდაც ის, რომ სტერეოტიპი შეიცვალა და ქალი აღარ ზის მხოლოდ სამზარეულოში (მართალია, გაურკვეველია ეს მათ გადმოცემით იციან თუ ხედავენ) და კანონები შემუშავდა, უკვე წინგადადგმული ნაბიჯია. თუმცა, აქვე აღინიშნა უამრავი პრობლემა და მათ შორის, სექსუალური ძალადობის პრობლემაც. ასეთ შემთხვევებში პოლიციას ძალიან აგდებული დამოკიდებულება აქვს მსხვერპლის მიმართ, ხშირია შეურაცხოფის მომენტიც, ასევე, არაკორექტული დამოკიდებულებაა ექსპერტების მხრიდან, მსხვერპლს ძალიან დამამცირებლად ეპყრობიან. მსხვერპლი ხშირად არ მიმართავს სასამართლოს, რადგან ეეჭვება, – ასეთ შემთხვევაში კანონი მას დაიცავს, თუ არა. მსგავსი დამოკიდებულებაა მემკვიდრეობის მიღების დროსაც: „ მემკვიდრეობის მიღების დროს ქალიშვილს ხშირად წარმოდგენაც კი არ აქვს, რომ მშობლისგან რაიმე ქონება ეკუთვნის. შესაბამისად აზრადაც არ მოუვა კუთვნილი ქონების

მისაღებად სასამართლოს მიმართოს“ ... „რაოდენ სამწუხაროა ის ფაქტი, რომ ოჯახში ძალადობა პირდაპირ აისახება ბავშვზე, მიმუშავია ბავშვთა სახლებში. იქ არიან ბავშვები, რომლებიც დედამ გამოარიდა ოჯახს, რადგან მამასთან გაუსაძლისი იყო ცხოვრება“...

„ასეთ პირობებში მყოფი ვაჟები რომ გაიზრდებიან, რას უზამენ ცოლებს ხომ წარმოგიდგნიათ, ხოლო ვოგონებს არ ექნებათ არანაირი პროტესტის გრძნობა, შეეწინააღმდეგონ ძალადობას“...

„შეძნილი უმწეობის სინდრომი ჩნდება ოჯახში ძალადობის დროს, როცა მსხვერპლს გამოცდილი აქვს, რომ ძალადობას თავს ვერ დააღწევს, ის უმოქმედო ხდება. კარგია, რომ შეიქმნა ოჯახში ძალადობის კანონი“ (ამონარიდები ჯგუფის შეხვედრებიდან). დღეს ქალს უფრო მეტი შესაძლებლობა აქვს იმუშაოს. ბევრ ოჯახში ქალია დასაქმებული და ძირითადად მას აწევს ოჯახის შენახვის ფუნქცია. გაუსაძლის პირობებში მომუშავე ქალთა რიცხვი ძალიან გაიზარდა მაგ: ბაზრობებზე ძირითადად ქალები არიან დასაქმებული. ამ ქალების უმეტესობას სახლში უსაქმური ქმარი ჰყავს. ქვეყანაში შექმნილმა მძიმე სოციალურ ეკონომიკურმა პირობებმა ქალს პასუხისმგებლობა გაუზარდა – კაცები არ კადრულობენ მსგავს სამუშაოს, ხოლო ქალი, იმის გამო, რომ მას გაცილებით დიდი პასუხისმგებლობა აქვს შვილებისა და ოჯახის მიმართ, თავზე იღებს იმაზე დიდ ტვირთს, რისი ტარებაც მას შეუძლია. ხშირ შემთხვევაში, ასეთ შრომას შედეგად ქალის ნერვიული აშლილობა და ჯანმრთელობის გაუარესება მოყვება და ეს ყველაზე მწვავედ აისახება ოჯახში მყოფ ბავშვებსა და მოხუცებზე: „მამაკაცები არ მიდიან ისეთ სამსახურში, რომელსაც არ თვლიან თავიანთი ღირსების შესაფერისად, უფრო სწორად არ კადრულობენ, ქალებს კი არ აქვთ გადამეტებული წარმოდგენა თავიანთ ღირსებაზე და ძლიერი პასუხისმგებლობა ხშირ შემთხვევაში აკეთებინებს იმაზე მეტ საქმეს ვიდრე შეუძლიათ“...

„გენდერული თანასწორობის კუთხით გადადგულია გარკვეული ნაბიჯები, მაგრამ არ არის საკმარისი. ჩემი აზრით საჭიროა კვოტების შემოღება, რათა გაიზარდოს პოლიტიკაში ჩართუ-

ლი ქალების რიცხვი. ბევრი ქალი დღეს დასაქმებულია, მაგრამ არა იმ სამსახურებში, სადაც მნიშვნელოვან გადაწყვეტილებებს იღებენ, იქ ძირითადად მამაკაცები მუშაობენ” (ამონარიდი ფოკუსჯგუფის შეხვედრიდან).

ყურადღება გამახვილდა დასაქმების სახეობებზეც, ძირითადათ მაღალ თანამდებობებზე, მანც, მამაკაცები არიან დაკავებული. ხშირ შემთხვევაში, ქალის, გოგონას დასაქმებისას აქცენტი მათ გარეგნობაზე და ასაკზე კეთდება. ისიც ფაქტია, რომ ქალი ბევრად დაბალ ანაზღაურებად სამსახურშია დასაქმებული. დაბალი შემოსავალი და ეკონომიკური დამოკიდებულება გარკვეულწილად ხელს უწყობს ოჯახში ქალზე ძალადობას. აღსანიშნავია მეტი წილი ოჯახში ძალადობისა მოდის სოციალურად დაუცველ ოჯახებზე, რაც უფრო დაბალია ცხოვრების დონე და განათლება მით უფრო ხშირად ვაწყდებით ქალის უფლებების დარღვევას „ერთხელ დავაკვირდი დასაქმების ვებგვერდებს და აღმოვაჩინე გოგონებისთვის სამსახური არის მხოლოდ მომსახურების სფეროში, მდივანი და ა.შ. მამაკაცებისთვის სხვადასხვა თანამდებობებია და სხა დასაქმების სფეროები. სტუდენტური სამუშაოები მხოლოდ გოგონებისთვისაა. მსოფლიოში 70% სამუშაოს ასრულებენ ქალები და მსოფლიო ანაზღაურების წილიდან 20% -ს იღებენ. ძალიან ცოტაა მილიონერი ქალიც“...

„შარშან ვმუშაობდი პროსპეროს მაღაზიაში, იქ ბიჭებიც მუშაობდნენ. მე დამნიშნეს ასისტენტად, რადგან რუსული და ინგლისური ვიცოდი, ბიჭი მთავარ ასისტენტად მან არ იცოდა უცხო ენები, მას ჩემზე მაღალი თანამდბობა ეკავა და ხელფასიც შესაბამისად ჩემზე მაღალი ქონდა, რაც ვერანაირ ლოგიკაში ვერ ჯდება და ეს დისკრიმინაციაა სქესის ნიშნით“ – (ამონარიდები ჯგუფის შეხვედრებიდან).

ჯგუფის ერთ-ერთმა წევრმა გამოთქვა მოსაზრება გოგონების და ქალების უფლებებზე გადამეტებულ წარმოდგენებზე: „ქალები ფიქრობენ, რომ მამაკაცის ტოლი არიან, მაგრამ ზოგჯერ ზღვარს ცილდებიან, გოგონები უფლებებს გადამეტებით იყენებენ, უზრდელობენ ლექტორებთან, ბიჭებთან. პირველად ვარ დღეს ასეთ შეხვედრაზე და დიდი მადლობა მინდა გადაგიხადოთ დღე-

ის შემდეგ ბევრ რამეს სხვანაირად შეცხედავ“ ... „მე ასე არ ვფიქრობ, შარშან ბათუმში მინდოდა დისკოტეკაზე წასვლა, არავინ არ წამომყვა და მარტო წავედი ვიცევვე და წამოვედი, არავინ არ მოქმედებია უპატივცემულოდ. და საერთოდ, ვერ ვხვდები რატომ არ ვართ მამაკაცების ტოლები, რითი განვსხვავდებით. უზრდელობა და ცუდი საქციელი ორივესთვის დასაძრახია და არა მარტო ქალისთვის“. აქვე ღინიშნა, რომ ქალები გაცილებით მომთხოვნები არიან თავად ქალის ქცევის მიმართ, ვიდრე მამაკაცების მიმართ. ასევე აღინიშნა უსაფრთხოების პრობლემა, რაც გოგონებისთვის აქტუალურია ტრანსპორტში, ჩაბნელებულ ქუჩებსა და სადარბაზოებში.

6. საქართველოს აქვს პროგრესი ახალგაზრდობის პოლიტიკაში, ითვალისწინებს თუ არა განათლების რეფორმა გენდერულ ასპექტს?

მონაწილეთა უმრავლესობამ გარკვეული წინსვლა განათლების რეფორმის სახით დააფიქსირა, მაგრამ ერთხმად აღიარეს ქვეყანაში ახალგაზრდული პოლიტიკის არ არსებობა.

როგორც ახალგაზრდულმა ჯგუფმა აღნიშნა, მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების შემდეგ, როცა საქართველომ კვლავ დამოუკიდებლობა მოიპოვა, ბევრი რამ შეიცვალა, თუმცა, ახალგაზრდების აზროვნებაში მნიშვნელოვან ცვლა არ შეიძლება. იქვე მაგალითად დასახელდა ოთხი წლის წინანდელი სატელევიზიო გამოკითხვა ქალიშვილების ინსტიტუტზე „და წელსაც იგივე გამოკითხვა ვნახე და შემიძლია გითხრათ არაფერი არ შეცვლილა ზუსტად იგივე პასუხებია და იგივე დამოკიდებულება“-აღნიშნა ჯგუფის ერთ-ერთმა წევრმა. თუმცა აქვე აღნიშნეს პოზიტიურ ძრვად ის ფაქტი, რომ სკოლიდან გათხოვილ ან ფეხმძიმე გოგონებს აღარ რიცხავენ.

მნიშვნელოვანია ახალგაზრდული პროგრამების სწორი ორგანიზება და გენდერული საკითხის გათვალისწინება.

ეროვნული გამოცდებზე პოზიტიურად შეფასდა სტუდენტის ნომრით მისვლა გამოცდებზე, სადაც არ არის დაფიქსირებული სქესი, რაც იძლევა თანაბარ სასტარტო პირობებს ყველას-

თვის. აღნიშნა განათლების რეფორმის გაგრძელების აუცილებლობა.

პოზიტიურია სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს ჩამოყალიბება, თუმცა, არ არის ცნობილი კონკრეტულად რას გააკეთებს ეს სამინისტრო: „ეროვნული გამოცდები წინ გადადგული ნაბიჯია, სპორტისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო კარგია, მაგრამ ჯერ არაფერი მინახავს მათი გაკეთებული. მგონია ქვეყანაში ახალგაზრდული პოლიტიკა არ არსებობს. ახალგაზრდები არიან ღვთის ანაბარა მიტოვებული, ახალგაზრდებს არ აქვთ სამუშაო, დამოუკიდებელი საცხოვრებელი ფართი, არანაირი პირობა არ არის. სწორედ ამის გამოა შუახნის ასაკამდე გვიწევს მშობლებთან ერთად ცხოვრება“. თუმცა, ამ შენიშვნის პასუხად იქვე ითქვა, რომ: „ჩვენ თვითონ უნდა ვიმოქმედოთ და მოვითხოვოთ“.

„განათლების რეფორმა არ ნიშნავს იმას, რომ ახალგაზრდებისთვის რაიმე გაკეთდა; შემოიღეს 12 კლასი, ისე გახანგრძლივდა სწავლა, სწავლების პროგრამა არც კი იყო მომზადებული. ჯერ პროგრამა შეიმუშავე, დაინახე სწავლების გასანგრძლივების საჭიროება და მერე შემოიღე ცვლილება. ახლა მანდატურებს რაც შეეხება, საერთოდ არ ვემხრობი ამ ქმედებას. თუ სკოლაში პატრული მიწყვეტს პრობლემას, სახლში – მშობლები, რა უნდა გავაკეთო მე? სად უნდა ჩამოვყალიბდე? მთავრობის რეფორმები არ არის ახალგაზრდობის ინტერესების კუთხით. საზოგადოებრივ მაუწყებელზეც დახურეს ყველა ის გადაცემა, რაც კი იყო ახალგაზრდებისათვის. დათო ტურაშვილმა თქვა გერმანიაში გამოიცა ქართული პროზის ანთოლოგია და არცერთი ქალი მწერალი არ იყო ამ წიგნში შესული. ეს იმიტომ თქვა, რომ დაინახონ ქალებიც რომ წერენ, და რომ მიაქციონ ყურადღება ქალ მწერლებს და გენდერული ხედვა გაითავისონ ყოველდღოიურობაში“ ...

„მანდატურებს ვემხრობი, მხოლოდ როგორც დროებით ინსტრუმენტს, სააკაშვილმა მოსპორ ძველბიჭობის სკოლა, მაგრამ რამდენიმე ფაქტს მაინც შევესწარი. ისევ ის დრო რომ არ დაბრუნდეს, სკოლის ერთი თაობა მაინც უნდა, რომლებიც უკვე შვილებს ასწავლიან, რომ ძველბიჭობა არ არის მოსაწონი საქციელი. მანდატურები კი

აუცილებელია. საჭიროა მანდატურების კონტროლი, რომ არ გადააჭარბონ უფლებებს. ყველა სკოლაში უნდა იყოს გამოკრული რა ევალებათ მანდატურებს, რისი უფლება აქვთ“ ... „მე არ ვეთანხმები მანდატურებს, მათ უნდა დაარეგულირონ და მიხედონ, რომ ბავშვს არ ქონდეს იარაღი, ჩხუბი არ მოხდეს, მაგრამ ამ ინსტიტუტმა შეიძლება აგრესიაც გამოიწვიოს.

როცა ის ერვა ყველა სფეროში ყველა დაძაბულია, რაღაც დიქტატურასავით არის – დიდ კონტროლს დიდი აგრესია მოჰყება“.

მანდატურებზე საუბრის დროს დაფიქსირდა სხვადასხვა საფრთხე და საშიშროება, რომელიც ამ ინსტიტუტის არსებობას შეიძლება მოყვეს სკოლებში და საერთოდ მომავალში: „ბავშვი სკოლაში, რომ ვერ დაცლის ენერგიას, შეიძლება აგრესია გარეთ გამოავლინოს. მანდატურისთვის მიმართვა, რომ მე ვინმე მჩაგრავს დაცინვის საგანი გახდება მომავალში. ბავშვმა კანონმორჩილება უნდა ისწავლოს და თავად გადატრას პრობლემები თორე სულ სხვის იმედად ვერ იქნება“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან).

აღნიშნა მასმედიის დიდი როლი გენდერული თანასწორობის დამკვიდრების კუთხით: „მოდის ამყოლი ხალხი ყოველთვის რაღაცაცას ჰყვება და თუ მნიშვნელოვანს აჰყვებიან, მაგალითად გენდერულ თანასწორობას ეს გაცილებით კარგი იქნება და ამაში დიდი როლი სწორედ ტელევიზიამ და რეკლამამ უნდა ითამაშოს და საზოგადოების ყველა ფენა მოიცვას“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან).

ყურადღება გამახვილდა დასაქმების ტენდენციებზე, რომ ახალგაზრდების უმრავლესობა ცდილობს სწავლების დასრულების შემდეგ საჯარო სამსახურში დასაქმდეს – „სამწუხაროდ, სხვა ალტერნატივები არ არსებობს საქართველოში“.

განათლების რეფორმის წარმატებად ჩაითვალა პროფესიული განათლების კერების შექმნა.

CEDAW დოკუმენტში, ფაქტობრივად, თანასწორობის განხორციელების შესახებ წერია. ამიტომ სახელმწიფო ვალდებულია ებრძოლოს კულტურულ სტერეოტიპებს, გენდერულ ჩაგ-

ურას, შექმნას დამატებითი თავდაცვის მექანიზმები მსხვერპლთათვის – თავშესაფრები. გამოიყენონ ახალგაზრდების რესურსი – ყველაზე მოქნილი ჯგუფი. ჯანდაცვა, განათლება რეალურად ყველასათვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს. ეს თავისთავად წინ გადადგმული ნაბიჯია გენდერული თანასწორობისათვის – „საქართველო პირველი ქვეყანაა სადაც გენდერი იკითხება ინსტიტუტებში“.

ჯგუფის რეკომენდაციაა პარლამენტში კვოტირების სისტემის შემოღება. ნებისმიერ კანონზე ინფორმირებულობა და ამისათვის სხვადასხავ პიარ ტექნოლოგიების გამოყენება: „ მეტროში იყო გამოკრული პლაკატი ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ, რაც ძალიან კარგია, რადგან უამრავი ადამიანი სარგებლობს ამ ტრანსპორტით და ეცნობა ამ პლაკატს, თვალში ხვდება ადამიანს“. აქვე აღინიშნა გენდერული თანასწორობის დამკიდრების საქმეში განათლების როლი: – „აქ ბევრ ფაქტორთან გვაქვს საქმე, სავალალო სიტუაციაა და თითქმის შეუძლებელია აღმოფხვრა. ჩვენი კულტურა, თუნდაც ზღაპრები, რომლებსაც ბავშვებს ვუკითხავთ, დაფუძნებულია ძალადობაზე. საჭიროა ყველაფრის ანალიზი, თუ რას ვასწავლით ბავშვებს, თუნდაც კონკიას რომ გვიკითხავდნენ, რას აკეთებს ეს გოგო? მთელი დღე ელოდება პრინცს, არ მუშაობს არ სწავლობს და არაფერს არ აკეთებს, რომ უკეთესად იყოს“ ...

„ქვეყნის პოლიტიკა ახალგაზრდებისთვის – არ არის. თუმცა, შეიცვალა დამოკიდებულება – მე სტუდენტს უკვე შემიძლია მუშაობა, ეს განვითარებაზე მიუთითებს. რაც შეეხება განათლების რეფორმას, მე ის მომზონს, გენდერული თვალსაზრისით მგონი არ არის შეზღუდვები“ – (ამონარიდები ჯგუფის შეხვედრებიდან).

ჯგუფში აღნიშნეს, რომ სახელმწიფომ უნდა გააცნობიეროს პრობლემა. განათლების დონე დაბალია და საფასური-მაღალი. ისეთი პატარა ქვეყნისთვის, როგორიც საქართველოა, საკმაოდ ბევრი სასწავლებელია და არ უნდა იყოს სწავლის საფასური 2300 ლარი და ზევით. სტიპენდიები, რაც გარკვეულწილად სტიმული იყო სტუდენტისათვის, მოხსნა ყველა სახელმწიფო უნივერსიტეტში: „ბევრი რეგიონიდან ჩამოსული იყო და ორას ლარიანი სტიპენდიისთვის სწავლას თავს აკლავდნენ. ახლა ყველამ უკლო სწავლას.

სამიანი მიიღონ და არაფერი აღარ უნდათ. სტიპენდიას არავინ არ მისცემს და ნიშნების ფურცელიც არ არსებობს“...

„საერთოდ ძალიან ზედაპირული ხასიათი აქვს სწავლას, როგორც სტუდენტების ასევე ლექტორების მხრიდან. ჩემი მეგობარი სწავლობს არა აკრედიტირებულ ინსტიტუტში, სადაც ერთი დაგვიანება 3 თუ 5 ლარი ღირს“ (ამონარიდები ჯგუფის შეხვედრებიდან).

ჯგუფში აღინიშნა ადამიანის უფლებების დაცვის მნიშვნელობა და მასთან ერთად უსაფრთხოებაც. საქართველოს ჯარში გენდერული ასპექტის გათვალისწინება აუცილებელია, რადგან ჯარში აგრესია და ძალადობა. ამდენად თუ მეტად იქნება გათვალისწინებული ქალთა ჩართულობა სამხედრო საქმეში, ეს შესაძლებელს გახდის ძალისმიერი პოლიტიკა უფრო ჰუმანური პოლიტიკით შეცვალოს. აქვე აღინიშნა, რომ ქალი უფრო მეტად არის დაცული, რადგან იგი სურვილით მიდის ჯარში, ბიჭებისათვის კი სავალდებულოა.

7. დაასახელეთ ბოლო საკანონმდებლო ან ინსტიტუციური ინიციატივა, რომელმაც დაარღვია ქალთა უფლებები?

მონაწილეთა უმრავლესობამ აღნიშნა, რომ ქვეყნის ხელისუფლება სოციალურად არ არის მგრძნობიარე და პრიორიტეტებსაც არასწორად ანაწილებს. სწორედ ამ მიზეზით გვაქვს გენდერულად არასრულყოფილი კანონმდებლობა.

ძნელია ნეიტრალურ საკანონმდებლო სივრცეში, სადაც არ მიიღება პირდაპირ დისკრიმინაციული კანონები დაასაბუთო ქალთა უფლებების დარღვევა, თუმცა, ისეთი კანონმდებლობა, რომელიც პირდაპირ მორგებულია მამაკაცზე, შესაძლებელია ჩაითვალოს ქალთა უფლებების დარღვევად.

თუმცა, თუ კარგად დავაკვირდებით, ბევრ ასეთ ლაფსუს აღმოვაჩენთ: განქორწინების დროს უმეტეს შემთხვევაში ქალი ქონებრის გარეშეა და აქაც მამაკაცის კეთილ ნებაზეა დამო-

კიდებული მიეცემა თუ არა უფლება განკარგოს ქონების ნაწილი;

მამობის დასადგენად დექნემის ანალიზის გა-კეთება მხოლოდ მამაკაცის ნებასურვილზეა და-მოკიდებული;

განქორწინების შემთხვევაში შვილზე მზრუნ-ველობის საქმეში უპირატესია ის, ვინც განკარ-გავს ქონებას;

საქართველომ მიიღო შრომის კოდექსი, რო-მელშიც დარღვეულია დაქირავებული პირის უფლებები CEDAW-ის მე-11, თითქმის, ყველა პუნქტი;

დღემდე არ დაწყებულა მუშაობა საარჩევნო კოდექსში ქალთა მონაწილეობის უზრუნველსა-ყოფად გარკვეული მაკონტროლებელი მექანიზ-მის ჩასადებად, მიუხედავად სამოქალაქო საზო-გადოების მთელი რიგი მცდელობებისა და იმ საკანონმდებლო ინიციატივისა, რომელიც 2008 წლის 2 მაისს შევიდა პარლამენტში საინიცია-ტივო ჯგუფის სახელით და 32 400 მოქალაქის ხელმოწერით.

მთელი რიგი სხვადასხვა საკანონმდებლო შე-უსაბამოებია ქალთა უფლებების დაცვის მხრივ და ყველაზე დიდ პრობლემად მაინც რჩება ის ფაქტი, რომ სახელმწიფო პოლიტიკა ქალთა და გენდერული თანასწორობის კუთხით არ არის ჩამოყალიბებული. სწორედ ამის შედეგია ქვეყა-ნაში გენდერულად ბრმა ან უკეთეს შემთხვევა-ში, ნეიტრალური კანონმდებლობა.

8. რა ხარვეზებია საქართველოში გენდერული თანასწორობის დამკაიდრების პროგრესის მიღწევის საქმეში?

მონაწილეთა უმრავლესობამ ერთმნიშვნე-ლოვნად დაადასტურა, რომ ქვეყანას გენდე-რული თანასწორობის საქმეში ჯერ კიდევ მთელი რიგი პრობლემები აქვს.

რომელთა მოგვარება გენდერული თანასწო-რობის მიღწევის სახელმწიფო პოლიტიკის ჩამო-ყალიბების გარეშე შეუძლებელია.

„თუ გავაანალიზებთ გენდერული თანასწო-რობის მიღწევის სამოქმედო გეგმებს, დავინა-

ხავთ, რომ დღემდე სახელმწიფო ბიუჯეტს არ გაუღია არც ერთი თეთრი, არ გაუხორციელებია არანაირი სისტემური ფინანსური ანგარიშება ამ მიმართულებით. შესაბამისი სახელმწიფო სტრუქტურები არ მუშაობენ ფულის მოზიდვაზე გენდერულ თემატიკისათვის და შედეგიც შესა-ბამისია,... „საჭიროა პოლიტიკური განათლების დანერგვა, განათლების სექტორში გენდერული მეინსტრიმინგი“ ...

„მუდმივ მონიტორინგს საჭიროებს რეკომენ-დაციების შესრულება, რომელსაც CEDAW კომი-ტეტი წარდგენილი ანგარიშების საფუძველზე იძლევა, ...“

„საარჩევნო კოდექსში ცვლილებების შე-ტანისათვის გაერთიანებულია 8 რეიტინგული პარტია. მათი მუშაობა მიმართულია საარჩევ-ნო კოდექსის იმ ტიპის სრულყოფისაკენ, რომ უზრუნველყოფილი იყოს დემოკრატიული, გამ-ჭვირვალე არჩევნების ჩატარება. ამისათვის ერთ-ერთი საკითხი, რომელზედაც მუშაობა მიმ-დინარეობს, არის ადმინისტრაციული რესურსე-ბისა და სამართალდამცავი ორგანოების ჩაურევ-ლობა არჩევნებში“.

„საჭიროა ზეწოლის გაძლიერება რეკომენდა-ციების სახით ქვეყანაში გენდერული ბალანსის მიღწევის ხელშეწყობი დროებითი ზომების შე-მოღებისათვის გადაწყვეტილების მიღების დო-ნეზე“. (ამონარიდები ჯგუფების შეხვედრებიდან).

სახვადასხვა მიზნობრივ ჯგუფში გამოთქმუ-ლი მოსაზრებებსა და რეკომენდაციებზე დაყ-რდნობით შეიძლება დავასკვნათ:

○ არ არსებობს კანონები, პრაქტიკა და ად-მინისტრაციული პოლიტიკა ქალთა სრული განვითარებისა და წინსვლის უზრუნველ-საყოფად; არ არის შემუშავებული პოლი-ტიკა და კანონები, რომლებიც გავლენას იქონიებდა ქალის სტატუსზე, როგორც პო-ლიტიკურ, ასევე სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეო-ბის თვალსაზრისით;

○ არ არსებობს ოფიციალური პოლიტიკა მიმართული ქალთა დე ფაქტო თანასწო-რულებისანობის დაჩქარებისათვის. არ იდგმება ნაბიჯები მსგავსი პოლიტიკის შე-

მუშავებისაკენ; არ მიიღება კანონები აღნიშნული პოლიტიკის გასატარებლად;

- ქვეყანაში არსებული გენდერული დისბალანსის გაწონასწორებისათვის არ უდიათ, რომ შემოეღოთ (მიუხედავად საზოგადოებრივი ინიციატივისა, რომლის დროსაც 32 400 ამომრჩევლის ხელმოწერა იქნა შეგროვებული კანონპროექტისათვის, რომელიც 2008 წ, 2 მაისს წარედგინა პარლამენტს) და მამაკაცს შორის თანასწორობის რეალურად მისაღწევად პოზიტიური ან დროებითი ზომები;
- არ არსებობს სპეციალური ზომები სამუშაო ადგილებზე ორსულების, დედების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად;
- საქართველომ მიიღო შრომის კანონი, რომელშიაც დარღვეულია დაქირავებული პირის უფლებები ჩEADჭ კონვენციის მე-11 მუხლის ყველა პუნქტით;
- არ კეთდება მონიტორინგი იმისა, თუ რა სახის კულტურული თუ ტრადიციული პრაქტიკა ან ცხოვრების მიმართულებანი აფერხებს ქალების წინსვლას საზოგადოებაში;
- არ კეთდება გენდერული მონიტორინგი და სასკოლო სახელმძღვანელოებისა და მასმედიის შეფასება, რომელიც ქალისა და მამაკაცის გარკვეული სტერეოტიპების ჩამოყალიბებას უწყობს ხელს;
- არ არსებობს საჯარო საინფორმაციო საგანმანათლებლო პროგრამები ქალებისათვის, რათა ისინი გაეცნონ საკუთარ უფლებებს მასმედიას ამ ტიპის პროგრამების ხელშეწყობის ნულოვანი ინტერესი აქვს;
- საზოგადოების პატრიარქალური აზროვნება ხელს უშლის ქალების პოლიტიკაში მონაწილეობას. პოლიტიკური პარტიების შიდა დემოკრატიის დაბალი დონეც შემაფერხებელი ფაქტორია ქალისათვის იყოს არჩეული გადაწყვეტილების დონეზე.

გენდერული თანასწორობის მიღწევის სამოქმედო გეგმების განხორციელებისათვის, დღემდე

სახელმწიფო ბიუჯეტს არ გაულია არც ერთი თეთრი, არ განუხორციელებია არანაირი სისტემური ფინანსური ანგარიში ამ მიმართულებით. შესაბამისი სახელმწიფო სტრუქტურები არ მუშაობენ ფულის მოზიდვაზე გენდერული თემატიკისათვის.

9. მიაღწია თუ არა საქართველომ პროგრესს გენდერული თანასწორობის დამკვიდრების საქმეში და რა რეკომენდაციებს მისცემდით ქვეყანას?

მონაწილეთა უმრავლესობამ ერთმნიშვნელოვნად დაადასტურა, რომ მიღწევები ჯერჯერობით მხოლოდ დეკლარირების დონეზეა, თუმცა ამ მიმართულებით გარკვეული ძვრები შეიმჩნევა.

წარმატებული ნაბიჯები:

- კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ;
- გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კონცეფცია;
- კანონი ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ;
- კანონი ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ;
- პარლამენტში მუდმივმოქმედი გენდერული თანასწორობის საბჭოს შექმნა.

რეკომენდაციები

- ადგილობრივი კანონმდებლობის საერთაშორისო ვალდებულებებთან ჰარმონიზაცია;
- კანონის წინაშე ყველა თანასწორია პრინციპის აღიარების და კანონ მორჩილების კულტურის ჩამოყალიბების ხელშეწყობა;
- ადამიანის უფლებების, ქალის საარჩევნო უფლებების დაცვა;
- ოჯახში ძალადობის კანონით შემაკავებელი ორდერის სოფლის და უბნის რწმუნების გადაწყვეტილების დონეზე.

- ბულისათვის გამოწერის უფლების მინიჭების გათვალისწინება;
- საინფორმაციო კამპანია: ბუკლეტის დარიგება, პლაკატების, პოსტერების დაბეჭდვა, სხვადასხვა რეიტინგულ ურნალებში სტატიების განთავსება, სარეკლამო როლების მომზადება, დისკუსიები, რადიო და ტელეგადაცემები. კომპეტენტური ადამიანების მონაწილეობით, რათა არ მოხდეს თემის დისკრედიტაცია;
- მნიშვნელოვანია ქალთა უფლებების დასაცავად იურისტებმა სასამართლო გადაწყვეტილების დროს მიმართონ კონვენციას – როგორც ცნობილია საქართველოში სასამართლო პრაქტიკაში CEDAW-ის გამოყენების არც ერთი შემთხვევა არ ყოფილა;
- ოჯახში ძალადობა ყველაზე დიდი პრობლემაა. თითქმის ყველა ოჯახშია ძალადობის სხვადასხვა ფორმა და ყველაზე საშინელ სიტუაციაში ძალადობის ყველა ფორმა. თავის დაცვა შესაძლებელია მხოლოდ ერთ შემთხვევაში – იცოდე კანონი და იქნები დაცული. გამოიყენე შენი უფლებები და აიცდენ უამრავ პრობლემას, დარეკე ცხელ ხაზზე;
- ქალთა დასაქმების ხელშეწყობა ეკონომიკური დამოუკიდებლობის პრობლემის მოგვარების მიზნით;
- სახელმწიფო ტელევიზიაში საეთერო დროს გამოყოფა ქალთა უფლებების და გენდერული თანასწორობის თემების გასაშუქრებლად;
- დაწესდეს მედია კონტროლი გადაცემებსა და პუბლიკაციებში დისკრიმინაციულ გამონათქვამებზე;¹

10. დასახელეთ CEDAW-ის განხორციელების პროგრესის მაჩვენებელი წარმატებული მაგალითები

¹ ანალიტიკური ურნალი ჯონ & ჯოლი №2, 2010 წელი.

CEDAW-ის პროგრესი ქვეყანაში ქალთა უფლებების დასაცავად ნელა, მაგრამ წარმატებით ხორციელდება.

ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია სახელმწიფო სტრუქტურებთან არასამთავრობო ორგანიზაციების მუშაობა და თანამშრომლობა. ნელა, მაგრამ, ნაწილობრივ მაინც, ხორციელდება მუშაობა ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციის დაცვის მიმართულებით.

ქალებმა კიდევ ერთხელ გაიგეს თავიანთი უფლებები, დაიწყეს შეკრებები და მსჯელობა თავიანთ პრობლემებზე. ყველა რაიონს, სოფელს და ქალაქს განსხვავებული პრობლემები აქვთ, მაგრამ ერთი რამ ყველას აერთიანებს – ცხოვრების ყველა სფეროში ქალის უფლებების დარღვევა და გენდერულ თანასწორობის მიღწევის სირთულეები.

პოლიტიკური პარტიების უმრავლესობა ცვლის დამოკიდებულებას პა რტიის წევრი ქალებისადმი, თუმცა ამ მიმართულებით გასაკეთებელი ჯერ ძალიან ბევრია.

არჩევნებამდე ისინი გაცილებით მგრძნობიარები არიან ქალთა თემის მიმართ, მაგრამ, სამწუხაროდ, საქმე საქმეზე როცა მიღვება, ისინი ამ თემას უკანა პლანზე წევენ და ისევ ისე აგრძელებენ თავიანთ საქმიანობას, როგორც წინა არჩევნების დროს და კითხვაზე, რატომ არის პოლიტიკაში ასე ცოტა ქალი, პასუხად პოლიტიკაში მოსვლის მსურველ ქალთა რაოდენობის სიმცირე სახელდება: „ეს პროცესი ერთ ან ორ დღეში ვერ გადაწყდება, ამას გარკვეული დრო სჭირდება, პირობების შექმნა. შეიძლება ახალი თაობები და ბევრი წელი დასჭირდეს, რომ უფრო მეტად და საღად გაიგოს ხალხმა ამ საკითხის მნიშვნელობა. პატარა ნაბიჯები ნამდვილად გადაიდგა, მაგრამ ამას სჭირდება დრო, ნება, სახელმწიფო ნება. წინააღმდეგ შემთხვევაში გვაქვს და გვექნება ის, რაც გვაქვს“. (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფების შეხვედრებიდან)

აქვე აღინიშნა გენდერული თანასწორობის კანონის მიღების მნიშვნელობა და რომ მისი იმპლემენტაცია ხელს შეუწყობს რეალური თანასწორობის დამკვიდრებას ქვეყანაში. აგრეთვე ამ საქმის წარმატებად ითვლება პარლამენტში

არსებული მუდმივმოქმედი გენდერული თანასწორობის საკონსულტაციო საბჭო.

მნიშვნელოვანია კონვენციის სხვადასხვა ასპექტის განხილვა, ინფორმაციის გავრცელება, გაცვლა და ამ პროცესებში ქალების ჩართვა.

რეგიონებში დიდი სამუშაოებია ჩატარებული, მაგრამ აღსანიშნავია სახელმწიფო პოლიტიკის როლი: „ნუ დაგვავიწყდება არასამთავრობო ორგანიზაციები რაც არ უნდა დიდ საქმეს აკეთებდნენ, მათ არ აქვთ ის ძალა, რაც სახელმწიფოს და სახელმწიფო პოლიტიკას“.

„თქვენ იცით, გაერო დიდი და წარმომადგენლობითი ორგანიზაციაა, მაგრამ მის მიერ მიღებული რეზოლუციები და კონვენციები ვერ მუშაობენ ქვეყნებში ისე, როგორც ადგილობრივი კანონები. მნიშვნელოვანია სახელმწიფო პოლიტიკის არსებობა. არასამთავრობო ორგანიზაციები ბევრს და ნაყოფიერად მუშაობენ, მაგრამ ის ამბიცია, რომ ეს სექტორი შეძლებს პოლიტიკის შექმნას არასწორია. ქვეყანა უნდა აღიარებდეს გენდერულ თანასწორობას რეალურად და მაშინ შეიცვლება სიტუაცია ჩვენ სასარგებლოდ“ (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფების შეხვედრებიდან).

ძალზე რთულია პროგრესის აღნიშვნა ამ მიმართულებით, გასათვალისწინებელია და უნდა განვისაზროვოთ პროგრესის დასაფიქსირებლად რა მეთოდს გამოვიყენებთ. თუ 1996 წელს შევადარებთ, როცა ქვეყანაში დაფიქსირდა ეკონომიკური კრიზისი, უმუშევრობა, ოჯახში ძალადობა, საშიში იყო უსაფრთხოდ გადაადგილება და სხვა მრავალი ფაქტორი, რა თქმა უნდა, პროგრესი შეიმჩნევა, მაგრამ არა გენდერული თანასწორობის კუთხით;

ჩვენი ქვეყანა საბჭოთა სახელმწიფოს ნაწილი იყო, სადაც დეკლარირებული, მაგრამ მუდმივი სასიათო ქონდა სქესობრივი ნიშნით საწარმოს ნებისმიერ სფეროში თანამდებობრივი და სამსახურეობრივი დაყოფა – ყველა „ადამიანის უფლება“ თანაბრად იყო დაცული. თუმცა ამას მაშინ გენდერული თანასწორობა და გენდერული ბალანსი არ ერქვა, იქ, უბრალოდ, პარიტეტი იყო დაცული.

სკოლაში თუ 60% ქალები იყვნენ 40% მამაკაცი უნდა ყოფილიყო და სკოლის დირექტორები

ხშირ შემთხვევაში ქალები იყვნენ ისე, როგორც ქალი პედაგოგები ჭარბობდნენ მამაკაც პედაგოგებს. საწარმოს ხელმძღვანელი თუ მამაკაცი იყო, ერთ-ერთი მოადგილე ქალი იყო. უმაღლეს საბჭოში განსაზღვრული იყო ორივე სქესის ფიქ-სირებული წარმომადგენლობა და ა.შ.

ამ გადმოსახედიდან თუ გადმოვხედავთ, არანაირი პროგრესი ქვეყანას ამ მიმართულებით არ აქვს: „მე ხშირად ვეკითხები ჩემს თავს და ჩემს მშობლებს, რა მოხდა? მიგხვდი, რომ მაშინ მხოლოდ პოლიტიკური უფლებები ეზღუდებოდა ხალხს, მაგრამ გენდერული თანასწორობის უფლება არა“... „გენდერულ უთანასწორობას მძიმე სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას უფრო მივაწერ ვიდრე სხვა რამეს, ის პირდაპირპრო-პორციულია უმუშევრობასთან. ამდენად სულაც არ ვთვლი, რომ რამე პროგრესია ამ მხრივ და უხეშად, რომ ვთქვა წააგავს თვითგადარჩენის ინსტიქტს“...

„პროგრესი გვაქვს ინფორმაციული თვალსაზრისით, ქალთა საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციების არსებობა არის პროგრესი, მათი საქმიანობა ქალთა უფლებების დაცვის და განათლების კუთხით პროგრესია, მაგრამ ძალადობა კვლავ არის და სამწუხაროდ არ იყენებს, თუმცა, სახელმწიფომ მთელი რიგი საკმაოდ წარმატებული ნაბიჯი გადადგა“ ...

„წარმატების მიღწევა ეს კომპლექსური მუშაობის შედეგია, სახელმწიფო პოლიტიკა უნდა შეიქმნას გენდერული თანასწორობის მხარდასაჭერად და ეს იქნება პროგრესის გარანტია ამ მიმართულებით. მოქალაქეს ჩამოყალიბებაში უნდა იყოს ჩადებული თანასწორობის კოდი“... „

სამწუხაროა მაგრამ ფაქტია, რომ შვილების აღზრდა მთლიანად მინდობილი აქვს ქალს და სწორედ ქალები ზრდიან მოძალადე ვაჟიშვილებს და უუნარო ქალიშვილებს, რომლებსაც, ხშირ შემთხვევაში, წარმოდგენა არ აქვთ ადამიანურ ღირსებაზე და მონობაშეზავებულ მორჩილებაში არიან მეუღლებთან, ამდენად სწორი სახელმწიფო პოლიტიკის აქცენტები დაუბრუნებს ოჯახს მამაკაცს და ქალს-საზოგადოებას“...

„ქალი არ არის სოლიდარული ქალის მიმართ და ეს არის პირველი და სერიოზული პოლიტიკა, ავილოთ პოლიტიკოსი ქალი, არჩევნების დღეს.

მას, თითქმის, არ უჭერს მხარს ქალი ამომრჩეველი. ამდენად, განათლება და ინფორმაცია ის ორი შემაგდენელი ნაწილია, რომელმაც შეიძლება მიგვიყვანოს გენდერულ თანასწორობამდე“ – (ამონარიდები ფოკუს ჯგუფების შეხვედრებიდან).

მნიშვნელოვანია განვსაზღვროთ პროგრესის ათვლის წერტილი საიდან იწყება, ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს: „თუ საზოგადოების ინფორმირებულობის საკითხს ან საკანონმდებლო კუთხით გადადგმულ ნაბიჯებს ჩავთვლით პროგრესად, აქვე მინდა დავძინო, რომ ეს საერთაშორისო ორგანიზაციების დამსახურებად უფრო მეჩვენება, ვიდრე ჩვენს შიგნით მოწიფებულ საქმიანობად. მით უმეტეს, ხელისუფლების მხრიდან გადადგმულ ნაბიჯად ვერ ჩავთვლით. ვფიქრობ, გენდერული თანასწორობის მხრივ პროგრესი ნაკლებადაა. არ მინდა არასწორად ვიყო გაგებული, თითქოს საქართველოში განსაკუთრებით ირლევა ქალის უფლება, მაგრამ ვერც იმას ვამბობ, რომ არ ირლევა და რამე ქმედითი კეთდება, რომ არ დაირლეს. ვერც იმას ვიტყვი, რომ საგანგაში მდგომარეობა გვაქვს ოჯახში ქალთა ჩაგვრის მხრივ, მაგრამ არც უამისობაა. საჭიროა სახელმწიფო პოლიტიკის ჩამოყალიბება და ხელისუფლების მხრიდან ქმედითი ნაბიჯების გადადგმა, გენდერული თანასწორობის ადვოკატირება“ (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფების შეხვედრიდან).

11. რა რეკომენდაციებს მისცემდით CEDAW-ის კომიტეტს, რა მოქმედებას უნდა მოითხოვდნენ საქართველოს ხელისუფლებისგან?

1997 წლის საპარლამენტაშორისო საბჭომ მიიღო უნივერსალური დეკლარაცია დემოკრატიის შესახებ, რომელშიც წერია:

„დემოკრატიის მიღწევები გულისხმობს საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში მამაკაცებსა და ქალებს შორის ჭეშმარიტ თანამშრომლობას, სადაც ისინი თანაბარი უფლებებით და შესაძლებლობებით უნდა თანაცხოვრობდნენ, საქმიანობაში უნდა ავსებდნენ ერთმანეთს მათ-

თვის დამახასიათებელი ცოდნითა და გამოცდილებებით“¹

რეკომენდაციები:

- გადაწყვეტილების დონეზე ქალთა წარმომადგენლობის გასაზრდელად დროებითი ზომების შემოღება; „1995 წლის ქალთა მეოთხე მსოფლო კონფერენციის შემდეგ შიდა სახელმწიფო, თუ საერთაშორისო გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოებში ქალთა რაოდენობის გაზრდა ფაქტიურად არ მომხდარა“² (რაც პირდაპირ მიესადაგება საქართველოს);
- კვოტების შემოღება ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობის გასაზრდელად; „კვოტა ავადმყოფობის წამალია, მაგრამ მას გვერდითი მოვლენებიც აქვს. კვოტას შეუძლაი გამოიწვიოს ერთგვარი ზედა ზღვარის დაწესება ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობისთვის. მას ასევე შეუძლია შეაფეროს პოლიტიკური კულტურის განვითარება“ კრისტინ პინტა ინტერსაპარლამენტო კავშირი³;
- კანონმდებლობის სრულყოფისა და საერთაშორისო სამართლებრივ ნორმებთან შესაბამისობაში მოყვანის აუცილებლობა;
- ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმისა აღკვეთა და სტერეოტიპების აღმოსაფხვრელად მუშაობა;
- CEDAW – შესრულების ადგილობრივი კონტროლის და მონიტორინგის მექანიზმის არსებობა; „ქვეყანა მუდმივი დაკვირვების ქვეშ უნდა იყოს და ამ პროცესში ბევრი ორგანიზაცია უნდა ჩაერთოს, რომლებიც მუდმივად შეახსენებენ ქვეყანას აღებულ ვალდებულებას“;
- ქვეყანაში უნდა შეიქმნას გენდერული თანასწორობის და ქალთა დისკრიმინაციისგან

¹ პარლამენტაშორისო კავშირის ვებ-გვერდი www.ipu.org.

² პეკინის + 5 საბოლოო ანგარიში.

³ გენდერი და დემოკრატია: როგორ ვიმუშაოთ? ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდის სტრატეგია გვ.58.

- დაცვის სამსახური; „სასურველია შეიქმნას მუდმივმოქმედი სამსახური ევროინტეგრაციის სამინისტროში ქალის უფლებების დაცვის კომიტეტის ან დეპარტამენტის სახით;“
- საჯარო სამსახურის ყველა სტრუქტურულ რგოლში, პოლიტიკურ პარტიებში, სახელმწიფო პროგრამებში გენდერული თანასწორობის ელემენტების შეიტანა;
- სახელმწიფოს მხრიდან გენდერის მეინსტრიმინგის გატარება; „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრასთან დაკავშირებით შეიტანოს ცვლილებები კანონმდებლობაში, სახელმწიფო პოლიტიკასა და პროგრამებში საერთაშორისო ვალდებულებების შესასრულებლად, როგორც ამას ითვალისწინებს CEDAW;“
- სიღარიბის ფემინიზაციის წინააღმდეგ სპეციალური გენდერული პროგრამებისა და სტრატეგიების შემუშავება, რომელიც ხელს შეუწყობს სიღარიბის აღმოფხვრას;
- მიღებულ იქნას პოლიტიკური, საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული ზომები, რათა გაიზარდოს ქალთა წარმომადგენლობა, როგორც გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოებში, ასევე, მაღალი რანგის თანამდებობებზე;
- გენდერული მიღვომის დანერგვა პოსტკონფლიქტურ პროცესში, გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია 1325-ის განხორციელების ხელშეწყობა;
- გაიზარდოს ქალთა დისკრიმინაციის წინააღმდეგ და გენდერული თანასწორობის მხარდამჭერი ადგილობრივი კანონმდებლობისა და საერთაშორისო დოკუმენტების პოპულარიზაცია და მოქალაქეთა ინფორმირებულობა;
- განსაკუთრებული როლი მიენიჭოს სამოქალაქო საზოგადოებას და ზოგადად, ქალთა ორგანიზაციებს, შესაბამის საკითხებზე მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლებისათვის;
- სახელმწიფო საინფორმაციო პოლიტიკის შეცვლა. გენდერული თანასწორობის პარამეტრების დანერგვის ხელშეწყობა; „საზოგადოებრივი სამაუწყებლო ტელევიზიის პორდაპირი ვალდებულებაა გაატაროს საზოგადოების ინფორმირების პოლიტიკა გენდერული კუთხით და მოიცვას საზოგადოების ცხოვრების ყველა სფერო“;
- განათლების სისტემაში გენდერის სავალდებულო სწავლების დანერგვის ხელშეწყობა;
- შეზღუდული შესაძლებლობების ქალთა უფლებების დაცვა;
- შეზღუდული შესაძლებლობების ბავშვთა მშობლების უფლებების დაცვა;
- ჯანდაცვის სფეროს საქმიანობის გადასინჯვა და ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა; „დაწყებულია ქალთა უფასო სკრინინგ პროგრამების დანერგვა მხოლოდ 45 წელს გადაცილებულ ქალთათვის. კარგი იქნებოდა არა მხოლოდ მათთვის, არამედ ახალგაზრდებისთვისაც და რაიონში, სოფლად მცხოვრები ქალებისთვისაც რომ იგივე გაკეთდეს“;
- ოჯახში ძალადობის თავშეფასაფარების გაზრდა გაფართოება და სათანადო პროგრამების შემუშავება; „იქ მყოფი ადამიანების უმწეო მდგომარეობის შესამსუბუქებლად საჭიროა მათთვის გადამზადების პროგრამების და დასაქმების ხელშეწყობა, რათა კვლავ მოძალადებს ხელშიარ ჩაუვარდნენ“;
- ოჯახში ძალადობის თავშეფასაფარების გაზრდა გაფართოება სხვადასხვა მოწყვლადი ჯგუფებისათვის; „არაერთხელ დაფიქსირებულა ფაქტი როცა, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ქალთან ერთად ბავშვები არიან და მათ ხშირ შემთხვევაში პრობლემები ექმნებათ თავშესაფარში მოსახვედრად, რომ არაფერი ვთქვათ მოხუცებზე, რომლებიც ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ხდებიან;“
- სახელმწიფო სარეაბილიტაციო ცენტრების შექმნა მოძალადეთათვის;

- იძულებით გადაადგილებული ქალები-სათვის ადამიანური, ელემენტარული საცხოვრებელი პირობების, პირადი ჰიგიენის დაცვის საშუალებებისა და ჯანდაცვის პირობების შექმნა;
- ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელ ქალთა დაწინაურების სელშემწყობი პოლიტიკის ჩამოყალიბება;
- ხანდაზმულების და კეძოდ ხანდაზმული ქალების მიმართ სახელმწიფო პოლიტიკის ჩამოყალიბება;
- იძულებით გადაადგილებულ ხანდაზმულ ქალთა დახმარების პროგრამების შემუშავება;
- ყურადღება მიექცეს ხანდაზმულ პერიოდში ქალთა როგორც ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მდგომარეობას და მათ დაცვას;
- საქორწინო სელშეკრულების დაკანონება; „და რომ ქონებრივი პრობლემები მხოლოდ მამაკაცს არ იცავდეს. განქორწინების შემთხვევაში, უმეტეს შემთხვევაში, ქალი ქონების გარეშე რჩება.“
- ქალებისათვის პროფესიული გადამზადების ხელშეწყობა; „ მნიშვნელოვანია კურსების შექმნა, რათა ქალები რეალიზდნენ და ეკონომიკურად დამოუკიდებლები განვითნენ;“
- ქალთა დასაქმების პრობლემის მოგვარების ხელშეწყობა.

თვისებრივი კვლევის დასკვნა

ეს მცირე ზომის კვლევა მოგვითხრობს იმის შესახებ, რომ გენდერული თანასწორობის მოსაპოვებლად ჯერ კიდევ ბევრი რამ გვაქვს გასაკეთებელი. ჩვენი კვეყანა იმ ქვეყნების რიგში დგას, რომლებიც ნელი ნაბიჯებით – წინ მიიწევენ თანასწორობისაკენ, რაც, თავის მხრივ, დემოკრატიისაკენ ასევე, ნელი ნაბიჯებით სვლის მაჩვენებელიცაა. რაც უფრო ბევრს ვმუშაობთ ქალთა უფლებების დასაცავად და თანასწორობის მოსაპოვებლად, მით უფრო ნათელია ქალთა ჩართულობის გაზრდის პროცესის შეუქცევადო-

ბა. ქალები ჩვენი ქვეყნის მოსახლეობის 53%-ს და ამომრჩეველთა 59%-ს შეადგენენ, უმრავლესობის იგნორირება შეუძლებელია, სამართლიანობა მოითხოვს გენდერულ თანასწორობას, სხვაგვარად დემოკრატია არ მიიღწევა.

თუმცა, დღევანდელი უტრირებული რეალობა ასეთია: ვაუ დაიბადა და ის უკვე პრივილეგირებულია, ოჯახში სხვა სიხარულია.

სკოლაში წავიდა და იქაც პრივილეგირებულია თუ სხვა ბიჭებთან არა, გოგონებთან ხომ თითქმის ყველასთან. შეიძლება, ერთი ან ორი გოგო შეხვდეს სკოლაში, რომელსაც არაფრად მიაჩნია, ის რომ ბიჭია. ვაუ, სასწრაფოდ, ასეთ გოგოსთან დაპირისპირებას იწყებს და არ უშვებს მომენტს, როგორმე დაამციროს. საუკეთესო შემთხვევაა თუ დისტანცირებას ახდენს ასეთი გოგოსაგან და მიაჩნია, რომ ის არ არის ქალური ღირსებებით შემკული, ნაზი და მორჩილი, ამიტომ სჯობს გაეცალოს. აქაც თვითონ აკეთებს არჩევანს და ირჩევს მისთვის ხელსაყრელ სტრატეგიას. იცის, რომ ოჯახში და გარეთ ქალმაუნდა დაუთმოს, ხოლო, ვაუმა საუკეთესო შემთხვევაში, კარებში წინ გაატაროს გოგონა, სკამი დაუთმოს, დღესასწაულზე წელიწადში ორჯერ ერთი კონა ია მიართვას და გაულიმოს.

ასე გრძელდება უმაღლესში სწავლის დროს და როცა ოჯახს შექმნის, ისევ ასე გაგრძელდება. როგორც შეძლებს, ფინანსურად ისე უზრუნველყოფს ოჯახს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ქალს გადააბარებს პასუხისმგებლობას და შემომტანის ტვირთს, მაგრამ არა განმკარგველის ფუნქციას, ამას თავად მიხედავს. ის ხომ თითქმის ცხოვრების ყველა ეტაპზე ყველაფერს ყოველგვარი დაბრკოლებების გარეშე იღებდა.

ოჯახში ძალადობა ერთ-ერთი დიდი პრობლემაა, თითქმის ყველა ოჯახშია ძალადობის სხვადასხვა ფორმა და ყველაზე საშინელ სიტუაციაში ძალადობის ყველა ფორმის არსებობს. ასეთი ოჯახების რიცხვი არც ისე ცოტაა ჩვენ სინამდვილეში.

ძალადობისაგან თავის დაცვა შესაძლებელია მხოლოდ ერთადერთ შემთხვევაში – „იცოდე კანონი და იქნები დაცული. გამოიყენე შენი უფლებები და აიცდენ უამრავ პრობლემას, დარეკეცხელ ნაზიე.“

უნდა აღინიშნოს, რომ ხანდაზმულ ქალებს ისე როგორც მამაკაცებს აქვთ უფლება ღირსეული სიბერისა და ღირსეული ცხოვრების პირობებისა. ის შენატანი რაც მათ ჰქონდათ თავიანთი ცხოვრების მანძილზე აოჯახში, თემსა თუ საზოგადოებაში აღიარებული უნდა იყოს და დაფასებულიც. მნიშვნელოვანია მოხდეს ღირსეული სიბერის აღიარება. ქვეყანამ უნდა გაატაროს სახელმწიფო პოლიტიკა ხანდაზმულების – ხანდაზმული ქალების მიმართ. ღირსეული სიბერის გენდერული ასპექტი ვარგად არის ცნობილი, ცხოვრების ციკლის მნიშვნელოვანი ნაწილია გენდერული ურთიერთობები.

დევნილი ქალის მდგომარეობა ძალზე მძიმეა, ის დევნილია საკუთარ ქვეყანაში. ხშირ შემთხვევაში არ გააჩნია თავშესაფარი, შესაბამისი ადამიანური ცხოვრების პირობებით, არ არის დასაქმებული და არ აქვს სტაბილური შემოსავალი. არ აქვს საკვები და არ იცის თავისი ოჯახი, შვილები როგორ უზრუნველყოს.

ის ოჯახში ძალადობის პოტენციური მსხვერპლია. არ აქვს დაცულობის, უსაფრთხოების შეგრძნება. მუდმივად სტრესულ მდგომარეობაშია და მისი ჯანმრთელობა და ფსიქიკა შერყყეულია. მაგრამ პასუხისმგებლობა, რომელიც მას აქვს გაზრდილია და კიდევ უფრო მძიმე ტვირთად აწევს დევნილობაში მყოფ ქალს. მდგომარეობას ისიც ართულებს, რომ მას მეორეხარისხოვანი მოქალაქის განცდის შეგრძნება აქვს.

ყურადღება უნდა მიექცეს კონკრეტულ საკითხებს რომელსაც აწყდებიან ხანდაზმული ქალები კონფლიქტურ რეგიონებში მაცხოვრებლები, იძულებით ადგილნაცვალი და საცხოვრებელი ადგილის გარეშე დარჩენილები. ისინი როგორც ვიცით ყველაზე დიდი რისკის ჯგუფს წარმოადგენენ კონფლიქტის დროს, მათ უჭირთ სწრაფი გადაადგილება, აწყდებიან სხვადასხვა სირთულეებს თავშესაფარის მოპოვების დროს. ამდენად, მნიშვნელოვანია გარდა გენდერული საკითხების გათვალისწინებისა ხაზი გაესვას ხანდაზმულ ქალთა საჭიროებებსაც. მათ ესაჭიროებათ სამედიცინო და პოსტკონფლიქტური სტრესული მდგომარეობის შესამსუბუქებლად დახმარება. ეს ჯგუფი ხშირ შემთხვევაში ხდება სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი როგორც

კონფლიქტის ასევე პოსკონფლიქტურ სიტუაციებში.

შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ქალთა და დედათა მდგომარეობა სახელმწიფო პოლიტიკის და სოციალური დახმარების სიმცირის ფონზე ძალზე მძიმეა. არ არის მკაფიოდ გაწერილი პროგრამები და რაც არის ძალზე რთულია მოირგოს ყველა იმ ადამიანმა, ვინც ამ ჯგუფს წარმოადგენს, თითქოს, განზრახ დახლართული და გართულებულია პროპცედურები, რაღაც უმნიშვნელო წვრილმანები, ხშირ შემთხვევაში, დახმარების გარეშე ტოვებს ამ ადამიანებს. სამწუხაროდ, არ იგრძნობა მათი პრობლემების სიღრმისეული შესწავლის და პრობლემის გადაჭრის რეალური გზის ძიების სურვილი.

ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელი ქალების ყველაზე დიდ პრობლემად რჩება ტრადიციული სტერეოტიპული აზროვნება და მიღებობები. პრობლემა განათლება, ადრეული ქორწინება, სახელმწიფო ენის არცოდნა, თუმცა, ამ მხრივ სახელმწიფოს გადადგმული აქვს მთელი რიგი ნაბიჯები და მდგომარეობა უკეთესობისაკენაა შეცვლილი. ამ ჯგუფებში ჯერ კიდევ დაბალია სახელმწიფოებრიობის, სრულფასოვანი მოქალაქეობის განცდა. ქვეყანაში არ არსებობს ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელთა, ქალთა მონაწილეობისა და ჩართულობის გაზრდის სახელმწიფო პოლიტიკა, ისევე როგორც არ არსებობს ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობის პოლიტიკა.

სოფლად მცხოვრები ქალები წარმოადგენენ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა რისკ ჯგუფს. მძიმე საოჯახო მუზრნეობის ტვირთი, ჯანმრთელობის დაცვის პროგრამებზე ხელმიუწვდომელობა, სოციალური დახმარების სიმწირე, თვითრეალიზების შესაძლებლობის არ ქონა და რეალურ შესაძლებლობაზე გაცილებით დიდი პასუხისმგებლობის ტვირთის აღება, ქალთა სიღარიბის ზრდა, მამაკაცის უპირატესობის შესახებ გაბატონებული სტერეოტიპული აზროვნება – მათ ცხოვრებას ართულებს და ამძიმებს.

პარტიის წევრი ქალების ძირითად პრობლემად პოლიტიკური პარტიის სუსტად განვითარებული შიდა დემოკრატია და პატრიარქალური მოწყობაა, რაც გარკვეულწილად ბარიერია ქალთა

პოლიტიკური დაწინაურებისათვის. არ არსებობს ქალთა დაწინაურების ხელშემწყობი სახელმწიფო პოლიტიკა და არ არის სახელმწიფოს მხრიდან საკანონმდებლო ცვლილებების მხარდაჭერა ქალთა პოლიტიკური დაწინაურების ხელშესაწყობად.

ახალგაზრდა ქალების პრობლემად სტერეოტიპული აზროვნება – ბიჭების, მამაკაცის ტვინის განსაკუთრებულობა, ქვეყანაში არ არის ჩამოყალიბებული ახალგაზრდების მხარდამჭერი პოლიტიკა. რეფორმები წარმატებით ხორციელდება, მაგრამ გენდერული ასპექტი კვლავ გაუთვალისწინებელია.

ლიდერ ქალებს ორმაგი დატვირთვა აქვთ დაწარმატების მისაღწევად გაცილებით მეტი ძალისხმევა სჭირდებათ. გაბატონებული სტერეოტიპი „ქალი-ოჯახში“, პროფესიონალიზმთან მისი რეპროდუქციული მოვალეობის და საზოგადოებრივ აქტიურობასთან შეუთავსებლობა პრობლემას ქმნის.

არასამთავრობო ორგანიზაციის წევრ ქალებს უწევთ მუშაობა ისეთ არაპოპულარულ თემებზე როგორიცაა ქალთა უფლებები, გენდერული თანასწორობა, იძულებით გადაადგილებული ქალები, ომით დაზარალებული ქალები, მარტოსელა დედები და ა.შ. რაც უმეტესობისათვის არარსებული პრობლემა და ჯერ კიდევ მკვიდრია მითიური „ჩვენთან ქალი და კაცი თანაბარი უფლებით სარგებლობს და არ არსებობს ქალთა პრობლემები ცალკე გამოყოფილად“.

ეს სიმართლეა და არაფერია აქ გადაჭარბებული, მართალია მწარე სიმართლეა და ძნელად დასაწერი და წასაკითხიც, მაგრამ სიმართლეა და მამაკაცების ის მცირე გამონაკლისი, რომლებიც საუკეთესო შემთხვევაში 20%-ს შეადგენენ, აქ არ განიხილება.

მწარე სინამდვილის შესაცვლელად აუცილებელია მუშაობა სხვადასხვა მიმართულებით და პირველ რიგში საგანმანათლებლო საქმიანობა, რათა დავნერგოთ სკოლებში გენდერული თანასწორობის სწავლების პროგრამები და აღვჭურვოთ პედაგოგები გენდერული სწავლების მეთოდოლოგით. ხელი შევუწყოთ ადამიანის უფლებების და ღირსებების დაცვას და ფასეულობების ჩამოყალიბებას: „განათლების სისტემა ის სფეროა, რომელიც ჩიხიდან ყველაზე სწრა-

ფად გამოვიყვანს. მნიშვნელოვანია, რომ იმუშაოს სამკუთხედმა: ბავშვი, მასწავლებელი, მშობელი. ეს არის ინფორმაციის, ცოდნის გაცვლის და გაზიარების საუკეთესო საშუალება. ბავშვი, რომ გაიზრდება მერე ძნელია მისი აზროვნების შეცვლა, ჩვენ შეგვიძლია ჩავერიოთ ჩამოყალიბების პროცესში და შედეგიც გვექნება“ – (ამონარიდი სამუშაო ჯგუფის შეხვედრიდან).

მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივი ცნობიერების ჩამოყალიბება. ვისწავლოთ პრობლემის აღიარება და დანახვა, როცა დავინახავთ რა გვიჭირს ქალთა უფლებების მიმართულებით, მხოლოდ, მაშინ შევძლებთ ამ პრობლემის მოგვარებას. უნდა ვიცოდეთ ჩვენი უფლებები და მათი დაცვა. ამ კვლევაში მონაწილე თითქმის არცერთ ქალს თუ მამაკაცს არ უცდია თავისი უფლებების დაცვა, რაც გარკვეულ წილად სახელმწიფო სტრუქტურების მიმართ უნდობლობით არის გამოწვეული.

ეს აღიარება პირველ რიგში სახელმწიფოს მიერ უნდა მოხდეს, შემდეგ თავად ქალებმა უნდა დაინახონ და აღიარონ, რომ არსებობს პრობლემა მათი უფლებების დაცვის საქმეში, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ვერ შევძლებთ ამ საკითხის მოგვარებას.

თუ ქალი არ დაინტერესდება იმით, თავისი დღევანდელი მდგომარეობა რამდენად შესაფერისია მისთვის, მისი ცოდნისთვის, უნარებისთვის, პროფესიონალიზმისთვის, და არ შეაფასებს მდგომარეობას, არ შეეცდება შეცვალოს ის, ყოველგვარი მცდელობა ქალთა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად ძალას დაკარგავს და ძალიან სუსტ და დროში გაწელილ პროცესად გადაიქცევა: „წარმატებას ვხედავ. ძალადობამ იმატა, მაგრამ იმ მიზეზით, რომ ოჯახში ძალადობის კანონი გაჩინდა, ქალმა გაიგო, რომ მის უფლებას ოჯახში, კანონი იცავს და ხმა ამოიღო. ის, რაც ადრე არ ხმაურდებოდა, ახლა გახმაურდა. ამიტომაც ჩანს, რომ, თითქოს, იმატა ძალადობამ, სინამდვილეში კანონი ამოქმედდა და სულ უფრო მეტი ადამიანი მიმართავს მას, თავისი უფლების დასაცავად“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან).

სამწუხაროა მაგრამ ფაქტია, მთავრობისათვის არაპოპულარული თემების წინ წამოწევა და

მასზე საუბარი მიუღებელია. აქედანაა დასკვნა, რომ ხელისუფლება არ მიიჩნევს ამ გზავნილს, როგორც საზოგადოებრივ დაკვეთას. პრობლემაა, რომ ხელისუფლებას არ აქვს გაცნობიერებული თუ რას მოუტანს ამ თემის წინ წამოწევა და რამდენად გაზრდის მის რესურსულ პოტენციალს.

მნიშვნელოვანია დადებითი, წარმატებული პრეცედენტების წინ წამოწევა და მედიის საშუალებებით პოპულარიზაცია, სწორი საინფორმაციო პოლიტიკის შექმნა. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ არცერთი სერიოზული განხილვა არ ყოფილა მედიაში, სადაც დეკრეტულ შვებულებაზე ისაუბრებდნენ. სტატიტიკური გამოკითხვებით და მონაცემებით საქართველოში ქალების დიდი ნაწილი თავს არ მიიჩნევს დისკრიმინირებულად. დედობის უფლების დაცვა მნიშვნელოვანია და ესეც პრობლემური საკითხია.

აქვე უნდა აღინიშნოს ქალთა პოლიტიკაში მონაწილეობის რეგრესი, რასაც ადასტურებს ის პროცენტული მაჩვენებელი, რაც დღეს პარლამენტში, თვითმმართველობასა და აღმასრულებელ ხელისუფლებაშია. ხანდაზმულ ქალთა ცხოვრებაზე პირდაპირ პოვებს ასახვას ქვეყანაში მიმდინარე პროცესები სოციალურ – ეკონომიკური გარემოებები, კერძოდ კრიზისი რომელმაც თითქმის ყველა განვითარებული და განვითარების საფეხურზე მყოფი ქვეყნები მოიცავა და ამ შემთხვევაში საქართველოც არ არის გამონაკლისი.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, წარმატებისათვის მნიშვნელოვანია პოზიტიური საქმიანობის მაგალითები და მათი პოპულარიზაცია. აღსანიშნავია წიგნი „საუკუნის ქალები“ სადაც შეყვანილია 61 წარმატებული ქალი და მოთხოვნილია მათ საქმიანობაზე. წარმატებული ქალი არის შვილი, დედა, მეუღლე, მეგობარი, კოლეგა, პროფესიონალი და ყველაფერი ამის შეთავსება შესაძლებელია. თუმცა, აქვე შეგვიძლია წარმატებული ქალების წარმატებული სფეროების გამოყოფაც, ამ წიგნში წარმატებული ქალების 80% ხელოვნების სფეროს წარმომადგენლები არიან. საზოგადოება გაცილებით ლოიალურია ხელოვანი ქალის მიმართ, მაგრამ, არა პოლიტიკოსს ქალების მიმართ და ამდენად, არანაკლებ, მნიშვნელოვანია ასეთი

სტილის წიგნში ქალებისათვის „არამომგებიან“ სფეროდ მიჩნეულ საქმეში წარმატებული ქალების მაგალითების ჩვენება.

საზოგადოებრივ აზრს დიდი ზემოქმედება აქვს, ხშირ შემთხვევაში გადამწყვეტიც. „მე მახსოვს ჩვენ მეზობლად ცხოვრობდა ოჯახი, სადაც ქმარი გამუდმებით სცემდა ცოლს სიმთვრალეში, ხოლო დილით გამოფხიბლებული სამაგალითო ქმრად გადაიქცეოდა ხოლმე. არავინ ამას სერიოზულ პრობლემად არ აღიქვამდა, ყოველ შემთხვევაში, პროტესტი არავის გამოუთქვამს. ერთხელაც მორიგი დებოშის შემდეგ მამაჩემმა ეს კაცი სოფლის მოედანზე გამოიყვანა, გვარიანად მიბეგვა და განუცხადა: თუ შენ ერთხელ კიდევ აღმართავ ხელს შენი ოჯახის წევრებზე, სოფელი მოგვეთსო, და საოცრება მოხდა – ეს კაცი გამოსწორდა და მათ ოჯახში სიმშვიდემ დაისადგურა. აი, რა ძალა აქვს გარემოს, როგორ ცვლის დამოკიდებულებას“ – (ამონარიდი ფოკუს ჯგუფის შეხვედრიდან).

განსაკუთრებით აღინიშნა მამაკაცების ჩართულობის აუცილებლობა ამ პროცესებში, საკითხის მოგვარებაში მამაკაცს შეუძლია დადებითი ზემოქმედება.

სახელმწიფოს როლი გენდერული თანასწორობის პროგრესის მიღწევაში ძალზე მნიშვნელოვანია. საკანონმდებლო ბაზის მოწესრიგება, ინსტიტუციური მექანიზმების შექმნა და ბუნებრივია, საზოგადოების ჩართულობის გაზრდის ხელშეწყობა – ეს მხოლოდ სახელმწიფოს პრეროგატივაა.

საქართველოში ქალთა სამოქალაქო და
პოლიტიკური მონაცემების მონიტორინგის
საზოგადოებრივი აზრის ხვლევის შედეგი

თავი მეორე

მკვლევართა ჯგუფი
კვლევის ექსპერტი პაატა ზარდიაშვილი
კვლევის ექსპერტი ალექსანდრა დელემენტი
კვლევის გენდერის ექსპერტი მაია კუპრავა-შარვაშიძე

კვლევა ჩატარდა საქართველოს დედაქალაქში და 10 რეგიონში, 2011წელს.

ვფიქრობთ, რომ გამოკითხული მოსახლეობის შეფასებები, შესაძლოა, გამოყენებული იქნეს, როგორც ქალთა უფლებებზე და გენდერის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციების, ასევე, სახელმწიფო ინსტიტუტების მიერ.

კვლევის მიზანი/ამოცანა:

კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის

აღსრულების ხელშეწყობა, მონაცემების შეკრება და გამოყენება, გენდერული უფლებებისა და საკითხების შესახებ საზოგადოების ინფორმირება და განათლება;

გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის შემუშავების ხელშეწყობის მიზნით საქართველოში საზოგადოებრივი და პოლიტიკური უფლებების მონიტორინგის მონაცემების შეგროვება და გამოყენება;

გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ საჭირო მექანიზმების შემუშავება.

კვლევის მეთოდოლოგია

კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის საქართველოში აღსრულების მიმდინარე პროცესების

დასადგენად მეორე თავში გამოყენებული და აღწერილია საზოგადოებრივი აზრის კვლევის მეთოდოლოგია და შედეგები.

კითხვარები

საზოგადოებრივი აზრის კვლევის კითხვარები შედგა¹ „ქალის სტატუსის შეფასება, კითხვარი ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ კონვენციის განხორციელების თაობაზე“ მრავალი ქვეყნის მიერ აპრობირებული კვლევის კითხვარზე დაყრდნობით.

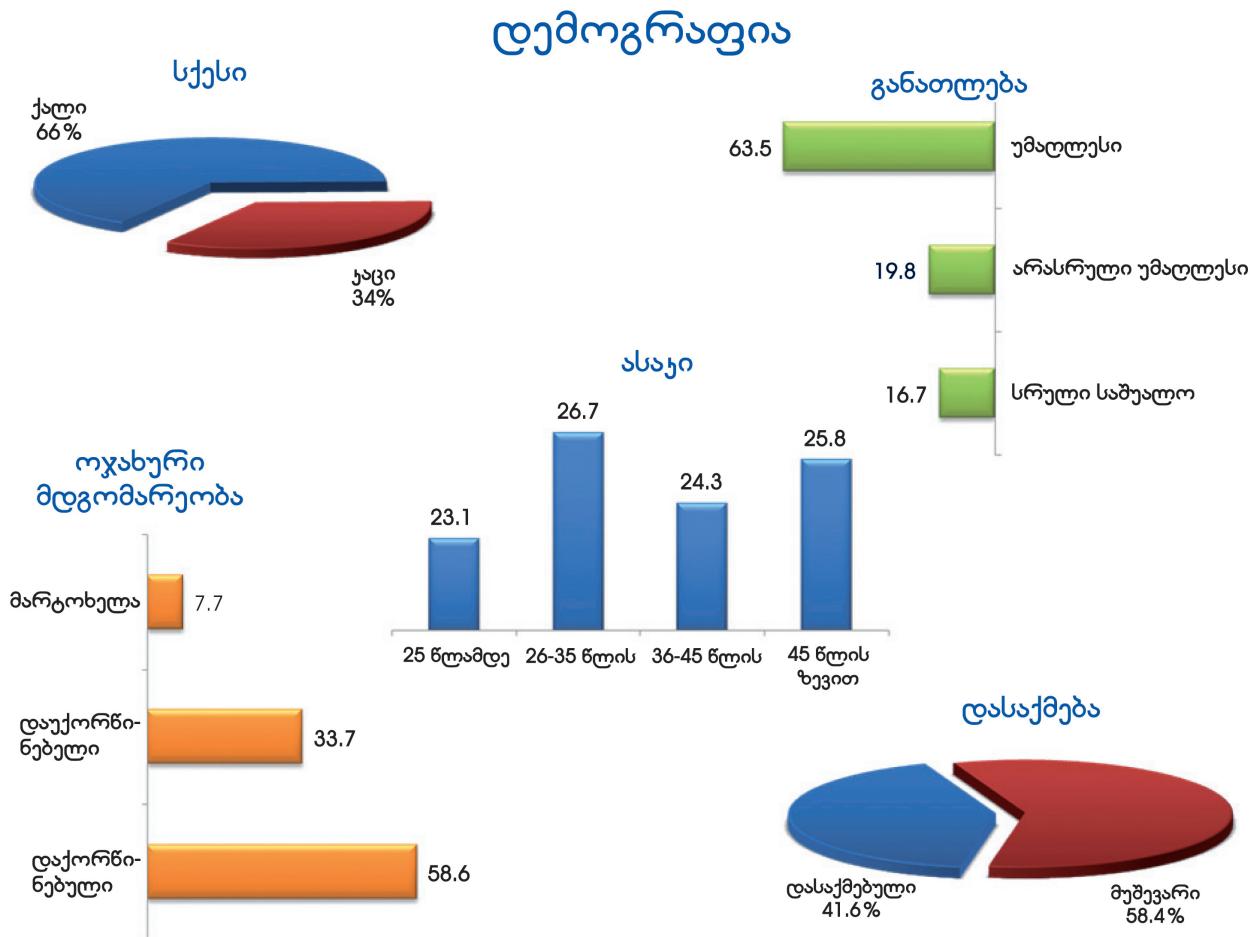
მეთოდი

შემთხვევითი შერჩევის პრინციპი, პერსონალური გამოკითხვა. 1000 მოქალაქე სპეციალური კითხვარით² გამოიკითხა; მუშაობდა 10 ინტერვიუერი. თითოეულს უნდა გამოეკითხა 100 ადამიანი, აქედან 50 – დედაქალაქში და 50 – რეგიონში.

¹ იხილეთ დანართი №1 ქალის სტატუსი.

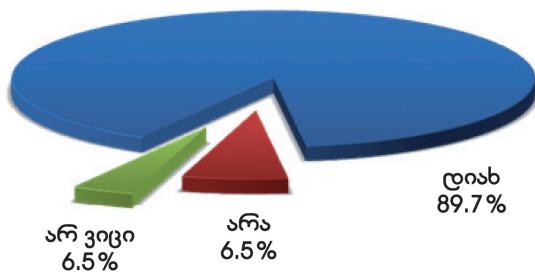
² იხილეთ დანართი №5.

საზოგადოებრივი აზრის კვლევის ძირითადი შედეგების მიმოხილვა

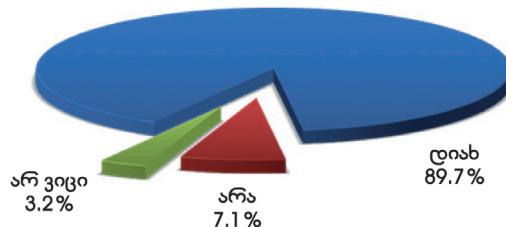
- იცით თუ არა რას ნიშნავს ტერმინი „გენდერი“?

გამოკითხულთა დიდი უმრავლესობისთვის ტერმინი „გენდერი“ ნაცნობია, ძალზე მცირე ნაწილმა არ იცის ამ ტერმინის შესახებ და უფრო მცირე ნაწილს საერთოდ არ სმენია.

- გსმენიათ ტერმინი გენდერული თანასწორობა?

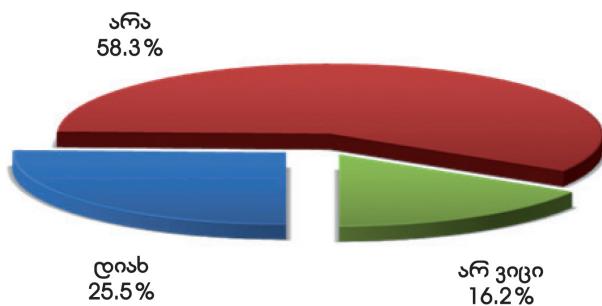
გამოკითხულთა დიდი უმრავლესობისთვის ნაცნობია ტერმინი „გენდერული თანასწორობა“, ძალზე მცირე ნაწილმა არ იცის ამ ტერმინის შესახებ და უფრო მცირე ნაწილს საერთოდ არ სმენია.

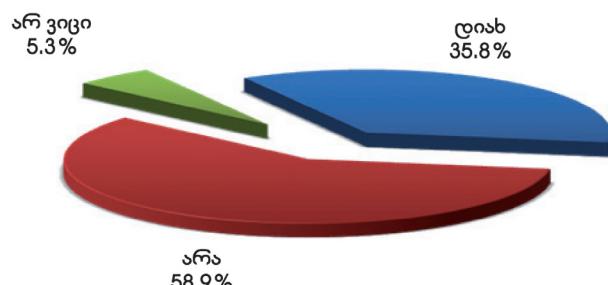
3. როგორ ფიქრობთ გენდერული თანასწორობა და დამკვიდრებულია საქართველოში?

გამოკითხულთა ნახევარზე მეტმა უარყო ქვეყანაში გენდერული თანასწორობის არსებობა, მეოთხედზე მეტისთვის ქვეყანაში უკვე მიღწეულია გენდერული თანასწორობა და მხოლოდ მცირე ნაწილისთვის არ არის ცნობილი არის თუ არა ქვეყანაში გენდერული თანასწორობა.

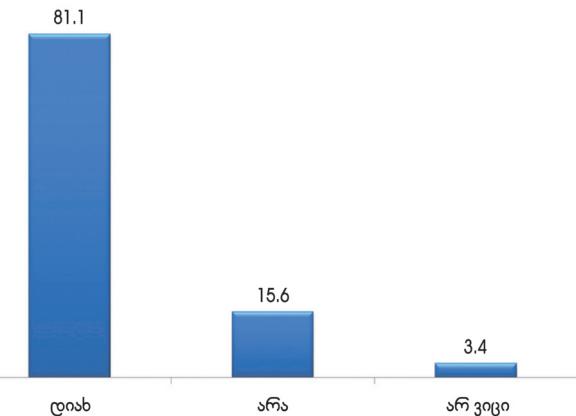
4. როგორ ფიქრობთ, საქართველოში ქალს და მამაკაცს თანასწორი პოზიცია აქვთ?

გამოკითხულთა ნახევარზე მეტმა აღიარა, რომ ქალს და მამაკაცს ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ უკავიათ თანასწორი პოზიცია. მესამედისთვის ქალს და მამაკაცს თანაბარი პოზიციები აქვთ, მხოლოდ 5 პროცენტზე ცოტა მეტისთვის არ არის ცნობილი თანასწორი პოზიცია უკავიათ თუ არა ქალებსა და მამაკაცებს.

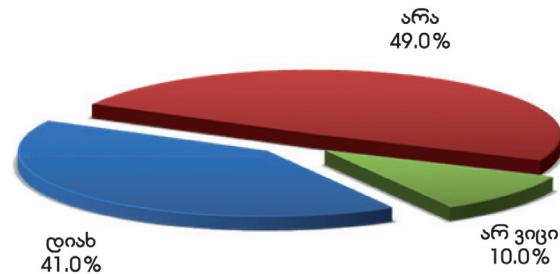
5. ფიქრობთ, რომ საზოგადოებაში ქალს და მამაკაცს თანასწორი პოზიცია უნდა ეჭიროთ?

გამოკითხულთა უმრავლესობამ აღიარა, რომ ქალსა და მამაკაცს თანასწორი პოზიცია უნდა ეჭიროთ, ერთი მეექვსედისთვის თანასწორობა ქალსა და მამაკაცს შორის საჭირო არ არის, ხოლო მცირედი ნაწილისთვის ჯერ კიდევ არ არის ცნობილი ქალი და მამაკაცი თანასწორ პოზიციაში უნდა იყვნენ თუ არა.

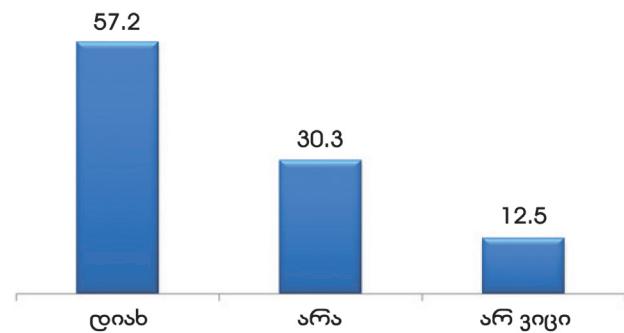
6. როგორ ფიქრობთ, ქალები საკმარისად იღებენ მონაწილეობას პოლიტიკაში?

გამოკითხულთა ნახევარისთვის ქალები საკმარისად არ მონაწილეობენ პოლიტიკაში, უფრო მცირე ნაწილისთვის ქალები საკმარისად არიან პოლიტიკაში და ძალზე მცირე ნაწილმა არ იცის ეს მონაწილეობა საკმარისია თუ არა.

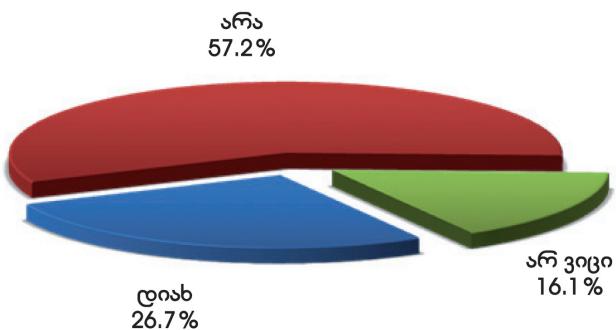
7. ფიქრობთ თუ არა, რომ ისინი უფრო მეტად უნდა იღებდნენ მონაწილეობას?

გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი მიიჩნევს, რომ ქალები უფრო მეტად უნდა იყვნენ ჩართული პოლიტიკაში, მესამედისთვის დამაკმაყოფილებელია ის ჩართულობა რაც დღეს არის და დანარჩენები ჯერ ვერ ჩამოყალიბდნენ – მეტად თუ ნაკლებად.

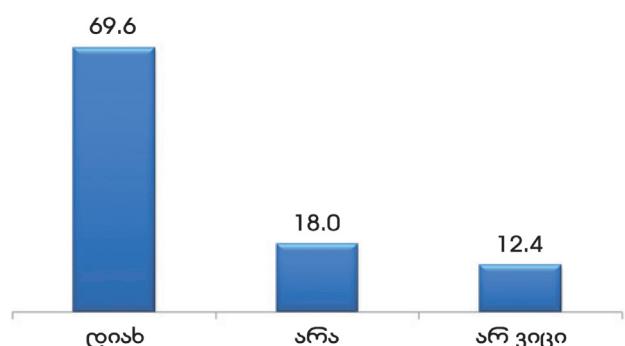
8. როგორ ფიქრობთ, ქალები საკმარისად იღებენ მონაწილეობას სამშვიდობო პოლიტიკაში?

გამოკითხულთა უმრავლესობა მიიჩნევს რომ ქალები არ არიან საკმარისად ჩართულები სამშვიდობო პოლიტიკაში, მეოთხედზე მეტისთვის საკმარისა მათი წარმომადგენლობა და ხოლო დანარჩენი გამოკითხული ჯერ ვერ ჩამოყალიბდა.

9. ფიქრობთ, რომ ისინი უფრო მეტად უნდა იღებდნენ მონაწილეობას სამშვიდობო პოლიტიკაში?

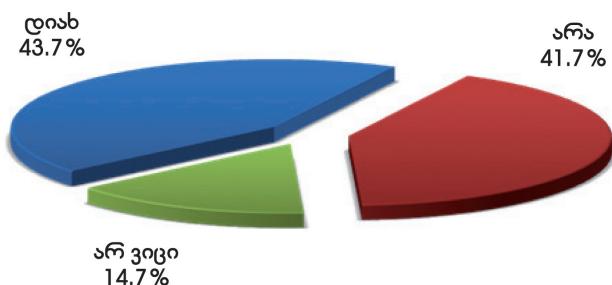
გამოკითხულთა დიდი უმრავლესობისთვის ქალები უფრო მეტად უნდა იყვნენ ჩართული სამშვიდობო პოლიტიკაში. მეხუთედზე ცოტა ნაკლებისთვის არ არის საჭირო ქალთა უფრო მეტად მონაწილეობა სამშვიდობო პოლიტიკაში და დანარჩენი მცირე ნაწილი არ არის ჩამოყალიბებული კითხვაზე საპასუხოდ.

10. როგორ ფიქრობთ, საკმარისად მონაწილეობენ ეკონომიკის სფეროში ქალები?

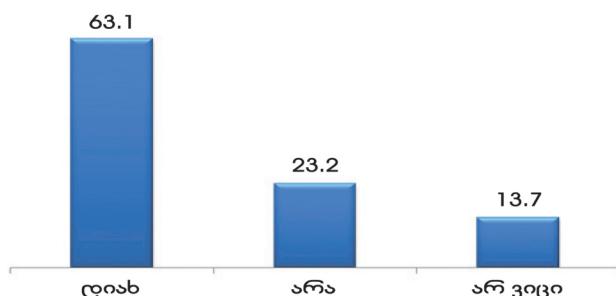
გამოკითხულთა ნახევარზე ნაკლებმა აღნიშნა, რომ ქალები საკმარისად მონაწილეობენ ეკონომიკურ საქმიანობაში, ცოტა უფრო ნაკლები ნაწილი საკმარისად არ მიიჩნიეს არსებულ,

მაჩვენებელს ხოლო დარჩენილი ნაწილისთვის გაურკვეველია საკმარისია თუ არა ის მონაწილეობა, რაც დღეს არის.

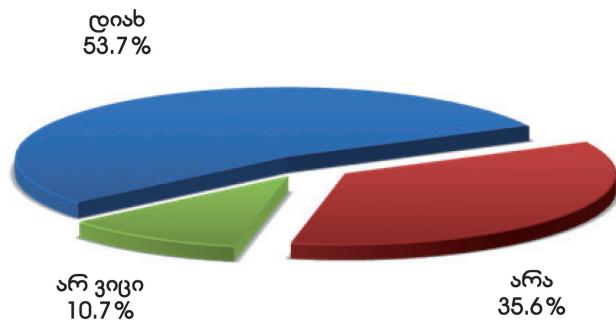
11. ფიქრობთ, რომ ისინი უფრო მეტად უნდა იღებდნენ მონაწილეობას ეკონომიკის სფეროში?

გამოკითხულთა დიდი ნაწილი თვლის, რომ ქალები უფრო მეტად უნდა მონაწილეობდნენ ეკონომიკურ საქმიანობაში, შედარებით, მცირე ნაწილისთვის მეტი მონაწილეობა არ არის საჭირო, ხოლო უფრო მცირე ნაწილს პასუხი არ აქვთ.

12. როგორ ფიქრობთ, სოციალურ და საზოგადოებრივ სფეროში საკმარისად მონაწილეობენ ქალები?

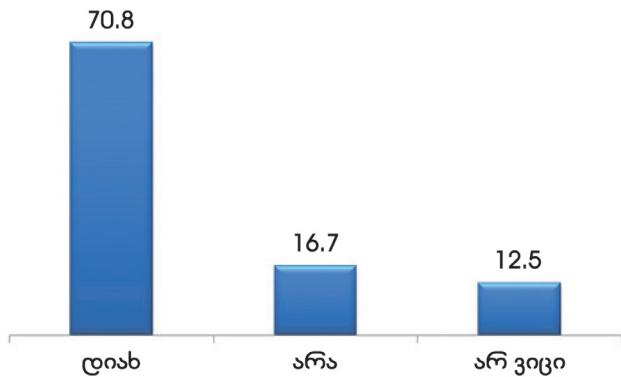
გამოკითხულთა უმრავლესობისთვის საკმარისად მონაწილეობენ, მესამედზე ცოტა მეტისთვის საკმარისად არ მონაწილეობენ და დარჩენილი ნაწილი კითხვას ვერ პასუხობს.

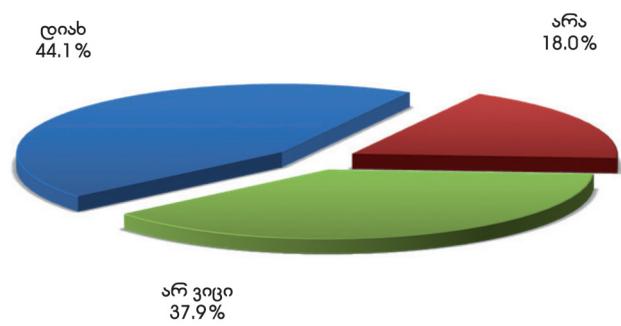
13. ფიქრობთ, რომ საზოგადოებრივ სფეროში უფრო მეტად უნდა იღებდნენ ისინი მონაწილეობას?

გამოკითხულთა უმეტესობისთვის, უფრო მეტად უნდა მონაწილეობდეს, ხოლო დანარჩენი გამოკითხულებისთვის თითქმის თანაბრად გადანაწილდა პასუხები „არა“ და „არ ვიცი“.

14. დროებითი ზომები ანუ კვოტირება ქალთა მონაწილეობის გასაუმჯობესებლად სწორ გადაწყვეტად მიგარინიათ?

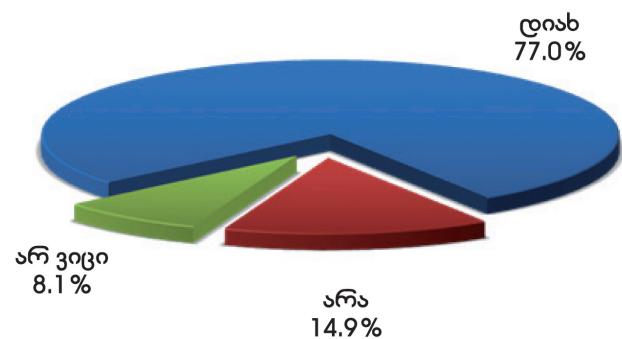
გამოკითხულთა ნახევარზე ნაკლებისთვის ქალთა მონაწილეობის გაზრდისათვის დროებითი ზომების შემოღება მისაღებია, მესამედზე ცოტა მეტი ჯერ ვერ გაერკვა საჭიროა თუ-არა, დარჩენილი გამოკითხულებისთვის კვოტების, როგორც დროებითი ზომების შემოღება, არ არის საჭირო.

15. როგორ ფიქრობთ, საქართველოში ოჯახში ძალადობა პრობლემას წარმოადგენს?

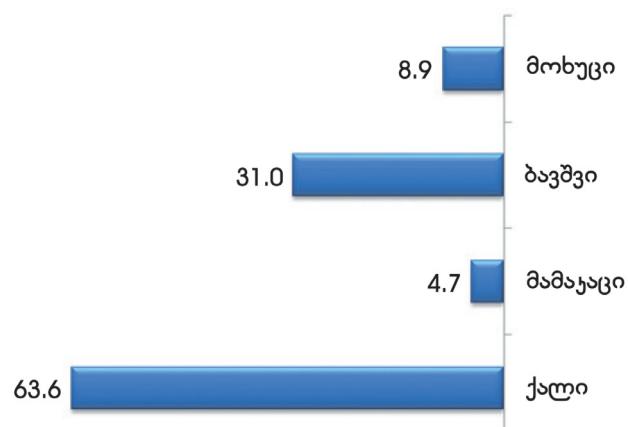
გამოკითხულთა დიდი უმრავლესობისთვის ოჯახში ძალადობა დიდი პრობლემაა, ერთ მეექვსედზე ნაკლებისათვის არ წარმოადგენს პრობ-

ლემას ოჯახში ძალადობა, ხოლო დანარჩენები ჯერ ვერ გარკვეულან არის თუ არა ოჯახში ძალადობა საქართველოსთვის პრობლემა.

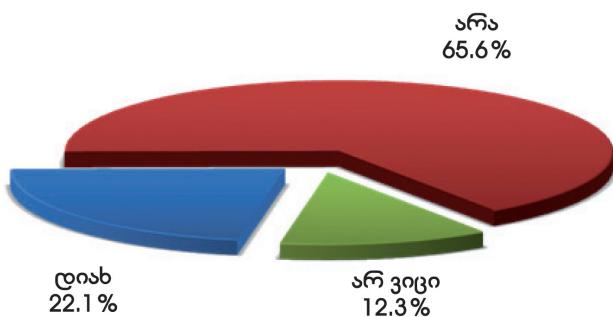
16. ვინ უფრო განიცდის ოჯახში ძალადობას?

გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი თვლის, რომ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლის ყველაზე დიდი წილი მოდის ქალზე, შემდეგ – ბავშვზე, გამოკითხულთა მცირე ნაწილი ოჯახში ძალადობის მსხვერპლად მოხუცებს მიიჩნევს და უმცირესობის გადაწყვეტილებით ბოლო ადგილზეა, როგორც მსხვერპლი, მამაკაცი.

17. როგორ ფიქრობთ, საკმარისად არის დაცული ქალის უფლებები ოჯახში და საქორწინო ურთიერთობებში?

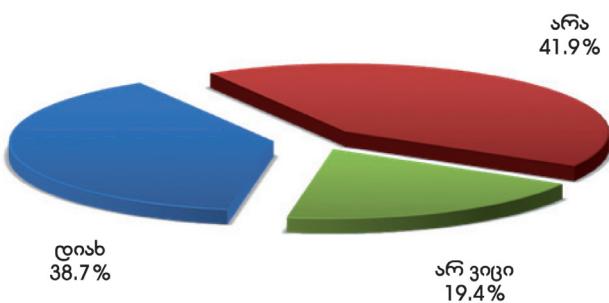
გამოკითხულების დიდი უმრავლესობისთვის ქალის უფლებები ოჯახში და საქორწინო ურთიერთობებში არ არის საკმარისად დაცული, მეხუთედზე ცოტა მეტი ამბობს, რომ საკმარისად არის დაცული და დარჩენილი გამოკითხულებისთვის პასუხი გაურკვეველია.

18. ფიქტურობა, რომ საკმარისად არის დაცული
ქალის უფლებები სამუშაო ადგილზე?

გამოკითხულთა თითქმის ნახევარზე ნაკლებისათვის ქალის უფლებები საკმარისად არ არის

დაცული სამუშაო ადგილზე, უფრო ნაკლების-
თვის საკმარისად არის დაცული, ხოლო დანარ-
ჩენებისთვის არ არის გარკვეული არის თუ არა
ქალის უფლებები სამუშაო ადგილზე დაცული.

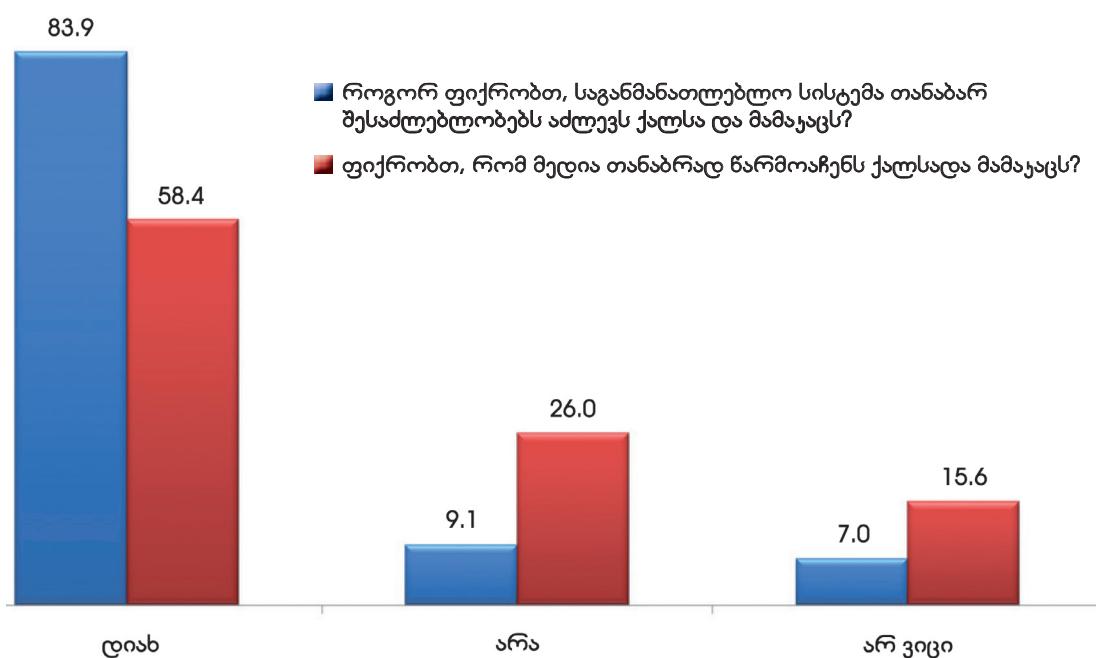
မြေဖို့ ဖွာန်များ

19. ■ როგორ ფიქრობთ, საგანმანათლებლო
სისტემა თანაბარ შესაძლებლობებს აძლევს
ქალს და მამაკაცს?

გამოკითხულთა დიდი უმრავლესობისთვის
საგანმანათლებლო სისტემა თანაბარ შესაძლებე-
ლობებს აძლევს ქალს და მამაკაცს, მეათედზე
ცოტა ნაკლები ფიქრობს, რომ მათ არ აქვთ თა-
ნაბარი შესაძლებლობები და მცირე ნაწილის-
თვის არ არის ცნობილი აქვთ თუ არა ქალებს
და მამაკაცებს თანაბარი შესაძლებლობები.

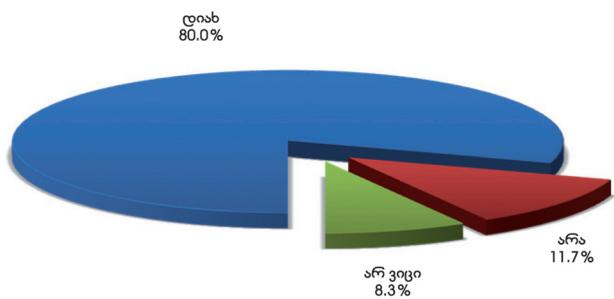
20. ■ როგორ ფიქრობთ მედია თანაბრად წარმოაჩენს ქალს და მამაკაცს?

გამოკითხულთა ნახევარზე მეტმა აღიარა ქალებისა და მამაკაცების თანაბარი გაშუქება მედიაში, მესამედზე ნაკლებისათვის მედია თანაბრად არ წარმოაჩენს ქალს და მამაკაცს და მეექსედზე ცოტა ნაკლებისათვის არ არის ცნობილი.

21. ფიქრობთ, რომ ქალსა და მამაკაცს კომპიუტერისა და ინტერნეტის მოხმარების თანაბარი შესაძლებლობები აქვთ?

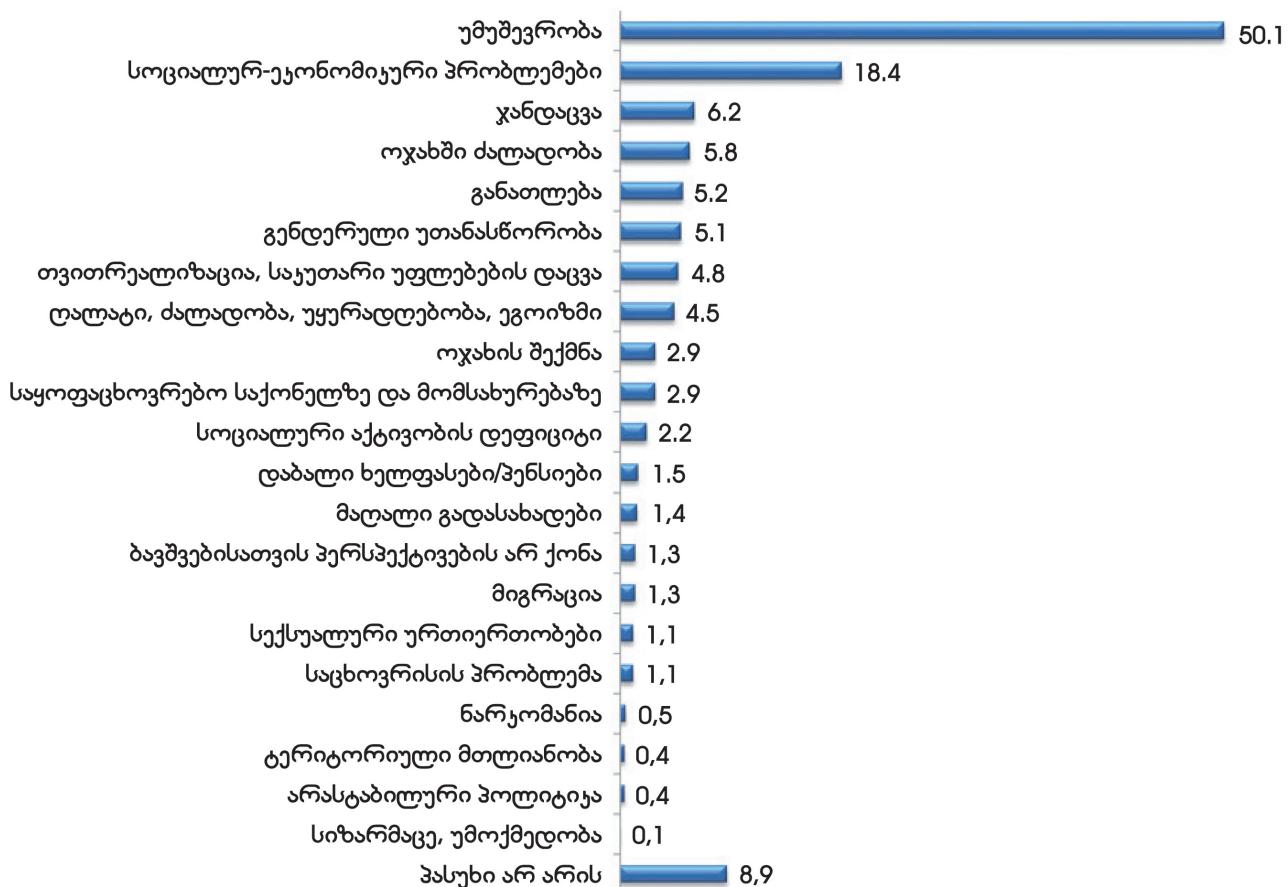
გამოკითხულთა დიდი უმრავლესობისთვის ქალსა და მამაკაცს კომპიუტერისა და ინტერნეტის მოხმარებისა თანაბარი შესაძლებლობები აქვთ, მეათედზე ცოტა მეტისთვის თანაბარი შესაძლებლობები არ არის და ერთ მესამედზე ნაკლებისთვის პასუხი უცნობია.

22. გთხოვთ, აღწეროთ მთავარი პრობლემა, რომელიც თქვენი აზრით აწუხებს ქალებს საქართველოში

ქალებისთვის საქართველოსი ყველაზე დიდ პრობლემად აღიარებულია უმუშევრობა, შემდეგ სოციალურ – ეკონომიკური პრობლემები, ჯანდაცვა, ოჯახში ძალადობა, განათლება, გენდერული უთანასწორობა, უფლებების დაცვა და თვით რეალიზაცია, ღალატი, ძალადობა, უცურადღებობა, ეგოიზმი, ოჯახის შექმნა, საყოფაც-

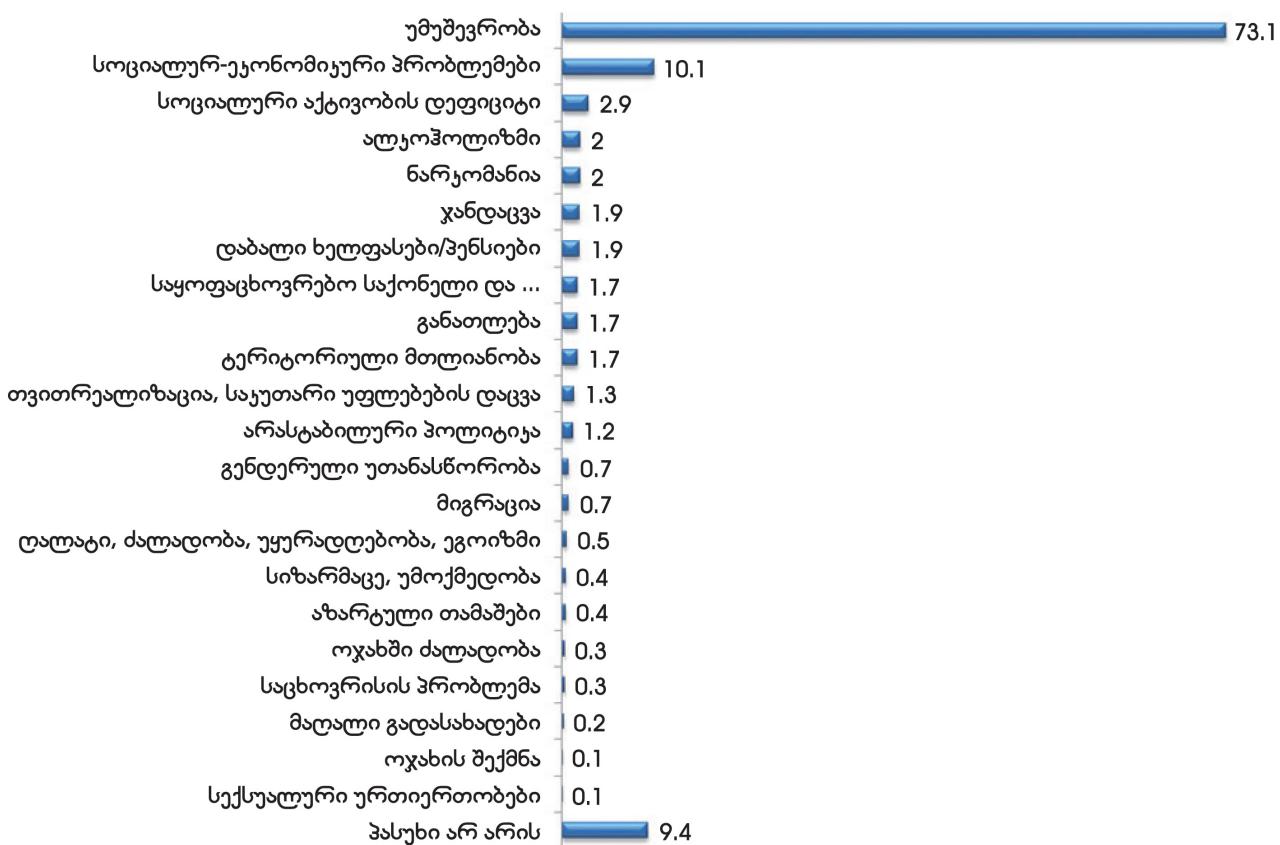
ხოვრობო ნივთების ხელმისაწვდომობა, დაბალი ხელფასი, დაბალი პენსია, მაღალი გადასახადები, ახალგაზრდებისათვის პერსპექტივის უქონლობა, მიგრაცია, სექსუალური ურთიერთობები, საცხოვრებლის პრობლემა, ნარკომანია, ტერიტორიული მთლიანობა, არასტაბილური პოლიტიკურ-სოციალური პირობები, სიზარმაცე და უმოქმედობა. მხოლოდ გამოკითხულთა მეათედზე ნაკლებს არ აქვს ამ კითხვაზე პასუხი.

23. გთხოვთ, აღწეროთ მთავარი პრობლემა, რომელიც თქვენი აზრით აწუხებს მამაკაცებს საქართველოში

მამაკაცებისთვის ისევე, როგორც ქალებისთვის ყველაზე დიდ პრობლემად უმუშევრობა ითვლება, შემდეგ სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები, სოციალური აქტივობა, ალკოჰოლიზმი, ნარკომანია, ჯანმრთელობა, დაბალი ხელფასი, დაბალი პენსია, საყოფაცხოვრობო ნივთებზე დაბალი ხელმისაწვდომობა, განათლება,

ტერიტორიული მთლიანობა, თვითრეალიზაცია, არასტაბილური პოლიტიკურ-სოციალური პრობლემა, გენდერული უთანასწორობა, მიგრაცია, ღალატი, ძალადობა, უყურადღებობა, ეგოიზმი, სიზარმაცე, უმოქმედობა, აზარტული თამაშები, ოჯახში ძალადობა, საცხოვრებლის პრობლემა, მაღალი გადასახადები, ოჯახის შექმნა, სექსუალური ურთიერთობები, მხოლოდ გამოკითხულთა ერთ მეათედზე ნაკლებს არ აქვს ამ კითხვაზე პასუხი.

დასკვნა და რეკომენდაციები

პროგრამის „კონვენცია ქალის დისკრიმინაციის ყველა ფორმის ლიკვიდაციის შესახებ CEDAW-ის აღსრულების კვლევა საქართველოში,“ ფარგლებში განხორციელებულმა საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვის კვლევამ „საქართველოში ქალთა სამოქალაქო და პოლიტიკური მონაწილეობის მონიტორინგი,“ მოგვცა კარგი ინფორ-

მაციული საფუძველი, რომელზე დაყრდნობითაც შესაძლებელია იმ საჭიროებების განსაზღვრა, რაც საქართველოში ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრას შეუწყობს ხელს.

ჩვენ მიერ ჩატარებული კვლევა მრავალ განზომილებიან ჭრილში ხედვისა და პრობლემის მოგვარების საშუალებას იძლევა. აქ მოცემული ინფორმაცია მოიცავს ცხოვრების თითქმის

ყველა ასპექტს და საშუალებას იძლევა სწორად დავსვათ აქცენტები ქალთა უფლებების დასაცავად და პრობლემების გადასაჭრელად.

თითქმის, როგორც ყველა ქალთა უფლებებზე ჩატარებული კვლევების უმეტესობა, ეს კვლევაც გაცილებით ფართოა ვიდრე მარტო ქალთა უფლებების დაცვის თემა. შეიძლება ითქვას, ის არის სახელმწიფო პოლიტიკის ჩამოყალიბების ხელშემწყობი ინსტრუმენტი და პრობლემის გადაჭრის საშუალება.

აქ მოცემული მონაცემების გამოყენება შეუძლიათ სახელმწიფო და საერთაშორისო ინსტიტუტებს, მედიას, სამეცნიერო წრეებს და, რა თქმა უნდა, ქალთა უფლებებზე, გენდერის საკითხებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციებს.

კვლევის შედეგებმა გვიჩვენა, რომ ქალთა მდგომარეობა საქართველოში ცხოვრების ყველა დონეზე, მრავალმხრივ რთულია. რეალურად, ქალს საზოგადოებისგან უდიდესი პასუხისმგებლობა და უმცირესი უფლებები აქვს მინიჭებული.

მისი მდგომარეობა არაერთგვაროვანია, თუ მას თანაბარი ხელმისაწვდომობა აქვს განათლებასთან, სამომავლოდ თანაბარი ხელმისაწვდომობა და ანაზღაურება არ აქვს დასაქმებასთან. ის ძირითადად მომსახურების სფეროს წარმოადგენს და ისიც ქვედა რგოლებს. არც სამუშაო ადგილებზე ქალთა უფლებები დაცული, სამწუხაროდ, საქართველოს შრომის კოდექსიც ვერ უზრუნველყოფს მათ დაცულობას – აღინიშნა გამოკითხულთა 41.9 %-ზე დაყრდნობით.

ქალის უფლებები ნაკლებად არის დაცული ოჯახში და საქორწინო ურთიერთობებში. გამოკითხულთა უმრავლესობა 65.6 % აღიარებს ამ ფაქტს და ოჯახსა და ქორწინებას არ მიიჩნევს ქალისათვის უსაფრთხო ადგილად.

ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დიდი ნაწილი ქალია. უმძიმესი სოციალურ -ეკონომიკური პირობები და დიდი პასუხისმგებლობა ხშირ შემთხვევაში მას ბავშვზე მოძალადედაც ხდის. მთელი სიმძიმე სოციალურად დაუცველი ოჯახის ქალზე მოდის და ამას შედეგად ქალის ჯანმრთელობის გაუარესება და ჯანმრთელობის დაცვის ხელმისაწვდომობის პრობლემა მოჰყვება, რასაც სადაზღვეო სისტემა ემატება და მთელი რი-

გი მოუგვარებელი პრობლემების ჯაჭვი ჩნდება. ქალის, პრობლემების ჩამონათვალს შორის ჯანმრთელობის დაცვა მესამე ადგილზე 6.2 %, ხოლო ოჯახში ძალადობა მეოთხე ადგილზე 5.8 %.

რაოდენ გასაოცარიც არ უნდა იყოს საზოგადოების უპასუხისმგებლო დამოკიდებულება თავისივე ნათქვამ სიტყვასა და დამოკიდებულებაზე, ყველაზე მძიმე ასახვას ჰქოვებს ქალზე.

გამოკითხულთა დიდი უმრავლესობა 81.1 % აღიარებს ქალთა თანასწორ და თანაბარ მონაწილეობას საზოგადოებრივ საქმიანობაში. პოლიტიკში ქალთა თანაბარი მონაწილეობის აუცილებლობას აღიარებს გამოკითხულთა 57.2 %. მსგავსი დამოკიდებულების დასტურია ის საკანონმდებლო ინიციატივაც¹, რომელიც 2008 წლის 2 მაისს საინიციატივო ჯგუფის სახელით პარლამენტში შევიდა 32 400 ამომრჩევლის ხელმოწერით, მასში გათვალისწინებულია გენდერული თანასწორობის მისაღწევად კვოტირების სისტემის შემოტანა, მაგრამ ეს ინიციატივა პარლამენტს დღემდე არ განუხილავს.

ისმის კითხვა – მაშინ, რატომ არის საქართველოს პარლამენტში მხოლოდ 6 %, ადგილობრივ მმართველობაში 11.3 % და აღმასრულებელ ხელისუფლების მაღალ პოზიციებზე 3 % ქალი წარმოდგენილი?

სწორედ ამ შეკითხვებს, რომ ვუპასუხოთ პირველ რიგში დაბალ სამოქალაქო კულტურას აღვნიშნავთ, როცა ჩვენი სიტყვა და საქმე განსხვავდება ერთმანეთისგან და როცა დასმულ კითხვაზე ვიცით როგორ ვუპასუხოთ, მაგრამ პასუხისმგებლობის აღება ჩვენ მიერ ნათქვამ სიტყვაზე არ გვაქვს.

ასევე, გაუგებარი გადაწყვეტილებაა სამშვიდობო პროცესებში ქალების თამონაწილეობასთან დაკავშირებით. ქვეყნას, რომლის ტერიტორიის 20% ოკუპირებულია და ჰყავს 300 000 -ზე მეტი დევნილი, მათ შორის, უმრავლესობა ქალები, ბავშვები და მოხუცები, მათ მიმართ მკაფიოდ ჩამოყალიბებული პოლიტიკა არ აქვს.

მსგავსი დამოკიდებულებაა საზოგადოებაშიც, თუ გამოკითხულთა 69.6 % მიიჩნევს, რომ ქალები

¹ დანართი №4.

ბი კიდევ უფრო მეტად უნდა იყვნენ ჩართული სამშვიდობო პროცესებში, მაშინ ისმის კითხვა, 10 წელზე მეტია საქართველოში ქალთა არა-სამთავრობო ორგანიზაციები საერთაშორისო ორგანიზაციების მხარდაჭერით აქტიურად მუშაობენ გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია 1325-ის განსახორციელებლად და დღემდე გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის განხორციელების ეროვნული მოქმედებათა გეგმა რატომ არ აქვს შემუშავებული და მიღებული საქართველოს?!

რაოდენ საოცარი ან სამწუხაროც არ უნდა იყოს კითხვაზე, თუ რა მიგაჩნიათ ყველაზე დიდ პრობლემად ქალებისათვის საქართველოში? პასუხების ჩამონათვალში ქვეყნის ტერიტორიულ მთლიანობას მეცხრამეტე ადგილი უკავია 0.4 % და იმავე კითხვაზე მამაკაცებისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემების ჩამონათვალში ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობა მეათე ადგილზეა 1.7 %.

ამ შემთხვევაშიც მივდივართ იმ უპასუხის-მგებლო დამოკიდებულებასთან, როცა სიტყვა და საქმე ერთმანეთისგან განსხვავდება, როცა პრობლემა გაცილებით დიდია, ვიდრე მისი აღქმა ხდება და, ისევ და ისევ, ამ პრობლემის მოუგვარებლობის ყველაზე დიდი მსხვერპლი ქალი რჩება, როგორც კონფლიქტურ ასევე, კონფლიქტის შემდგომ მდგომარეობაში.

ჩვენ მიერ ჩამოთვლილი ყველა პრობლემა განხილულია გენდერულ ჭრილში და ჩვენ, ადამიანის უფლებებსა და გენდერის საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციებს თუ ცალკეულ ექსპერტებს მიგვაჩნია, რომ დემოკრატია სხვა არაფერია თუ არა გენდერული თანასწორობა, როცა, ყველგან და ყოველთვის, ყველას უფლებებია დაცული. როცა ყველას თანასწორად მიუწვდება ხელი რესურსებზე თავისი შესაძლებლობე-

ბის და ინტერესების შესაბამისად. როცა ყველა თანაბრადა პასუხისმგებელი მისსავე ნათქვამ სიტყვაზე.

შედეგების უთანასწორობა ეს იგივეა რაც, შესაძლებლობების უთანასწორობა. თუ შანსი შესაძლებლობებზე არ გაიზარდა მაშინ, ვერ შევცვლით შედეგს. უმეტეს შემთხვევაში შესაძლებლობა დამოკიდებულია ეკონომიკაზე.

ქალები მსოფლიო მოსახლეობის 60%-ს შეადგენენ და მათი მონაწილეობა ცხოვრების ყველა დონეზე სამართლიანობის გამოხატულებაა და არა დათმობა. ქალები არღვევენ მანკიერ წრეს და უკეთეს წრეს ქმნიან მომავლისათვის.

თუ პოლიტიკა ქალზეა ორიენტირებული, ის სისტემატიზირებულა, მას მკაფიოდ ჩამოყალიბებული სტრატეგია აქვს. წინააღმდეგ შემთხვევაში არსებული პოლიტიკა ქალს ვერ დაიცავს, მაშინ, ის უარყოფით ზეგავლენას მოახდენს გენდერულ თანასწორობასა და უშუალოდ ქალზე.

გენდერული თანასწორობა მნიშვნელოვანია ზოგადად ქვეყნის განვითარებისათვის. ქალთა შესაძლებლობების არასწორი ან, არასაკმარისი გამოყენება საზიანოა ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის, ისე, როგორც პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღების დროს. ქალი კანონმდებლები მეტ ყურადღებას უთმობენ სოციალურ საკითხებს და უსაფრთხოებას, როგორც ოჯახში, ასევე, მთლიანად ქვეყანაში. ისინი ყურადღებით ეკიდებიან ქალის პრობლემებს, რომელიც თითქმის განუყოფლად არის მიბმული ოჯახის პრობლემებზე, ბავშვებზე, მოხუცებზე.

პოლიტიკაში ქალთა მონაწილეობა არის გზაუკეთესი მომავლისაკენ, ეკონომიკური წინსვლის, სიღარიბის დაძლევისა და სოციალური პოლიტიკის მიღწევის ერთადერთი თუ არა ერთ-ერთი საშუალება უკეთესი მომავლისაკენ.

კვლევის შედეგებშია მკაფიოდ აჩვენა შემდეგი რეკომენდაციები:

- სამოქალაქო აზროვნების, ღირსების კულტურის ჩამოყალიბების ხელშეწყობა;
- გენდერული თანასწორობის დამკვიდრების ხელშეწყობა;
- ქალთა მონაწილეობის გაზრდის ხელშეწყობა პოლიტიკი, კვოტების შემოღება;
- ქალთა ჩართულობის გაზრდის ხელშეწყობა სამშვიდობო პროცესებში;
- ქალთა ეკონომიკური დამოუკიდებლობის ხელშეწყობა;
- ჯანმრთელობის დაცვის ხელმისაწვდომობის ხელშეწყობა;

- დევნილ ქალთა უფლებების დაცვის მკაფიოდ ჩამოყალიბებული პოლიტიკის შემუშავება;
- ხანდაზმულ ქალთა ღირსეული სიბერის უფლებების დაცვა;
- ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ ქალთა, ბავშვთა და მოხუცებულთა უფლებების დაცვა;
- საზოგადოებრივ საქმიანობაში ქალთა მონაწილეობის გაზრდის ხელშეწყობა;
- მედია სივრცეში ქალთა უფლებებისა და გენდერული თანასწორობის მეტად წარმოჩენა.

სექტემბერი	ასაკი			განვითარება			დაცულება			ოჯახების სტატუსი						
	ქალი	კაცი	25-მდე	35-მდე	45-მდე	45 წლის შემდეგი	სოფლი სახელმ	სოფლი სახელმ	არასოფლი სახელმ	უძველესი	უძველესი	დაუსატ მზედი	დაუსატ მზედი	დაუსატ მზედი	დაუსატ მზედი	მართულ ხელი
ნაციონალური თაცემთვის ტერიტორიაზე მცხოვრები?																
1 ლაბ	100.0%	66.3%	33.7%	24.4%	28.4%	24.1%	23.0%	14.1%	19.8%	66.1%	42.9%	57.1%	59.0%	34.9%	6.1%	
2 არა	100.0%	67.7%	32.3%	12.3%	13.8%	20.0%	53.8%	36.9%	24.6%	38.5%	30.8%	69.2%	60.0%	26.2%	13.8%	
3 არ ვიცი	100.0%	63.2%	36.8%	10.5%	7.9%	36.8%	44.7%	42.1%	13.2%	44.7%	28.9%	71.1%	47.4%	18.4%	34.2%	
1 ლაბ	100.0%	66.3%	33.7%	24.7%	27.9%	24.2%	23.2%	14.4%	19.7%	65.9%	42.7%	57.3%	59.0%	34.9%	6.1%	
2 არა	100.0%	66.2%	33.8%	12.7%	15.5%	18.3%	53.5%	32.4%	22.5%	45.1%	33.8%	66.2%	59.2%	26.8%	14.1%	
3 არ ვიცი	100.0%	65.6%	34.4%	3.1%	18.8%	40.6%	37.5%	43.8%	18.8%	37.5%	28.1%	71.9%	46.9%	15.6%	37.5%	
1 ლაბ	100.0%	61.7%	38.3%	19.1%	27.0%	27.7%	26.2%	13.3%	17.2%	69.5%	44.1%	55.9%	63.3%	28.9%	7.8%	
2 არა	100.0%	68.4%	31.6%	25.3%	29.7%	22.9%	22.1%	14.9%	20.5%	64.6%	42.2%	57.8%	57.4%	36.4%	6.2%	
3 არ ვიცი	100.0%	66.0%	34.0%	21.6%	15.4%	24.1%	38.9%	28.4%	21.6%	50.0%	35.2%	64.8%	55.6%	31.5%	13.0%	
1 ლაბ	100.0%	58.8%	41.2%	20.9%	24.0%	27.3%	27.9%	15.0%	17.0%	68.0%	43.5%	56.5%	61.8%	30.6%	7.5%	
2 არა	100.0%	70.1%	29.9%	24.4%	29.1%	22.7%	23.9%	15.9%	22.3%	61.8%	41.3%	58.7%	57.2%	35.5%	7.3%	
3 არ ვიცი	100.0%	75.5%	24.5%	24.5%	18.9%	22.6%	34.0%	35.8%	32.1%	111.3%	32.8%	32.1%	67.9%	52.8%	34.0%	13.2%
1 ლაბ	100.0%	70.7%	29.3%	22.0%	27.7%	24.1%	26.2%	16.0%	18.9%	65.1%	42.2%	57.8%	59.5%	32.6%	7.9%	
2 არა	100.0%	46.2%	53.8%	30.1%	23.1%	23.1%	23.7%	16.7%	25.0%	58.3%	41.7%	58.3%	57.1%	39.1%	3.8%	
3 არ ვიცი	100.0%	52.9%	47.1%	17.6%	20.6%	35.3%	26.5%	32.4%	17.6%	50.0%	26.5%	73.5%	44.1%	35.3%	20.6%	
1 ლაბ	100.0%	58.5%	41.5%	22.6%	26.2%	25.0%	26.2%	14.1%	18.2%	67.7%	46.6%	53.4%	62.4%	30.6%	7.0%	
2 არა	100.0%	71.5%	28.5%	21.8%	27.5%	24.8%	25.9%	17.1%	20.6%	62.3%	39.3%	60.7%	57.0%	35.2%	7.7%	
3 არ ვიცი	100.0%	73.0%	27.0%	32.0%	25.0%	19.0%	24.0%	25.0%	23.0%	52.0%	32.0%	68.0%	51.0%	39.0%	10.0%	
1 ლაბ	100.0%	73.9%	26.1%	19.2%	27.7%	25.4%	27.7%	15.5%	17.9%	66.6%	41.1%	58.9%	61.1%	31.2%	7.7%	
2 არა	100.0%	48.4%	51.6%	28.9%	25.6%	21.7%	24.3%	17.1%	20.1%	62.8%	45.4%	54.6%	55.6%	38.8%	5.6%	
3 არ ვიცი	100.0%	75.2%	24.8%	27.2%	26.4%	25.6%	20.8%	28.0%	28.0%	51.2%	34.4%	65.6%	54.4%	32.8%	12.8%	
1 ლაბ	100.0%	56.3%	43.7%	23.5%	24.3%	28.0%	24.3%	18.7%	18.3%	63.1%	46.6%	53.4%	64.2%	30.2%	5.6%	
2 არა	100.0%	69.9%	30.1%	21.1%	26.7%	24.6%	27.7%	15.0%	19.7%	65.3%	40.1%	59.9%	59.1%	32.8%	8.2%	
3 არ ვიცი	100.0%	70.2%	29.8%	31.1%	17.4%	21.7%	19.3%	23.0%	37.8%	38.5%	61.5%	47.8%	42.9%	9.3%		

1	დაბა	100.0%	61.3%	38.7%	25.3%	25.4%	25.3%	24.1%	14.3%	18.9%	66.7%	43.9%	56.1%	58.9%	34.8%	6.3%
2	არა	100.0%	75.1%	24.9%	16.9%	32.6%	24.5%	26.1%	16.5%	20.3%	63.2%	41.0%	59.0%	63.2%	28.4%	8.4%
3	ან ვიცი	100.0%	70.5%	29.5%	25.6%	20.5%	32.1%	25.6%	22.4%	51.9%	34.0%	66.0%	50.0%	38.5%	11.5%	
1	დაბა	100.0%	65.6%	34.4%	24.0%	26.4%	24.5%	25.2%	15.1%	20.4%	64.5%	42.2%	57.8%	58.4%	34.2%	7.4%
2	არა	100.0%	71.4%	28.6%	18.7%	31.9%	25.3%	24.2%	27.5%	13.2%	59.3%	38.5%	61.5%	59.3%	31.9%	8.8%
3	ან ვიცი	100.0%	68.6%	31.4%	18.6%	24.3%	21.4%	35.7%	21.4%	21.4%	57.1%	38.6%	61.4%	60.0%	30.0%	10.0%
1	დაბა	100.0%	67.7%	32.3%	23.3%	27.4%	24.5%	24.8%	15.1%	19.1%	65.9%	42.2%	57.8%	58.5%	34.7%	6.7%
2	არა	100.0%	59.0%	41.0%	24.8%	29.9%	24.8%	20.5%	19.7%	23.1%	57.3%	50.4%	49.6%	63.2%	30.8%	6.0%
3	ან ვიცი	100.0%	62.7%	37.3%	19.3%	15.7%	21.7%	43.4%	27.7%	22.9%	49.4%	22.9%	77.1%	53.0%	27.7%	19.3%
\$27	1 თეოტიუდისკა, საკონსულტაციას აქცია კამპანიას და ინტენსიურის მარშალის	100.0%	72.9%	27.1%	25.0%	27.1%	20.8%	27.1%	20.8%	20.8%	58.3%	47.9%	52.1%	52.1%	37.5%	10.4%
2	უძრავისკა ზურგისტრის	100.0%	67.2%	32.8%	22.1%	25.8%	25.0%	27.0%	17.5%	20.5%	62.0%	62.0%	38.4%	61.6%	58.4%	34.0%
3	დაბაზი, ალაზანი, უცარიალების, ველიჩი	100.0%	73.3%	26.7%	37.8%	26.7%	22.2%	13.3%	15.6%	24.4%	60.0%	40.0%	60.0%	57.8%	35.6%	6.7%
4	ღვარის ზექნის	100.0%	41.4%	58.6%	34.5%	24.1%	27.6%	13.8%	13.8%	17.2%	69.0%	41.4%	58.6%	55.2%	41.4%	3.4%
5	საცალური ურთიერთობის	100.0%	9.1%	90.9%	18.2%	36.4%	18.2%	27.3%	9.1%	9.1%	81.8%	63.6%	36.4%	72.7%	27.3%	
6	გენერალური უანაბეჭირობა	100.0%	68.6%	31.4%	35.3%	29.4%	25.5%	9.8%	7.8%	19.6%	72.5%	47.1%	52.9%	51.0%	41.2%	7.8%
7	სოფალური აუტომატიკი	100.0%	81.8%	18.2%	18.2%	18.2%	31.8%	18.2%	9.1%	72.7%	50.0%	50.0%	50.0%	50.0%	31.8%	18.2%
8	საუზნებელოს პრისტულების არ ქონა	100.0%	76.9%	23.1%	38.5%	30.8%	7.7%	23.1%	15.4%	30.8%	53.8%	46.2%	61.5%	23.1%	15.4%	
9	სიჩრონიზების უზრუნველყოფა	100.0%	100.0%		100.0%						100.0%	100.0%			100.0%	
10	მაღალ გაღამაზები	100.0%	78.6%	21.4%		35.7%	28.6%	35.7%	28.6%	7.1%	64.3%	57.1%	42.9%	85.7%	14.3%	
11	სამაცხოვნო საქონლები და მიმართულების მდგრადი ფარგლები	100.0%	55.2%	44.8%	20.7%	27.6%	24.1%	27.6%	24.1%	31.0%	44.8%	37.9%	62.1%	58.6%	34.5%	6.9%
12	განათლება	100.0%	71.2%	28.8%	28.8%	38.5%	21.2%	11.5%	21.2%	15.4%	63.5%	44.2%	55.8%	50.0%	44.2%	5.8%

14	ნარგულებისა	100.0%	60.0%	40.0%	80.0%	20.0%	40.0%	20.0%	20.0%	80.0%	20.0%	80.0%	
15	სოფიალური- პარიტეტური პირობების	100.0%	70.3%	29.7%	15.1%	23.2%	27.0%	34.6%	17.3%	18.4%	64.3%	41.6%	58.4%
16	ჭარბი დღა	100.0%	80.6%	19.4%	11.3%	30.6%	27.4%	30.6%	12.9%	74.2%	51.6%	48.4%	72.6%
19	თჯარისა ძალაშის	100.0%	81.0%	19.0%	34.5%	31.0%	22.4%	12.1%	22.4%	20.7%	56.9%	37.9%	62.1%
20	ტერმინიული შეღინდნებას	100.0%	75.0%	25.0%	50.0%	50.0%				100.0%	50.0%	50.0%	100.0%
22	არსტობულური სოფიალური, სოფიალური შეგრძნებებას	100.0%	25.0%	75.0%	25.0%	25.0%	50.0%	50.0%	50.0%	50.0%	100.0%	100.0%	100.0%
23	სამხრეთისას პირობების	100.0%	45.5%	54.5%	27.3%	18.2%	9.1%	45.5%	36.4%	63.6%	45.5%	54.5%	100.0%
24	პირისა	100.0%	69.2%	30.8%	30.8%	46.2%	23.1%	7.7%	23.1%	69.2%	38.5%	61.5%	38.5%
25	დამალი სტაფატურის პირისები	100.0%	93.3%	6.7%	6.7%	20.0%	33.3%	40.0%	13.3%	13.3%	73.3%	40.0%	60.0%
99	კაცუა ან არის	100.0%	49.4%	50.6%	25.8%	29.2%	21.3%	23.6%	11.2%	16.9%	71.9%	46.1%	53.9%
\$28	1 თეოდორა ლაზარია, საკარის უფლებების დაცვა	100.0%	53.8%	46.2%	7.7%	38.5%	15.4%	38.5%	7.7%	84.6%	38.5%	61.5%	61.5%
2	შემატებობა	100.0%	67.3%	32.7%	22.5%	26.3%	24.8%	26.3%	16.9%	20.6%	62.5%	42.2%	57.8%
3	დალატი, ძალაშის, ცურნალების, შეღინდნება	100.0%	80.0%	20.0%	20.0%	40.0%	40.0%	20.0%	20.0%	60.0%	60.0%	40.0%	60.0%
4	თჯანის შეტრინის	100.0%							100.0%	100.0%			
5	სესტალური ურთიერთობის უსანქაშერისაბა	100.0%								100.0%	100.0%		
6	გრიგორიული უსანქაშერისაბა	100.0%	71.4%	28.6%	28.6%	42.9%	14.3%	14.3%	14.3%	71.4%	42.9%	57.1%	42.9%
7	სოფიალური უტიკობის უფლებითი	100.0%	72.4%	27.6%	20.7%	41.4%	20.7%	17.2%	10.3%	10.3%	79.3%	37.9%	62.1%
9	საჩინოების უტიკობისა გადასახლები	100.0%	75.0%	25.0%	25.0%	50.0%	25.0%	25.0%	75.0%	50.0%	50.0%	50.0%	50.0%
10	ბავალუ გადასახლები	100.0%	100.0%						100.0%	100.0%			100.0%

11	საფოფლოებრუნვა საქართველო და მოწიმეობრუნვაზე მცხოვრილიანი	100.0%	41.2%	58.8%	17.6%	41.2%	23.5%	17.6%	35.3%	47.1%	41.2%	58.8%	52.9%	41.2%	5.9%	
12	ალგორიტმი	100.0%	85.0%	15.0%	30.0%	35.0%	15.0%	20.0%	15.0%	25.0%	6.0%	30.0%	70.0%	55.0%	40.0%	5.0%
13	გრანულობა	100.0%	70.6%	29.4%	11.8%	29.4%	23.5%	35.3%	5.9%	70.6%	29.4%	70.6%	58.8%	29.4%	11.8%	
14	ნარკოტიკის	100.0%	75.0%	25.0%	30.0%	30.0%	15.0%	25.0%	25.0%	10.0%	65.0%	25.0%	75.0%	65.0%	35.0%	
15	სოფალურ- ყონილიერი მრავალური	100.0%	62.4%	37.6%	18.8%	26.7%	26.7%	27.7%	20.8%	21.8%	57.4%	42.6%	57.4%	59.4%	29.7%	10.9%
16	ჰანდაშა	100.0%	68.4%	31.6%	10.5%	10.5%	68.4%	26.3%	5.3%	68.4%	31.6%	68.4%	78.9%	15.8%	5.3%	
18	აგარიკული თანამდებობა	100.0%	50.0%	50.0%	25.0%	25.0%	75.0%	75.0%	25.0%	75.0%	25.0%	75.0%	75.0%	25.0%	75.0%	
19	ოჯახური კალათაბა	100.0%	100.0%	66.7%	33.3%	33.3%	33.3%	33.3%	66.7%	33.3%	66.7%	33.3%	33.3%	66.7%		
20	ტირიტორიული მოღვაწობა	100.0%	35.3%	64.7%	5.9%	17.6%	35.3%	41.2%	11.8%	17.6%	70.6%	52.9%	47.1%	64.7%	23.5%	11.8%
22	არატბოლური პოლიტიკური, სოციალური- ყონილიერი მრავალურისა	100.0%	50.0%	50.0%	33.3%	8.3%	8.3%	50.0%	41.7%	8.3%	50.0%	25.0%	75.0%	58.3%	33.3%	8.3%
23	სატერიტოს პროცესი	100.0%	66.7%	33.3%	33.3%	33.3%	66.7%	66.7%	66.7%	33.3%	33.3%	66.7%	66.7%	66.7%	33.3%	
24	მიზანია	100.0%	85.7%	14.3%	42.9%	28.6%	28.6%	28.6%	71.4%	57.1%	42.9%	71.4%	14.3%	14.3%		
25	დაბალი ხელფაქტი ჟენერატორი	100.0%	73.7%	26.3%	5.3%	31.6%	31.6%	15.8%	10.5%	73.7%	21.1%	78.9%	57.9%	36.8%	5.3%	
99	კასუზი ან არას	100.0%	66.0%	34.0%	41.5%	28.7%	14.9%	14.9%	16.0%	19.1%	64.9%	37.2%	62.8%	44.7%	47.9%	7.4%

ლანგიზოგი

დანართი 1

**ქალის სტატუსის შეფასება, კითხვარი
ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის
ლიკვიდაციის შესახებ კონვენციის
განხორციელების თაობაზე**

**თარგმანისა და გამოცემის
ნებართვისათვის მადლობას
ვუხდით ორგანიზაციებს:**

**"INTERNATIONAL WOMEN'S RIGHTS
ACTION WATCH"-სა და
"COMMONWEALTH SECRETARIAT"-ს.**

მუხლი 1. ქალების წინააღმდეგ დისკრიმინაციის განსაზღვრება

ამ კონვენციის მიზნებისათვის ტერმინი „ქალის დისკრიმინაცია“ ნიშნავს სქესის ნიშნით ნებისმიერ განსხვავებას, გამიჯვნას ან შეზღუდვას, რომლის მიზანია ქალის მიერ, მისი ოჯახური მდგომარეობის მიუხედავად, მამაკაცისა და ქალის თანასწორუფლებიანობის საფუძველზე ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების აღიარების, გამოყენების ან განხორციელების შესუსტება ან მთლიანად უარყოფა პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ, სამოქალაქო თუ ნებისმიერ სხვა სფეროში.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხები შემდეგ კითხვებს:

1. შეიცავს თუ არა კონსტიტუცია, თუ ის არსებობს, ქალისა და მამაკაცის თანას-

წორობის გარანტიას, რათა დაცულ იქნას ადამიანის უფლებები? არის თუ არა იგი მიმართული ქალთა დისკრიმინაციის წინააღმდეგ, რომელიც უფუძნება სქესობრივ განსხვავებასა და ოჯახურ მდგომარეობას? თუ ასეა, ხდება თუ არა მისი პრაქტიკაში განხორციელება? და თუ ასე არ არის, რა სამუშაო ჩატარდა კონსტიტუციის ცვლილებისათვის? აქვს თუ არა ადგილი რაიმე წინააღმდეგობებს ამგვარი ცვლილების შეტანისას? თუ ასეა, ჩამოთვალეთ.

2. არსებობს თუ არა კანონები ან პოლიტიკური განაცხადი, რომლებიც განსაზღვრავენ ქალთა დისკრიმინაციას? რას ამბობენ ისინი? შედის თუ არა ამ განსაზღვრებაში წებისმიერი ქმედება, რომლის შედეგია განსხვავება ქალისა და მამაკაცის მიმართ თანაბარ მოპყრობაში? მოიცავს თუ არა იგი კანონებს, ქმედებებს ან პოლიტიკას (საკანონმდებლო, ადმინისტრაციულ, ჩვეულებით თუ ტრადიციულს) რომლებიც ხელს უშლიან ან უგულებელყოფენ ქალის აღიარებასა და მის მიერ სამოქალაქო, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ და რაიმე სხვა უფლებების გამოყენებას?
3. არის თუ არა დისკრიმინაციის იურიდიული განსაზღვრება საკმარისად ფართოდ განმარტებული, რათა შეესაბამებოდეს კონვენციას? მოიცავს თუ არა ეს განსაზღვრება ისეთ ქმედებებს, რომლებიც თუმცა არაა გამიზნული დისკრიმინაციისათვის, მაგრამ რომლებიც არაგონივრული, გაუმართლებელი და დისკრიმინაციულია შედეგებით?
4. მოიცავს თუ არა დისკრიმინაციის სამართლებრივი განსაზღვრება ქალის წინააღმდეგ დისკრიმინაციას კერძო ინსტიტუტებისა და კერძო პირების მიერ? მოიცავს თუ არა დისკრიმინაციის სამართლებრივი განსაზღვრება ქალის დისკრიმინაციას კერძო ან ოჯახურ სფეროში?
5. მოიცავს თუ არა დისკრიმინაციის სამართლებრივი განსაზღვრება ქალის წინააღმდეგ სქესობრივ ძალადობას?

მუხლი 2. ვალდებულებანი დისკრიმინაციის ლიკვიდაციისათვის

მონაწილე სახელმწიფოები გმობენ ქალის დისკრიმინაციის ნებისმიერ გამოვლინებას, თანახმა არიან, ყველა შესატყვისი საშუალებით, დაუყოვნებლივ განახორციელონ ქალის დისკრიმინაციის ლიკვიდაციის პოლიტიკა და ამ მიზნით, კისრულობენ ვალდებულებას:

- შეიტანონ მამაკაცისა და ქალის თანასწორუფლებიანობის პრინციპი თავიანთ კონსტიტუციებში ან სხვა შესაბამის საკანონმდებლო აქტებში, თუ ეს აქამდე არ გაუკეთებიათ, და უზრუნველყონ კანონითა და სხვა შესატყვისი საშუალებით ამ პრინციპის პრაქტიკული განხორციელება;
- მიიღონ, სადაც ეს აუცილებელია, ქალის ყოველგვარი დისკრიმინაციის ამკრძალავი შესაბამისი საკანონმდებლო და სხვა ზომები, სანქციების ჩათვლით;
- დააწესონ ქალის უფლებების სამართლებრივი დაცვა მამაკაცთან თანასწორ საფუძველზე და კომპეტენტური ეროვნული სასამართლოებისა და სხვა სახელმწიფო დაწესებულებების მეშვეობით უზრუნველყონ დისკრიმინაციის ნებისმიერი აქტისაგან ქალის ეფექტური დაცვა;
- თავი შეიკავონ ქალის მიმართ რაიმე დისკრიმინაციული აქტისა თუ მოქმედებისაგან და უზრუნველყონ სახელმწიფო ორგანოებისა და დაწესებულებების მოქმედება ამ ვალდებულების შესაბამისად;
- მიიღონ ყველა შესაბამისი ზომა, საკანონმდებლოს ჩათვლით, იმ მოქმედი კანონების, დადგენილებების, ჩვეულებებისა და პრაქტიკის შესაცვლელად ან გასაუქმებლად, რომელიც ქალის დისკრიმინაციას აწესებს.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხები შემდეგ კითხვებს:

1. არსებობს თუ არა მთავრობის ან სხვა საზოგადოებრივი ინსტიტუტების პოლიტიკა ან პრაქტიკა, რომლებიც დისკრიმინაციულია ქალის მიმართ? არსებობს თუ არა

კანონები ან ადმინისტრაციული ან სხვაგვარი პრაქტიკა, რომლებიც დისკრიმინაციულია ქალების მიმართ? შესაძლებელია თუ არა იმ რეგიონების განსაზღვრა, სადაც ადგილი აქვს ქალის დისკრიმინაციას? რა ღონისძიებები ტარდება ამ ადგილების განსასაზღვრავად? რა მასშტაბებით ხდება მთავრობის პოლიტიკით თუ პრაქტიკით და სხვა საზოგადოებრივი ინსტიტუტების მიერ ქალის უფლებების უგულებელყოფა? არის თუ არა ეს პოლიტიკა და პრაქტიკა გაუქმების ან შეცვლის პროცესში?

2. იმ სახელმწიფოებში, სადაც კონსტიტუცია კონვენციის რატიფიკაციისას არ შეიცავს არადისკრიმინაციის გარანტიებს, მოხდა თუ არა კონსტიტუციაში ცვლილებების შეტანა? თუ არა, დაწყებულია თუ არა ამგვარი ცვლილებების განხორციელების პროცესი?
3. მოხდა თუ არა ქვეყანაში კანონმდებლობის ცვლილება, მიმართული დისკრიმინაციის საწინააღმდეგოდ იმ სპეციფიურ სფეროებში, რომლებიც აღწერილია კონვენციის მუხლებში? (განათლება, ჯანდაცვა, დასაქმება და ა.შ).
4. მიღებულ იქნა თუ არა კანონები, წესები ან პოლიტიკა, რომლებიც ადგენერ ოფიციალური ინსტიტუციების, ხელისუფლებისა და საზოგადოებრივი სამსახურების ქცევის წესებს ქალების მიმართ? ვრცელდება თუ არა ეს კანონები კერძო პირებზე, ორგანიზაციებისა თუ საწარმოებზე?
5. განხორციელდა თუ არა ქვეყანაში რაიმე სახის გამოკვლევა მისი კანონების დისკრიმინაციული შინაარსის შესახებ?
6. ჰქონდა თუ არა ადგილი დისკრიმინაციის ამკრძალავი კანონებისა და პოლიტიკის ეფექტიანად განხორციელების უზრუნველყოფის მცდელობას სასამართლო სისტემისა თუ სხვა ტრიბუნალების მიერ?
7. არსებობს თუ არა სამართლებრივი დაცვის საშუალებები, რათა ქალებს მიეცეთ თავიანთი უფლებების დაცვის შესაძლებლობა?

- თუ ასეა, რამდენად ეფექტურად განხორციელდა ისინი? სასამართლოში გადაცემული რამდენი დისკრიმინაციის შემთხვევა დაფიქსირდა ბოლო ოთხი წლის განმავლობაში? და რა სახის გადაწყვეტილებები იქნა მიღებული?
8. შეიქმნა თუ არა რაიმე სპეციალური მექანიზმი, როგორიცაა კომისია ან სხვა, ქალის უფლებების დასაცავად? შეიქმნა თუ არა კონვენციის განხორციელების სამეთვალყურეო მექანიზმი? თუ ასეა, მაშინ როგორ მუშაობდა იგი და რა შედეგი გამოიღო?
  9. ჰქონდა თუ არა ქვეყანას კანონმდებლობასთან ან სხვა პროგრამებთან მიმართვის მცდელობა, რათა განხორციელებულიყო იმ წეს-ჩვეულებებისა და ქმედებების მოდიფიცირება, რომლებიც ქალის დისკრიმინაციას უწყობდნენ ხელს? კერძოდ, მიმართა თუ არა ქვეყანამ კანონმდებლობას და სხვა პროგრამებს გენდერის საფუძველზე ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ?
  10. არის თუ არა რაიმე სანქციები ან დასჯის მეთოდები დაწესებული ქალთა დისკრიმინაციის გამო, მაგალითად, ჯარიმები ან სახელმწიფოებრივი კონტრაქტების შეწყვეტა?
  11. რა ზომები იქნა მიღებული ქალთა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად და ქალების ძირითადი თავისუფლებებისა და თანასწორუფლებიანობის უზრუნველსაყოფად?
  12. შეეცადა თუ არა ქვეყანა განეხორციელებინა კანონმდებლობის ან სხვა პროგრამების საშუალებით იმ ჩვეულებებისა და პრაქტიკის სახეცვლილება, რომლებსაც შედეგად აქვთ ქალთა დისკრიმინაცია ან რომლებიც ინარჩუნებენ ამგვარ დისკრიმინაციას?
  13. რა პრაქტიკული წინააღმდეგობები არსებობს, რომლებიც ხელს უშლიან ქალებს სრულ განვითარებაში, თავისუფლებისა და თანასწორუფლებიანობის მიღწევაში?

მ უ ხ ი 3. ქალების განვითარება და წინსვლა

მონაწილე სახელმწიფოები ყველა სფეროში, კერძოდ, პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ სფეროებში იღებენ შესაბამის ზომებს, საკანონმდებლოს ჩათვლით ქალის ყოველმხრივი განვითარებისა და პროგრესის უზრუნველსაყოფად, რათა მას მამაკაცთან თანასწორობის საფუძველზე შეექმნას ადამიანის უფლებებითა და ძირითადი თავისუფლებებით სარგებლობისა და მათი განხორციელების გარანტია.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხები შემდეგ კითხვებს:

1. არსებობს თუ არა კანონები, პრაქტიკა და ადმინისტრაციული პოლიტიკა ქალთა სრული განვითარებისა და წინსვლის უზრუნველსაყოფად? არიან თუ არა ქალები და მამაკაცები თანასწორუფლებიანები, როგორც კანონის მიხედვით, ისე რეალურად, პოლიტიკურ პროცესებში, სოციალურ მომსახურებაში, ჯანდაცვასა და სამედიცინო მომსახურებაში, განათლების საკითხებსა და საგანმანათლებო პროგრამებში, დასაქმების სფეროში, საკუთრების საკითხებსა და საზოგადოებრივ კეთილდღეობაში?
2. უზრუნველყოფს თუ არა კონსტიტუცია ან სხვა ორგანული კანონები, ქალების მიერ ადამიანის უფლებებისა და ქალთა ფუნდამენტური თავისუფლებების გამოყენებას მამაკაცთან თანასწორუფლებიანობის საფუძველზე? რა პრაქტიკული წინააღმდეგობა უშლის ხელს ქალებს სრულ განვითარებასა და ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების გამოყენებაში მამაკაცებთან თანასწორობის საფუძველზე?
3. რა ზომები იქნა მიღებული ქალთა სრული განვითარებისა და წინსვლის საქმეში მათი უფლებებისა და ფუნდამენტური თავისუფლებების დაცვის უზრუნველსაყოფად?
4. მიღებულ იქნა თუ არა რაიმე კანონები ან გატარებული იქნა პოლიტიკა, რომლებიც

გავლენას იქონიებდა ქალის სტატუსზე როგორც პოლიტიკურ, ასევე სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობის თვალსაზრისით? მიიღეს თუ არა ქალებმა აქტიური მონაწილეობა ამ კანონების პოლიტიკის შემუშავებაში? განხორციელდა თუ არა ეს კანონები და პოლიტიკა ქალებისათვის სასურველი გზით?

მ უ ხ ლ ი 4 . ქალსა და მამაკაცს შორის თანასწორობის დაჩქარება

1. მონაწილე სახელმწიფოების მიერ, მამაკაცსა და ქალს შორის ფაქტობრივი თანასწორობის დამყარების დასაჩქარებლად მიღებული დროებითი სპეციალური ზომები ამ კონვენციის განსაზღვრების მიხედვით, დისკრიმინაციულად არ ჩაითვლება, თუმცა, მან არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება გამოიწვიოს არათანაბარი და განსხვავებული სტანდარტების შენარჩუნება; აღნიშნული ზომები უნდა გაუქმდეს, როცა მიღწეულ იქნება მიზანი, რომელიც შესაძლებლობათა თანაბრობასა და თანამოპყრობაში გამოიხატება.
2. მონაწილე სახელმწიფოების მიერ დედობის დასაცავად სპეციალური, მათ შორის ამ კონვენციით გათვალისწინებული ზომების მიღება დისკრიმინაციულად არ ჩაითვლება.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხები შემდეგ კითხვებს:

1. არსებობს თუ არა ოფიციალური პოლიტიკა მიმართული ქალთა დე ფაქტო თანასწორუფლებიანობის დაჩქარებისათვის? თუ ასეა, რა ნაბიჯები გადაიდგა ამ პოლიტიკის გასატარებლად? მიღებულ იქნა თუ არა რაიმე კანონები აღნიშნული პოლიტიკის გასატარებლად?
2. რა სახის პოზიტივური ან დროებითი ზომები იქნა მიღებული ქალსა და მამაკაცს შორის თანასწორობის მისაღწევად? რა ტიპის უთანასწორობის წინააღმდეგაა მიმართული ეს ზომები? არის თუ არა მიღებული სპეციალური ზომები სამუშაო ადგილებზე

ორსულების, დედების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად? თუ ასეა, რა სახისაა ისინი? არის თუ არა ისინი ეფექტური?

3. როგორ ხდება ამ სპეციალური ზომების განხორციელება რეალობაში? რა შედეგები გამოიღეს მათ? მოხდა თუ არა ამ შედეგების მონიტორინგი?
4. არის თუ არა კანონით ეს სპეციალური ზომები მიჩნეული როგორც არადისკრიმინაციული?
5. რა განმახორციელებელი მექანიზმები დაფუძნდა? როგორ მუშაობენ ისინი?

მ უ ხ ლ ი 5 . სქესობრივი როლი და სტერეოტიპირება

მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას, რათა:

- a) შეცვალონ მამაკაცისა და ქალის ყოფაქცევის სოციალური და კულტურული მოდელები იმ ცრურწმენებისა და ჩვეულებების, აგრეთვე ყველა დანარჩენი პრაქტიკის აღმოფხვრის მიზნით, რომელიც ემყარება ერთ-ერთი სქესის არასრულფასოვნების ან უპირატესობის იდეას ან მამაკაცისა და ქალის როლის სტერეოტიპულ გააზრებას.
- b) უზრუნველყონ, რომ საოჯახო აღზრდა გულისხმობდეს დედობის, როგორც სოციალური ფუნქციის სწორ გაგებას და ბავშვის აღზრდისა და განვითარების საქმეში მამაკაცისა და ქალის საერთო პასუხისმგებლობის აღიარებას, ბავშვის უპირატესი ინტერესების გათვალისწინებით.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხი შემდეგ კითხვებს:

1. რა სახის კულტურული თუ ტრადიციული პრაქტიკა ან ცხოვრების მიმართულებანი (თუ ადგილი აქვს მსგავსს) აფერხებენ ქალების წინსვლას საზოგადოებაში?
2. რა ზომები იქნა მიღებული, რათა შეცვლილიყო სოციალური და კულტურული მოდელები, რომლებიც იწვევენ სტერეო-

- ტიპირებას ან აძლიერებენ წარმოდგენას ქალთა არასრულფასოვნების შესახებ?
3. ხომ არ ნერგავენ რელიგია ან ჩვეულებები პრაქტიკებსა თუ რწმენებს, რომლებიც ხელს უშლის ქალის სტატუსის გაუმჯობესებას? თუ ასეა, რა სახისაა ისინი?
4. რა როლის შესრულებას მოელიან ქალისა და მამაკაცისაგან საზოგადოებასა და ოჯახში?
5. აქვს თუ არა ადგილი სასკოლო სახელმძღვანელოებსა და მასმედიაში ქალისა და მამაკაცის გარკვეული სტერეოტიპების ჩამოყალიბებას?
6. რა ზომები ტარდება ქალისა და მამაკაცის სტერეოტიპების ლიკვიდაციისათვის და რა სახის წინააღმდეგობებს აქვს ადგილი ამ სტერეოტიპების ლიკვიდაციისას?
7. კანონით ან წეს-ჩვეულებებით, ვინ არის მიჩნეული „ოჯახის უფროსად“?
8. არსებობს თუ არა სამუშაოს ტიპები, რომლებიც მიიჩნევა „ქალის საქმედ“ ან „მამაკაცის საქმედ“? ქალებისა და მამაკაცების როგორი პროცენტული განაწილებაა აღნიშნული ტიპის სამუშაოზე?
9. კანონიდან ან წეს-ჩვეულებიდან გამომდინარე, რა სახის სამუშაოს შესრულება ეკრძალება ქალს?
10. მოელიან თუ არა გოგონებისა და ბიჭებისაგან სხვადასხვა დავალებების შესრულებას სახლსა და სკოლაში?
11. ვინ არის ბავშვის მზრუნველობაზე პასუხისმგებელი? თანაბრად არის თუ არა განაწილებული ქალსა და მამაკაცს შორის აღნიშნული პასუხისმგებლობა? განქორწინების შემთხვევაში ვინ იღებს ბავშვებზე მეურვეობას და რატომ?
12. არის თუ არა თქვენს ქვეყანაში ოჯახური ცხოვრებისათვის მოსამზადებელი რაიმე საგანმანათლებლო სტრუქტურა? თუ არის, როგორ ხასიათს ატარებს იგი?
13. რა გავლენას ახდენს საგანმანათლებლო ინსტიტუტის პროგრამები კონვენციის ამ მუხლზე?
14. აქვს თუ არა ქმარს ცოლის დასჯის უფლება? რომელი კანონი აძლევს ამგვარ უფლებას? მოქმედებს თუ არა რაიმე სანქციები ამგვარ შემთხვევებში მამაკაცის დასასჯელად?
15. როგორ აღიქმება მეუღლეებს შორის ძალადობა ქალებისა და მამაკაცების მიერ? ეწყობა თუ არა საზოგადოებრივი კამპანიები, რათა ხელი შეეწყოს ქალის წინააღმდეგ ძალადობის როგორც პრობლემის გაცნობიერებას? და თუ ასეა, ცდილობენ თუ არა ისინი შეცვალონ მამაკაცთა დამოკიდებულება?
16. არსებობს თუ არა საჯარო საინფორმაციო საგანმანათლებლო პროგრამები ქალებისათვის, რათა ისინი გაეცნონ საკუთარ უფლებებს? თუ ასეა, რა წვლილი შეაქვს ამ პროგრამებში მასმედიას?
17. არის თუ არა განათლების სისტემაში შეტანილი საკითხები იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა მოგვარდეს ქალსა და მამაკაცს შორის კონფლიქტი ძალადობის გარეშე?
18. იქ სადაც წეს-ჩვეულებებით ჯერ კიდევ შემორჩენილია მზითვის გატანებისა ან ურვადის გადახდის ტრადიცია, რამდენი ძალადობის ფაქტია დაფიქსირებული საქორწინო გადასახადთან დაკავშირებით? არსებობს თუ არა კანონმდებლობა, რომელიც ამ პრაქტიკას კრძალავს? თუ კანონმდებლობა არსებობს, ადებს თუ არა ის საქციებს ორივე მხარეს (ე. ი. ვინც იღებს და ვინც იხდის საქორწინო გადასახადს)?
19. რა ზომები იქნა მიღებული იმისათვის, რომ სამართალდამცავი მუშაკები ინფორმირებულნი იყვნენ ისეთი პრობლემის შესახებ, როგორიცაა ძალადობა ქალის წინააღმდეგ, განსაკუთრებით ოჯახებში?
20. არსებობს თუ არა რაიმე ადგილი, სადაც ქალს ოჯახში ძალადობის პრობლემებთან შეჯახებისას შეუძლია მივიდეს? არსებობს

- თუ არა სამართალდამცავი მექანიზმები, რომლებიც შეეხება ოჯახში ძალადობის ფაქტებს?
21. არის თუ არა დაწყებული კამპანია ძალადობისა და სექსუალური შეურაცხყოფის შემცველი ურნალებისა და კინოფილმების წინააღმდეგ?
  22. როგორ ექცევიან სექსუალური შეურაცხყოფის მსხვერპლს სამართალდამცავები?
  23. ტარდება თუ არა სპეციალური ღონისძიებები ბავშვების წინააღმდეგ სექსუალურ ძალადობასთან დაკავშირებით?

მუხლი 6. ქალთა ექსპლუატაციის დათვალისწინება

მონაწილე სახელმწიფოები ყველა სფეროში, კერძოდ, პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ სფეროებში იღებენ შესაბამის ზომებს, საკანონმდებლოს ჩათვლით, ქალებით ყოველგვარი ვაჭრობისა და ქალის პროსტიტუციის აღსაკვეთად.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხი შემდეგ კითხვებს:

1. აქვს თუ არა ქვეყანას კანონმდებლობა ქალებითა და გოგონებით ვაჭრობისაგან დასაცავად? რა სახის სანქციები არსებობს ამგვარი ვაჭრობის საწინააღმდეგოდ?
2. არის თუ არა პროსტიტუცია ლეგალური? თუ პროსტიტუცია არალეგალურია, ტარდება თუ არა ერთნაირი ზომები როგორც მეძავის, ისე მისი კლიენტის საწინააღმდეგოდ? პრაქტიკაში აქვს თუ არა მსგავს პასუხისმგებას ადგილი? რა სახის სანქციები ედებათ მეძავებს? რა სახის სანქციები ედებათ მეძავების კლიენტებს? არსებობს თუ არა ამ კლიენტებისათვის სპეციალური კანონები? თუ არსებობს, ხორციელდება ისინი თუ არა? პროსტიტუცია ლიცენზირდება ან რეგულირდება თუ არა რაიმე გზით? რა სახისაა კანონები, თუ ისინი საერთოდ არსებობენ, ბავშვთა პროსტიტუციასთან დაკავშირებით?
3. თუ პროსტიტუცია ლეგალურია, არსებობს თუ არა რაიმე სანქციები მეძავთა ექსპლუატაციისაგან დასაცავად?
4. როგორია გავრცელებული სოციალური დამოკიდებულება პროსტიტუციისადმი?
5. თანაბრად ეხებათ თუ არა მეძავ ქალებს კანონი ქალის წინააღმდეგ ძალადობის (გაუპატიურების ჩათვლით) შესახებ? თანაბრად ხორციელდება თუ არა ის პრაქტიკაში?
6. რა კანონებია მიღებული ქალებით ვაჭრობისა და მეძავთა ექსპლუატაციის წინააღმდეგ?
7. ხდება თუ არა ემიგრაციისა და იმიგრაციის მოდელების მონიტორინგი? კერძოდ, არსებობს თუ არა სამეთვალყურეო სისტემა, რომელიც დაადგენს, ხომ არ არიან ემიგრანტები და იმიგრანტები განსაკუთრებით ჩართულნი სქესობრივ შრომაში?
8. არის თუ არა გატარებული პოლიტიკა ან მიღებულია თუ არა კანონები, რომლებიც დაიცავენ ახალგაზრდა ქალებსა და გოგონებს დასაქმების ორგანიზაციებისაგან, რომლებიც, არსებითად, ქალებით ვაჭრობითაა დაკავებული? არსებობს თუ არა კანონები, რომლებიც ეხება უცხო ეროვნებების წარმომადგენლებთან ფიქტიურ ქორწინებებს?
9. ლეგალურია თუ არა მესამე პირის მიერ ქალის სექსუალური მომსახურების გაყიდვა?
10. არსებობს თუ არა წინააღმდეგობები ქალთა ძალადობისა და მეძავთა ექსპლუატაციის სალიკვიდაციო სამუშაოების გატარებისას? თუ ასეა, დაასახელეთ ისინი.
11. არსებობს თუ არა დქვეყანაში კანონები, რომლებიც ითვალისწინებენ უცხო ეროვნების წარმომადგენლებთა დასჯას, თუ ისინი ეწევიან ქალების, ქალიშვილებისა და ბავშვების ექსპლუატაციას ქვეყნის გარეთ? თუ ასეა, აღწერეთ მათი განხორციელება და შედეგი.

მუხლი 7. პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ცხოვრება

მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას ქვეყნის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ქალის დისკრიმინაციის სალიკვიდაციოდ, კერძოდ, ქალისათვის, მამაკაცის თანასწორად, უზრუნველყოფენ უფლებას:

- მისცეს ხმა ყველა არჩევნებსა და სახალხო რეფერენდუმში და არჩეულ იქნას ყველა ორგანოში, რომლებსაც საჯაროდ ირჩევენ;
- მონაწილეობდეს მთავრობის პოლიტიკის ფორმულირებასა და განხორციელებაში და ეკავოს სახელმწიფო პოსტები, აგრეთვე, ახორციელებდეს ყველა სახელმწიფო ფუნქციას, აღმასრულებელი ხელისუფლების ყველა დონეზე;
- მონაწილეობდეს არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ასოციაციების საქმიანობაში, რომლებიც ქვეყნის საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ცხოვრების პრობლემებით არიან დაკავებული.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხები შემდეგ კითხვებს:

- აქვს თუ არა ქალს მამაკაცის თანაბარი უფლება, მიიღოს ყველა არჩევნებში მონაწილეობა? თუ ასეა, როგორია მათი პროცენტული თანაფარდობა? არის თუ არა ხმის მიცემის უფლება დამოკიდებული რაიმე სახის ქონებრივ ან სხვა მოთხოვნებზე? თუ ასეა, მოქმედებს თუ არა აღნიშნული შეზღუდვა უარყოფითად ქალებზე? კერძოდ, ზღუდვენ თუ არა ეს მოთხოვნები ქალებს ხმის მიცემისგან, ან აქვთ თუ არა მათ უფრო დიდი გავლენა ქალებზე მამაკაცებთან შედარებით?
- პოლიტიკური პარტიების წევრთა რა პროცენტს შეადგენენ ქალები? რა ხასიათს ატარებს ქალების როლი პოლიტიკური პარტიების საქმიანობაში? რა ზომები გატარდა პოლიტიკური პარტიების მიერ, რათა გაზრდილიყო გაწევრიანებული ქალების რაოდენობა? ქალების რა პროცენტი იყრის კენჭს, როგორც კანდიდატები?

და რა პროცენტული თანაფარდობით ხდება მათი არჩევა?

- არიან თუ არა ქალები, ისევე როგორც მამაკაცები, უფლებამოსილნი კენჭი იყარონ არჩევნებში? ქალების რამდენი პროცენტი იყრის კენჭს? რა ზომები გატარდა პოლიტიკური პარტიების მიერ, რათა გაზრდილიყო ქალების როგორც კანდიდატების პროცენტული თანაფარდობა? რა ზომები მიიღეს თანამდებობებზე მყოფ ქალთა რაოდენობის გასაზრდელად? თუ ასეა, რომელი სახელმწიფო მოხელეთა თანამდებობები უკავიათ ამჟამად ქალებს? ჩათვალეთ როგორც დანიშნული, ისე არჩეული თანამდებობები. არიან თუ არა ამ თანამდებობებზე მომუშავები ქალთა წარმომადგენლები? სახელმწიფო მოხელეთა თანამდებობის რა პროცენტი უკავიათ ქალებს?
  - არსებობს თუ არა რაიმე ფაქტორები, რომლებიც ხელს უშლიან ქალებს პოლიტიკაში მონაწილეობის მიღებაში? თუ ასეა, რა სახისაა ისინი? რა შემაფერხებელი ფაქტორები არსებობს ქალის, როგორც ლიდერის კომიტეტში ასარჩევად? კერძოდ: ფინანსური, ბავშვებზე მზრუნველობის, უნდობლობის, თუ რაიმე სხვა მიზეზის გამო?
  - ქალების რა რაოდენობა მონაწილეობს არჩევნებსა და საჯარო რეფერენდუმებში?
  - რა ზომები იქნა მიღებული ქალთა მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად განვითარების დაგეგმვის შემუშავებისა და განხორციელების ნებისმიერ დონეზე?
  - რა ტიპის მხარდამჭერი სტრუქტურები არსებობს ქვეყანაში, რომლებიც ქალებს მისცემენ შესაძლებლობას აქტიურად ჩაებან საზოგადოებრივ ცხოვრებაში?
  - იღებენ თუ არა ქალები მონაწილეობას პროფესიულ კავშირებში?
- არსებობს თუ არა რაიმე ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ქალების აღნიშნულ სექტორში მონაწილეობის მიღებაზე?

- მიღებულ იქნა თუ არა რაიმე ზომები ქალთა ამგვარი საქმიანობის ხელის შესაწყობად?
9. განიცდიან თუ არა ქალები დისკრიმინაციას თავიანთი პოლიტიკური ან რაიმე სხვა საქმიანობის გამო? არიან თუ არა პოლიტიკური პატიმარი ქალები ან დაკავებულები სექსუალური ბოროტმოქმედების მსხვერპლი? თუ ასეა, გთხოვთ დეტალურად მოახდინოთ დოკუმენტაცია.
  10. რამდენად არიან ქალთა ორგანიზაციები ჩართული პოლიტიკურ საქმიანობებში? არსებობს თუ არა რაიმე მექანიზმი მათი ჩართვის უზრუნველსაყოფად?

მუხლი 8. საერთაშორისო წარმომადგენლობა და მონაწილეობა

მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას, რათა უზრუნველყონ ქალისათვის მამაკაცის თანასწორად და დისკრიმინაციის გარეშე საერთაშორისო დონეზე მთავრობის წარმოდგენისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მუშაობაში მონაწილეობის მიღების შესაძლებლობა.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხები შემდეგ კითხვებს:

1. აქვთ თუ არა ქალებს უფლება წარმოადგინონ მთავრობა საერთაშორისო დონეზე და მიიღონ მონაწილეობა საერთაშორისო ორგანიზაციების საქმიანობაში მამაკაცის მსგავსად?
2. ელჩების რა პროცენტს წარმომადგენენ ქალები? რა პროცენტული რაოდენობით არიან გაგზავნილი ქალები საზღვარგარეთ როგორც საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლები? სად მსახურობენ ისინი? არის თუ არა იმის მაგალითები, რომ ქალები, თავიანთი სქესის გამო, მოკლებული ყოფილან შესაძლებლობას წასულიყვნენ როგორც თავინთი ქვეყნის წარმომადგენლები ან მონაწილეობა მიეღოთ საერთაშორისო ორგანიზაციების მუშაობაში? აღწერეთ ისინი.

3. რა პროპორციებით არიან წარმომადგენენი ქალები თქვენი ქვეყნის სამსახურებში საზღვარგარეთ და რა დონეებზე? საერთაშორისო შეხვედრებზე გაგზავნილ ექსპერტთაგან რა პროცენტია ქალები და როგორია მათი საექსპერტო სფეროები?
4. ქალების რა პროცენტული რაოდენობაა ჩართული თქვენს ქვეყანაში არსებულ საერთაშორისო ორგანიზაციებში და რომელ სფეროებში? აქვთ თუ არა ქალებს, ისევე როგორც მამაკაცებს, საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და ქვეყნის წარმომადგენლობებში მოღვაწეობის შესაძლებლობა?
5. არსებობს თუ არა რაიმე პროგრამები, რომლებიც ხელს შეუწყობენ ქალებს იმუშაონ საერთაშორისო ორგანიზაციებში ან დაიკავონ გარკვეული თანამდებობები საერთაშორისო ბიუროკრატიულ სტრუქტურებში?

მუხლი 9. ეროვნება

1. მონაწილე სახელმწიფოები ქალს უფლებრივად უთანაბრებენ მამაკაცს მის მიერ მოქალაქეობის შეძენის, შეცვლისა და შენარუნების დროს. ისინი, კერძოდ, უზრუნველყოფენ, რომ უცხოელზე დაქორწინებამ, ქორწინების დროს ქმრის მოქალაქეობის შეცვლამ არ გამოიწვიოს ცოლის მოქალაქეობის ავტომატური შეცვლა, არ აქციოს იგი მოქალაქეობის არმქონე პირად და არ აიძულოს მას მიიღოს ქმრის მოქალაქეობა.
2. მონაწილე სახელმწიფოები ქალს უფლებრივად უთანაბრებენ მამაკაცს შვილების მოქალაქეობის განსაზღვრისას.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხი შემდეგ კითხვებს:

1. აქვთ თუ არა ქალებს, იმისდა მიუხედავად, არიან ისინი გათხოვილნი თუ არა, მამაკაცთა თანასწორი უფლებები შეიძინონ, შეცვალონ თუ შეინარჩუნონ თავიანთი ეროვნება? რა სოციალური, კულ-

- ტურული თუ ეკონომიკური ფაქტორები ზემოქმედებენ ქალის მიერ ამ უფლებების გამოყენებაზე?
2. ზემოქმედებს თუ არა რაიმე სახით ქალის ეროვნებაზე ქორწინება მოქალაქეობის არმქონებაზე? პირთან ან ქმრის მიერ ეროვნების შეცვლა?
  3. რა განსაზღვრავს პიროვნების მოქალაქეობას – დაბადება, წარმოშობა, ქორწინება, თუ ამ ფაქტორების კომბინაცია? თუ მოქალაქობა წარმოშობით განისაზღვრება, გააჩნია თუ არა დედის მოქალაქეობას იგივე მნიშვნელობა, როგორიც მამისას?
  4. აქვთ თუ არა ქალებსა და მამაკაცებს მაცხოვრებლობისა და სამუშაო სტატუსის მოპოვების იგივე უფლებები იმ შემთხვევაში, როცა მეუღლე უცხო ეროვნებისაა? როგორ ისაზღვრება ბავშვის ეროვნება? აქვთ თუ არა მცირეწლოვან ბავშვებს საკუთარი პასპორტები? თუ არა, შეუძლიათ მათ თავიანთი დედის პასპორტით მგზავრობა, თუ მხოლოდ მამის პასპორტით? არის თუ არა საჭირო მამის თანხმობა იმისათვის, რომ ბავშვები დედის პასპორტში ჩაეწერონ? არის თუ არა საჭირო მცირეწლოვანი ბავშვების მშობლების თანხმობა ბავშვების მიერ ქვეყნის დატოვებამდე? და თუ ასეა, ვისი თანხმობაა საჭირო და რა ვითარებაში?
  5. შეუძლია თუ არა ქალს მიიღოს პასპორტი ან იმოგზაუროს ქმრისა თუ მეურვე მამაკაცის ნებართვის გარეშე?

მუხლი 10. განათლება

მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას ქალის დისკრიმინაციის სალიკვიდაციოდ, რათა მისთვის განათლების დარგში მამაკაცის თანაბარი უფლებები უზრუნველყონ, სახელდობრ:

- ა) პროფესიის ან სპეციალობის არჩევის, განათლების ხელმისაწვდომობის, ყველა კატეგორიის სასწავლო დაწესებულების დიპლომის მიღების ერთნაირი პირობები,

როგორც სოფლის, ისე ქალაქის რაიონებში. ეს თანასწორობა უნდა იქნას უზრუნველყოფილი როგორც სკოლამდელ, ზოგად, ტექნიკურ, ასევე ყველა ტიპის პროფესიულ განათლებაში;

- ბ) სწავლების ერთნაირი პროგრამების, ერთნაირი გამოცდების, თანაბარი კვალიფიკაციის მასწავლებელთა შემადგენლობის, თანაბარი ხარისხის სასკოლო შენობებისა და მოწყობილობის ხელმისაწვდომობა;
- გ) ყველა დონისა და ფორმის სწავლებაში მამაკაცისა და ქალის როლის შესახებ ნებისმიერი სტერეოტიპული წარმოდგენების აღმოფხვრა ერთობლივი სწავლებისა და სწავლების სხვადასხვა სახეების წახალისების გზით, რაც ამ მიზნის მიღწევას ხელს შეუწყობს, კერძოდ, სახელმძღვანელოებისა და სასკოლო პროგრამების გადასინჯვა და ამ მიზანთან სწავლების მეთოდების მისადაგება;
- დ) სტიპენდიებისა და სხვა სასწავლო დახმარების მიღების თანაბარი შესაძლებლობა;
- ე) განათლების მიღების გაგრძელების პროგრამების ხელმისაწვდომობის თანაბარი შესაძლებლობა, მოზრდილთა და ფუნქციური წიგნიერების პროგრამების ჩათვლით, რომელიც მამაკაცთა და ქალთა ცოდნაში არსებული ვაკუუმის სწრაფი შემცირებისაკენაა მიმართული;
- ვ) სკოლადაუმთავრებელ გოგონათა რიცხვის შემცირება და პროგრამების შემუშავება იმ გოგონებისა და ქალებისათვის, რომელთაც ნაადრევად მიატოვეს სკოლა;
- ზ) სპორტსა და ფიზიკურ მომზადებაში აქტიური მონაწილეობის თანაბარი შესაძლებლობა;
- თ) ოჯახის ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობის უზრუნველყოფის ხელშესაწყობად საგანმანათლებლო ხასიათის სპეციალური ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა, ოჯახის დაგეგმვის შესახებ ინფორმაციისა და კონსულტაციების ჩათვლით.

**შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხი
შემდეგ კითხვებს:**

1. მიღებულ იქნა თუ არა საკანონმდებლო და სხვა ზომები იმისათვის, რათა უზრუნველყოფილიყო განათლების თანასწორი ხელმისაწვდომობა მამაკაცებისა და ქალებისათვის? არსებობს თუ არა თანასწორი ხელმისაწვდომობა პრაქტიკაში?
2. აქვთ თუ არა ბიჭებსა და გოგონებს შესაძლებლობა აირჩიონ ერთი და იგივე საგნები დაწყებით და საშუალო საკოლასა და უმაღლეს სასწავლებლებში? თუ ასეა, აცნობიერებენ თუ არა გოგონები იმ არჩევანის შესაძლებლობებს, რომლებიც მათ გააჩნიათ? და თუ აცნობიერებენ, იყენებენ თუ არა ისინი ამ არჩევანის შესაძლებლობას? და თუ არა, რატომ?
3. დაწყებით, საშუალო და უმაღლეს დამთავრებულთა რა პროცენტია მდედრობითი სქესის? როგორ მიემართება ეს პროცენტი ქვეყანაში ქალების პროცენტს ასაკორივი ჯგუფების გათვალისწინებით?
4. როგორია წერა-კითხვის მცოდნეთა რიცხვი ქალებსა და მამაკაცებში? 15-იდან 24 წლამდე ასაკისათვის? 25-იდან 44 წლამდე ასაკისათვის? 45 წლისა და მაღლა?
5. არის თუ არა პროგრამა, გამოცდები, მასწავლებელთა კონტინგენტი, სასკოლო შენობები და მოწყობილობები ერთი და იმავე ხარისხისა ბიჭებისა და გოგონებისათვის იმ სკოლებში, სადაც ისინი ცალკალკე სწავლობენ? თუ არა, აღწერეთ განსხვავებები. მაგალითად, შეადარეთ მოსწავლეებისა და მასწავლებლების რაოდენობის პროპორციები, სასწავლო საგნები, დანახარჯები ადამიანზე მოსწავლე ბიჭებისა და გოგონებისათვის.
6. თუ განათლების სისტემა სტუდენტებს სწავლების განსხვავებულ განშტოებებსა თუ „მიმართულებებში“ ათავსებს, არიან თუ არა გოგონები და ბიჭები თანასწორად წარმოდგენილი ასეთ მიმართულებებში? უწყობენ თუ არა გოგონებს ხელს ტრადიციულად „მამაკაცური“ საგნებისა შესწავლაში? როგორ?
7. როგორია კურსდამთავრებულ ქალთა რიცხვი მედიცინის სფეროში? ინჟინერიის სფეროში? იურისპრუდენციაში? საბუნებისმეტყველო მეცნიერებაში? სოფლის მეურნეობაში? როგორ დამოკიდებულებაშია ეს პროცენტული მაჩვენებლები ქვეყანაში ქალებისა და მამაკაცების პროცენტულ მიმართებასან?
8. რა სტიპენდიები და გრანტები არსებობს? არის თუ არა ეს გრანტები და სტიპენდიები ერთნაირად მისაწვდომი ქალებისა და მამაკაცებისათვის? ქალებისა და მამაკაცებისათვის ხელმისაწვდომი ამ გრანტებიდან რა რაოდენობას იღებენ ქალები, და რას – მამაკაცები?
9. არსებობს თუ არა გრანტები მხოლოდ ქალებისა და მხოლოდ მამაკაცებისათვის? ყველა შესაძლებელი სტიპენდიების, ჯილდოებისა და გრანტების რა პროცენტი მიეცემათ ქალებს დაწყებით, საშუალო და უმაღლესი განათლების დონეებზე?
10. რამდენი ქალი ირჩევა საბოლოოდ ამ სტიპენდიებისა და გრანტებისათვის მამაკაცებთან შედარებით?
11. მოზრდილთა განათლებისა და წიგნიერების პროგრამების სტუდენტთა რა პროცენტს შეადგენენ ქალები?
12. არსებობს თუ არა კანონები და დადგენილებები, რომლებიც ცდილობენ დააკავონ გოგონები სკოლაში სკოლის დამთავრების ასაკის შესრულებამდე? აღწერეთ ისინი.
13. რა საგანმანათლებლო პროგრამები არსებობს იმ გოგონებისა და ქალებისათვის, რომლებმაც მიატოვეს სკოლა სკოლის დამთავრების ასაკამდე? როგორია ამ პროგრამების მასწავლებელთა კვალიფიკაცია და გამოცდილება? ხომ არ მისდევს ამ პროგრამებს უფრო მეტი მამაკაცი, ვიდრე ქალი?

14. როგორია ქალების მიერ სწავლის შეწყვეტის მაჩვენებელი განათლების ყველა დონეზე? რა არის ქალებისა თუ გოგონების მიერ განათლების შეწყვეტის მთავარი მიზეზი? არსებობს თუ არა ამისი სტატისტიკა? შედგენილია თუ არა ეს სტატისტიკა შედარების საფუძველზე?
15. დაწყებითი დონის მასწავლებლების რა პროცენტს შეადგენენ ქალები? საშუალო დონის? საუნივერსიტეტო?
16. როგორია ქალების პროცენტი სკოლის დირექტორებსა და ფაკულტეტის დეკანებს შორის? უნივერსიტეტის პროფესორებისა და კათედრის გამგეების რა პროცენტს შეადგენენ ქალები? წარმოადგინეთ განათლების დაწყებითი, საშუალო და უმაღლესი სექტორების გენდერულად დიფერენცირებული საშტატო პროფილი.
17. არის თუ არა საოჯახო ცხოვრების სწავლება (ოჯახის დაგეგმვის ჩათვლით) ისევე მისაწვდომი ქალებისათვის, როგორც მამაკაცთათვის? არის თუ არა შეტანილი საოჯახო სწავლება და ოჯახის დაგეგმვა სასწავლო პროგრამაში? თუ ასეა, რა ისტავება?
18. აქვთ თუ არა გოგონებს ბიჭების მსგავსი შესაძლებლობა, მონაწილეობა მიიღონ სკოლებში სპორტსა და ფიზიკურ მომზადებაში? არსებობს თუ არა წესები, რომლებიც კრძალავენ გოგონებისა და ქალების მონაწილეობას სპორტულ თამაშებსა და ფიზიკურ მომზადებაში? არსებობს თუ არა წესები ჩაცმულობის შესახებ, რომლებიც ხელს უშენიან გოგონებისა და ქალების სრულფასოვან მონაწილეობას სპორტში? მისაღებია თუ არა კულტურულად ქალებისათვის სპორტის ყველა სახეობაში მონაწილეობა? არის თუ არა სპორტული მოწყობილობები თანასწორად მისაწვდომი ქალებისა და მამაკაცებისათვის, ბიჭებისა და გოგონებისათვის?
19. არსებობს თუ არა სქესობრივი სტერეოტიპები (მაგალითად, ქალების გამოსახვა უფრო მდივნებად, ვიდრე მმართველებად) – პროგრამებში, სახელმძღვანელოებში
- და ა.შ.? თუ ასეა, – რამდენად? მიღებული იქნა თუ არა ზომები ამ სტერეოტიპების წინააღმდეგ?
20. ჩატარებულ იქნა თუ არა გამოკვლევა იმ გოგონების მიღწევებთან დაკავშირებით, რომლებიც ერთობლივი სწავლების სკოლებში დადიან – იმათთან შედარებით, ვინც ერთი სქესის მოსწავლეებით დაკომპლექტებულ სკოლებში სწავლობენ? თუ ასეა, როგორია ამ გამოკვლევის შედეგი?
21. არსებობს თუ არა პროფესიისა და სპეციალობის არჩევის საკონსულტაციო, რომელიც გოგონებს ინფორმაციას მისცემდა პროფესიულ შესაძლებლობათა მთელი სპექტრის შესახებ? სჭირდებათ თუ არა გოგონებს სპეციალური წახალისება ამ შესაძლებლობების ათვისებისათვის? თუ ასეა, რა ტიპის წახალისებაა საჭირო? სვდებათ თუ არა გოგონებს დაბრკოლებები ამ შესაძლებლობათა ათვისებისას? თუ ასეა, რაში მდგომარეობს ისინი? მიღებული იქნა თუ არა ზომები ამ დაბრკოლებათა წინააღმდეგ? თუ ასეა, აღწერეთ ისინი.

მ უ ს ლ ი 11. დასაქმება

მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას დასაქმების სფეროში ქალის დისკრიმინაციის სალიკვიდაციოდ, რათა მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე უზრუნველყოფილ იქნას თანაბარი უფლებები, სახელდობრ:

- ა) შრომის უფლება, როგორც ყოველი ადამიანისათვის განუყოფელი;
- ბ) სამუშაოზე დაქირავების დროს ერთნაირი შესაძლებლობების უფლება, დაქირავებისას შერჩევის თანაბარი კრიტერიუმების გამოყენების ჩათვლით;
- გ) პროფესიის ან სამუშაოს თავისუფალი არჩევის, თანამდებობრივი დაწინაურებისა და დასაქმების გარანტის, აგრეთვე, ყველა სამსახურებრივი შეღავათითა და პირობით სარგებლობის, პროფესიული მომზადებისა და გადამზადების უფლება – მოწაფეობის,

- გაძლიერებული პროფესიული მომზადებისა და რეგულარული გადამზადების ჩათვლით;
- დ) თანაბარი ანაზღაურების, მათ შორის, შეღავათების მიღების, თანაბარი ღირებულების შრომისათვის თანაბარი პირობების, აგრეთვე, შესრულებული სამუშაოს ხარისხის შეფასებისადმი თანაბარი მიღომის უფლება;
- ე) სოციალური უზრუნველყოფის უფლება, კერძოდ, პენსიაზე გასვლის, უმუშევრობის, ავადმყოფობის, ინვალიდობის, მოხცებულობის და შრომისუნარიანობის დაკარგვის სხვა შემთხვევებში, აგრეთვე, ანაზღაურებადი შვებულების უფლება;
- ვ) ჯანმრთელობის დაცვისა და შრომის უსაფრთხო პირობების, მათ შორის შთამომავლობის განგრძობის ფუნქციის დაცვის უფლება;
1. გათხოვებისა თუ დედობის მიზეზით ქალის დისკრიმინაციის თავიდან ასაცილებლად და მისთვის შრომის ეფექტური გარანტიების შესაქმნელად, მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ შესაბამის ზომებს, რათა:
    - ა) აკრძალონ, სანქციების გამოყენების მუქარით, ორსულობისა და მშობიარობის გამო შვებულების საფუძველზე სამუშაოდან დათხოვნა ან დათხოვნისას ოჯახური პირობების გამო დისკრიმინაცია;
    - ბ) შემოიღონ ანაზღაურებადი შვებულება ან შვებულება შეპირისპირებადი სოციალური დახმარებით ორსულობისა და მშობიარობის გამო, მუშაობის წინანდელი ადგილის, თანამდებობისა და სოციალური დახმარების შენარჩუნებით;
    - გ) წახალისონ აუცილებელი დამატებითი სოციალური მომსახურების გაწევა, რათა მშობლებს შეეძლოთ საოჯახო მოვალეობათა შესრულება შეუთავსონ შრომით საქმიანობასა და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობას, კერძოდ, საბავშვო დაწესებულებათა ქსელის შექმნისა და გაფართოების მეშვეობით;
  - 2) უზრუნველყონ ორსულობის პერიოდში ქალების განსაკუთრებული დაცვა ისეთ სამუშაოთაგან, რომელთაც მათ ჯანმრთელობაზე მავნე გავლენა შეიძლება გამოიწვიოს.
  - 3) კანონმდებლობა, რომელიც ამ მუხლით გათვალისწინებული უფლებების დაცვას ეხება, პერიოდულად განიხილება სამეცნიერო-ტექნიკური ცოდნის შუქზე, აგრეთვე, საჭიროების შემთხვევაში გადაისინჯება, უქმდება ან ფართოვდება.
- შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხი შემდეგ კითხვებს:**
1. არსებობს თუ არა განსხვავებული დაქირავებისა და დასაქმებისას ქალებსა და მამაკაცებს შორის? თუ ასეა, რა სახის?
  2. რა ღონისძიებები არსებობს დასაქმებისას ქალების წინააღმდეგ დისკრიმინაციის სალიკვიდაციოდ?
  3. რა საკანონმდებლო ან სხვა ზომები იქნა მიღებული, რათა ქალებსა და მამაკაცებს დასაქმების თანასწორი შესაძლებლობები მისცემოდათ?
  4. მთლიანი დაქირავებული სამუშაო ძალის რა პროცენტს შეადგენენ ქალები? მთლიანი დაქირავებული სამუშაო ძალისა 15-იდან 24 წლამდე ასაკისათვის? 25-იდან 44 წლამდე ასაკისათვის? 45 წლისა და მაღლა?
  5. დაქირავებული სამუშაო ძალიდან ქალების რა პროცენტია ნაწილობრივ განაკვეთზე მომუშავე? რა პროცენტია მთლიან განაკვეთზე მომუშავე? მთლიანად, არასრულ და მთლიან განაკვეთზე მომუშავეთა რა პროცენტს შეადგენენ ქალები?
  6. არსებობს თუ არა მრეწველობის დარგები, რომლებში მომუშავე ქალებიც სამუშაოს სახლებში ასრულებენ? არსებობს თუ არა წესები, რომლებიც ზემოქმედებას ახდენს ასეთი სახის სამუშაოზე? გააჩნიათ თუ არა ამ მომუშავეებს უფლება შეღავთებზე (მაგ., ავადმყოფობის გამო შვებულება, ფასიანი შვებულება)? როგორ

- რია გადახდის დონე ამ სახის სამუშაო-ებზე სხვა სახის შრომასთან შედარებით?
7. არსებობს თუ არა პროფესიები, რომლებიც კანონის თუ ტრადიციის მიხედვით უმეტესწილად ქალების მიერ ივსება? რომელია ისინი? არსებობს თუ არა პროფესიები რომლებიც კანონის თუ ტრადიციის მიხედვით უმეტესწილად კაცების მიერ ივსება? რომელია ისინი?
  8. უზრუნველყოფს თუ არა მთავრობა იმ შესაძლებლობათა არსებობას ქალებისათვის, რომლებსაც ისინი ტრადიციულად არ იყენებდნენ?
  9. არსებობს თუ არა ხელშეწყობა, რათა ქალებმა შეისწავლონ სფეროები, რომლებსაც ისინი ტრადიციულად არ მისდევდნენ?
  10. აქვთ თუ არა ქალებს კანონიერი უფლება მიიღონ თანაბარი ანაზღაურება თანაბარი სამუშაოსათვის, ან იმავე ღირებულების სამუშაოსათვის, რომელსაც მამაკაცები ასრულებენ? მამაკაცების ხელფასების რა პროცენტი იღებენ ქალები? რა საშუალებები არსებობს ანაზღაურების საკითხში დისკრიმინაციის წინააღმდეგ? არსებობს თუ არა წინააღმდეგობები, რომლებიც ხელს უშლიან თანაბარი ანაზღაურების კანონების განხორციელებას? თუ ასეა, რა სახისაა ისინი? თუ არსებობს დადგენილებები თანასწორი ანაზღაურების შესახებ, როგორ ფასდება სამუშაოს ხარისხი? გულისხმობს თუ არა ეს შეფასება გადახდის თანასწორობას?
  11. სამუშაოსთან დაკავშირებული რა შეღავათები არსებობს მომუშავეთათვის ზოგადად? იღებენ თუ არა მათ ქალები თანასწორად – მაგალითად, შვებულების გადასახადს, ავადმყოფობის გამო შვებულებას, პროფესიულ მომზადებას, ინვალიდობისა და ასაკოვნების შეღავათებს?
  12. როგორია ქალებისა და მამაკაცების საპენსიო ასაკი? როგორია ჩვეულებრივ ასაკი, როდესაც ქალები და მამაკაცები წებაყოფლობით ანებებენ თავს სამუშაოს?
  13. ითვლება თუ არა ქალების მიერ სახლში გაწეული შრომა სამუშაო ძალის მიერ გაწეული შრომის ნაწილად და შედის თუ არა ის ეროვნულ სტატისტიკაში? ითვლება თუ არა უფასო სასოფლო-სამეურნეო სამუშაო ქვეყნის საერთო პროდუქციის ნაწილად? გათვალისწინებულია თუ არა უფასო საოჯახო და სასოფლო -სამეურნეო სამუშაო პენსიისა და სამუშაოსთან დაკავშირებული სხვა შეღავათების მიღებისას?
  14. თუ ქვეყანას გააჩნია სოციალური დაცვის კანონი, ეხება თუ არა ის ყველა ქალს? და თუ არა, რომელი ჯგუფებია გამორიცხული და რა მიზეზების გამო?
  15. 15. ახდენს თუ არა სამუშაოს შენარჩუნებაზე ზეგავლენას ორსულობა? თუ ასეა, როგორ? არსებობს თუ არა ღონისძიებები ქვეყანაში, რომლებიც უზრუნველყოფენ, რომ ორსული და დეკრეტულ შვებულებაში მყოფი ქალები არ იქნენ დათხოვნილი? თუ ასეა, რა სანქციები არსებობს ასეთი დათხოვნის გამო? რამდენად ხშირია ამ სანქციების გამოყენება?
  16. რა ღონისძიებებია მიღებული დეკრეტული შვებულებისათვის? აქვს თუ არა ქვეყანას ანაზღაურებადი დეკრეტული შვებულების სისტემა? თუ ასეა, ვის მიერ გადაიხდება ის და რამდენად ეფექტიანია? არის თუ არა ის იძულებითი? რა საჯელები არსებობს მისი დარღვევისათვის? შესწავლილია თუ არა მისი გამოყენება და ეფექტიანობა?
  17. გათვალისწინებულია თუ არა შვებულება მშობლობის გამო? თუ გათვალისწინებულია, შეიძლება თუ არა ის განაწილდეს მშობლებს შორის? მამაკაცთა რა პროცენტი იღებს მას? თუ შვებულება მშობლობის გამო არსებობს, რა გავლენას ახდენს მისი აღება სამსახურეობრივ შეღავათებსა და დაწინაურებაზე?
  18. აკრძალულია თუ არა კანონის მიერ ქალების დათხოვნა დეკრეტული შვებულებისა ან საქორწინო სტატუსის საფუძველზე? ხდება თუ არა ეს პრაქტიკაში?

19. თუ ქვეყანაში გათვალისწინებულია ანაზღაურებადი შვებულება, არის თუ არა ასეთი შვებულება ერთნაირად ხელმისაწვდომი მამაკაცებისა და ქალებისათვის?
20. გათვალისწინებულია თუ არა მოქნილი სამუშაო განრიგის არსებობა? – მაგ., სამუშაოს გაზიარება ან ნაწილობრივ განაკვეთზე მუდმივი დასაქმება, რათა ქალებსა და მამაკაცებს შესაძლებლობა პქონდეთ შეათანხმონ სამუშაო ოჯახურ პასუხისმგებლობებთან? თუ ასეა, თანაბრად იყენებენ თუ არა ქალები და მამაკაცები ამ შესაძლებლობას? თუ არა, ვინ იყენებს ამ შესაძლებლობას? თუ არსებობს მოქნილი სამუშაო განრიგი, რა ზეგავლენას ახდენს ის სამსახურეობრივ შეღავათებსა და დაწინაურებაზე?
21. ახდენს თუ არა თანამდებობის შენარჩუნებაზე ზეგავლენას საქორწინო სტატუსი?
22. რა კანონები და წესები გააჩნია ქვეყანას ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების შესახებ? ითვალისწინებს თუ არა კანონმდებლობა ქალების უზრუნველყოფას ორსულობის დროს სპეციალური დაცვით იმ ტიპის სამუშაოებზე, რომლებიც მათთვის მავნებელია? რა სახის სამუშაოა მიჩნეული განსაკუთრებით მავნედ?
23. არსებობს თუ არა შრომის განსაკუთრებული ტიპები, მაგალითად, ლამის სამუშაო, მიწისქვეშა და საშახტო სამუშაოები ან გარკვეული ინდუსტრიული სამუშაოები, სადაც შეზღუდულია ქალთა მონაწილეობა? თუ ასეა, რა საფუძველზე ხდება ქალების შეზღუდვა? როგორ ზეგავლენას ახდენს ეს ქალთა ეკონომიურ შესაძლებლობებზე? თუ გათვალისწინებულია სამუშაოზე მყოფი ქალების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დამცავი ღონისძიებები, ხდება თუ არა მათი პერიოდული გადასინჯვა მეცნიერებისა და ტექნიკის განვითარების შუქზე?
24. არსებობს თუ არა ქვეყანაში საბავშვო დაწესებულებათა ქსელი? თუ ასეა, აკმაყოფილებს თუ არა ის არსებულ მოთხოვნილებს? ხოვნილებებს? ხელს უწყობს თუ არა მთავრობა ფინანსურად თუ სხვაგვარად საბავშვო დაწესებულებებს? თუ ბავშვთა მოვლის სამსახურები არსებობს, დაკომპლექტებულია თუ არა ისინი პროფესიონალებით?
25. არსებობს თუ არა საკანონმდებლო ღონისძიებები, რომლებიც აწესრიგებენ ამ სახის დაწესებულებათა ფუნქციონირებას? თუ ასეა, რა სახისაა ისინი?
26. დამქირავებელთა რა პროცენტი უზრუნველყოფს მომუშავეებს საბავშვო დაწესებულებებით? 3 წლამდე ასაკის ბავშვთა რა პროცენტია საბავშვო დაწესებულებებში? 3-იდან 6-წლამდე ასაკის?
27. როგორ ხდება იმ სასკოლო ასაკის ბავშვებზე ზრუნვა, რომელთა მშობლებიც სასკოლო დღეზე ხანგრძლივად მუშაობენ?
28. როგორია სამუშაო ძალის პროფესიონებში გაერთიანების დონე? ქალთა რა პროცენტია გაერთიანებული პროფესიონებში მთლიანად? როგორია პროფესიონებში გაერთიანების დონე შრომის იმ სფეროებში, სადაც ბაზარზე ქალები დონინირებენ?
29. მიღებულია თუ არა ქვეყანაში ზომები სამუშაო ადგილზე ქალთა სექსუალური შევიწროებისა და მათ მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ? თუ ასეა აღწერეთ ისინი და მათი შედეგები.

მ უ ხ ლ ი 12 . ჯანმრთელობის დაცვის მისაწვდომობის თანასწორობა

1. მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა ზომას ქალის დისკრიმინაციის სალიკვიდაციოდ ჯანმრთელობის დაცვის დარგში, რათა მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე უზრუნველყონ სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობა, მათ შორის ოჯახის დაგეგმვის საკითხთან დაკავშირებით.
2. ამ მუხლის პირველი პუნქტის დებულებისაგან დამოუკიდებლად, მონაწილე სა-

ხელმწიფოები შესაბამისი მომსახურებით უზრუნველყოფენ ქალებს ორსულობის, მშობიარობისა და მშობიარობის შემდგომ პერიოდში, აუცილებლობის შემთხვევაში უწევენ უფასო მომსახურებას, ასევე, ორსულობისა და მეძუძურობის პერიოდში უზრუნველყოფენ მათთვის შესაბამის კვებას.

შეჯასება და განხორციელება – გაეცით პასუხი შემდეგ კითხვებს:

1. რა ზომებია მიღებული ჯანდაცვის სფეროში ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის სალიკვიდაციოდ?
2. არის თუ არა ქალებისათვის სამედიცინო მომსახურება ისევე მისაწვდომი, როგორც მამაკაცებისათვის?
3. არის თუ არა სამედიცინო მომსახურება ქალებისათვის უფასო ორსულობისა და მშობიარობის შემდგომ პერიოდში?
4. ცდილობს თუ არა სახელმწიფო, რომ ქალებს ჰქონდეთ საჭირო კვება ორსულობისა და მეძუძურობის პერიოდში? თუ ასეა, რა საშუალებებით?
5. რა სამედიცინო მომსახურება და პერსონალი არსებობს ქალებისათვის? (ამაში შედის საავადმყოფოები, კლინიკები, სამედიცინო პუნქტები და ა.შ., ასევე ექიმები, ექთნები, დამხმარე სამეთვალყურეო პერსონალი, ოჯახის დაგეგმვის მუშაკები და ა.შ.). არსებობს თუ არა სამედიცინო სამსახურები და პერსონალი, რომლებიც ქალების ჯანმრთელობის დაცვის მოთხოვნილებებისთვისაა გათვალისწინებული?
6. რა არის ქალთა სიკვდილიანობისა და ავადმყოფობის მიზეზები?
7. როგორია სიკვდილიანობის მაჩვენებელი დედებს შორის?
8. როგორია ჩვილებისა და ბავშვების სიკვდილიანობის დონე ბიჭებისა და გოგონებისათვის?
9. როგორია დაბადებისა და სიკვდილიანობის მაჩვენებლები ქალებისა და მამაკაცებისათვის?

10. როგორია სიცოცხლის დაახლოებითი ხანგრძლივობა ქალებისა და მამაკაცებისათვის?
11. ქალთა რა პროცენტია წინა-საორსულო მეთვალყურეობის ქვეშ?
12. როგორია ცოცხლად შობათა საშუალო რაოდენობა ქალზე?
13. კონტრაცეფციის რა მეთოდია ყველაზე ფართოდ გავრცელებული?
14. როგორია დაუკმაყოფილებელი მოთხოვნილება კონტრაცეფციაზე?
15. რა საკანონმდებლო და კულტურული წინააღმდეგობები არსებობს ქალებისათვის სამედიცინო მომსახურების მიღებისას, ოჯახის დაგეგმვის ჩათვლით?
16. ქალების რა რაოდენობა მუშაობს ჯანდაცვის სფეროში? ჯანდაცვის სფეროს რა არებში არიან ისინი დასაქმებული? რამდენად დაწინაურებული თანამდებობები უჭირავთ მათ ამ არებში?
17. ჰყავს თუ არა ქვეყანას ტრადიციული ჯანდაცვის მუშაკები? თუ ასეა, რას აკეთებენ ისინი? ტრადიციული ჯანდაცვის რამდენი მუშაკია ქალი?
18. აუცილებელია თუ არა ქმრის ნებართვა, კანონის მიხედვით ან პრაქტიკაში, სანამ გათხოვილი ქალი მიიღებდეს სამედიცინო მომსახურებას, ოჯახის დაგეგმვის ჩათვლით?
19. გააჩნია თუ არა სახელმწიფოს კანონები, რომლებიც მოითხოვს ზომების მიღებას ოჯახის დაგეგმვისათვის? თუ ასეა, როგორია შედეგები (მაგ., ფინანსური ჯარიმები), როცა ეს კანონები ირღვევა?
20. არის თუ არა აბორტი ლეგალური? თუ არის, რა პირობებში? იფარება თუ არა აბორტის ლირებულება ეროვნული სამედიცინო დაზღვევის ან სოციალური დაცვის მიერ? შეუძლიათ თუ არა ხელმოკლე ქალებს გაიკეთონ უფასო აბორტი? თუ აბორტი ლეგალურია, რამდენად მისაწვდომია ის პრაქტიკაში?
21. არსებობს თუ არა მშობიარობისწინა ემბრიონალური გასინჯვის შესაძლებლობა?

- თუ ასეა, როგორია მშობიარობისწინა გა-
სინჯვის შემდეგ გაკეთებული აბორტების
გავრცელება? თუ ეს გავრცელება არსე-
ბობს, რა არის აბორტების მთავარი მი-
ზეზი?
22. აქვს თუ არა სახელმწიფოს კანონები თუ
დადგენილებები, რომლებიც მოითხოვენ
აბორტს? თუ ისინი არსებობენ, მიიღება
თუ არა მხედველობაში დედის სურვილე-
ბი იმის გადაწყვეტისას, ჩატარებულ იქ-
ნას აბორტი თუ არა?
23. თუ აბორტი არაა ლეგალური, აქვს თუ
არა მას ადგილი მიუხედავად ამისა? რა
სტატისტიკა არსებობს სიკვდილიანობის
ან ავადმყოფობის შესახებ, რომლებიც
აბორტთანაა დაკავშირებული?
24. არსებობს თუ არა არჩევითი სტერეოი-
ზაცია? თუ ასეა, როგორია არჩევითი
სტერეოიზაციის სფერო ქალებისათვის?
მამაკაცებისათვის?
25. აქვს თუ არა სახელმწიფოს კანონები თუ
წესები, რომლებიც მოითხოვენ სტერილი-
ზაციას? რა სანქციები არსებობს ამ კანო-
ნებისა თუ წესების დაუმორჩილებლობის
შემთხვევაში?
26. პრაქტიკიაშია თუ არა ქალთა გენიტალი-
ების დასახიჩრება ან წინადაცვეთა? თუ
ასეა, რა ვითარებაში? არის თუ არა ეს
ლეგალური?
27. არსებობს თუ არა ქვეყანაში ჯგუფები,
რომლებსაც ამკვიდრებენ ქალების ჯან-
მრთელობისათვის საშიშ პრაქტიკებს
(მაგ., დიეტურ შეზღუდვებს ორსული ქა-
ლებისათვის)? თუ ასეა, რა ზომებია მი-
ღებული ასეთი პრაქტიკების აღმოსაფ-
ხვრელად?
28. რა ზომები იქნა მიღებული ქვეყანაში,
რათა გაიზარდოს სექსუალურად გადამ-
დები დაავადებების, კერძოდ შიდსის
რისკისა და შედეგების გაცნობიერება?
იყო თუ არა ამ ზომათაგან ზოგიერთი მი-
მართული სპეციფიურად ქალებსა და გო-
გონებზე?
29. შექმნილია თუ არა პროგრამები სექსუ-
ალურად გადამდები დაავადებების, კერ-
- ძოდ კი, შიდსის წინააღმდეგ საბრძოლ-
ველად? თუ ასეა, მიეძღვნა თუ არა ამ
პროგრამებიდან ზოგიერთი ქალებსა და
გოგონებს? აქცევს თუ არა ამ პროგრამე-
ბიდან რომელიმე განსაკუთრებულ ყურად-
ღებას ქალის რეპროდუქტიულ როლსა
და ქალების დაქვემდებარებულ მდგომა-
რობას როგორც ფაქტორებს, რომლებიც
ქალებსა და გოგონებს საფრთხეს უქმნის
სექსუალურად გადამდები დაავადებების,
კერძოდ, შიდსის შემთხვევაში?
30. რა ზომები იქნა მიღებული, რათა უზ-
რუნველყოფილიყო ჯანდაცვის სფეროში
მომუშავე ქალების მონაწილეობა შიდსის
პრობლემის კონტექსტში?

მ უ ს ლ ი 13. სოციალური და ეკონომი- კური დახმარებები

მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შე-
საბამის ზომას ქალთა დისკრიმინაციის სალიკვი-
დაციონდ ეკონომიკური და სოციალური ცხოვრე-
ბის სხვა სფეროებში, რათა მამაკაცთა და ქალთა
თანასწორობის საფუძველზე უზრუნველყონ თა-
ნაბარი უფლებები, კერძოდ;

- საოჯახო დახმარების უფლება;
- საბანკო კრედიტის, უძრავი ქონების გი-
რავნობით სესხის და ფინანსური კრედი-
ტის სხვა ფორმების მიღების უფლება;
- დასვენების, სპორტისა და კულტურული
ცხოვრების ყველა დარგთან დაკავშირე-
ბულ ღონისძიებებში მონაწილეობის უფ-
ლება.

**შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხი
შემდეგ კითხვებს:**

- გააჩნია თუ არა ქვეყანას საოჯახო შეღა-
ვათების სისტემა? თუ ასეა, რა სახისაა
ისინი?
- თუ საოჯახო შეღავათები არსებობს, ვის
აქვს მათი მიღების უფლება? აქვთ თუ ს
არა ქალებს უფლება ასეთ საოჯახო შე-
ღავათებზე?
- შეუძლიათ თუ არა გათხოვილ ქალებს, ან
საკუთარი უფლებით ან როგორც მშობ-

- ლებს, მიიღონ საოჯახო დახმარებები, როგორიცაა: ბავშვთა დახმარებები, სამედიცინო დაზღვევა თუ სხვა სამთავრობო სუბსიდიები? აქვთ თუ არა გაუთხოვარ და გათხოვილ ქალებს ამ დახმარების მიღების ერთნაირი შესაძლებლობა?
4. როგორ ხდება ამ დახმარებების გადახდა? მათი გადახდა ხდება უშუალოდ, თუ საგადასახადო სისტემის გავლით – გადასახადების შემცირების სახით?
  5. ვინ იღებს რეალურად დახმარებას? მაგალითად, თუ გადახდა უშუალოა, ის მთავარ მზრუნველს მიეცემა თუ საოჯახო ერთეულს?
  6. როგორ იღებენ ადამიანები უფლებას საბანკო კრედიტზე, უძრავი ქონების გირავნობის სესხსა და ფინანსური კრედიტის სხვა ფორმებზე: 1) მთავრობისაგან 2) კერძო ინსტიტუტებისაგან?
  7. არის თუ არა ამ უფლებების მოსაპოვებელი მოთხოვნები ერთი და იგივე ქალებისა და მამაკაცების შემთხვევებში? აქვთ თუ არა ქალებს, კერძოდ, გათხოვილ ქალებს, შესაძლებლობა მიიღონ კრედიტი? თუ არა, რა სახისაა აკრძალვები? სჭირდებათ თუ არა მათ ქმრისა თუ სხვა მამაკაცის თანხმობა კრედიტის მისაღებად?
  8. არსებობს თუ არა მექანიზმი, რომლის მეშვეობითაც ქალებს, რომლებიც მიიჩნევენ, რომ მათ უსამართლოდ ეპყრობიან, შეუძლიათ ჩივილი?
  9. რა იურიდიული, სოციალური, ეკონომიკური თუ კულტურული ბარიერები უშლიან ხელს ქალებს მიიღონ მონაწილეობა გამაჯანსაღებელ ღონისძიებებში, სპორტსა თუ კულტურული ცხოვრების სხვა მხარეებში?

მ უ ხ ლ ი 14. სოფლად მცხოვრები ქალები

1. მონაწილე სახელმწიფოები მხედველობაში იღებენ განსაკუთრებულ პრობლემებს, რომლებსაც აწყდებიან სოფლად

მცხოვრები ქალები და იმ მნიშვნელოვან როლს, რომელსაც ისინი თავიანთი ოჯახების ეკონომიკური კეთილდღეობის უზრუნველყოფის საქმეში თამაშობენ, მათ შორის, საქმიანობას მეურნეობის არასასაქონლო დარგებში, და იღებენ ყველა შესაბამის ზომას, სოფლად მცხოვრები ქალების მიმართ ამ კონვენციის დებულებათა გამოყენების უზრუნველსაყოფად.

2. მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას ქალის დისკრიმინაციის სალიკვიდაციოდ სოფლის რაიონებში, რათა მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის საფუძველზე უზრუნველყოფილ იქნას ამ რაიონების განვითარებასა და ასეთი განვითარებისაგან სარგებლის მიღებაში მათი მონაწილეობა, სახელდობრ, ასეთ ქალებს აღჭურვავენ უფლებით:
- ა) ყველა დონეზე მონაწილეობდნენ განვითარების გეგმების შემუშავებასა და განხორციელებაში;
- ბ) ხელი მიუწვდებოდეთ სამედიცინო მომსახურების შესაბამის საშუალებებზე, ოჯახის დაგეგმვის საკითხზე ინფორმაციის, კონსულტაციებისა და მომსახურების ჩათვლით.
- გ) უშუალოდ იღებდნენ სარგებელს სოციალური დაზღვევის პროგრამებისაგან;
- დ) იღებდნენ ყველა სახის ფორმალურ და არაფორმალურ მომზადებასა და განათლებას, ფუნქციური წიგნების ჩათვლით, აგრეთვე, სარგებლობდნენ სათემო მომსახურების და სასოფლო-სამეურნეო საკითხებზე საკონსულტაციო მომსახურების ყველა საშუალებით, ტექნიკური დონის მომზადების ამაღლების მიზნით;
- ე) ქმნიდნენ თვითდახმარების ჯგუფებსა და კოოპერატივებს, რათა მიაღწიონ ეკონომიკურ შესაძლებლობათა ხელმისაწვდომობას დაქირავებული შრომით ან დამოუკიდებელი შრომითი საქმიანობით;
- ვ) მონაწილეობდნენ ყველა სახის კოლექტიურ საქმიანობაში:

○ გ) ჰესინდეთ შესაძლებლობა, მიიღონ სა-სოფლო-სამეურნეო კრედიტი და სესხები, ისარგებლონ გასაღების სისტემით, შესა-ბამისი ტექნიკურით და თანაბარი სტა-ტუსით მიწისა და აგრარულ რეფორმებში, აგრეთვე, მიწების ხელახლა დასახლების გეგმებში:

○ თ) სარგებლობდნენ ცხოვრების ყველა სა-თანადო პირობებით, განსაკუთრებით სა-ბინაო პირობებით, სანიტარული მომსახუ-რებით, ელექტრო და წყალმომარაგებით, აგრეთვე ტრანსპორტითა და კავშირგაბ-მულობის საშუალებებით.

შეფასება და განსორციელება – გაეცით პა-სუხი შემდეგ კითხვებს:

1. აცნობიერებენ თუ არა სოფლად მცხოვ-რები ქალები თავიანთ უფლებებს რომ-ლებიც კონვენციაშია გამოთქმული? რა ზომებია მიღებული, რათა სოფლად მცხოვრებმა ქალებმა გააცნობიერონ თა-ვიანთი უფლებები?
2. განიხილებიან თუ არა დაქორწინებული, დაქვრივებული, გაცილებული, გაუთხოვა-რი და უშვილო ქალები ერთმანეთისაგან განსხვავებულად სოფლის რაიონებში?
3. სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოს რა პრო-ცენტი კეთდება ქალების მიერ? რა სა-ხის სამუშაო კეთდება ზოგადად სოფლად მცხოვრები ქალების მიერ (საჭმლის მომ-ზადების, დასუფთავების, წყლის ზიდვის, ბავშვის მოვლის, ბაზარზე ყიდვა-გაყიდ-ვის ჩათვლით)?
4. მონაწილეობენ თუ არა ქალები ეკონო-მიკური და სასოფლო-სამეურნეო პოლი-ტიკის განვითარებაში? გათვალისწინე-ბულია თუ არა მათი წვლილი საერთო ეროვნული პროდუქციის გამოთვლისას?
5. წარმოდგენილნი არიან თუ არა სოფლად მცხოვრები ქალები მთავრობაში, აპარა-ტებსა და კომისიებში, რომლებიც მუშა-ობენ განვითარების გეგმებზე? თუ ასეა, როგორია მათი წარმომადგენლობა?
6. რა სპეციალური პროგრამები ტარდება (თუ ასეთები საერთოდ არსებობს) სოფ-

ლად მცხოვრები ქალების მოთხოვნილე-ბების დასაკმაყოფილებლად? გამოყოფს თუ არა ეროვნული ბიუჯეტი სპეციალურ თანხას სოფლად მცხოვრები ქალების დახმარებისათვის განცუთვნილი პროგ-რამებისათვის? თუ ასეა, რა სახისაა ეს უკანასკნელი?

7. არსებობს თუ არა ეროვნული პოლიტი-კა ოჯახის დაგეგმვის სამსახურების მი-საწვდომობასთან დაკავშირებით ქალები-სათვის სასოფლო რეგიონებში? თუ ასეა, რა სახისაა ის? რამდენადა ოჯახის დაგეგმვის პროგრამები გამიზნული რო-გორც მამაკაცების, ისე ქალებისათვის?
8. როგორია სამედიცინო მომსახურების მისაწვდომობა (ოჯახის დაგეგმვის ჩათ-ვლით) სასოფლო მხარეებში ქალაქის რა-იონებთან შედარებით? რა უშლის ხელს სოფლის რაიონებში ქალს ოჯახის დაგეგ-მვის მომსახურებისა და კონსულტაციე-ბის მიღებაში?
9. რა ზომები იქნა მიღებული, რათა უზრუნ-ველყოფილიყო უსაფრთხო კონტრაცეფ-ცია სოფლად მცხოვრები ქალებისათვის?
10. როგორია სიკვდილიანობის მაჩვენებელი სოფლად მცხოვრებ ქალებს შორის ქალა-ქელ ქალებთან შედარებით? სიკვდილია-ნობის მაჩვენებელი დედებს შორის? სი-ცოცხლის ხანგრძლივობა? კვების დონე?
11. როგორია სიკვდილიანობის მაჩვენებელი ჩვილებს შორის სოფლის რაიონებში ქა-ლაქეთან შედარებით?
12. მისაწვდომია თუ არა სოფლად მცსოვ-რები ქალებისათვის სოციალური დაცვის პროგრამები? არის თუ არა რომელიმე მათგანი სპეციალურად მიმართული სოფ-ლად მცხოვრებ ქალებზე?
13. აქვთ თუ არა სოფლად მცხოვრებ ქა-ლებს შესაძლებლობა მიიღონ მომზადე-ბა და განათლება ადგილზე? თუ მათ ეს შესაძლებლობა გააჩნიათ, არსებობს თუ არა სტატისტიკა, თუ რამდენი სოფლად მცხოვრები ქალი იყენებს მას?

14. სოფლად მცხოვრები ქალებისა და გო-გონების რა პროცენტი იღებს დაწყებით, საშუალო და საუნივერსიტეტო განათლებას? რა შეფასებაშია ეს ქალაქელ ქალთა პროცენტულ მაჩვენებლებთან?
15. 15-იდან 24 წლამდე ასაკის სოფლად მცხოვრები ქალების რა პროცენტია წე-რა-კითხვის უცოდინარი? 25-იდან 44 წლამდე ასაკის? როგორ შეფარდებაშია ეს ქალაქელ ქალთა პროცენტულ მაჩვენებელთან?
16. არსებობს თუ არა ქალებისათვის თვით-დახმარების ჯგუფები და კოოპერატივები სოფლის რაიონებში? აღიარებს თუ არა სახელმწიფო ქალების უფლებას გაერთი-ანდნენ თვითდახმარების ჯგუფებში და მონაწილეობა მიიღონ კოოპერატივებსა და სხვა ეკონომიკურ თუ განვითარების პროგრამებში როგორც კერძო პირებმა? თუ არა, რა უშლის ხელს მათ ჩამოყალი-ბებას?
17. თუ ასეთი ჯგუფები არსებობს, ხდება თუ არა მათი ორგანიზება იმ მიზნით, რომ ქალებმა მოიპოვონ თანასწორი ეკონომი-კური შესაძლებლობები დასაქმებითა და თვითდასაქმებით? თუ არა, როგორია მა-თი ფუნქცია?
18. არსებობს თუ არა ქვეყანაში სავაჭრო მოწყობილობები? თუ ასეა, ექცევა თუ არა ყურადღება სოფლად მცხოვრები ქა-ლების მოთხოვნილებებს? შეუძლიათ თუ არა ქალებს სავაჭრო მოწყობილობების გამოყენება საკუთარი პროდუქტების გა-საყიდა? ამ მოწყობილობათა რა პრო-ცენტს იყენებენ ქალები?
19. სასოფლო-სამეურნეო კრედიტებისა და სესხების რა პროცენტი ეძლევა რეალუ-რად ქალს?
20. შეუძლიათ თუ არა ქალებს იყვნენ მიწის მფლობელნი? მოდის თუ არა მათი უფ-ლება მიწაზე ქმრების, მამების, ძმების, ბიძებისა და ძმისშვილებისაგან?
21. ჩატარდა თუ არა ქვეყანაში მიწის რაიმე რეფორმა? თუ ასეა, რა ზეგავლენა მოახ-

დინა მან სოფლად მცხოვრები ქალების უფლებაზე მიწის საკუთრებასთან დაკავ-შირებით?

22. რა სპეციალური ღონისძიებებია მიღებული, რათა უზრუნველყოფილი იყოს შე-საფერისი საცხოვრებელი პირობები სოფ-ლად მცხოვრები ქალებისათვის?
  23. არსებობს თუ არა სპეციალური ღონის-ძიებანი საბინაო, სანიტარული, ელექ-ტრო და წყალმომარაგების საკითხებთან დაკავშირებით, რომლებიც მხედველობა-ში იღებენ სოფლად მცხოვრები ქალების მოთხოვნილებებს?
  24. არსებობს თუ არა სპეციალური ღონისძი-ებები ტრანსპორტისა და კომუნიკაციის საკითხებთან დაკავშირებით, რომლებიც მხედველობაში იღებენ სოფლად მცხოვ-რები ქალების მოთხოვნილებებს?
  25. როცა განიხილება სანიტარული, ელექ-ტრო და წყალგაყვანილობის, სატრან-სპორტო და საკომუნიკაციო სისტემების რეფორმათა საკითხი, მიიღება თუ არა მხედველობაში სოფლად მცხოვრები ქა-ლების სპეციფიური მოთხოვნილებები? მონაწილეობენ თუ არა სოფლად მცხოვ-რები ქალები დაგეგმვისა და გადაწყვე-ტილების მიღების პროცესში?
  26. რა საზოგადოებრივ საქმიანობებში იღე-ბენ მონაწილეობას სოფლად მცხოვრები ქალები? არსებობს თუ არა რელიგური თუ კულტურული ტრადიციები, რომლე-ბიც ხელს უშლის ქალს მონაწილეობაში?
- მ უ ხ ლ ი 15. თანასწორობა კანონის წი-ნაშე და სამოქალაქო საქმეებში**
1. მონაწილე სახელმწიფოები კანონის წინა-შე აღიარებენ ქალის მამაკაცთან თანას-წორობას.
  2. მონაწილე სახელმწიფოები ქალს ანი-ჭებენ მამაკაცის თანაბარ სამოქალაქო უფლებაუნარიანობას და მისი განხორცი-ელების ისეთივე შესაძლებლობებს რო-გორიც მამაკაცს აქვს. კერძოდ, უზრუნ-

ველყოფენ ქალის თანაბარ უფლებებს სელშეკრულებების დადებისა და ქონების მართვისას, აგრეთვე, მისდამი თანაბარ დამოკიდებულებას სასამართლოებსა და ტრიბუნალებში საქმის განხილვის ყველა ეტაპზე.

3. ონაწილე სახელმწიფოები თანხმდებიან, რომ ბათილად ჩაითვალოს ნებისმიერი ხელშეკრულება და კერძო დოკუმენტი, რომელსაც სამართლებრივი შედეგის სახით ქალის უფლებაუნარიანობის შეზღუდვა მოჰყვება.
4. მონაწილე სახელმწიფოები მამაკაცსა და ქალს ანიჭებენ ერთნაირ უფლებებს იმ კანონმდებლობის მიმართ, რომელიც ეხება პირთა გადაადგილების, ბინადრობისა და საცხოვრებელი ადგილის არჩევის თავისუფლებას.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხი შემდეგ კითხვებს:

1. განიხილებიან თუ არა ქალები კანონის მიხედვით ფორმალურად თანასწორად კონტრაქტების დადებისა და ქონების მართვის უფლებაუნარიანობის საკითხში? არსებობს თუ არა კანონები, რომლებიც ამას უზრუნველყოფენ? თუ არა, როდის უნდა იქნეს ეს კანონები მიღებული?
2. აქვთ თუ არა ქალებს უფლება დადონ კონტრაქტები საკუთარი სახელით კრედიტთან, უძრავ თუ სხვა ქონებასთან დაკავშირებით, ისევე როგორც სხვა კომერციული გარიგებები? შეუძლიათ თუ არა ქალებს მიიღონ სამედიცინო დახმარება, მაგ., კონტრაცეპტივები ქმრის ნებართვის გარეშე?
3. აქვთ თუ არა ქალებს იგივე უფლებები რაც მამაკაცებს, მართონ ქონება?
4. აქვთ თუ არა ქალებს უფლება მართონ ქონება მამაკაცის ჩარევისა თუ ნებართვის გარეშე, იმისადა მიუხედავად, მათ ეს ქონება ქორწინებისას შეიძინეს, ქორწინებაში შეიტანეს, თუ გაუთხოვარნი არიან? თუ არა, რატომ?

5. განხორციელებულია თუ არა ქვეყანაში 15(3) პარაგრაფით ნაკისრი ვალდებულებები, რომლებიც მოითხოვს, რომ ყველა კონტრაქტი და სხვა საშუალება მიმართული ქალების უფლებაუნარიანობის შესაზღუდად, ჩაითვალოს ბათილად? ასეთ კონტრაქტებსა და საშუალებებში შედის საქორწინო კონტრაქტები, რომლებიც ამცირებენ ქალთა უფლებაუნარიანობას და კომერციული კონტაქტები, რომლებითაც ქალები უარს ამბობენ, თვითონ აწარმოონ მოლაპარაკებები.
6. განიხილებიან თუ არა ქალები და მამაკაცები თანასწორად სასამართლოში? შეიძლება თუ არა ქალმა იჩივლოს საკუთარი სახელით ან ქალს ეჩივლოს საკუთარ სახელზე? შეუძლიათ თუ არა ქალებს მიიღონ საკუთარი ადგილები საკანონმდებლო სისტემაში მამაკაცებთან თანასწორ საფუძველზე? არის თუ არა ქალის ჩვენება სასამართლოში იმავე ძალისა, როგორიც მამაკაცის ჩვენება? აქვთ თუ არა უფლება ქალ ადვოკატებს წარმოადგინონ კლიენტები სასამართლოს წინაშე? აქვთ თუ არა ქალებს უფლება, იყვნენ მსაჯულები? შეუძლიათ თუ არა მათ იმსახურონ სასამართლოში? მსახურობენ თუ არა ისინი?
7. არის თუ არა იურიდიული სამსახური ქალებისათვის ისევე მისაწვდომი, როგორც მამაკაცებისათვის? შეუძლიათ თუ არა მათ მიიღონ იურიდიული დახმარება მაშინაც, თუ მათ არ ძალუდთ საფასურის გადახდა? თუ იურიდიული დახმარების შესაძლებლობა არსებულია, არის თუ არა ის თანაბრად მისაწვდომი ქალებისა და მამაკაცებისათვის? თუ ასეა, იციან თუ არა ეს ქალებმა და იყენებენ თუ არა ისინი ამ შესაძლებლობას? თუ არა, რატომ?
8. იღებენ თუ არა ქალები მამაკაცების მსგავს კომპენსაციას ზიანისათვის მსგავს ვითარებაში? იღებენ თუ არა ქალები და მამაკაცები მსგავს სასჯელის ზომას მსგავს ვითარებაში?

9. არის თუ არა ჩატარებული გამოკვლევა იურიდიულ პრაქტიკებთან დაკავშირებით, რომლებიც განსხვავებულ ზემოქმედებას ახდენენ ქალებსა და მამაკაცებზე?
10. არსებობს თუ არა იურიდიული ცნებები, რომლებიც მხოლოდ ქალებს მიეყენება და არა მამაკაცებს?
11. აქვთ თუ არა ქალებსა და მამაკაცებს გადაადგილების თავისუფლებისა და საცხოვრებელი ადგილის არჩევის ერთნაირი იურიდიული უფლებები? აქვთ თუ არა ქალებს უფლება, აირჩიონ საცხოვრებელი ადგილი? ზღუდავენ თუ არა ტრადიციები და ჩვეულებები ქალთა ამ უფლების გამოყენებას?
12. ზღუდავს თუ არა ქორწინება ქალთა უფლებას, აირჩიონ საცხოვრებელი ადგილი?
13. არის თუ არა ქალის მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი დამოკიდებული მამისა თუ ქმრისაზე? რა პირობებში ინარჩუნებს ქალი დაბადების საცხოვრებელ ადგილს?
14. აქვთ თუ არა მიგრანტ ქალებს, რომლებიც დროებით ცხოვრობენ და მუშაობენ სხვა ქვეყნებში, მამაკაცების თანასწორი უფლება წაიყვანონ თან მეუღლები, პარტნიორები და ბავშვები?

მ უ ხ ლ ი 16 . თანასწორობა ქორწინება-სა და საოჯახო სამართალში

1. მონაწილე სახელმწიფოები იღებენ ყველა შესაბამის ზომას ქალის დისკრიმინაციის სალიკვიდაციოდ ქორწინებასა და საოჯახო ურთიერთობებთან დაკავშირებულ ყველა საკითხში, და კერძოდ, მამაკაცთა და ქალთა თანასწორობის საფუძველზე უზრუნველყოფენ:
- ა) ქორწინებისას ერთნაირ უფლებებს;
- ბ) მეუღლების თავისუფლად არჩევისა და მხოლოდ თავისუფალი და სრული თანხმობით ქორწინების ერთნაირ უფლებებს;

- გ) ქორწინებაში ყოფნის დროს და განქორწინებისას ერთნაირ უფლებებსა და მოვალეობებს;
- დ) მამაკაცისა და ქალის, როგორც მშობლების ერთნაირ უფლებებსა და მოვალეობებს, მათი ოჯახური მდგრამარეობისაგან დამოუკოდებლად, იმ საკითხებში, რომლებიც მათ ბავშვებს ეხება. ყველა შემთხვევაში ბავშვის ინტერესი უპირატესია;
- ე) შვილების რაოდენობისა და მათ დაბადებას შორის დროის შუალედების საკითხის თავისუფლად და პასუხისმგებლობით გადაწყვეტის ერთნაირ უფლებებს. აგრეთვე, ინფორმაციის, განათლების მიღების, ამ უფლების განხორციელების სხვა საშუალებებით სარგებლობის შესაძლებლობას;
- ვ) ერთნაირ უფლებებსა და მოვალეობებს, იყვნენ ბავშვების მეურვენი, მზრუნველი წარმომადგენელნი და მშვილებელნი, ან ახორციელებდნენ ანალოგიურ ფუნქციებს, როცა ამას ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებს. ყველა შემთხვევაში ბავშვის ინტერესი უპირატესია;
- ზ) მეუღლეთა თანაბარ პირად უფლებებს, მათ შორის გვარის, პროფესიისა და საქმიანობის არჩევის უფლებას;
- თ) მეუღლეთა ქონების მფლობელობის, შეძენის, მართვის სარგებლობისა და განკარგვის თანასწორ უფლებებს;
- გ) ბავშვის ნიშნობასა და ქორწინებას იურიდიული ძალა არა აქვს. ქორწინების მინიმალური ასაკის განსაზღვრისა და მოქალაქეთა მდგომარეობის რეგისტრაციის აქტებში ქორწინების აუცილებელი რეგისტრაციისათვის მიღებული უნდა იქნას ყველა ზომა, საკანონმდებლოს ჩათვლით.

შეფასება და განხორციელება – გაეცით პასუხიშემდეგ კითხვებს:

1. იმართება თუ არა საოჯახო ურთიერთობები სამოქალაქო სამართლის, რელიგიუ-

- რი კანონების, ჩვეულებითი სამართლისა თუ მათი კომბინაციის მიერ? ახსენით. განიხილებიან თუ არა ამ კანონებით ქალები მამაკაცების თანასწორად?
2. ოჯახის რა სახეები თუ ფორმები არსებობს სამოქალაქო, რელიგიური და ჩვეულებითი კანონების მიხედვით (ქორწინებები, კავშირები, პარტნიორობა თუ თანაცხოვრების სხვა ფორმები)? აღიარებულია თუ არა ისინი სახელმწიფოს მიერ?
3. აქვთ თუ არა ქალებს მეუღლის არჩევაში ისეთივე თავისუფლება როგორიც მამაკაცებს? უზრუნველყოფს თუ არა ქვეყანა, რომ ყველა ქორწინება ქალის თავისუფალი და სრული თანხმობით ხდებოდეს? როგორი გზებით?
4. აქვთ თუ არა ქალებს და მამაკაცებს ერთი და იგივე უფლებები და ვალდებულებები ქორწინების განმავლობაში? თუ არა, როგორია განსახვავებები, როგორც სამართალში, ისე პრაქტიკასა და ტრადიციულ საკანონმდებლო სისტემებში?
5. უშვებს თუ არა სამართალი პოლიგამიას (ერთი მამაკაცის მიერ ერთზე მეტი ცოლის ყოლა)? თუ ასეა, რომელი სამართალი? ხდება თუ არა ეს პრაქტიკაში? ქორწინებათა რა პროცენტია პოლიგამიური?
6. როგორია ქმრების უფლებები და მოვალეობები ცოლების მიმართ და ცოლებისა ქმრებისადმი პოლიგამიურ ქორწინებაში?
7. რა სახისაა იმ ქალებისა და მამაკაცების უფლებები და ვალდებულებები, რომლებიც ერთად ცხოვრობენ როგორც ცოლებისა კანონიერი ქორწინების გარეშე, ერთმანეთისადმი და თავიანთი ბავშვებისადმი?
8. აქვთ თუ არა ქალებს იგივე უფლებები რაც მამაკაცებს – აირჩიონ პროფესია და საქმიანობა? ახდენს ამ უფლებებზე ზეგავლენას ქორწინება? თუ ასეა, აცნობიერებენ თუ არა ქალები ამ უფლებებს? იყენებენ თუ არა ისინი მათ?
9. აქვთ თუ არა ქალებს იგივე უფლებები რაც მამაკაცებს – გააჩნდეთ, შეიძინონ, მართონ და განაგონ საკუთრება? თუ ქმარი გაკოტრებულად გამოცხადდა, რა ზეგავლენას ახდენს ეს ცოლის უფლებებზე?
10. აქვთ თუ არა გათხოვილ ქალებს ქმრებთან თანასწორი უფლება ქორწინების განმავლობაში შეძენილი ქონების მართვისა და გამგებლობისა? მოითხოვს თუ არა ქონების გამგებლობა მეუღლის თანხმობას?
11. არის თუ არა შესაძლებელი განქორწინება ქალებისა და მამაკაცებისათვის ერთი და იმავე საფუძველზე?
12. ქორწინების გაუქმებისას რა სახის უფლებები აქვს ცოლს საკუთრებაზე? არის თუ არა ეს უფლებები ქმრის უფლებების იდენტური?
13. როგორი იურიდიული ვალდებულებები არსებობს განქორწინებულ ქმრისა ან ცოლისათვის ალიმენტის გადახდის შესახებ? აქვთ თუ არა ქალებს ალიმენტის მოთხოვნის უფლება განქორწინების შემთხვევაში? თუ ასეა, ხორციელდება თუ არა ეს უფლებები?
14. როგორ იყოფა ქონება განქორწინების შემდეგ? განიხილება თუ არა ქალის შრომა სახლში ან მისი აუნაზღაურებელი სასოფლო-სამეურნეო სამუშაო როგორც წვლილი ქონების საკუთრების ღირებულებაში? აისახება თუ არა ეს შრომა განქორწინებისას ქონების გაყოფაში?
15. რა უფლებები გააჩნიათ მათ, ვინც კანონიერი ქორწინების გარეშე ცხოვრობს ერთად როგორც ცოლ-ქმარი, ურთიერთობის განმავლობაში და მისი გაწყვეტის შემდეგ?
16. როგორია სამართალი და პრაქტიკა ცოლებისა და დე ფაცტო ცოლების შეურაცხყოფასთან დაკავშირებით?
17. აქვთ თუ არა ქალებს უფლება თავისუფლად გადაწყვიტონ ბავშვების რაოდენობა

- ბა და შუალედი მათ შორის? არის თუ არ მათთვის მისაწვდომი, ვინმეს ნებართვის გარეშე, ინფორმაცია და მომსახურება ოჯახის დაგეგმვასთან დაკავშირებით? აძლევენ თუ არა ოჯახის დაგეგმვის სამსახურის მუშაკები ინფორმაციას ქალებს მათი ქმრების ცოდნისა თუ ყონისმობის გარეშე?
18. არსებობს თუ არა ეროვნული პოლიტიკა ოჯახის დაგეგმვასთან დაკავშირებით? თუ ასეა, როგორია ის? მოიცავს თუ არა ის ოჯახის დაგეგმვის შესახებ ინფორმაციის, განათლებისა და მომსახურების მისაწვდომობას? არსებობს თუ არა სპეციალური საკანონმდებლო დადგენილებები, რომლებიც ზეგავლენას ახდენენ ოჯახის დაგეგმვის შესახებ ინფორმაციის, განათლებისა და მომსახურების მიწოდება-აღმოჩენაზე?
19. არსებობს თუ არა ფაქტორები, რომლებიც ხელს უშლიან ქალების მიერ თავიანთი უფლებების გამოყენებას ოჯახის დაგეგმვის ინფორმაციასა და მომსახურებაზე? თუ ასეა, რა ფაქტორებია ეს? მიღებულია თუ არა ზომები ამ ფაქტორების წინააღმდეგ?
20. აქვთ თუ არა ქალებს მამაკაცის თანასწორი უფლებები, მიიღონ გადაწყვეტილებები ბავშვების აღზრდასთან დაკავშირებით?
21. აქვთ თუ არა ქალებს უფლება შეინარჩუნონ თავიანთი გვარი ქორწინებისას? თუ ასეა, ქალების რა პროცენტი ინარჩუნებს მას? აღწერეთ კანონი გვარის შესახებ. თუ კანონი მოითხოვს ერთი გვარის არჩევას, აქვთ თუ არ ქალებს მამაკაცების თანაბარი უფლებები საკუთარი გვარის შეთავაზებისა (ოჯახის) გვარად? შეუძლიათ თუ არა მათ მიამატონ საკუთარი გვარი (ოჯახის) გვარს?
22. აქვთ თუ არა ქალებს მამაკაცების თანასწორი უფლებები ბავშვების მეურვეობასთან დაკავშირებით? თუ ეს უფლებები არსებობს, ახდენს თუ არა მათზე ზეგავლენას ქალის საქორწინო სტატუსი?
23. ვინ არის ბავშვის ბუნებრივი მეურვე? აქვთ თუ არა ქალებს მამაკაცის იგივე-ობრივი უფლებები შვილების მეურვეობის, მზრუნველობის, ზედამხედველობის საქმეებში?
24. განქორწინების ან ურთიერთობის გაწყვეტისას ვინ იღებს ჩვეულებრივ ბავშვების მეურვეობას? ქრისტიანულის შემდეგ? განსხვავდება თუ არა მეურვეობასთან დაკავშირებული პრაქტიკა დაწერილი კანონისაგან?
25. მოითხოვება თუ არა ალიმენტების გადახდა ბავშვების მამებისაგან?
26. აქვთ თუ არა უფლება მარტოხელა მშობლებს მიიღონ ბავშვების ალიმენტები მეორე მშობლისაგან?
27. რა უფლებები გააჩნიათ შემცვლელ დედებს, იმ ბავშვების დედების ჩათვლით, რომლებიც ხელოვნური საშუალებების დახმარებით დაიბადნენ?
28. როგორია მოწიფულობის ასაკი? განსაზღვრულია თუ არა ის კანონმდებლობით? განსხვავებულია თუ არა ის ქალებისა და მამაკაცებისათვის?
29. არსებობს თუ არა საკანონმდებლო დადგენილებები კაცებისა და ქალების ქორწინების მინიმალური ასაკის შესახებ? როგორ ხორციელდება ისინი? არის თუ არა ქორწინებისათვის მინიმალური ასაკი ერთი და იგივე მამაკაცებისა და ქალებისათვის? არსებობს თუ არა გამონაკლისები ამ მინიმალური ასაკიდან? რა არის ამ გამონაკლისების საფუძველი?
30. არსებობს თუ არა ბავშვების ქორწინების ჩვეულება ცალკეულ რეგიონებსა თუ ჯგუფებში? აღიარებულია თუ არა ის კანონის მიერ? თუ ის არსებობს, რა ზეგავლენას ახდენს იგი ქალის არჩევაზე ქორწინებისას?
31. აკრძალულია თუ არა ბავშვების დანიშვნა? თუ ქვეყანა ტრადიციულად აღიარებს ბავშვების დანიშვნასა და ქორწინებას,

- მიღებულ იქნა თუ არა კანონმდებლობა, რომელიც ზღუდავს ამ პრაქტიკას?
32. არსებობს თუ არა საკანონმდებლო დადგენილება, რომელიც აწესებს სექსუალურ ურთიერთობაზე თანხმობის მინიმალურ ლეგალურ ასაკს? განსხვავდება თუ არა ეს ასაკი ქალებისა და მამაკაცების შემთხვევაში? მოსდევს თუ არა სექსუალურ ურთიერთობას ამ ასაკამდე კრიმინალური სასჯელი? თუ არსებობს მინიმალური ასაკი სექსუალური ურთიერთობისათვის, შევსაბამება თუ არა ის ქორწინების მინიმალურ ასაკს?
33. ითხოვს თუ არა კანონი ქორწინებისა და განქორწინების რეგისტრაციას? არსებობს თუ არა ქორწინების რეგისტრაციის პროცედურები? თუ ასეა, როგორ ხორციელდება ისინი?
34. ვრცელდება თუ არა ინფორმაცია ქორწინების მინიმალური ასაკის, ქორწინებაზე თანხმობისა და ქორწინების რეგისტრაციის შესახებ კანონებთან დაკავშირებით?
35. არსებობს თუ არა ჩვეულება ან კანონი ურვადისა და მზითვის გადახდისა? თუ ასეა, რა ზეგავლენა აქვს მას ქორწინებაზე? როგორია სტატუტორული კანონისა და მისი განმარტების და ჩვეულებითი ან რელიგიური კანონის პოზიცია ურვადსა და მზითევთან დაკავშირებით კონვენციის მონაწილე იმ სახელმწიფოებში, რომებსაც დუალური ან პლურალური საკანონმდებლო სისტემები გააჩნიათ? რა ზეგავლენას ახდენს ურვადი ან მზითევი ქალთა თანასწორობაზე? თუ მიღებული იქნა კანონები მზითვისა ან ურვადის პრაქტიკების სარეგულაციოდ, ხორციელდება თუ არა ისინი? როგორია ამ კანონების ზეგავლენა?
36. რა სახისაა მემკვიდრეობასთან დაკავშირებული წესები? არის თუ არა ისინი ქალებისათვის სასარგებლო? თუ ასეა, იყენებენ თუ არა ქალები მათ?
37. იურიდიულად თუ პრაქტიკაში, რა უფლებები და მოვალეობები გააჩნიათ ქვრივ ქალებს? როგორ განსხვავდება ისინი (თუ განსხვავდება) ქვრივი მამაკაცების უფლებებისა და მოვალეობებისაგან? მოითხოვება თუ არა ქვრივი ქალებისაგან განწმენდის რამე რიტუალის შესრულება ქმრის გარდაცვალებისას? თუ ასეა, მოითხოვება თუ არა იმავე რიტუალების შესრულება ქვრივი მამაკაცებისაგან? როგორია ქვრივი ქალების სოციალური სტატუსი? განსხვავდება თუ არა ის ქვრივი მამაკაცების სტატუსისაგან?
38. აქვთ თუ არა გარდაცვლილი მამაკაცის ქვრივსა და ქალიშვილებს კანონიერი უფლება მემკვიდრეობით მიიღონ მიწა და სხვა საკუთრება ანდერძის არარსებობის შემთხვევაში? თუ მათ ეს უფლება აქვთ, არის თუ არა ის ქვრივი მამაკაცებისა და ვაჟიშვილების უფლების თანასწორი? შეუძლია თუ არა ქვრივ ქალს ან ქალიშვილს მიიღოს საკუთრება ანდერძით? თუ ასეა, არსებობს თუ არა სამართლებრივი ან ჩვეულებითი შეზღუდვა მოანდერძეზე საკუთრების ისეთივე წილის ანდერძისას ქვრივი ქალებისა და ქალიშვილებისათვის, როგორც ქვრივი მამაკაცებისა და ვაჟიშვილებისათვის.
39. არსებობს თუ არა ქვეყანაში მცხოვრებ რომელიმე ჯგუფში ლევირატის პრაქტიკა (ის, რომ ქვრივი ქალი გარდაცვლილი ქმრის ძმაზე უნდა გათხოვდეს)?
40. ოჯახთა რა პროცენტი იმართება ქალების მიერ? ხელმოკლე ოჯახთა რა პროცენტი იმართება ქალების მიერ?

დანართი 2

კითხვარი ფოკუს ჯგუფისათვის:

NGO-ს ლიდერები

1. იცით CEDAW-ს შესახებ?
2. რა არის დოკუმენტის ძირითადი ზეგავლენა?
3. რომელი უფლებები არის დაცვული კონვენიციით?
4. არსებობს უფლებები, რომელიც დაცულია კონვენიციით, მაგრამ არ არის ასახული ეროვნულ კანონმდებლობაში?
5. ფიქრობთ, რომ საქართველო წარმატებით ახორციელებს CEDAW-ს?
6. რა როლი ეკისრება სამოქალაქო საზოგადოებას CEDAW-ს გახორციელებაში?
7. არსებობს რაიმე თანამშრომლობა სამოქალაქო საზოგადოებასა და სახელმწიფოს შორის, რათა გახორციელდეს CEDAW? გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
8. არსებობს კონფრონტაცია სახელმწიფოსა და საზოგადოებას შორის? გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
9. როგორ შეაფასებდით პარტნიორობის სივრცეს ქალთა და ადამიანთა უფლებების დაცვის მიმართულებით არასამთავრებო ორგანიზაციებს შორის? გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
10. ფიქრობთ, რომ არსებობს სისტემური დისკრიმინაცია ქალის მიმართ საქართველოში, თუ ეთანხმებით, გთხოვთ ახსნათ როგორი ფორმის და მოიყვანოთ მაგალითები.
11. გთხოვთ მოყვანოთ ბოლო სამი სავანონ-მდებლო ან ინსტიტუციონალური ინიცია-

ტივები, რომელიც არღვევს კონვენციით დაცულ ქალთა უფლებებს.

12. გთხოვთ მოყვანოთ ბოლო სამი სავანონ-მდებლო ან ინსტიტუციონალური ინიციატივები, რომელიც აძლიერებს კონვენციით დაცულ ქალთა უფლებებს.
13. გთხოვთ აღწერეთ სამი მთავარი პრობლემა თქვენს სამუშაო სფეროში, რომელიც ეხება CEDAW-ს გახორციელებას.
14. გთხოვთ აღწეროთ ის მთავარი წარმატებები, რომელიც ეხება CEDAW-ს გახორციელებას და ქალთა უფლებების სფეროს საქართველოში.
15. რა იქნება თქვენი რეკომენდაცია CEDAW-ს კომიტეტისათვის?
16. როგორი მოქმედება უნდა მოითხოვოს კომიტეტმა საქართველოს სახელმწიფო-საგან?
17. როგორი მოქმედებები იქნება საჭირო რათა გაუმჯობესდეს CEDAW-ს გახორციელება საქართველოში?
18. როგორ შეაფასებდით თქვენს როლს ამ პროცესში?

ქალი ლიდერები

1. იცით CEDAW-ს შესახებ?
2. რა არის დოკუმენტის ძირითადი ზეგავლენა?
3. რომელი უფლებები არის დაცვული კონვენციით?
4. ოდესმე მიგიმართავთ კონვენციისათვის რათა დაგეცვათ საკუთარი უფლებები?
5. ფიქრობთ, რომ საქართველოში გენდერული თანასწორობის საერთაშორისო სტანდარტების დამკვიდრებით პროგრესი აისახება?
6. რა არის ქალის როლი გენდერული თანასწორობის დამკვიდრებაში?
7. რა უნდა გაკეთდეს სახელმწიფო სტრუქტურების მიერ, რომ განვითარდეს ეს პროცესი?

8. შეხვედრილხართ დისკრიმინაციას ან უფლებების დარღვევას?
9. ოდესმე გიცდიათ თქვენი უფლებები დაგეცვათ და როგორ?
10. არსებობს მაგალითები თქვენს გარემოში?
11. გთხოვთ აღწეროთ სამი ძირითადი პრობლემა რაც ეხება თქვენს გამოცდილებას, როგორც ქალი ლიდერის?
12. გთხვთ ჩამოთვალით სამი მთავარი წარმატება ან მთავარი მიღწევა, რომელიც გახორციელდა გენდერული თანასწორობის სფეროში საქართველოში.
13. რა იქნება თქვენი რეკომენდაცია CEDAW-ს კომიტეტისათვის?
14. როგორი მოქმედება უნდა მოითხოვოს კომიტეტმა საქართველოს სახელმწიფოსაგან?
15. როგორი მოქმედებები იქნება საჭირო რათა გაუმჯობესდეს გენდერული თანასწორობა საქართველოში?
16. როგორ შეაფასებდით თქვენს როლს ამ პროცესში?

იძულებით გადაადგილებული ქალები

1. იცით CEDAW-ს შესახებ?
2. რა არის დოკუმენტის ძირითადი ზეგავლენა?
3. რომელი უფლებები არის დაცვული კონვენიციით?
4. არსებობს უპლებები, რომელიც დაცვულია კონვენციით, მაგრამ არ არის ასახული ეროვნულ კანონმდებლობაში?
5. ფიქრობთ, რომ საქართველო წარმატებით ახორციელებს CEDAW-ს?
6. ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა – როგორ ახდენს (ავლენს) ზეგავლენას ამ პროცესზე?
7. ფიქრობთ, რომ სისტემური დისკრიმინაცია არსებობს ქალის მიმართ საქართვე-
- ლოში, თუ ეთანხმებით, გთხოვთ ახსნათ როგორი ფორმის და მოიყვანოთ მაგალითები.
8. გთხოვთ მოყვანოთ ბოლო სამი საკანონმდებლო ან ინსტიტუციონალური ინიციატივები, რომელიც არღვევს კონვენციით დაცულ ქალთა უფლებებს.
9. გთხოვთ მოყვანოთ ბოლო სამი საკანონმდებლო ან ინსტიტუციონალური ინიციატივები, რომელიც აძლიერებს კონვენციით დაცულ ქალთა უფლებებს.
10. გთხოვთ აღწეროთ სამი მთავარი პრობლემა პოლიტიკურ დონეზე, რომელიც ეხება CEDAW-ს გახორციელებას.
11. გთხოვთ აღწეროთ ის მთავარი წარმატებები, რომელიც ეხება CEDAW-ს გახორციელებას და ქალთა უფლებების სფეროს საქართველოში.
12. რა იქნება თქვენი რეკომენდაცია CEDAW-ს კომიტეტისათვის? როგორი საერთო მოქმედება უნდა ჩატარდეს კომიტეტისა და საქართველოს სახელმწიფოს მიერ?
13. როგორი მოქმედებები იქნება საჭირო რათა გაუმჯობესდეს CEDAW-ს გახორციელება საქართველოში?
14. როგორ შეაფასებდით თქვენს როლს ამ პროცესში?
15. ითვალისწინებს გენდერული თანასწორობის საკითხს ის პოლიტიკური ძალა, რომლის წარმომადგენელიც ხართ?
16. მუშაობთ ამ საკითხის განვითარებაზე თქვენს კოლეგებთან?
17. რას ფიქრობთ რომელი სამი მთავარი წინაპირობა და სამი მთავარი დაბრკოლება არსებობს საქართველოში ქალის პოლიტიკურ მოღვაწეობასთან დაკავშირებით?
18. როგორი ტიპის გარანტიები უნდა ეძლეოდეს ქალებს საქართველოში?
19. თქვენი აზრით რა უნდა გაკეთდეს რათა გაძლიერდეს ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა საქართველოში?

კითხვარი ფორმულისათვის ეთნიკური უმცირესობები

1. იცით CEDAW-ს შესახებ? იცით ზოგადად ქალთა უფლებების შესახებ? რა არის დოკუმენტის მთავარი ზემოქმედება? რომელი უფლებები არის დაცვული კონვენციის მიხედვით?
2. შეხვედრისართ ოდესმე დისკრიმინაციას? განვიცდიათ დისკრიმინაცია როგორც ქალს? გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
3. განვიცდიათ დისკრიმინაცია როგორც ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელს? გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
4. გიცდიათ თქვენი უფლებების დაცვა და როგორ? არსებობს თქვენს საზოგადოებაში მზაგვი მაგალითები?
5. გთხოვთ დაგვისახელოთ სამი მთავარი პრობლემა, რომელიც ეხება თქვენს გამოცდილებას, როგორც ქალის ეთნიკური უმცირესობიდან?
6. ოდსემე მიგიმართავთ კონვენციისთვის რათა დაგეცვათ თქვენი უფლებები?
7. ფიქრობთ, რომ საქართველომ მიაღწია რაიმე პროგრესს გენდერული თანასწორობისა და ამ სფეროში საერთაშორისო სტანდარტების დაემკვიდრების განხრით?
8. ფიქრობთ, რომ საქართველომ მიაღწია რაიმე პროგრესს ეთნიკური უმცირესობების უფლებების დაიცვაში? რას ფიქრობთ რა უნდა გაკეთდეს სახელმწიფო სტურქტურების მიერ რათა გაუმჯობესდეს ეს პროცესი?
9. რა რეკომენდაციებს მისცემდით CEDAW-ს კომიტეტს? რა მოქმედებებს უნდა მოითხოვდეს კომიტეტი სქართველოს სახელმწიფოსაგან?
10. რა მოქმედებები არის საჭირო რათა გაუმჯობესდეს გენდერული თანასწორობა საქართველოში? როგორ შეაფასებდით თქვენ როლს ამ პროცესში?

კითხვარი ფორმულისათვის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალები

1. იცით CEDAW-ს შესახებ? რა არის დოკუმენტის მთავარი ზეგავლენა? კონვენციის მიხედვით რომელი უფლებები არის დაცვული?
2. განვიცდით დისკრიმინაციას? განვიცდიათ დისკრიმინაცია როგორც ქალს? გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
3. განვიცდიათ დისკრიმინაცია როგორც შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალს? გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
4. გიცდიათ თქვენი უფლებების დაცვა და როგორ? არსებობს მზაგვი მაგალითები თქვენს საზოგადოებაში?
5. გთხოვთ დაგვისახელოთ სამი მთავარი პრობლემა, რომელიც ეხება თქვენს გამოცდილებას როგორც ქალის შეზღუდული შესაძლებლობებით?
6. მიგიმართავთ ოდსემე კონვენციისათვის რათა დაგეცვათ თქვენი უფლებები?
7. ფიქრობთ, რომ საქართველომ მიაღწია რაიმე პროგრესს გენდერული თანასწორობისა და ამ სფეროში საერთაშორისო სტანდარტების დაემკვიდრების განხრით? ფიქრობთ, რომ საქართველოს აქვს პროგრესი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ქალთა უფლებების დაცვაში?
8. რას ფიქრობთ რა უნდა გაკეთდეს სახელმწიფო სტურქტურების მიერ რათა გაუმჯობესდეს ეს პროცესი?
9. რა რეკომენდაციებს მისცემდით CEDAW-ს კომიტეტს? რა მოქმედებას უნდა მოითხოვდეს კომიტეტი სქართველოს სახელმწიფოსაგან?
10. რა უნდა გაკეთდეს რათა გაუმჯობესდეს გენდერული თანასწორობა საქართველოში? როგორ შეაფასებდით თქვენ როლს ამ პროცესში?

**კითხვარი ფორუს ჯგუფისათვის ახალგაზრდა
ქალები**

1. იცით CEDAW-ს შესახებ? იცით ზოგადად ქალთა უფლებების შესახებ? რა არის დოკუმენტის მთავარი ზეგავლენა?
2. კონვენციის მიხედვით რომელი უფლებები არის დაცვული? განიცდით დისკრიმინაციას? გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
3. გიცდიათ და როგორ თქვენი უფლებების დაცვა? გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები.
4. გთხოვთ დაგვისახელოთ სამი მთავარი პრობლემა, რომელიც ეხება თქვენს, როგორც ახალგაზრდა ქალის გამოცდილებას?
5. ოდსემე მიგიმართავთ კონვენციისათვის რათა დაგეცვათ თქვენი უფლებები?
6. ფიქრობთ, რომ საქართველომ მიაღწია რაიმე პროგრესს გენდერული თანასწორობისა და ამ სფეროში საერთაშორისო სტანდარტების დაემკვიდრების განხრით?
7. ფიქრობთ საქართველოს აქვს რაიმე პროგრესი ახალგაზრდათა პოლიტიკაში? როგორ შეაფასებდით განათლების რეფორმას საქართველოში? არიან კეთილგანწყობილი ახალგაზრდების მიმართ? ითვალისწინებს განათლების რეფორმა გენდერს?
8. რა უნდა გაკეთდეს სახელმწიფო სტურქტურების მიერ რათა გაუმჯობესდეს ეს პროცესი?
9. რა რეკომენდაციებს მისცემდით CEDAW კომიტეტს? რა მოქმედებას უნდა მოითხოვდეს კომიტეტი სქართველოს სახელმწიფოსაგან?
10. რა არის საჭირო რათა გაუმჯობესდეს გენდერული თანასწორობა საქართველოში? რა უნდა გაკეთდეს ახალგაზრდათა პოლიტიკის გასაუმჯობესებლად საქართველოში?
11. როგორ შეაფასებდით თქვენ როლს ამ პროცესში?

**კითხვარი ფორუს ჯგუფისათვის სოფლად
მცხოვრები ქალები**

1. იცით CEDAW-ს შესახებ? იცით ზოგადად ქალთა უფლებების შესახებ? რა არის დოკუმენტის მთავარი ზეგავლენა? გიცდიათ თქვენი უფლებების დაცვა და როგორ არსებობს მზაგვსი მაგალითები თქვენს საზოგადოებაში?
2. გთხოვთ დაგვისახელოთ სამი მთავარი პრობლემა რომელიც ეხება თქვენს, როგორც რეგიონში მაცხოვრებელი ქალის გამოცდილებას?
3. მიგიმართავთ ოდსემე კონვენციისათვის რათა დაგეცვათ თქვენი უფლებები?
4. ფიქრობთ, მიაღწია საქართველომ რაიმე პროგრესს გენდერული ანასწორობის დაემკვიდრებაში?
5. ფიქრობთ, რომ გვაქვს რაიმე პროგრესი რეგიონებში მაცხოვრებელ ქალთა მოთხოვნების გათვალისწინებაში? რა უნდა გაკეთდეს სახელმწიფო სტურქტურების მიერ რათა გაუმჯობესდეს ეს პროცესი?
6. რა რეკომენდაციებს მისცემდით CEDAW-ს კომიტეტს? რა მოქმედებას უნდა მოითხოვდეს კომიტეტი სქართველოს სახელმწიფოსაგან?
7. რა არის საჭირო რათა გაუმჯობესდეს გენდერული თანასწორობა საქართველოში?
8. როგორ შეაფასებდით თქვენ როლს ამ პროცესში?

კითხვარი ფორუს ჯგუფისათვის საერთაშორისო ორგანიზაციები და სახელმწიფო ინსტიტუტები

1. რა არის CEDAW-ს მთავარი ზეგავლენა? იყენებთ დოკუმენტს საკუთარ პროგრამაში?
2. გაქვთ რაიმე გაუმჯობესება თქვენი პროგრამის განხორციელების პროცესში გენდერ მეინსტრიმინგთან დაკავშირებით?

3. ფიქრობთ, რომ საქართველო წარმატებით ახორციელებს CEDAW-ს?
4. ფიქრობთ, რომ არსებობს ქალთა დისკრიმინაცია საქართველოში, თუ კი, გთხოვთ აღწეროთ ფორმები.
5. გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები ბოლო სამი საკანონდებლო ან ინსტიტუციონალური ინიციატივების, რომელიც ლახავს კონვენციით დაცულ ქალთა უფლებებს.
6. გთხოვთ მოიყვანოთ მაგალითები ბოლო სამი საკანონდებლო ან ინსტიტუციონალური ინიციატივების, რომელიც ამყარებს და ხელს უწყობს კონვენციის მიერ დაცულ ქალთა უფლებებს.
7. გთხოვთ დაგვისახელოთ CEDAW-ს პოლიტიკის დონეზე გახორციელების სამი მთავარი პრობლემა?
8. გთხოვთ დაგვისახელოთ CEDAW-ს და ზოგად ქალთა უფლებების გახორციელების წარმატებული მაგალითები საქართველოში.
9. რა რეკომენდაციას გაუწევდით CEDAW კომიტეტს? რა აუცილებელი ზომებია მისაღები კომიტეტის, საქართველოს სახელმწიფოს და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ?
10. რა არის საჭირო რათა გაუმჯობესდეს CEDAW-ს გახორციელება საქართველოში?
11. როგორ შეაფასებდით თქვენ როლს ამ პროცესში?
12. როგორ ფიქრობთ რა სამი მთავარი წინაპირობა და სამი მთავარი დაბრკოლებაა გენდერული თანასწორობის დამკვიდრებისათვის საქართველოში?
13. რა ძირითადი ტიპის გარანტიები უნდა ეძლეოდეს ქალებს საქართველოში?
14. თქვენი აზრით როგორ უნდა გაუმჯობესდეს ქალთა პოლიტიკური მონაწილეობა საქართველოში?

დანართი 3

ფოკუს ჯგუფების მონაწილეთა სიები:

1. სოფიო მანძულაშვილი/ზარებავა
2. ირინე სახელაშვილი
3. სოფიო ნოღაშვილი
4. ეკატერინე ქარდავა
5. ციური ანთაძე
6. ნინო ზაალიშვილი
7. მარინე კოლხიძაშვილი
8. ხათუნა ჯიშიაშვილი
9. შორენა ლორთქიფანიძე
10. ნინო რაზმაძე
11. ბაია რომელაშვილი
12. ნანა ფანცულაია
13. როზა კუხალაშვილი
14. ლელა ხომერიკი
15. ქეთი დადუნაშვილი
16. ლიკა ნადარაია
17. ვეტა ლაზარაშვილი
18. ნინო უზნაძე
19. ნინო შელეგია
20. მარიამ შელეგია
21. ხათუნა ხათაშვილი
22. ქეთევან ახობაძე
23. ციცინო ბაკურაძე
24. ბესიკ ლიპარტელიანი
25. ვახტანგ ბერივაშვილი
26. ანი ჭანკოტაძე
27. თამარ ფოლადაშვილი
28. ნათია გიორგაძე
29. მარიამ გიგუაშვილი
30. მარიამ კორინთელი
31. ოლი კომახიძე
32. ნინო ორჯონიკიძე
33. ლია ზაზარაშვილი
34. მარიამ თედლიაშვილი
35. ცირა მეზვრიშვილი
36. მამუკა ბაზანდარაშვილი
37. შორენა ბაქრაძე
38. თინათინ ღოლიჯაშვილი
39. თამარ ბაქრაძე
40. მაია აწყარუნაშვილი
41. მთვარისა ბერიანიძე
42. ვერა ჩალაური
43. ვიქტორია სნაზინა
44. ელიზავეტა მანჯაფარაშვილი
45. ნუნუ გიგაური
46. თამილა კურტანიძე
47. მაია გულაშვილი
48. ხათუნა სეფერთელაძე
49. გულიკო თევზაძე
50. ნანა მინდორაძე
51. მზია გელოვანი
52. ვასილ მოსიძე
53. ირინა ინასარიძე
54. დალი მუხაშვილი
55. ინგა ხალიბეგაშვილი
56. ნინო დოლიშვილი
57. ლეილა ოვაშვილი
58. მერი კოხტაშვილი
59. მარიამ ჯაჭვაძე

60. თამარ მშვენიერაძე	78. მარინე ბუალავა
61. ხათუნა ვარდუაშვილი	79. გიული მოსიძე
62. ხათუნა თემელიშვილი	80. მარინე სოლომონიშვილი
63. ნანა ჩქარეული	81. გალენა პეტრიაშვილი
64. თამთა ოთიაშვილი	82. ლეილა სულეიმანოვა
65. ანა არგანაშვილი	83. ანა ვარდიაშვილი
66. მაკა შენგელია	84. ანი თეღიაშვილი
67. ლია ჩარექიშვილი	85. თამთა გელაშვილი
68. თამარ საბედაშვილი	86. მარიკა წულუკიძე
69. ლელა ლომია	87. ნინო სხილაძე
70. ია დადუნაშვილი	88. სოფიო რუსეცკი
71. ნინო ფილიევა	89. თამარ ჭეხანი
72. გიორგი ფილიევ	90. ეკატერინე სხილაძე
73. ლეილა მამედოვა	91. მარი შარაშიძე
74. გულნარა მამედოვა	92. ნათია ჯინჭარაძე
75. ელენე ხუდოიანი	93. ქეთი კალანდაძე
76. ირმა თამოევა	94. გვანცა დევაძე
77. მერაბ რზგოევი	

ჩანართი 4

პროექტი

საქართველოს ორგანული კანონი

„მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ“

საქართველოს ორგანულ კანონში

დამატების შეტანის თაობაზე

მუხლი 1. „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანების შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში დამატებებისა და ცვლილებების შეტანის თაობაზე“ საქართველოს ორგანული კანონის (საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, № 22, 19.06.2007, მუხ. 186) 34-ე მუხლის რედაქცია ჩაითვალის პირველ პუნქტად და დაემატოს შემდეგი შინაარსის მე-2 პუნქტი:

„2. თუ პარტია პარტიული სიების ან ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატების წარდგენისას დაარღვევს საქართველოს საარჩევნო კოდექსით დადგენილ სქესთა პროპორციულობის პრინციპს, პარტიული სიებით წარსადგენი პროპორციულობის წესის ყოველი 5%-ით დარღვევაზე პარტიის საბაზო დაფინანსების ოდენობა მცირდება 5%-ით, ხოლო ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატების წარდგენისას სქესთა პროპორციულობის ყოველი დარღვევისას – 10%-ით.“.

მუხლი 2. ეს კანონი ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

საქართველოს პრეზიდენტი

მიხეილ სააკაშვილი

განმარტებითი ბარათი

საქართველოს ორგანულ კანონში „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“დამატების შეტანის შესახებ

ა) ზოგადი ინფორმაცია კანონ პროექტის შესახებ

ა.ა) კანონპროექტის მიღების მიზეზი:

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვა გარანტირებულია საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციით და გამოცხადებულია უმნიშვნელოვანეს სახელმწიფოებრივ პრიორიტეტად.

ამავე უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვას ემსახურება ადამიანის უფლებათა სფეროში მიღებული საერთაშორისო დოკუმენტები: „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია“, „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებათა პაქტი“, „ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა პაქტი“, „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენცია“, „კონვენცია მამაკაცთა და ქალთა თანაბარი ღირებულებების შრომის თანაბარი ანაზღაურების შსახებ“, „კონვენცია შრომის და დასაქმების სფეროში დისკრიმინაციის შესახებ“, „კონვენცია ბავშვთა უფლებების შესახებ“, „კინვენცია წამებისა და სხვა სასტიკი, არა ადამიანური და ღირსების შემლახველი მოპყრობისა და სასჯელის წინააღმდეგ“. ამ დოკუმენტთა უმრავლესობაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს გენდერული თანასწორობის იდეას, რომელიც სახელმწიფოს დემოკრატიულობის და სოციალური სამართლიანობის ერთ-ერთი არსებითი ინდიკატორია. მის პრიორიტეტად მიჩნეულია: შრომითი საქმიანობის სფერო, განათლება, ეკოლოგია, ჯანდაცვა, ძალაუფლება და საზოგადოებრივი გავლენა.

გარდამავალი პერიოდის სირთულეების მიუხედავად ქართული სახელმწიფო დიდ ყურადღებას აქცევს შეთანხმებებს ადამიანის უფლებათა

დაცვის სფეროში, მათ შორის „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციას“, რომელსაც საქართველო ყოველგვარი დათქმის გარეშე მიუერთდა 1994 წელს. კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტს წარუდგინოს ანგარიში ქვეყანაში ქალთა მდგომარეობის თაობაზე და, ასევე კონვენციის შესრულების თაობაზეც.

დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტმა, საქართველოს სახელმწიფოს სამთავრობო და არა სამთავრობო მოხსენებების გაცნობის საფუძველზე, რამდენჯერმე შეიმუშავა დასკვნითი კომენტარები, სადაც აღნიშნულია კომიტეტის შეშფოთების სფეროები და მითითებულია მდგომარეობის გამოსასწორებელი ღონისძიებები. შეშფოთება გამოითქვა ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების ეროვნული პროგრამის არა სრულად განხორციელების გამო, რამაც გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა ჩართვის საკითხი კვლავ გადაუჭრელი დატოვა და იმის გამოც, რომ თანასწორობის მიღწევის კონცეფციები და გადაწყვეტილებები ფორმალურად ძალაშია, მაგრამ რეალურად იგნორირებულია. კომიტეტმა სახელმწიფოს მისცა რეკომენდაცია, რომ გადაისინჯოს ასეთი კონცეფციების და გადაწყვეტილებების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულება და რეალური თანასწორობის მისაღწევად მიღებული იქნას დროებითი სპეციალური ზომები, მათ შორის, პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობისა და დასაქმების სფეროში კვოტების საკითხი.

მსგავსი მოთხოვნები გათვალისწინებულია სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებითაც: ადამია-

ნის უფლებების საყოველთაო დეკლარაცია 21-ე მუხლის თანახმად, ყველა ადამიანს უფლება აქვს, მონაწილეობდეს თავისი ქვეყნის მართვა გამგეობაში უშუალოდ, ან თავისუფლად არჩეული წარმომადგენლების მეშვეობით.

ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-3 მუხლის თანახმად, ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალისათვის თანასწორი უფლება, ისარგებლონ ამ პაქტით დადგენილი ყველა ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებებით. ამავე პაქტის მე-7 მუხლი კი ითვალისწინებს თითოეულისათვის უფრო მაღალ სამსახურეობრივ საფეხურზე დაწინაურების თანაბარ შესაძლებლობას, მხოლოდ და მხოლოდ შრომითი სტაჟისა და კომპეტენციის შესაბამისად.

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-3 მუხლის თანახმად, ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალისათვის თანასწორი უფლება, ისარგებლონ ამ პაქტით გათვალისწინებული ყველა სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებით.

ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციის მე-4 მუხლის თანახმად, მონაწილე სახელმწიფოების მიერ სქესთა შორის ფაქტობრივი თანასწორობის დამყარების დასაჩქარებლად მიღებული დროებითი სპეციალური ზომები დისკრიმინაციულად არ ჩაითვლება, რადგან მან არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება გამოიწვიოს არათანაბარი და განსხვავებული სტანდარტების შენარჩუნება. აღნიშნული ზომები უნდა გაუქმდეს, როცა მიღწეული იქნება მიზანი, რომელიც შესაძლებლობების თანაბრობასა და თანასწორობაში გამოიხატება.

2006 წლის 24 ივნისს პარლამენტმა მიიღო გენდერული თანასწორობის სახელმწიფო კონცეფცია, რომელიც ითვალისწინებს იმ ძირითად პრინციპებსა და მიმართულებებს, რაც საფუძვლად უნდა დაედოს გენდერულ საკითხებზე კანონმდებლობის სრულყოფას საქართველოში. ნიშანდობლივია ისიც, რომ 2007 წლის 26 სექტემბერს საქართველოს მთავრობამ დაამტკიცა „საქართველოში

გენდერული თანასწორობის პოლიტიკის განხორციელების ღონისძიებათა 2007-2009 წლების სამოქმედო გეგმა“, რომლის ერთ-ერთ მიზანს გენდერული თანასწორობის საკანონმდებლო ბაზის ფორმირება, ხარვეზების აღმოფხვრა და სრულყოფა წარმოადგენს. შეიქმნა უწყებათაშორისი კომისია. ეს ყველაფერი საზღვამს გენდერული საკითხის მნიშვნელობას, თიუმცა არ არის საკმარისი გენდერული თანასწორობის უზრუნველსაყოფად.

ა.პ.) კანონპროექტის მიზანი:

კონვენციების და დებულებების შესრულების მიზნით, სახელმწიფომ რეალურად უნდა გაატაროს ოფიციალური პოლიტიკა, რომელიც მიმართული იქნება ქალთა დე ფაქტო თანასწორუფლებიანობის დაჩქარებისაკენ და გადადგას ეფექტური ნაბიჯები ამ პოლიტიკის გასატარებლად. იგი ვალდებულია უზრუნველყოს ქალის თანასწორი თანაბარი შესაძლებლობა, არჩეული იქნას საჯარო ასარჩევ ორგანოებში, მონაწილეობდეს მთავრობის პოლიტიკის ფორმირებასა და განხორციელებაში, ეკავოს სახელმწიფო პოსტები, ახორციელებდეს ყველა ფუნქციას საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ყველა დონეზე.

ამ მიზნის ხარისხის კრიტერიუმად გამოდგება ქალების პროცენტული შემადგენლობა პოლიტიკურ პარტიებში, მათი წარმომადგენლობა ქვეყნის უმაღლეს ორგანოებში და ის ზომებიც, რაც სახელმწიფომ გაატარა, რათა გაზრდილიყო არჩევნებში მონაწილე ქალების, როგორც კანდიდატების რიცხვი და თანამდებობაზე მყოფ ქალთა რაოდენობა. მხოლოდ აღნიშნულ კითხვებზე პასუხი იქნება ნათელი დემონსტრირება საქართველოს სახელმწიფოს მიერ რეალურად გატარებული პოლიტიკისა, რომელიც პირდაპირ და არა ორაზროვნად მიუთითებს, თუ როგორ ასრულებს საქართველო საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრ ვალდებულებებს და როგორ იცავს ქალთა უფლებებს ქვეყანაში.

სამწუხაროდ, ქალთა წარმომადგენლობა სახელისუფლებო სტრუქტურებში ძალიან დაბალია: პარლამენტში – 9%, აღმასრულებელ ხელისუფლებაში – 2%, ადგილობრივი თვითმმართველო-

ბის ორგანოებში – 11,5 %, პოლიტიკური პარტიების მმართველ ორგანოებში – 9%.

რადგან გადაწყვეტილების მიღების ორგანოებში ქალთა წარმომადგენლობის ზრდის კოეფიციენტი მცირეა, პოლიტიკაში გენდერული დისბალანსის დასაძლევად მსოფლიოს 70-ზე მეტმა ქვეყანამ გამოიყენა ისეთი სპეციალური ღონისძებები, როგორიც არის საარჩევნო კვოტები.

სხვადასხვა ქვეყნებში კვოტების ანუ დროებითი სპეციალური ზომების გამოყენების სურათი შემდეგნაირია: ნორვეგია შიდაპარტიული კვოტების გამოყენების პიონერია. მემარცხენე სოციალისტური პარტიას (SV) 1975 წლიდან აქვს შემოღებული 40%-იანი კვოტა ორივე სქესისთვის. აგრეთვე ახორციელებს სიაში სხვადასხვა სქესის კანდიდატთა მონაცვლეობის წესს (ზიპ სისტემა.) 40%-იანი კვოტა დაწესებული აქვს ნორვეგიის ლეიბორისტულ პარტიას 1983 წლიდან, ცენტრისტულ პარტიას 1989 წლიდან, ქრისტიანულ სახალხო პარტიას 1993 წლიდან.

გერმანიაში პოლიტიკური პარტიები იყენებენ შიდა პარტიულ კვოტას საარჩევნო სის ფორმირებისას. მაგ, დემოკრატიული სოციალიზმის პარტია (PDS) იყენებს 50% კვოტას პარტიულ სიებში. ალიანსი 90/მწვანეებიც 1986 წლიდან იყენებენ ასევე 50%-ან კვოტას. ქრისტიან-დემოკრატიულ პარტიაში 1996 წლიდან დაწესდა, რომ სიაში მინიმუმ ყველა მესამე კანდიდატი ქალი უნდა იყოს. სოციალ დემოკრატიულმა პარტიამ (SPD) კვოტების სისტემა შემოიღო 1988 წლიდან. 1990 წლისთვის მიზანი იყო 25% ქალი კანდიდატის ჩართვა სიებში, 1994 წლისთვის 33%, და 1998 წელისთვის კი უკვე 40%. ასეთი კვოტა მოითხოვს სიის ისე აგებას, რომ სიის ბოლო ადგილებზე არ მოხვდეს მხოლოდ ერთი სქესის წარმომადგენლები, რისთვისაც სიაში მინიმუმ ყველა ყოველი მეხუთე მაინც უნდა იყოს განსხვავებული სქესის, ვიდრე წინა ოთხი. რაკილა 80-იანი წლებიდან თითქმის ყველა პარტიამ დაუჭირა მხარი საკანონმდებლო ორგანოებში ქალთა მონაწილეობის გაზრდისათვის მიზანმიმართულ საქმიანობის განხორციელებას, ბუნდესტაგში ქალთა რიცხვი გაიზარდა 10%-დან (1983 წ.), 20%-მდე (1990 წ.), 1997 წ. განდა 26,6%, 2005 წლისათვის კი 31,8%-ს მიაღწია.

საფრანგეთში გენდერული კვოტების აუცილებლობა კონსტიტუციით არის განსაზღვრული. 1999 წლის კონსტიტუციით შევიდა დამატება, რომლის მიხედვითაც „პარონმდებლობა მხარს უჭერს ქალისა და კაცისათვის საარჩევნო მანდატთა თანაბარ მონაწილეობას“ და პოლიტიკურ პარტიებს აკისრებს თანაბარი მისაწვდომობის უზრუნველყოფის პასუხისმგებლობას. ამ შესწორებას „პარიტეტული რეფორმა“ ეწოდა.

2000 წლის ახალი საარჩევნო კანონით განისაზღვრა, რომ პარტიული რეფორმა 50/50 შეხება ყველა დონის პროპორციულ არჩევნებს:

- მუნიციპალურ არჩევნებს ქალაქებისთვის, სადაც 3500 მეტი მაცხოვრებელია;
- სენატის არჩევნებს, პროპორციულად არჩეული სენატორთა მანდატებისთვის;
- რეგიონულ არჩევნებს;
- ევროპის პარლამენტის არჩევნებს;
- პარიზის საბჭოს არჩევნებს;
- პარიზის, ლიონის და მარსელის რაიონის საბჭოების არჩევნებს.

ეს რეფორმა მოითხოვს ასევე პარტიების მიერ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერული ბალანსის დაცვას საფრანგეთის პარლამენტის არჩევნების დროს, რომელიც ორ ტურიანი მაჟორიტარული სისტემით ტარდება.

2000 წლის საარჩევნო კანონმა დააწესა ფინანსური დასჯა იმ პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის, რომლებიც არ დაიცავდნენ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერულ ბალანსს. საფრანგეთში სახელმწიფო ფინანსირებას პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. მაგალითად, 1999 სახელმწიფო დოტაციამ შეადგინა პოლიტიკური სუბიექტების მთელი შემოსავლის 51%. სახელმწიფოსგან მიღებული ფინანსები მცირდება, თუ პარიტეტიდან გადახრა გაცდება 2%-ს. ამგვარად, პარტია რომელიც დაასახელებს 49% ქალ კანდიდატს და 51% მამაკაცს არ ჯარიმდება, მაგრამ მეტი განსხვავების შემთხვევაში დაჯარიმდება, შემდეგი წესით: თუ პარტიის მიერ წარდგენილი კანდიდატების სიები 2%-ზე მეტად განსხვავდება, მაშინ სახელმწიფო დახმარება მცირდება ამ განსხვავე-

ბის ნახევრით. მაგალითად, თუ პარტიამ წარადგინა 60% მამაკაცი კანდიდატი, ხოლო 40% ქალი, განსხვავება 20%-ის ტოლი იქნება და მაშინ პარტიას სახელმწიფო დახმარება შეუმცირდება 10%-ით.

მუნიციპალიტეტურ დონეზე კი, სადაც არჩევნები პროპორციული სისტემით ტარდება: საარჩევნო ადმინისტრაცია უბრალოდ არ გაატარებს რეგისტრაციაში ისეთი პარტიის სიას, რომელიც პარიტეტის მოთხოვნას არ შეესაბამება.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია და მსოფლიოს მრავალი სახელმწიფო ქვეყნის პოლიტიკური მოწყობის მხოლოდ ისეთ მოდელს მიიჩნევს მართებულად, რომელიც სახელმწიფო პოლიტიკის შემნაში ქალისა და მამაკაცის თანასწორ მონაწილეობას უზრუნველყოფს. ასეთი პარიტეტის მიღწევა დემოკრატიის და სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებელი ქვეყნის უმთავრესი ამოცანა უნდა იყოს. სწორედ ამ ამოცანის შესრულებას შეუწყობს ხელს ახალ საარჩევნო კოდექსში ისეთი დებულების შეტანა, რომელიც უზრუნველყოფს ქალთა და მამაკაცთა თანაბარ მონაწილეობას და შემდგომში წარმომადგენლობას ქვეყნის საკანონმდებლო და აღმასრულებელ სტრუქტურებში.

ა.გ.) კანონპროექტის ძირითადი არსი:

პროექტის თანახმად, თუ პარტია პარტიული სიების ან ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატის წარდგენისას დაარღვევს საქართველოს საარჩევნო კოდექსით დადგენილი სქესთა პროპორციულობის პრინციპს, პარტიული სიებით წარსადგენი პროპორციულობის წესის ყოველი 5%-ით დარღვევაზე პარტიის საბაზო დაფინანსების ოდენობა მცირდება 5%-ით, ხოლო ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატების წარდგენისას სქესთა პროპორციულობის ყოველი დარღვევისას 10%-ით.

აღნიშნული დებულება საშუალებას იძლევა შენარჩუნებული იყოს მამაკაცთა და ქალთა სამართლიანი წარმომადგენლობა ისე, რომ არ შეიძლახოს არც ერთი სქესის ინტერესები და უფლებები. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ პარტიული სის ყოველ ათეულშია სავალდე-

ბულო პროცენტის წარმომადგენლობა, რადგან როგორც წესი ქალები საარჩევნო სის ბოლოს იკავებენ ხოლმე ადგილს.

მიგვაჩნია, რომ ზემოთ დასახელებული ფორმულირების შეტანა საარჩევნო კოდექსში რეალური ნაბიჯი იქნება საქართველოს მიერ ნაკისრი საერთაშორისო ვალდებულებათა შესრულებისაკენ, რითაც საფუძველი ჩაეყრება არა მხოლოდ სამართლებრივ, არამედ ეთიკური და მაღალზენობრივი სახელმწიფო პოლიტიკის მშენებლობას ჩვენ ქვეყანაში. ეს კი აუცილებლად პპოვებს ჯეროვან გამოხმაურებას არა მხოლოდ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტში, არამედ ჩვენთვის სტრატეგიულად უმნიშვნელოვანეს ევროპულ სტრუქტურებშიც.

ბ) კანონ პროექტის ფინანსური დასაბუთება

ბ.ა) კანონპროექტის მიღებასთან დაკავშირებული აუცილებელი დაფინანსების წყარო:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ხარჯების გამოყოფას.

ბ.ბ) კანონპროექტის გავლენა ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილზე:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან საშემოსავლო ნაწილის ზრდას.

ბ.გ) კანონპროექტის გავლენა ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაწილის ცვლილებას.

ბ.დ) სახელმწიფოს ახალი ფინანსური ვალდებულებები:

კანონპროექტის მიღება არ ითვალისწინებს სახელმწიფოს მიერ ახალი ფინანსური ვალდებულების აღებას.

ბ.ე) კანონპროექტის მოსალოდნელი ფინანსური შედეგები იმ პირთათვის, რომელთა მიმართაც ვრცელდება კანონპროექტის მოქმედება:

კანონპროექტის მიღება არ იწვევს ფინანსურ შედეგებს, იმ პირთათვის, რომელთა მიმართაც ვრცელდება კანონპროექტის მოქმედება.

ბ.ვ) კანონპროექტით დადგენილი გადასახადის, მოსაკრებლის ან სხვა სახის გადასახდელის ოდენობის განსაზღვრის წესი (პრინციპი):

კანონპროექტი არ ითვალისწინებს გადასახადის, მოსაკრებელის ან სხვა სახის გადასახადის შემოღების ვალდებულებას.

გ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან

გ.ა) კანონპროექტის მიმართება ევროკავშირის დირექტივებთან:

კანონპროექტის მიღება არ ეწინააღმდეგება ევროკავშირის დირექტივებს.

გ.ბ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ვალდებულებებთან:

კანონპროექტის მიღებით არ წარმოიქმნება საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ვალდებულებები.

გ.გ) კანონპროექტის მიმართება საქართველოს ორმხრივ და მრავალმხრივ ხელშეკრულებებთან:

კანონპროექტი არ ეწინააღმდეგება საქართველოს ორმხრივ და მრავალმხრივ ხელშეკრულებებს.

დ) კანონპროექტის მომზადების პროცესში მიღებული კონსულტაციები

დ.ა) სახელმწიფო, არა სახელმწიფო ან/და საერთაშორისო ორგანიზაცია/დაწესებულება, ექსპერტები, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს კანონპროექტის შემუშავებაში, ასეთის არსებობის შემთხვევაში:

კანონპროექტის შემუშავებაში ამ პუნქტით გათვალისწინებულ ორგანიზაცია/დაწესებულებებს, მონაწილეობა არ მიუღიათ.

დ.ბ) კანონპროექტის შემუშავებაში მონაწილე ორგანიზაციის (დაწესებულების) ან/და ექსპერტის შეფასება კანონპროექტის მიმართ, ასეთის არსებობის შემთხვევაში:

ასეთი არ არსებობს.

დ.გ) კანონპროექტის ავტორი:.....

დ.დ) კანონპროექტის ინიციატორი:

კანონპროექტის ინიციატორია საქართველოს 30 000 ამომრჩეველი

პროექტი

საქართველოს ორგანული კანონი

საქართველოს ორგანულ კანონში „საქართველოს საარჩევნო კოდექსი“

ცვლილებების შეტანის შესახებ

მუხლი 1. საქართველოს ორგანულ კანონში „საქართველოს საარჩევნო კოდექსში“ (საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, N25, 22.08.2001, მუხ. 107) შეტანილ იქნეს შემდეგი ცვლილებები:

96-ე მუხლის მე-7 ნაწილი ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

7. პარტიული სიის შედგენის წესს განსაზღვრავენ პარტიები და საარჩევნო ბლოკები, იმგვარად, რომ სიის ყოველი მეორე იყოს განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი.“

97-ე მუხლის მე-4 ნაწილი ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

„4. პარტიამ/საარჩევნო ბლოკმა მაჟორიტარული წესით ასარჩევად უნდა წარადგინოს ძირითადი და სარეზიტრო მაჟორიტარი კანდიდატები, იმგვარად, რომ ყოველ სამ კანდიდატში იყოს არანაკლებ ერთი განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი, ხოლო იმ შემთხვევაში, როდესაც წარსადგენია ხუთი კანდიდატი, მათ შორის ორი უნდა იყოს განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი. იმ შემთხვევაში, როდესაც მრავალმანდატიან საარჩევნო ოლქში წარსადგენ კანდიდატთა რაოდენობა სამზე ნაკლებია, მაგრამ ძირითად და სარეზიტრო მაჟორიტარულ კანდიდატებად ერთიანობაში წარსადეგია ოთხი კანდიდატი, წარსადგენ ოთხეულში უნდა იყოს არანაკლებ ერთი განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი.“

მუხლი 2. ეს კანონი ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

საქართველოს პრეზიდენტი

მიხეილ სააკაშვილი

განმარტებითი პარატი

**საქართველოს ორგანულ კანონში „საქართველოს საარჩევნო კოდექსში“ დამატებების შეტანის შესახებ“
საქართველოს ორგანული კანონის პროექტზე**

ა) ზოგადი ინფორმაცია კანონ პროექტის შესახებ

ა.ა) კანონპროექტის მიღების მიზეზი:

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვა გარანტირებულია საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციით და გამოცხადებულია უმნიშვნელოვანეს სახელმწიფოებრივ პრიორიტეტად.

ამავე უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვას ემსახურება ადამიანის უფლებათა სფეროში მიღებული საერთაშორისო დოკუმენტები: „ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია“, „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებათა პაქტი“, „ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა პაქტი“, „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენცია“, „კონვენცია მამაკაცთა და ქალთა თანაბარი ღირებულებების შრომის თანაბარი ანაზღაურების შესახებ“, „კონვენცია შრომის და დასაქმების სფეროში დისკრიმინაციის შესახებ“, „კონვენცია ბავშვთა უფლებების შესახებ“, „კინვენცია წამებისა და სხვა სასტიკი, არა ადამიანური და ღირსების შემლახველი მოპყრობისა და სასჯელის წინააღმდეგ“. ამ დოკუმენტთა უმრავლესობაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს გენდერული თანასწორობის იდეას, რომელიც სახელმწიფოს დემოკრატიულობის და სოციალური სამართლიანობის ერთ-ერთი არსებითი ინდიკატორია. მის პრიორიტეტად მიჩნეულია: შრომითი საქმიანობის სფერო, განათლება, ეკოლოგია, ჯანდაცვა, ძალაუფლება და საზოგადოებრივი გავლენა.

გარდამავალი პერიოდის სირთულეების მიუხედავად ქართული სახელმწიფო დიდ ყურადღებას აქცევს შეღთანხმებებს ადამიანის უფ-

ლებათა დაცვის სფეროში, მათ შორის „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციას“, რომელსაც საქართველო ყოველგვარი დათქმის გარეშე მიუერთდა 1994 წელს. კონვენციის მონაწილე სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტს წარუდგინოს ანგარიში ქვეყანაში ქალთა მდგომარეობის თაობაზე და, ასევე კონვენციის შესრულების თაობაზეც.

დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტმა, საქართველოს სახელმწიფოს სამთავრობო და არა სამთავრობო მოხსენებების გაცნობის საფუძველზე, რამდენჯერმე შეიმუშავა დასკვნითი კომენტარები, სადაც აღნიშნულია კომიტეტის შეშფოთების სფეროები და მითითებულია მდგომარეობის გამოსასწორებელი ღონისძიებები. შეშფოთება გამოითქვა ქალთა მდგომარეობის გაუმჯობესების ეროვნული პროგრამის არა სრულად განხორციელების გამო, რამაც გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ქალთა ჩართვის საკითხი კვლავ გადაუჭრელი დატოვა და იმის გამოც, რომ თანასწორობის მიღწევის კონცეფციები და გადაწყვეტილებები ფორმალურად ძალაშია, მაგრამ რეალურად იგნორირებულია. კომიტეტმა სახელმწიფოს მისცა რეკომენდაცია, რომ გადაისინჯოს ასეთი კონცეფციების და გადაწყვეტილებების მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულება და რეალური თანასწორობის მისაღწევად მიღებული იქნას დროებითი სპეციალური ზომები, მათ შორის, პოლიტიკურ ცხოვრებაში მონაწილეობისა და დასაქმების სფეროში კვოტების საკითხი.

მსგავსი მოთხოვნები გათვალისწინებულია სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებითაც: ადამია-

ნის უფლებების საყოველთაო დეკლარაცია 21-ე მუხლის თანახმად, ყველა ადამიანს უფლება აქვს, მონაწილეობდეს თავისი ქვეყნის მართვა გამგეობაში უშუალოდ, ან თავისუფლად არჩეული წარმომადგენლების მეშვეობით.

ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების საერთაშორისო პაქტის მე-3 მუხლის თანახმად, ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალისათვის თანასწორი უფლება, ისარგებლონ ამ პაქტით დადგენილი ყველა ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებებით. ამავე პაქტის მე-7 მუხლი კი ითვალისწინებს თითოეულისათვის უფრო მაღალ სამსახურეობრივ საფეხურზე დაწინაურების თანაბარ შესაძლებლობას, მხოლოდ და მხოლოდ შრომითი სტაჟისა და კომპეტენციის შესაბამისად.

სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-3 მუხლის თანახმად, ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, უზრუნველყონ მამაკაცისა და ქალისათვის თანასწორი უფლება, ისარგებლონ ამ პაქტით გათვალისწინებული ყველა სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებით.

ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კონვენციის მე-4 მუხლის თანახმად, მონაწილე სახელმწიფოების მიერ სქესთა შორის ფაქტობრივი თანასწორობის დამყარების დასაჩინაობლად მიღებული დროებითი სპეციალური ზომები დისკრიმინაციულად არ ჩაითვლება, რადგან მან არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება გამოიწვიოს არათანაბარი და განსხვავებული სტანდარტების შენარჩუნება. აღნიშნული ზომები უნდა გაუქმდეს, როცა მიღწეული იქნება მიზანი, რომელიც შესაძლებლობების თანაბრობასა და თანასწორობაში გამოიხატება.

ა.ბ.) კანონპროექტის მიზანი:

კონვენციების და დებულებების შესრულების მიზნით, სახელმწიფომ რეალურად უნდა გაატაროს ოფიციალური პოლიტიკა, რომელიც მიმართული იქნება ქალთა და ფაქტო თანასწორუფლებიანობის დაჩინარებისაკენ და გადადგას

ეფექტური ნაბიჯები ამ პოლიტიკის გასატარებლად. იგი ვალდებულია უზრუნველყოს ქალის თანასწორი თანაბარი შესაძლებლობა, არჩეული იქნას საჯარო ასარჩევ ორგანოებში, მონაწილეობდეს მთავრობის პოლიტიკის ფორმირებასა და განხორციელებაში, ეკავოს სახელმწიფო პოსტები, ახორციელებდეს ყველა ფუნქციას საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ყველა დონეზე.

ამ მიზნის ხარისხის კრიტერიუმად გამოდგება ქალების პროცენტული შემადგენლობა პოლიტიკურ პარტიებში, მათი წარმომადგენლობა ქვეყნის უმაღლეს ორგანოებში და ის ზომებიც, რაც სახელმწიფომ გაატარა, რათა გაზრდილიყო არჩევნებში მონაწილე ქალების, როგორც კანდიდატების რიცხვი და თანამდებობაზე მყოფ ქალთა რაოდენობა. მხოლოდ აღნიშნულ კითხვებზე პასუხი იქნება ნათელი დემონსტრირება საქართველოს სახელმწიფოს მიერ რეალურად გატარებული პოლიტიკისა, რომელიც პირდაპირ და არა ორაზროვნად მიუთითებს, თუ როგორ ასრულებს საქართველო საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრ ვალდებულებებს და როგორ იცავს ქალთა უფლებებს ქვეყანაში.

სამწუხაროდ, ქალთა წარმომადგენლობა სახელისუფლებო სტრუქტურებში ძალიან დაბალია: პარლამენტში – 9%, აღმასრულებელ ხელისუფლებაში – 2%, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებში – 11,5 %, პოლიტიკური პარტიების მმართველ ორგანოებში – 9%.

რადგან გადაწყვეტილების მიღების ორგანოებში ქალთა წარმომადგენლობის ზრდის კოეფიციენტი მცირეა, პოლიტიკაში გენდერული დისბალანსის დასაძლევად მსოფლიოს 70-ზე მეტმა ქვეყანამ გამოიყენა ისეთი სპეციალური ღონისძებები, როგორიც არის საარჩევნო კვოტები.

სხვადასხვა ქვეყნებში კვოტების ანუ დროებითი სპეციალური ზომების გამოყენების სურათი შემდეგნაირია: ნორვეგია შიდაპარტიული კვოტების გამოყენების პიონერია. მემარცხენე სოციალისტური პარტიას (SV) 1975 წლიდან აქვს შემოღებული 40%-იანი კვოტა ორივე სქესისთვის. აგრეთვე ახორციელებს სიაში სხვადასხვა სქესის კანდიდატთა მონაცვლეობის წესს (ზიპ სისტემა.) 40%-იანი კვოტა დაწესებული აქვს ნორვეგიის

ლეიბორისტულ პარტიას 1983 წლიდან, ცენტრისტულ პარტიას 1989 წლიდან, ქრისტიანულ სახალხო პარტიას 1993 წლიდან.

გერმანიაში პოლიტიკური პარტიები იყენებენ შიდა პარტიულ კვოტას საარჩევნო სის ფორმირებისას. მაგ, დემოკრატიული სოციალიზმის პარტია (PDS) იყენებს 50% კვოტას პარტიულ სიებში. ალიანსი 90/მწვანეებიც 1986 წლიდან იყენებს ასევე 50%-ან კვოტას. ქრისტიან-დემოკრატიულ პარტიაში 1996 წლიდან დაწესდა, რომ სიაში მინიმუმ ყველა მესამე კანდიდატი ქალი უნდა იყოს. სოციალ დემოკრატიულმა პარტიამ (SPD) კვოტების სისტემა შემოიღო 1988 წლიდან. 1990 წლისთვის მიზანი იყო 25% ქალი კანდიდატის ჩართვა სიებში, 1994 წლისთვის 33%, და 1998 წლისთვის კი უკვე 40%. ასეთი კვოტა მოითხოვს სის ისე აგებას, რომ სის ბოლო ადგილებზე არ მოხვდეს მხოლოდ ერთი სქესის წარმომადგენლები, რისთვისაც სიაში მინიმუმ ყველა ყოველი მეხუთე მაინც უნდა იყოს განსხვავებული სქესის, ვიდრე წინა ოთხი. რაკიდა 80-იანი წლებიდან თითქმის ყველა პარტიამ დაუჭირა მხარისაკანონმდებლო ორგანოებში ქალთა მონაწილეობის გაზრდისათვის მიზანმიმართულ საქმიანობის განხორციელებას, ბუნდესტაგში ქალთა რიცხვი გაიზარდა 10%-დან (1983 წ.) 20%-მდე (1990 წ.), 1997 წ. გახდა 26,6%, 2005 წლისათვის კი 31,8%-ს მიაღწია.

საფრანგეთში გენდერული კვოტების აუცილებლობა კონსტიტუციით არის განსაზღვრული. 1999 წლის კონსტიტუციიაში შევიდა დამატება, რომლის მიხედვითაც „კანონმდებლობა მხარს უჭერს ქალისა და კაცისათვის საარჩევნო მანდატთა თანაბარ მონაწილეობას“ და პოლიტიკურ პარტიებს აკისრებს თანაბარი მისაწვდომობის უზრუნველყოფის პასუხისმგებლობას. ამ შესწორებას „პარიტეტული რეფორმა“ ეწოდა.

2000 წლის ახალი საარჩევნო კანონით განისაზღვრა, რომ პარტიული რეფორმა 50/50 შეეხება ყველა დონის პროპორციულ არჩევნებს:

- მუნიციპალურ არჩევნებს ქალაქებისთვის, სადაც 3500 მეტი მაცხოვრებელია;
- სენატის არჩევნებს, პროპორციულად არჩეული სენატორთა მანდატებისთვის;
- რეგიონულ არჩევნებს;

- ევროპის პარლამენტის არჩევნებს;
- პარიზის საბჭოს არჩევნებს;
- პარიზის, ლიონის და მარსელის რაიონის საბჭოების არჩევნებს.

ეს რეფორმა მოითხოვს ასევე პარტიების მიერ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერული ბალანსის დაცვას საფრანგეთის პარლამენტის არჩევნების დროს, რომელიც ორ ტურიანი მაურიტარული სისტემით ტარდება.

2000 წლის საარჩევნო კანონმა დააწესა ფინანსური დასჯა იმ პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის, რომლებიც არ დაიცავდნენ დასახელებულ კანდიდატთა შორის გენდერულ ბალანსს. საფრანგეთში სახელმწიფო ფინანსირებას პოლიტიკური ორგანიზაციებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. მაგალითად, 1999 სახელმწიფო დოტაციამ შეადგინა პოლიტიკური სუბიექტების მთელი შემოსავლის 51%. სახელმწიფოსგან მიღებული ფინანსები მცირდება, თუ პარიტეტიდან გადახრა გაცდება 2%-ს. ამგვარად, პარტია რომელიც დაასახელებს 49% ქალ კანდიდატს და 51% მამაკაცს არ ჯარიმდება, მაგრამ მეტი განსხვავების შემთხვევაში დაჯარიმდება, შემდეგი წესით: თუ პარტიის მიერ წარდგენილი კანდიდატების სიები 2%-ზე მეტად განსხვავდება, მაშინ სახელმწიფო დახმარება მცირდება ამ განსხვავების ნახევრით. მაგალითად, თუ პარტიამ წარადგინა 60% მამაკაცი კანდიდატი, ხოლო 40% ქალი, განსხვავება 20%-ის ტოლი იქნება და მაშინ პარტიას სახელმწიფო დახმარება შეუმცირდება 10%-ით.

მუნიციპალიტეტურ დონეზე კი, სადაც არჩევნები პროპორციული სისტემით ტარდება: საარჩევნო ადმინისტრაცია უბრალოდ არ გაატარებს რეგიონული სისტემის ისეთი პარტიის სიას, რომელიც პარიტეტის მოთხოვნას არ შეესაბამება.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია და მსოფლიოს მრავალი სახელმწიფო ქვეყნის პოლიტიკური მოწყობის მხოლოდ ისეთ მოდელს მიიჩნევს მართებულად, რომელიც სახელმწიფო პოლიტიკის შემნაში ქალისა და მამაკაცის თანასწორ მონაწილეობას უზრუნველყოფს. ასეთი პარიტეტის მიღწევა დემოკრატიის და სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებელი ქვეყნის უმთავრესი ამოცანა უნდა იყოს. სწორედ ამ ამოცანის შესრულებას შეუწყობს ხელს ახალ სა-

არჩევნო კოდექსში ისეთი დებულების შეტანა, რომელიც უზრუნველყოფს ქალთა და მამაკაცთათანაბარ მონაწილეობას და შემდგომში წარმომადგენლობას ქვეყნის საკანონმდებლო და აღმასრულებელ სტრუქტურებში.

ა.გ.) კანონპროექტის ძირითადი არსი:

პროექტის თანახმად, თუ პარტია პარტიული სიების ან ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატის წარდგენისას დაარღვევს საქართველოს საარჩევნო კოდექსით დადგენილი სქესთა პროპორციულობის პრინციპს, პარტიული სიებით წარსადგენი პროპორციულობის წესის ყოველი 5%-ით დარღვევაზე პარტიის საბაზო დაფინანსების ოდენობა მცირდება 5%-ით, ხოლო ძირითადი და სარეზერვო მაჟორიტარი კანდიდატების წარდგენისას სქესთა პროპორციულობის ყოველი დარღვევისას 10%-ით.

აღნიშნული დებულება საშუალებას იძლევა შენარჩუნებული იყოს მამაკაცთა და ქალთა სამართლიანი წარმომადგენლობა ისე, რომ არ შეილახოს არც ერთი სქესის ინტერესები და უფლებები. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ პარტიული სიის ყოველ ათეულშია სავალდებულო პროცენტის წარმომადგენლობა, რადგან როგორც წესი ქალები საარჩევნო სიის ბოლოს იკავებენ ხოლმე ადგილს.

მიგვაჩინია, რომ ზემოთ დასახელებული ფორმულირების შეტანა საარჩევნო კოდექსში რეალური ნაბიჯი იქნება საქართველოს მიერ ნაკისრი საერთაშორისო ვალდებულებათა შესრულებისაკენ, რითაც საფუძველი ჩაეყრება არა მხოლოდ სამართლებრივ, არამედ ეთიკური და მაღალზნეობრივი სახელმწიფო პოლიტიკის მშენებლობას ჩვენ ქვეყანაში. ეს კი აუცილებლად ჰქოვებს ჯეროვან გამოხმაურებას არა მხოლოდ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ქალთა დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტში, არამედ ჩვენთვის სტრატეგიულად უმნიშვნელოვანეს ევროპულ სტრუქტურებშიც.

ბ) კანონპროექტის ფინანსური დასაბუთება

ბ.ა) კანონპროექტის მიღებასთან დაკავშირებული აუცილებელი დაფინანსების წყარო:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ხარჯების გამოყოფას.

ბ.ბ) კანონპროექტის გავლენა ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილზე:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან საშემოსავლო ნაწილის ზრდას.

ბ.გ) კანონპროექტის გავლენა ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე:

კანონპროექტის მიღება არ გამოიწვევს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სახელმწიფო ბიუჯეტის ნაწილის ცვლილებას.

ბ.დ) სახელმწიფოს ახალი ფინანსური ვალდებულებები:

კანონპროექტის მიღება არ ითვალისწინებს სახელმწიფოს მიერ ახალი ფინანსური ვალდებულების აღებას.

ბ.ე) კანონპროექტის მოსალოდნელი ფინანსური შედეგები იმ პირთათვის, რომელთა მიმართაც ვრცელდება კანონპროექტის მოქმედება:

კანონპროექტის მიღება არ იწვევს ფინანსურ შედეგებს, იმ პირთათვის, რომელთა მიმართაც ვრცელდება კანონპროექტის მოქმედება.

ბ.ვ) კანონპროექტით დადგენილი გადასახადის, მოსაკრებლის ან სხვა სახის გადასახდელის ოდენობის განსაზღვრის წესი (პრინციპი):

კანონპროექტი არ ითვალისწინებს გადასახადის, მოსაკრებელის ან სხვა სახის გადასახადის შემოღების ვალდებულებას.

გ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო სამართლებრივ სტანდარტებთან

გ.ა) კანონპროექტის მიმართება ევროკავშირის დირექტივებთან:

კანონპროექტის მიღება არ ეწინააღმდეგება ევროკავშირის დირექტივებს.

გ.ბ) კანონპროექტის მიმართება საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ვალდებულებებთან:

კანონპროექტის მიღებით არ წარმოიქმნება საერთაშორისო ორგანიზაციებში საქართველოს წევრობასთან დაკავშირებულ ვალდებულებები.

გ.გ) კანონპროექტის მიმართება საქართველოს ორმხრივ და მრავალმხრივ ხელშეკრულებებთან:

კანონპროექტი არ ეწინააღმდეგება საქართველოს ორმხრივ და მრავალმხრივ ხელშეკრულებებს.

დ) კანონპროექტის მომზადების პროცესში მიღებული კონსულტაციები

დ.ა) სახელმწიფო, არა სახელმწიფო ან/და საერთაშორისო ორგანიზაცია/დაწესებულება, ექსპერტები, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს

კანონპროექტის შემუშავებაში, ასეთის არსებობის შემთხვევაში:

კანონპროექტის შემუშავებაში ამ პუნქტით გათვალისწინებულ ორგანიზაცია/დაწესებულებებს, მონაწილეობა არ მიუღიათ.

დ.ბ) კანონპროექტის შემუშავებაში მონაწილე ორგანიზაციის (დაწესებულების) ან/და ექსპერტის შეფასება კანონპროექტის მიმართ, ასეთის არსებობის შემთხვევაში:

ასეთი არ არსებობს.

დ.გ) კანონპროექტის ავტორი:.....

დ.დ) კანონპროექტის ინიციატორი:

კანონპროექტის ინიციატორია საქართველოს 30 000 ამომრჩეველი

ნანართი 5

საზოგადოებრივი აზრის პოლემის პითხვარი

1 სქესი

1 ქალი

2 კაცი

2 ასაკი

1 25-მდე

2 35-მდე

3 45-მდე

4 45 წლის ზევით

3 განათლება

1 სრული საშუალო

2 არასრული უმაღლესი

3 უმაღლესი

4 დასაქმება

1 დასაქმებული

2 დაუსაქმებელი

5 ოჯახური სტატუსი

1 დაქორწინებული

2 დაუქორწინებელი

3 მარტოხელა

6 ნაცნობია თქვენთვის ტერმინი-გენდერი?

1 დიახ
2 არა
3 არ ვიცი

7 გსმენიათ ტერმინი გენდერული თანასწორობა?

1 დიახ
2 არა
3 არ ვიცი

8 როგორ ფიქრობთ, გენდერული თანასწორობა დამკვიდრებულია საქართველოში?

1 დიახ
2 არა
3 არ ვიცი

9 როგორ ფიქრობთ, უკავიათ საქართველოში ქალსა და მამაკაცს ტანასწორი პოზიცია?

1 დიახ
2 არა
3 არ ვიცი

10 ფიქრობთ, რომ ქალსა და მამაკაცს ტანასწორი პოზიცია უნდა ეკავოთ საზოგადოებაში?

1 დიახ
2 არა
3 არ ვიცი

11 როგორ ფიქრობთ, ქალები საკმარისად იღებენ მონაწილეობას პოლიტიკაში?

1 დიახ
2 არა
3 არ ვიცი

12 ფიქრობთ, რომ ისინი უფრო მეტად უნდა იღებდნენ მონაწილეობას?

1 დიახ
2 არა
3 არ ვიცი

3 როგორ ფიქრობთ, ქალები საკმარისად იღებენ მონაწილეობას სამშვიდობო პოლიტიკაში?

1 დიახ

2 არა

3 არ ვიცი

14 ფიქრობთ, რომ ისინი უფრო მეტად უნდა იღებდნენ მონაწილეობას?

1 დიახ

2 არა

3 არ ვიცი

15 როგორ ფიქრობთ, საკმარისად მონაწილეობენ ეკონომიკის სფეროში ქალები?

1 დიახ

2 არა

3 არ ვიცი

16 ფიქრობთ, რომ ისინი უფრო მეტად უნდა იღებდნენ მონაწილეობას?

1 დიახ

2 არა

3 არ ვიცი

17 როგორ ფიქრობთ, სოციალურ სა საზოგადოებრივ სფეროში საკმარისად მონაწილეობენ ქალები?

1 დიახ

2 არა

3 არ ვიცი

18 ფიქრობთ, რომ უფრო მეტად უნდა იღებდნენ ისინი მონაწილეობას?

1 დიახ

2 არა

3 არ ვიცი

19 დროებითი ზომები ანუ კვოტირება ქალთა მონაწილეობის გასაუმჯობესებლად სწორ გადაწყვეტილებად მიგარინიათ?

1 დიას
2 არა
3 არ ვიცი

20 როგორ ფიქრობთ, წარმოადგენს ოჯახში ზალადობა პრობლემას საქართველოში?

1 დიას
2 არა
3 არ ვიცი

21 ვინ უფრო განიცდის ოჯახში ძალადობას?

1 ქალი
2 მამაკაცი
3 ბავშვი
4 მოხუცი

22 როგორ ფიქრობთ, საკმარისად არის დაცული ქალის უფლებები ოჯახში სა საქორწინო ურთიერთობაში?

1 დიას
2 არა
3 არ ვიცი

23 ფიქრობთ, რომ საკმარისად არის დაცული ქალის უფლებები სამუშაო ადგილზე?

1 დიას
2 არა
3 არ ვიცი

24 ფიქრობთ, რომ მედია ტანაბრად წარმოაჩენს ქალსა და მამაკაცს?

1 დიას
2 არა
3 არ ვიცი

25 როგორ ფიქრობთ, საგანმანათლებლო სისტემა თანაბარ შესაძლებლობებს აძლევს ქალსა და მამაკაცს?

1 დიახ
2 არა
3 არ ვიცი

26 ფიქრობთ, რომ ქალსა და მამაკაცს თანაბარი შესაძლებლობა აქვთ კომპიუტერისა და ინტერნეტის მოხმარების?

1 დიახ
2 არა
3 არ ვიცი

27 გთხოვთ, აღწეროთ მთავარი პრობლემა, რომელიც თქვენი აზრით აწუხებთ ქალებს საქართველოში

28 გთხოვთ, აღწეროთ მთავარი პრობლემა, რომელიც თქვენი აზრით აწუხებთ მამაკაცებს საქართველოში

შენიშვნებისათვის

გამოიცა ქალთა საინფორმაციო ცენტრის გამომცემლობაში
თბილისი 0102 წინამძღვრიშვილის ქ. №40
ტელეფონი: (995 32) 95 29 34
ფაქსი: (995 32) 94 26 99
ელ-ფოსტა: office@ginsc.net

ყდის დიზაინი: ანა ტაბატაძე

წიგნის დიზაინი: პაატა მამუკორია